

IEROM. NICODIM SACHELARIE

PRĂVILA
BISERICĂȘCĂ

IEROM. NICODIM SACHELARIE

PRAVILA BISERICESCĂ

ADEVĂRUL ȘI DREPTATEA SUNT SUCUL VIETII

Zice Domnul: „Acum fiul omului te-am pus străjer peste casa lui Israil. Tu trebuie să asculți Cuvântul care iese din gura Mea și să-l propovăduiești.

Atunci când Eu zic celui nelegiuit: „Păcătosule vei pieri!” Iar tu nu-l vei învăța ca să-l întorci de pe calea pierzării lui, cel păcătos va muri în nelegiuirea lui, Iar sângele lui din mâna ta îl voi cere.”

(Iezechiel 33, 7-8) :

IEROM. NICODIM SACHELARIE

PRĂVILA BISERICESCĂ

(MANUAL PENTRU DUHOVNICIE)

Tipărit cu binecuvântarea
Preasfințitului **CALINIC**
Episcopul Argeșului

© Editura „Credința strămoșească”, 2009

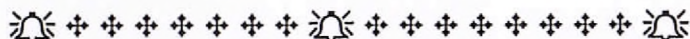
ISBN 973-8256-50-X

978-973-8256-50-7

Consilier editorial:
Preot Nicolae Tănase

Ediție îngrijită de Mănăstirea
Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil

Difuzarea se face numai prin
„Pelerinul” - Iași;
Stradela Grădinari 39; Bl. B2; Sc. B;
Et. 3; Ap. 3; cod 6600;
Telefon: 0744. 91 50 69

Editura primește spre tipărire:
cărți, manuscrise, poezii, casete video și audio;
toate cu conținut ortodox.

Editura cere ajutor financiar (sponsorizare) pentru a
putea continua tipărirea de carte bisericească.

Binevoitorii pot depune donațiile în contul Editurii
Pelerinul; Nr. RO89 RNCB 0175 0335 7393 0001; Cod
Fiscal 5606114, deschis la BCR Iași.

Pentru informații sunați la telefonul **0744 91 50 69**

Bunul Dumnezeu și Maica Domnului să vă
răsplătească.

P R E F A Ț Ă

În lucrarea de față m-am silit ca să tratez, pe cât mi-a fost cu putință, toate chestiunile de spovedanie pe care le întâmpină un duhovnic în conducerea intimă a păstoriților săi. La temelia acestei lucrări stau principiile Sfintei Scripturi, Rânduielile canonice și ale Tipicului bisericesc, precum și autoritatea Sfinților Părinți care au condus de-a lungul veacurilor toată viața noastră bisericească până astăzi. Sfânta Scriptură ne dă principiile de călăuzire duhovnicească, iar Tradiția Bisericească ne dă normele prin care trebuie să le aplicăm în viață. Duhovnicul se află, de multe ori, pus în fața unor probleme la care nici nu s-a gândit, sau chiar dacă le-ar cunoaște din pregătirea sa teologică, nu găsește imediat o soluționare practică pentru îndreptarea credinciosului și mulțumitoare pentru conștiința lui. Principiile generale plutesc, ca să zic așa, ca în văzduh, dar modurile cum se aplică aceste principii la fiecare caz din viață, în așa fel ca să se respecte Voința lui Dumnezeu, și, în același timp, să se vindece sufletește și credinciosul, adeseori lipsesc de la îndemâna duhovnicului.

În modesta lucrare de față, am căutat să înșir toate chestiunile în ordinea alfabetică, ca atunci când duhovnicul are nevoie, chiar în scaunul spovedaniei, să le găsească cu cea mai mare ușurință așezate ca într-un dicționar. Pe lângă orientarea foarte folositoare duhovnicului însuși, problema pe

care o prezintă credinciosul spre soluționare, duhovnicul o va rezolva cu mai multă profunzime când îi va citi chiar dovezile scripturistice și canonice. Prin aceasta, duhovnicul are posibilitatea să arate credinciosului, că el nu face altceva, decât să execute poruncile Bisericii, care sunt tot așa de obligatorii pentru credincioșii de rând, ca și pentru duhovnicul însuși.

Pentru rezolvarea fiecărei probleme, am pus versete din Scriptură, Rânduilei canonice, soluționări din Pravilele bisericești și din scrierile Sfinților Părinți. Versetele din Scriptură au marele dar de a lumina mintea spre a convinge la credința cea lucrătoare în Hristos Domnul. Canoanele reprezintă autoritatea indiscutabilă a Sfintei Biserici¹, cărora trebuie să se supună orice netrebnicie omenească. Pravilele, citate la locul respectiv, nu sunt altceva decât o prelun-

¹ Biserica lui Hristos, care este mai înainte de veci și durează în vecii vecilor și *porțile iadului nu o vor putea birui*, a luat trup între oameni la Cincizecime, iar prin vestirea Evangheliei lui Hristos la toate neamurile, cu puterea Duhului Sfânt, s-a unit cu fiecare neam în parte, formând marele neam creștinesc dreptmăritor care e răspândit pe tot pământul. Neamul românesc s-a născut deodată cu creștinarea sa; identitatea sa este creștinismul dreptmăritor, este sângele care curge în trup, „dacă-i tai venele curge creștinism”. Biserica este odată cu neamul și neamul românesc odată cu Biserica. La români Biserica nu este de tip teocratic, ci este unită cu neamul românesc dreptmăritor. Neamul românesc s-a născut odată cu creștinarea sa, și - de aproape 2000 de ani - român este identic cu creștin. Biserica la români este neam, este Trupul lui Hristos, este „Hristosul dintru noi”: „*Câți în Hristos v-ați botezat întru Hristos v-ați și îmbrăcat.*” România peste constituție are Biserica Ortodoxă, o MAMĂ bună care veghează. Biserica n-are doctrină, biserica are lapte de mamă. Biserica veghează! (n.ed. cu opinii și afirmații extrase din dialogurile radio-tv ale lui Dan Puric, și din cartea sa: „Cine suntem”, apărută la ed. Platytera, 2008; de asemeni vezi și afirmațiile exprimate de Valeriu Gafencu - din cartea „Sfântul închisorilor”, ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2007).

gire, ca să zic așa, a Tradiției canonice. Ele se bucură de o deosebită autoritate, fiindcă prin ele s-a condus de-a lungul veacurilor, toată viața noastră bisericească. Principiile care stau la temelia lor nu sunt alcătuirii ale unui om, ci ele sunt hotărâri ale Sinoadelor patriarhale și particulare și ale Sfinților Părinți², care au pecetluit valoarea lor cu dovezile autentice ale unei vieți neprihănite și facerea de minuni. Ei înșiși au trăit din belșug principiile pe care le expun în cărțile lor, și din această trăire au căpătat deosebitul Har de a înțelege sufletul omenesc sub toate manifestările lui. Ei au pătruns cu o deosebită temelnicie toate mișcările oricărui suflet, evlavios sau scrupulos, dedat la fapte bune sau obișnuit cu robia păcatului, hotărât în a se pocăi sau lipsit de puterea hotărâtoare a voinței lucrătoare de fapte bune. Dacă astăzi se ridică unele glasuri de protestare și nedumerire cu privire la unele rânduieli de viață bisericească, aceasta provine din faptul că lipsește duhul unei adevărate înduhovniciri evanghelice.

Țin să menționez, că n-am repetat în scris aceiași canon ca să nu se facă lucrarea prea voluminoasă. La fiecare chestiune am pus numai canoanele care o rezolvă direct iar pe cele care o lămuresc, mai mult sau mai puțin indirect, numai le-am îndicat, ca să le găsească cu ajutorul indexului canonic de la sfârșitul lucrării. De cele mai multe ori am trimis la cuvântul cu care chestiunea se înrudește, întrucât mi s-a părut mult mai practic.

Canoanele care nu pot fi folosite de duhovnic pentru conducerea intimă a credincioșilor, nu le-am

² Sub ocârmuirea, oblăduirea și călăuzirea Duhului Sfânt (n.ed)

băgat textual în această lucrare, ci, numai am menționat pe unele din ele care ar arunca oarecare lumină asupra chestiunii discutate, ca să le poată găsi în colecțiile canonice.

Chestiunile care nu sunt rezolvate de canoane, am căutat să le lămuresc cu versete din Sfânta Scriptură și hotărâri ale Sfinților Părinți, care au știut să procedeze în așa fel, încât s-au mântuit și pe sine și pe alții. Strălucitul lor rezultat și aprobarea Bisericii de-a lungul veacurilor ne obligă să le dăm ascultare!

În ce măsură am reușit să pot aduce un serviciu fraților mei cei întru Hristos, ei înșiși vor judeca. Eu am cugetul împăcat că am făcut ce am putut, și făgăduiesc că voi face și în viitor ce voi putea pentru binele frățietății evanghelice și slava lui Dumnezeu! Voi fi recunoscător oricărui frate întru Hristos, care mi-ar veni într-ajutor cu vreo lămurire privitor la această modestă lucrare.

Rog pe Bunul Dumnezeu, Care dă putere și celui ce seamănă și celui ce seceră, să ne dăruiască Harul Său spre înfăptuirea Împărăției lui Dumnezeu pe pământ: „Vie împărăția Ta, facă-se voia Ta precum în cer și pe pământ,,

Ierom. NICODIM SACHELARIE

Noiembrie 1939

Seminarul Monahal Cernica-Ilfov

NOTĂ BIBLIOGRAFICĂ ȘI PRESCURTĂRI

I. Prescurtări:

- PBQ - Pravila Bisericească de la Govora (1640).
- PMB - Pravila lui Matei Basarab (Îndreptarea Legii 1652); ed. M. Bujoreanu, vol. 3, 1885.
- CFS - Carte foarte Folositoare de Suflet; ed. 1838, Buzău.
- SC - Spovedania și Canonisirea = De confessione et pro peccatis satisfactione canones, de Sf. Teodor Studitul, P.G.t. 99, col. 1722.
- VECI. RÂND - Vechile Rânduiele Monahale, de Sf. Teofan, Dobrușa, 1929.
- RBOR - Regulamentul de Procedură al instanțelor disciplinare și judecătorești ale Bisericii Ortodoxe Române, 1926.
- SF. SIMEON TES. - Sfântul Simeon Tesaloniceanul, 1865
- TEZ. LIT - Tezaurul Liturgic, de dr. Badea Cireșanu, 3 vol. 1910.
- MĂRT. ORT. - Mărturisirea Ortodoxă de P. Movilă, 1859.
- MĂNT. PĂC. - Mântuirea Păcătoșilor, ed. din 1900.
- PATER - Patericul, ed. RM.-Vâlcea, 1920.
- PIDALION de Neamț, 1844.
- SINT. AT. = Σύνταγμα τῶν Θείων καὶ ἱερῶν κανόνων..., Γ. Α. Παλλή καὶ Μ. Ποτλή Αθήναι, 1852-1859.

II. Bibliografie: ΑΓΙΑΣΜΑΤΑΡΙΟΝ ΜΕΓΑ, Επετήσιον, 1812

- ΑΓΙΑΣΜΑΤΑΡΙΟΝ Η ΜΙΚΡΟΝ ΕΥΧΟΛΟΓΙΟΝ, Ἐν Αθῆναις.
- E. Baudin, *COURS DE LA PHILOSOPHIE MORALE*, Paris 1936
- D. Boroianu, *DREPTUL BISERICESC*, 2 vol., Iași, 1899.
- M. P. J. Briland, *MANUEL DE LA JURISDICTION ECCLESIASTIQUE*, Paris, 1885.
- N. Cabasilas, *LA VIE EN JESUS CHRIST*, (Ierininikon) Traduit par S. Broussaleux.
- Pr. C. Dron, *CANOANELE*, 1933
- Εμανονήλ Πομανίτον, *Ο ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ΑΙΛΛΑΣΚΟΜΕΝΟΣ*,

Ενετίησι 1742

- Νικοδήμον Ἀγιορίτον, *ΕΞΟΜΟΛΟΓΤΗΑΡΙΟΝ* ἢ τοι *BIBAION* *ΨΥΧΟΦΕΛΕΣΤ ΑΤΟΝ*, Ενετίησι, 1818. - *ΕΥΧΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟ ΜΕΓΑ*, *Εν τῷ τοῦ παριαρχείου χῆς Κωνσταντινουπόλεως τυπογραφίῳ*, 1803.

- *ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ* τῶν Ἱερῶν Νηπτικῶν, Ενετίηδιν, 1782.

- Χριδάντον, *ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ* περί μετανοίας καί Ἐξομολογιδεως, Ενετίησιν, 1742

- V. Gh. Ispir, *ÎNDRUMĂRI MISIONARE* 1929.

- Serban Ionescu, *MANUAL DE MORALĂ CREȘTINĂ* 1929.

- *ΠΡΕΟΪΑ* sau Îndreptarea Preoților, Sibiu, 1786.

- Th. Ribot, *LES MALADIES DE LA PERSONALITE*, 1903; *L'EVOLUTIONS DES IDEES GENERALES*, 1919.

- H. Spencer, *PRINCIPES DE PSYCHOLOGIE*, 2 vol. Paris, 1873.

- Sf. Teodor Studitul, *CUVINTE*, Neamțu, 1784; *POENAE MONASTERIALES*, P. G. tom. 99 col. 1733.

- Sf. Macarie, *ΟΜΙΛΙΙ ΔΥΗΟVΝΙCΕΣΤΙ*, tr. rom. 1932; *REGULA AD MONACHOS* P. G. tom. 34 col. 967.

- Sf. Ioan Scărarul, *SCARA*, Neamțu 1814.

- Sf. Ciprian, *DE HABITU VERGINUM; SCRISOARE* 13,62, 63. P. Lat. tom. 4.

- *TIPICUL CEL MARE*, Neamțu, 1816.

- Pr. Petre Vintilescu, *SPOVEDANIA ȘI ΔΥΗΟVΝΙCΙΑ*, 1929.

- Dr. Fred. H. Vering, *DROIT CANON*. Paris, 1879.

- Z. Târâlă-H. Popescu, *PIDALION*, 1933.

- Dr. Nicodim Milaș, *CANOANELE BISERICII ORTODOXE*, Arad, 1930;

- *DREPTUL BISERICESC*, Buc. 1915. etc.

PARTEA ÎNTÂI

INTRODUCERE

I. NECESITATEA CUNOAȘTERII

DUHOVNICEȘTI

1. După concluziile studiilor naturaliste, viața omului cuprinde în sine, în chip sintetic, toate elementele naturii, peste care domină conștiința omenească. Nu este aici locul pentru a se discuta problema evoluției, cu privire la ființa omenească (care este de fapt problema involuției omului întors cu spatele la Dumnezeu, n.ed.), ci numai să expun concluzia, că personalitatea omenească se desăvârșește în starea de conștiință perfectă. Însă dezvoltarea firească a vieții (conform legilor naturii) duce la o dezvoltare a omului pământesc care-l poartă pe cel duhovnicesc. În urma răvășirii păcatului, omul a fost lovit cu mari lipsuri atât în cele trupești cât și în cele sufletești. Amenințarea distrugerii trupești și tot felul de suferințe la care este supus omul, și cu el toată făptura, sunt biciul disciplinei dumnezeiești care silește pe om să asculte de poruncile înduhovnicirii și ale vieții veșnice la care aspiră. În ce măsură suferințele sunt un bine și în ce măsură ele împiedică realizarea înduhovnicirii, este o problemă, care cere o largă dezvoltare, despre care nu este cu putință a se discuta acum. Suferințele sunt folositoare numai în măsura în care trezesc și susțin

năzuințele mai mult sau mai puțin conștiente ale omului spre a face poruncile lui Dumnezeu; iar acelea care împiedică pe om de la înfăptuirea binei sunt nefolositoare și vătămătoare. De aceea duhovnicul, pe lângă cunoștințele teologice, trebuie să le aibă și pe cele psihologice și sociologice. Scara de ierarhizare psihologică, după Ribot, se înșiruie astfel: *Funcțiuni organice, funcțiuni afective, și funcțiuni intelectuale*³. Ei bine, duhovnicul trebuie să știe bine funcțiunile puterilor sufletești, astfel încât după un contact suficient cu penitentul să poată cunoaște care-i sunt lipsurile organice, intelectuale și sociale, care îl împing la păcătuire:

- pe unul îl împinge la păcat organismul trupesc,
- pe altul aparatul afectiv,
- pe altul lipsa pătrunderii intelectuale, sau

vitregia din viața socială.

Remediul canonisirilor nu se reduce numai la o oprire și o sancționare, după cumpăna dreptății materiale unde cifra cântarului⁴ sau a metrului este hotărâtoare ci, duhovnicul are de stabilit o altă dreptate, pe acea dreptate deplină a omului care tinde conștient la realizarea unei vieți integral desăvârșită. Oricum, el trebuie să împlinească o lipsă. Păcatul este o lipsă (a virtuții), de orice natură ar fi el⁵. Păcatul pozitiv sau negativ, și unul și altul sunt tot o lipsă:

- păcatul pozitiv⁶ este o nesocotire conștientă,

³ Th. Ribot, *Les Maladies de la Personnalité*, p. 3. Paris 1903. *L'Evolution des idées générales*, Paris 1919.

⁴ Comp. Joseph Maréchal, *Etudes sur la Psychologie des Mystiques*, tom. I, p 13, Paris 1924.

⁵ 2. Comp. Dr. Atanasie Mironescu, *Manual de Teologie Morală*, Buc. 1895 - p. 261; - Sf. Isaac Sirul, *Cuvinte și învățături* p. 365. M. Neamț, 1819.

⁶ Prin păcat pozitiv se poate înțelege păcatul moștenit de la

mai mult sau mai puțin, a dreptății stabilită de Dumnezeu în firescul legilor naturale;

- cel negativ este o ignorare a lor, o neglijență vrednică de osândă: și într-un caz și în altul defectele se află în insuficiența umană.

2. Mobilul păcatului pozitiv constă într-o suficiență organică și afectivă, care depășește suficiența puterilor intelectuale, asemănătoare cu prisosul de viteză a mașinii care depășește capacitatea șoferului de a o folosi. În acest caz, înfrânarea este singura posibilitate de vindecare. Zburdălnicia trupului se vindecă prin post și osteneli; nestatornicia cugetului prin ascultare, îndeletnicirea cu cititul și rugăciunea. Mijloacele disciplinare ale înfrânării și ale ascultării au ca scop să suplinească lipsa înțelepciunii veșnicei iubiri care-l face pe om liber de orice legătură trecătoare⁷.

Cine a căpătat conștiința iubirii evanghelice, în această lume poate fi năpădit și rănit de dușmănia păcatului, dar nu este niciodată robit de ea.

Cu cât cineva cunoaște mai puțin și șovăie mai mult în convingerile credinței sale, cu atât și mijloacele disciplinare ale educației trebuie aplicate într-o măsură mai mare. Mijloacele mecanice ale educației, dacă nu sunt însoțite de lămuririle necesare despre rostul vieții evanghelice, nu folosesc la nimic sau aproape la nimic! „Viața veșnică aceasta este, zice Mântuitorul: „Să Te cunoască pe Tine, Singurul Adevăratul Dumnezeu, și pe Iisus Hristos,

înaintași pe linia arborelui genealogic, împotriva căruia urmașii (copiii) nu pot lupta singuri, fără intervenția lui Dumnezeu prin slujitorii Lui. (n.ed.)

⁷ Comp. Sf. Isaac Sirul op. cit. p. 327. - Scara, tr. 30.

pe Care Tu L-ai trimis”⁸. „Cunoștința este foarte bună, căci ea este împreună lucrătoare cu rugăciunea, deșteptând puterea de înțelegere a minții spre privirea dumnezeieștii cunoștințe”⁹.

Păcatul pozitiv al activității intelectuale culminează în *hula* inconștientă contra Sfântului Duh, susținută de o inconvertibilă încăpățănare.

Necesitatea care se impune în cunoașterea păcatului, pozitiv, se impune cu aceeași insistență și în cunoașterea celui negativ.

Păcatul negativ își are rădăcinile în *trândăvie*, despre înlăturarea căreia, Sfântul Efrem se ruga cu atâta insistență: „Doamne și Stăpânul vieții mele, duhul trândăviei... nu mi-l da mie...”. Toate faptele cele bune, pe care ar putea omul să le facă și nu le-a făcut, se osândesc tot așa de aspru ca și păcatele cele pozitive; situația leneșului care a primit un talant ne este suficientă spre orientare¹⁰.

Credința se întemeiază tocmai pe această personalitate religioasă în acțiune, căci fără de fructul faptelor bune ea este moartă¹¹. Credința, ca act religios, este un ciment de cunoaștere, format prin acceptarea adevărilor dumnezeiești. Faptele autentic creștine sunt tocmai rezultatul acestei credințe. Faptele bune, în general, nu sunt identice cu faptele bune creștine, fiindcă, fapte bune pot să facă și cei fără de credință, pe baza legilor vieții naturale. Faptele autentic creștine sunt acelea care s-au născut din credința jertfelnică pentru Dumnezeu. Ele cuprind în sine, pe lângă efortul vieții natu-

⁸ Ioan 17, 3.

⁹ Cuv. Nil cap. 86 în Filocalie p. 161.

¹⁰ Luca 19, 11-26.

¹¹ Iac. 2, 17.

rale, și conlucrarea supranaturală a Harului. „Fără de Mine nu puteți face nimic (bun)”¹², zice Mântuitorul ucenicilor Săi. La astfel de fapte nimeni nu poate să ajungă, decât numai cei ce se vindecă de insuficiența personalității lor religioase.

3. Duhovnicul este un doctor de cea mai înaltă situație, după cum și sufletul este de mai mare preț decât trupul. După cum medicul trupesc trebuie să știe toate proprietățile elementelor naturale, spre a le folosi în complectarea funcțiunilor organice, ca apoi cele organice să le susțină pe cele spirituale, tot așa și duhovnicul trebuie să cunoască toate legile vieții naturale trupești și sufletești, ca să le poată folosi spre realizarea personalității religioase. Sfântul Apostol Pavel spune clar, că mai întâi vine ceea ce este firesc (care aparține firii stricăcioase, pământești, alcătuită din elementele materiale perisabile, n.ed.), și apoi se așterne peste acest firesc (care este trupul stricăcios în timp, n.ed.), ceea ce este duhovnicesc, veșnic¹³. Însemnătatea pe care o au literele alfabetului în expunerea cugetării, același rol îl are și cunoașterea legilor naturale în conducerea vieții duhovnicești.

4. Însă insuficiența pe care trebuie s-o caute duhovnicul în viața altora, de multe ori îl stăpânește tocmai pe el însuși. De aceea, numai duhovnicul care năzuiește el însuși spre desăvârșire și se jertfește conștient pentru Hristos și Biserica Lui, după rânduiala dogmelor și canoanelor Bisericii, poate cunoaște și aprecia imperfecțiunile altora. Câtă strădanie a trebuit să desfășoare Mântuitorul, prin

¹² Ioan 15, 5.

¹³ I. Cor. 15, 46.

faptă și învățătură, ca să facă mintea omului de rând, din ființa Sfinților Săi Apostoli, să înțeleagă că El este Fiul lui Dumnezeu!¹⁴. Sfântul Apostol Pavel spune clar¹⁵, că omul firesc din viața obișnuită (omul trupesc, n.ed.), în virtutea capacității sale naturale (decăzute, n.ed.), nu poate să înțeleagă lucrurile tainice, de pe culmea iluminării dumnezeiești, ci numai omul înduhovnicit prin faptele credinței și Harul lui Dumnezeu. Numai el judecă totul, iar pe el nu-l poate judeca nimeni. Dar aceștia sunt rari, foarte rari!

„Prima parte a acestui dumnezeiesc precept se aplică, în majoritatea cazurilor, la mulți dintre duhovnici. Ei înșiși nu sunt în stare, uneori, să se înțeleagă pe sine, dar să mai cunoască și pe alții! De multe ori, mult-puțina lor cultură și viață duhovnicească pe care și-au agonisit-o luminează facultățile lor superioare, numai ca un opaiț, nefiindu-le suficientă nici să se orienteze pe sine, dar să mai povățuiască și pe alții! Insuficiența cunoașterii asociindu-se cu o credință sentimentală șovăielnică, dă naștere la o convingere nedeplină, și astfel voința lor nu mai poate să realizeze o personalitate religioasă, care să poată corespunde cu înalta situație de ispravnic al Tainelor lui Dumnezeu¹⁶.

Apa nu se poate ridica mai presus de nivelul izvorului său; omul nu poate da ceea ce nu are, iar un duhovnic nu poate să povățuiască pe înalta scară a vieții creștine pe altcineva, dacă nu s-a urcat el însuși mai întâi pe treptele desăvârșirii duhovnicești.

¹⁴ Ioan 6, 36, 66.

¹⁵ I Cor. 2, 14, 16. Scara Sf. Ioan, treapta 2, Neamț, 1814.

¹⁶ I Cor. 4, 2.

Numai cel ce a dobândit deosebitul dar al deplinătății duhovnicești, după a doua parte din exemplul de mai sus, numai acela poate lucra cu o convingere și cu o putere care „nu este din lumea aceasta”. Și tocmai acest fapt al deplinătății superioare, de multe ori, ajunge pentru mulți să zică că „are drac”, sau să-l împingă pe drumul Calvarului mucenicesc. Așa se explică de ce aproape toate personalitățile duhovnicești ale creștinismului, preamărite astăzi de Biserică, au fost silite să ducă, în această lume, o viață de chin și suferință din partea lumii care-i pusă în slujba păcatului, „în lume necazuri veți avea”, zicea oarecând Mântuitorul Hristos!

5. Chiar pe culmea deplinătății duhovnicești, omul, oricare ar fi el, trăiește tot în relativismul vieții de creatură. El este pe culmea deplinătății, numai în raport cu mulți dintre semenii săi, dar în raport cu desăvârșirea, care se va cristaliza pe orizontul veșniciei, el este tot alcătuirea prafului și a cenușii, purtând în sine potențialul binelui ca și al răului. „O, nenorocitul de mine! Cine mă va izbăvi de acest trup al morții? Căci firea trupească pofteste împotriva Duhului, iar Duhul se împotrivesc firii trupesti; amândouă sunt lucruri potrivnice între ele, așa că nu puteți să faceți ce voiți”¹⁷. O astfel de situație îl pune pe omul duhovnicesc într-o continuă luptă și luare aminte de sine. Cu cât cineva se înduhovnicește mai mult, cu atât trebuie să se lupte și mai mult, căci binele pe care îl câștigă nu este din lumea aceasta, pentru aceasta lumea îl dușmănește.

Scara lipsurilor omului duhovnicesc este invers înșirată, decât aceea a omului trupesc. Omul tru-

¹⁷ Gal. 5.17.

pesc are lipsuri tocmai în părțile superioare ale ființei sale: cunoaștere-credință, sau credință-voință; pe când omul duhovnicesc simte majoritatea lipsurilor în părțile organice și afective.

Omul trupesc când este lipsit de mulțumire în această viață pământească, el este împins (de diavol, n.ed.) să cadă în necredință și hula de cele sfinte. Aceștia sunt ca niște inconstienți, sau dezorientați, despre rostul providențial al omului în ansamblul creației dumnezeiești. Și cu toate acestea, Dumnezeu nu nedreptățește pe nimeni! Căci, cu cât cineva a primit mai puține daruri conștiente de sine, cu atât i se va acorda mai mult asistență providențială atunci când în chip necesar nu poate ieși din cercul inferior al vieții în care se află¹⁸. Acest om trupesc suficient în firescul său pământesc, adeseori este orb în cele duhovnicești, și nu se poate vindeca în lipsurile sale (duhovnicești, n.ed.) decât reducându-și din deplinătatea vieții trupești prin canonisiri ascetice. În momentele în care el se opintește spre înduhovnicire se aseamănă cu peștii, care, numai câte o clipă zăresc lumina care scaldă coaja pământului, când se aruncă la suprafața apei, fără a înțelege mare lucru. Asceza, postul și rugăciunea cultică și particulară se recomandă cu insistență, pentru orice începător și continuator al vieții duhovnicești.

Omul duhovnicesc, din cauze ascetice sau providențiale, întotdeauna suferă de lipsuri în viața organismului firesc!¹⁹ „Mă port aspru cu trupul meu, și-l țin în stăpânire, ca nu cândva, după ce am propovăduit altora, eu însumi să fiu lepădat din viața du-

¹⁸ Ioan 4,11; Deut. 1,39.

¹⁹ Sf. Isaac Sirul. Cuv. 17, p. 85, ed. de Neamțu 1819.

hovnicească” zicea oarecând Sfântul Apostol Pavel²⁰.

6 - Războiul duhovnicesc din ființa omului continuă toată viața. Legea ondulației universale din domeniul pur natural și areligios, formulată îndeosebi de V. Conta²¹, se extinde și în domeniul religios prin lupta dintre bine și rău, dintre egoismul fiecărei dintre cele două părți: a firescului carnal și a firescului duhovnicesc.

Ceea ce este suportul cumpenei celor două talere ale dreptății materiale, același rol îl are și cunoașterea rațional-religioasă, în echilibrarea celor două forțe ale vieții materiale și spirituale. Nu este aici vorba de cunoștința care îngâmfă²², ci care crede, căci toate sunt cu puțință numai celui ce crede și știe cum crede²³. În relativismul său, acest factor superior, ca și judecătorul de pe scaunul funcțiunii sale, în conducerea și împărțirea celor cuvenite fiecăruia, înclină să asculte mai mult, când de o parte, când de alta.

- Firescul vieții materiale se impune mai tiranic fiindcă tot ce este al său se realizează și se desăvârșește numai în lumea aceasta (vizibilă, palpabilă). El este viața de *azi*, care se desfășoară pe linia timpului.

- Elementele spirituale se impun prin măreția și valoarea lor *viitoare*, dar glasul necesității lor este mai slab și cerințele lor mai îngăduitoare, căci viața lor se întinde dincolo de ceea ce este necesitatea trecătorului *azi*, care trece fără a se mai întoarce vreodată!

Rațiunea credinței trebuie să iubească și să aprecieze în justa lor valoare și pe unul și pe altul,

²⁰ Filip. 2,27; Scara, tr. 26, f. 139.

²¹ Teoria Ondulației Universale, Iași.

²² Comp. Sf. Isaac Sirul, Cuv. V, p. 42, 48. I Cor. 8, 1.

²³ Ioan 4, 22; 5, 44. Sf. Isaac Sirul Cuv. 83, p. 367.

subordonând ceea ce este firesc la ceea ce este duhovnicesc. Dar, după cum un tată poate fi târât, în dreapta sa judecată, să dea mai multă moștenire fiului cu care trăiește împreună, decât celui dus departe, deși îi iubește deopotrivă, tot așa se întâmplă și cu rațiunea credinței, să acorde o mai mare favoare firescului din viața de *azi*, care se impune cu *necesitatea momentului*, decât celui din viața duhovnicească, care se impune cu *strălucirea îndepărtatului viitor al veșniciei!*

7. Din pricina acestei nedesăvârșiri, înalta Rațiune Dumnezeiască a rânduit acțiunea Providenței Sale, care completează neputința omenească. „Cu darul lui Dumnezeu sunt ceea ce sunt”, zicea odinioară Sfântul Pavel. Iată de ce, cele mai înalte naturi ale credinței ajung, în chibzuința lor, să se umilească și să se teamă de cădere, mai mult decât oricare alt credincios din viața obișnuită; și tocmai în această umilință se desăvârșește orice personalitate autentic religioasă. Datorită acestui fapt, un astfel de om (duhovnicesc) trebuie să se roage și să se umilească pururi pregătindu-se pe sine de a suferi tot ce întâmpină în viață, fiindcă păcatul îl urmărește pas cu pas toată viața²⁴. „Fă ceea ce poți și cere de la Dumnezeu ceea ce nu poți, gătindu-te în pace să culegi rodul tău”, fie al biruinței fie al înfrângerii, zicea un bătrân al Filocaliei.

I - Omului duhovnicesc călăuzit de *veșnica iubire*, care este cel mai înalt stimulent al vieții creștine, i se acordă un ajutor special prin asistența tainică a Providenței, ba uneori și fățișă prin minuni. Această primă categorie de aleși ai vieții harice sunt foarte rari.

²⁴ Fac. 4, 7.

II - Omul duhovnicesc de a doua categorie, a cărei stimulent este *frica de Dumnezeu*, care îl călăuzește pe cărările înțelepciunii duhovnicești, i se acordă asistența providențială sub o formă acoperită și mulțumire tainică în străduințele sale.

III - Omului de a treia categorie, al cărei stimulent este *constrângerea* prin lipsurile vieții și mai puțin motivele primelor două categorii, i se acordă puterea de a se menține pe sine la înălțimea vieții duhovnicești, numai prin constrângerea întru supunere și posibilitatea de a munci, atât pentru sine cât și pentru alții în condițiile inferioare ale vieții. Acestora numai ascultarea și umilința le vindecă lipsurile, rămânând pururea în starea de a fi conduși de alții. Aceștia formează marea masă a credincioșilor.

Din această scurtă analiză se deschide marea problemă a colaborării bisericești și sociale. Ținând seamă de punctul diferit de plecare al fiecărui ins în parte și de greutatea de urcuș duhovnicesc, precum și de sublima țintă finală la care este merit omul, călăuzirea duhovnicească este cea mai grea sarcină pusă pe umerii slabului om!

8. Duhovnicul care se recrutează din prima și din a doua categorie de credincioși - este în stare să se înțeleagă atât pe sine cât și pe alții, călăuzind cu folos pe tot cel ce-i cere ajutorul.

Cel din ultima categorie abia de se conduce pe sine darămite să mai conducă și pe alții! Firescul lor este destinat să fie conduși, iar nu să conducă. Situația pe care o ocupă este din alegere pur omească, iar din partea lui Dumnezeu au numai îngăduința de a fi în locul nemeritat. Dumnezeu lucrea-

ză prin toți dar nu-i alege pe toți²⁵. Este o mare deosebire în a fi cineva suficient ca să se conducă pe sine, și în a avea darul de a conduce și pe alții.

Omul din orice categorie are turnat în firescul său (prin Taina Sfântului Botez și Mirungere) năzuința spre desăvârșire; dar adeseori nu ține seamă de capacitatea darurilor primite, ci obsedat de o idee mare, caută s-o atingă cu situația sa fără a se examina serios dacă i s-a dat și capacitatea corespunzătoare de a povățui și pe alții pe cărările ei. Potrivit cu marele decret al respectării liberei voințe a omului, Dumnezeu lasă ca o societate să-și aleagă conducători după cugetele ei²⁶. Din această pricină se inversează valorile sociale și bisericești, iar mâna devine ochi, piciorul ureche²⁷ și fundul cap. Sfântul Apostol Pavel când zice: „Umblați dar după darurile cele mai bune”, nu se înțelege aici ca, cineva să năzuiască la situații mai înalte decât capacitatea sa, ci să se respecte pe sine numai în cadrul darurilor primite de la Dumnezeu. Ceea ce pentru unul este *bun* pentru altul poate să fie fără de folos, fiindcă darurile sunt împărțite. Cel ce este înzestrat cu însușiri ca să rămână pururea într-o situație inferioară se pierde și pe sine și pe alții, dacă ocupă o altă situație superioară de care nu este capabil. *Numai cine aspiră la o situație potrivită cu darurile sale primite de la Dumnezeu, numai acela poate să pășească pe „o cale cu mult mai înaltă”*²⁸.

Și cu toate acestea, cel *adoptat* de Dumnezeu în

²⁵ Comp. I Sam. 2, 12-17.

²⁶ I Împ. 22, 21-28.

²⁷ I Cor. 12.

²⁸ I Cor. 12, 31.

slujba Sa, după criteriul omenesc, i se dă prin Harul hirotoniei un deosebit *dar*²⁹, care îl completează numai în măsura în care el este sincer în cugetele sale. În virtutea acestui dar Mântuitorul sfătuia pe ucenicii Săi, și prin ei pe toți mucenicii, ca atunci când vor fi duși în fața judecătorilor păgâni să nu se grijească ce vor grăi, căci Duhul le va da în acel moment înțelepciunea trebuincioasă, ca să poată sta neclintiți în credința mărturisirii³⁰.

Cel ce nu este sincer în sinea lui, dar este moral din motive sociale, acela își face slujba de ochii lumii folosindu-se Dumnezeu de el ca de Valaam Vrăjitorul³¹.

Dar la înfricoșata judecată potrivit cu faptele sale se va osândi, cu toate că se va scuza, zicând: „Doamne, Doamne, în numele Tău am proorocit și multe minuni am făcut, dar acum nu ne cunoști pe noi? „- *Duceți-vă de la Mine blestemaților, că niciodată nu Mi-ați slujit Mie*”,³² li se va răspunde.

9. În virtutea acestei asistențe harice, un duhovnic oricât de inferior ar fi el, este mult mai în măsură să povățuiască pe cineva la calea mântuirii, decât un credincios cu adevărat evlavios, dar lipsit de Harul care vindecă pe cele neputincioase și întărește pe cele slabe. Dumnezeiasca Providență încredințează, în primul rând, *darul* Său celor vrednici de dar; însă, potrivit cu scopul ascuns al sfințirii vieții omenești, Ea încredințează *darul* și celor ce sunt slugi netrebnice, puse în slujba Ei. În primul caz,

²⁹ Sf. I. Hrisostom, Împărțirea de Grâu, Buzău, 1833, p. 432. Sf. Simeon Tes. IX, 10-13.

³⁰ Mat. 10, 16-23.

³¹ Num. 23, Colos. 2, 23.

³² Mat. 7, 21-24.

este o colaborare *conștientă* între om și Dumnezeu, după exemplele pe care le avem în Viețile Sfinților; în cazul ultim este o colaborare *inconștientă*, Dumnezeu folosindu-se de elementul omenesc ca de ceva trecător. Așa că, și unora și altora, spusa Mântuitorului: „Câte veți lega pe pământ, vor fi legate și în ceruri, și oricâte veți dezlega pe pământ vor fi dezlegate și în ceruri”, este valabilă în persoana oricărui slujitor al Altarului!

Duhovnicul este „ochiul trupului” adică al vieții integrale bisericești; el este „sarea pământului” care oprește putreziciunea păcatului. Dar de multe ori, duhovnicul nu atinge nici perfecțiunea posibilă a omului firesc, darămite pe a celui duhovnicesc! Dacă omului care se străduiește serios pe calea vieții duhovnicești, de multe ori îi este destul de greu să pătrundă în adâncul vieții omenești, cu cât mai mult îi va fi greu să înțeleagă cele duhovnicești celui ce s-a înstrăinat de la adevăratele convingeri duhovnicești!

Și cu toate aceste lipsuri, cei ce sunt chemați într-o astfel de situație (preoții), trebuie să se umilească, să se roage atât pentru sine cât și pentru cei pe care îi povățuiesc, să se ostenească sincer pe cât îi ajută puterile, nădăjduind în mila lui Dumnezeu și purtarea Sa de grijă, care călăuzește nevăzut viața omenirii pe căile mântuirii! De aceea, în scurte cuvinte, duhovnicul trebuie să cunoască bine legile morale naturale și descoperite de Dumnezeu, să știe și să aibă darul de a le înțelege, ca să poată să le aplice cu folos, atât pentru mântuirea sa personală cât și pentru alții.

II. PĂCATUL ȘI CANONISIREA

1. În Taina Spovedaniei lucrează Harul, iubirea și jertfa omului pe care este capabil s-o facă atât duhovnicul cât și penitentul. Capitalul care se dă gratis este Harul, dar el nu va aduce nici o roadă, dacă nu va fi folosit de „căldura credinței plină de Duhul Sfânt” a iubirii duhovnicului și a credinciosului care voiește să se mântuiască.

Este de observat, că și iubirea își are fețele ei: este iubirea conceptuală și iubire dinamică. Și una și alta își au părțile lor bune și părți rele.

Iubirea conceptuală este aceea care se manifestă prin cugetare, mai ales atunci când ea se hrănește din domeniul teoriilor, fără a pătrunde în simțuri, ci numai localizându-se în intelect, lăsând afecțiunile sărace de înflăcărarea înfăptuirilor. La acest fel de iubire se referea Sfântul Iacob, când zicea că, credința fără de fapte este moartă³³.

Ființa adevăratei iubiri este dragostea integrală, care, înflăcărează atât cugetarea cât și simțurile, determinând pe om la faptele mântuirii. Ei bine, atât duhovnicul cât și credinciosul trebuie să fie convinși de această iubire a faptelor, căci numai ea călăuzește pe om cu toată siguranța pe căile mântuirii.

Iubirea este plăcerea vieții în duh și în adevăr; dar ea se desăvârșește numai pe măsură ce se exteriorizează prin fapte. Vehicolul înfăptuirilor este jertfa neprecupețită, al cărui desăvârșit model îl

³³ Iacob 2, 17.

găsim în Persoana Mântuitorului Hristos, urcând pe drumul Calvarului.

Iubirea de birou, de sentiment trecător susținută de plăcerea intelectuală, se poate stinge tot așa de lesne cum s-a născut sau s-a manifestat prin vorbă.

Dar iubirea care se zidește pe temeiul jertfirii de sine, durează în pofida oricărui obstacol. Aceasta este adevărata forță care se opune temeinic forței păcatului³⁴.

2. Orice faptă când se prezintă la poarta vieții este îmbrățișată sau de instinct sau de rațiune. În cazul când rațiunea lipsește, - în cazul copilăriei, - ea este suplinită de rațiunea părinților și a conducătorilor din viața socială; de aceea este o absolută datorie ca tineretul să fie îngrijit, ca să propășească întru toate cele trupești și duhovnicești. Tineretul trebuie lămurit de ce o faptă este bună și de ce nu este bună.

Când rațiunea nu este destul de puternică ca să se conducă pe sine, ea își are complectarea în rațiunea părinților și a conducătorilor. Când aceștia sunt nevrednici de o astfel de situație și „tolerează” înclinările lor spre păcat, instinctele naturale tulburate de asaltările păcatului din tânăra ființă umană se corup prin fapte repetate, care devin *obicei*. Păcatul turnat în ființa omului prin *obicei*, devine o *a doua natură*, tiranizându-o toată viața.

Mai târziu, când rațiunea se vede pe sine adânc zdruncinată de urmările păcatelor și caută să intre în severa ei funcțiune de judecător al faptelor, în general vorbind, găsește natura³⁵ - peste care este

³⁴ Sf. Macarie, Om. XXX, I.

³⁵ ființa omului (n.ed.).

pusă regină -, dezordonată și istovită³⁶ de puterea nevinovăției, care este cea mai frumoasă moștenire a ființei omenești.

Prin educația pe care tânărul o capătă în societatea bisericească și laică se orientează principial în aprecierea faptelor omenești, dar aceasta este altceva decât bunele deprinderi, care trebuie să se înrădăcineze în ființa lui. Rațiunea, neperversită de conceptele așa-zis moderne, cunoaște ce e bine, dar voința, deja perversită, este departe de a-l înfăptui. Din aceasta se naște conflictul moral din viața omului.

Rațiunea în virtutea iluminării sale naturale și spirituale caută o disciplinare psiho-fizică, dar întâmpină puternicul glas al simțurilor dezmățate și tiranizate de păcătosul obicei turnat în viața lui de toate zilele. „Știm în adevăr, că legea este duhovnicească; dar eu sunt pământesc, rob vândut păcatului... Fiindcă după omul cel din lăuntru îmi place legea lui Dumnezeu; dar văd în măduarele mele o altă lege, care se luptă împotriva legii primite de mintea mea, și mă ține rob legii păcatului, care este turnată în măduarele mele”³⁷. Dacă Sfântul Pavel se îngrijora de această tiranizare a obiceiului păcătos, cu cât mai mult unul care nu are nici pe departe voința Sfântului Pavel de a se pocăi!

3. Duhovnicul trebuie să aibă în mintea sa, cu destulă limpezime, acest proces evolutiv al ființei omenești, fiindcă orice fel de canonisire, aduce o luptă între năzuințele superioare ale sufletului, și între tendințele tiranice ale obiceiului păcătos.

³⁶ istovită = vlăguită, prostită, stoarsă, sleită, golită. (n.ed.)

³⁷ Rom. 7, 14 și 22-23.

Primul lui pas spre disciplinarea duhovnicească trebuie să fie *luminarea minții*, căci, „în lege este dreptarul deplinei cunoștințe și al adevărului”³⁸. În paginile Evangheliei „este puterea lui Dumnezeu dată pentru mântuirea fiecăruia care crede...”, fiindcă într-însa este descoperită neprihănirea, pe care o dă Dumnezeu prin credință, și care duce tot la credință, după cum este scris: „Cel neprihănit, prin credință va trăi”³⁹. Dar convingerea credinței se seamănă în inima omului pe căile auzului, zice Sfântul Pavel, iar auzul trebuie zguduit în funcțiunile lui prin învățătura pe care preotul este dator s-o facă cu timp și fără timp⁴⁰.

Nu este suficient ca să i se spună cuiva, că nu trebuie făcut cutare sau cutare lucru; ci, este absolut necesar ca să i se arate *de ce* să nu-l facă, și *cât de marisunt* urmările acestui păcat; deci luminarea minții este flamura credinței.

Povățuirea numai atunci își are adevăratul efect binefăcător, când *duhovnicul se coboară lângă neputința penitentului*. El trebuie să facă întotdeauna o introducere la povețele sale prin povestiri din viața sa. Să ia o anumită greșală și să o povestească cum el fără a-și da seama, în tinerețea lui, o făcea. De ex.: Când eram mai tânăr glumeam exagerat, și din această pricină de multe ori ajungeam la certuri și chiar la dușmănie. La spovedanie am spus și eu duhovnicului meu, care m-a lămurit ce însemnă glumele, și dacă nu bag de seamă, prin nechibzuință, ajung să-mi amărăsc viața. Tot așa este și cu dum-

³⁸ Rom. 2, 20.

³⁹ Rom. 1, 16-17

⁴⁰ Rom. 10, 17; II Tim. 4, 2; Vezi: Predica.

neata, din pricina nebăgării de seamă faci cutare sau cutare lucru, dar nu te gândești cât de rău îți faci, ș.a.

Prin astfel de procedeu se ridică moralul penitentului, legându-se un fel de intimitate, și astfel se încurajează la destăinuirea greșelilor fără a se simți înjosit și rușinat. A sfătui pe aproapele înseamnă a-l mustra, zicea odinioară un stareț bătrân, fiindcă nu este lucru ușor, ca cineva să se umilească pe sine în a-și descoperi intimitățile sufletului său înaintea altcuiva.

4. Al doilea pas constă în despărțirea de pricinile păcatului, ca la urmă să piară însuși păcatul. Rădăcinile păcatului nu se distrug așa de ușor, mai ales când este adânc înrădăcinat în viața credinciosului! Potrivit cu principiul echivalenței, păcatul cu cât este cultivat un timp mai îndelungat, cu atât și canonisirea trebuie să fie mai îndelungată. Mai ușor, și un timp mai scurt se canonisește un penitent care a făcut un păcat numai o singură dată, decât unul care a făcut același păcat ani de-a rândul⁴¹.

Pentru un om stăpân pe sine, dacă a căzut numai o singură dată, sau într-un număr redus de păcate, se poate vindeca mai ușor, decât unul care a căzut într-un timp mai îndelungat și într-un număr mai mare de păcate. Deosebirea între ei este, ca și între doi bolnavi, unul fiind lovit de friguri, iar altul de putrezirea plămânilor sau a stomacului. De aceea Sfinții Părinți au rânduit în chip foarte diferit mijloacele de pocăință pentru același păcat. „Un frate a întrebat pe avă Pimen, zicând: Am făcut un păcat mare și voiesc să mă pocăiesc trei ani. I-a zis lui bătrânul: Este mult. Și a zis fratele: Dar până la un an? Și a zis iarăși bătrânul: Mult este. Iar cei ce

⁴¹ Vezi: Siluirea.

erau de față au zis: Dar până la patruzeci de zile? Și iarăși a zis: Mult este. Și a adăugat: Eu zic, *că dacă din toată inima se va pocăi omul și nu va mai adăuga să facă păcatul și în trei zile îl primește pe el Dumnezeu*⁴². Dovezile îndreptării „din toată inima” sunt *faptele pocăinței*⁴³. Celui ce nu face fapte de pocăință i se prelungește canonul mai mult, ba chiar toată viața. Fiecare din noi recunoaște că omul poate, în anumite momente, să dea mari făgăduințe când este apăsător de conștiință, dar valoarea lor atârână de faptele care le susțin în curgerea timpului.

5. *Timpul* este cel mai important factor în canonisiri, de aceea el nu poate fi suprimat cu desăvârșire, ci numai redus în măsura în care duhovnicul se convinge de puternica hotărâre de a nu se mai repeta păcatul. Tâlharul de pe cruce, fiindcă și-a recunoscut fărădelegile sale și, ca dovadă de adevărată pocăință, s-a stăpânit să aducă vreo ocară asupra celor ce-l chinuiau, răspunzând tovarășului său că el suferă pe „dreptate”, când a strigat către Mântuitorul, ca la un duhovnic, îndată i s-a redus orice timp de pocăință, și l-a primit îndată în rai. Sfântul Apostol Petru, fiindcă s-a umilit încât „a plâns cu amar”, după ce a dat asigurări temeinice, a fost iertat și reintegrat în situația sa de apostol. Dacă nu dai dovezi sigure de adevărată pocăință, chiar dacă păcatul este mic, trebuie să i se amâne primirea la Sfintele Taine până ce se va vindeca⁴⁴.

Fac o mare greșală unii duhovnici, care se conduc de unele principii liberaliste și necontrolate, și

⁴² Patericul Rm. Vâlcea 1930 p. 170.

⁴³ Mat. 3, 8. Canonisirea.

⁴⁴ Vezi: Iertarea, Beția, Defăimarea.

reduc timpul de pocăință după bunul lor plac. El adoptă ideea reducerii după Sfântul Ioan Postnicul, dar neglijează acele severe condiții pe care el le stabilește. El spune clar: cine nu îndeplinește condițiile reducerii timpului de canonisire, să împlinească timpul rânduit de Părinți⁴⁵. Ei aleg ușurința vindecării, și astfel nu se face niciodată adevărata vindecare. Datorită unei astfel de nechibzuințe, Sfântul Nicolae Misticul zicea: din pricină că face „mult pogorământ, a pierdut pe mulți”⁴⁶.

Duhovnicul trebuie să ia bine aminte, că a pierde un suflet înseamnă a se pierde pe sine însuși.

Înaltele idei religioase nu se pot impune omului decât prin deplinele idei ale cugetării. Știința religioasă se găsește depozitată în Revelația Scripturii și a Tradiției bisericești, dar mânuite de o minte slăbănoagă, nepregătită și îmbolnăvită de necredință⁴⁷, ele nu mai servesc la altceva decât să justifice o conștiință a pierzării! Chiar cei care sunt înflăcărați de duhul credinței, dacă nu sunt pe făgașul adevăratei credințe, sau cum zice Sfântul Pavel, „nu se luptă după lege”, nu pot să-și dobândească o mântuire sigură. Unii ca aceștia „au râvna pentru Dumnezeu, dar fără pricepere”⁴⁸.

De aceea pregătirea unui duhovnic trebuie să fie făcută cu multă temeinicie. El nu trebuie să se mărginească numai la memorizarea câtorva principii de morală și din canoane, ci, după ce s-a adăpat temeinic din sucul tainic al Revelației, să cunoască bine încheieturile vieții omenești, prin studiul de

⁴⁵ Canonul 12, 13, 15, 20, ș. a. Caută-le după *index*.

⁴⁶ Canonul 11.

⁴⁷ I. Cor. 15, 34.

⁴⁸ Rom. 10, 2

filosofie și sociologie. După o minuțioasă analiză asupra a tot ce există, să ajungă la principiile sintetice, prin care să poată privi lumea ca un tot așezat cu talpa pe firescul nesimțitorului pământ, iar cu celălalt capăt al scării, înfipt în zările veșniciei abia sesizabile prin credință relevantă.

6, Pregătirea speculativă nu servește decât numai la orientare; pe când centrul canonisirilor rămâne tot tipicul practic al canoanelor. Omul nu are nimic mai apropiat de el decât pe el însuși, și cu toate acestea, nu este nimic mai greu decât a se cunoaște omul pe sine însuși! Dacă cunoașterea de sine este un complex atât de greu de dirijat, cu cât mai mult cunoașterea unui suflet străin! Numai *contactul intim continuat pe linia timpului* are marele dar de a scoate în evidență o realitate sufletească.

Adevăratul creștin este acela care simte, cugetă și lucrează fără a se descalifica sub o formă sau alta. Pârghia dreptei cumpăneli o are conștiința fiecăruia, dar în subiectivismul ei, nu poate fi o stare constitutivă, ci numai un simplu indicator al aspirațiilor⁴⁹. Întruparea, ca să zic așa, a acestei conștiințe, care să poată alcătui o *personalitate religioasă*, atârână de fapte. Credința-făgăduință în fața duhovnicului este moartă fără de faptele convertirii creștine. De aceea duhovnicul trebuie să cunoască bine ființa convertirii cu toate nuanțele ei⁵⁰.

⁴⁹ Comp. Th. Ribot, *Les Maladies de la Personnalité*, p. 95, ed. 10, Paris, 1903. *L'Evolution des idées générales*, Paris, 1919. Această problemă în toată întinderea ei o tratează H. Spencer, în: *Principes de Psychologie*, vol. 2, Paris, 1875, trad. franceză. Jean Wahl, *Le Malheur de la Conscience dans la philosophie de Hegel*, Paris, 1919.

⁵⁰ 1. *Cazuri de convertiri*: Din Sf. Scriptură: Avraam, la Facere; Faraon, la Exod; Saul și David, I-II Samuil; Sf. Ap. Pavel Fapte 9; *Viețile sfinților*: Cuv. Evodochia I Martie; Maria Egipteanca I

III. PREGĂTIREA PENTRU SPOVEDANIE

1. **Atitudinea duhovnicului.** Este o necesitate sufletească, ca omul când este împovărat de necazuri să-și descarce „focul inimii” sale înaintea unui om cu experiență, care să poată să-i dea o lămurire și să împartă necazurile împreună. Aceasta este ceva natural, căci o simte orice om fie el credincios sau necredincios⁵¹. Această necesitate își află descărcarea numai în cadrul unei prietenii sincere. Preotul trebuie să ție seama de aceste mișcări ale sufletului omenesc, ca să le poată folosi în conducerea sufletească a păstoriților săi.

Dumnezeu se folosește de toate elementele vieții omenești, pentru a mântui pe om, fără a neglija ceva. De ex.: Ca element văzut al Tainei Euharistice n-a ales altceva, decât pâinea și vinul, ca cele ce sunt cele mai necesare elemente pentru susținerea vieții omenești. Tot așa și în Taina Sfintei Spovedanii, Dumnezeu se folosește de năzuințele firești ale sufletului omenesc, completându-le în lipsurile sale, cu puterea Harului pe gratis dăruit.

Ținând seamă de acest principiu, preotul trebuie să se folosească de aceste năzuințe ale sufletului omenesc, *alipindu-se de el în chip sincer*, și nu în altfel decât numai sincer.

Această intimitate sinceră el trebuie s-o valorifi-

Aprilie; Sf. Iustin Martirul 1 Iunie; Sf. Moise Arapul, 28 August; Cuv. Teodora 11 Septembrie; ș. a.

⁵¹ Comp. E. Kirkpatric, Bazele studiului Copilului, tr. rom. București.

ce prin bunătatea și blândețea sufletului său, fiind gata în orice vreme a primi tot felul de jelanii, fie ele chiar străine de actul spovedaniei. Știu că este foarte greu să se facă cineva „tuturor toate”, dar tocmai în această greutate constă devotamentul jertfelnic, care încununază misiunea preotească.

Peste încrederea sinceră și omenoasă se adaugă apoi cu mai mult temei, și conștiința credinței în Harul lui Dumnezeu, care se dă prin Taina Sfintei Spovedanii.

Imboldul natural al exteriorizării este ajutat de glasul legii de iertare al Sfintei Evanghelii: „Oricâte veți lega pe pământ vor fi legate și în ceruri, și oricâte veți dezlega pe pământ vor fi dezlegate și în ceruri”⁵².

Constrângerea interiorului firesc îl face pe om să se exteriorizeze; chemarea harică îl face să se teamă de dreapta judecată a lui Dumnezeu, și să creadă în iertarea păcatelor sale, fiindcă Dumnezeu este Cel ce primește toate și vindecă toate. Duhovnicul este chemat numai să aducă la îndeplinire acest lucru, ca un ispravnic al Tainelor lui Dumnezeu, de aceea el se cheamă „Părinte duhovnicesc”⁵³.

2. Felul penitenților. Duhovnicul este dator să primească pe toți la spovedanie, fără nici o alegere, fie tânăr, sau bătrân, bărbat sau femeie, cucernic sau păcătos, român sau de altă naționalitate, numai să fie ortodox. Ceea ce este spitalul pentru boala trupească, același lucru este Taina Spovedaniei pentru boala sufletească. Boala trupească este o

⁵² Mat. 18, 18.

⁵³ I Cor. 4, 2 și 15

lipsă a sănătății; păcatul este o lipsă a sfințeniei⁵⁴, căci sfânt este tot cel ce are nădejdea mântuirii. Medicul recheamă sănătatea prin folosirea legilor naturii, duhovnicul recheamă sfințenia prin folosirea Harului dat nouă de Dumnezeu. După cum orice om are în viața sa mai mult sau mai puțin nevoie de medic, tot așa și orice credincios are nevoie pentru mântuire de duhovnic. După cum cel ce este greu bolnav are mai multă nevoie de îngrijirea medicală, tot așa și cel ce este mai cumplit zdrobit sufletește de rănilile păcatului, are mai multă nevoie de vindecarea Harului dat prin Taina Spovedaniei. De aceea canoanele lovesc cu caterisirea pe arhiereul sau preotul care nu ar primi pe cineva la pocăință⁵⁵.

3. Copiii trebuiesc primiți la spovedanie de îndată ce au ajuns să facă oarecare deosebire între bine și rău, și își dau seama de faptele pe care le-au făcut în trecutul mai mult sau mai puțin îndepărtat. Gingășia copilărească cere iubire, deci ei trebuiesc primiți cu atitudine de mamă și părinte. Să nu li se pună întrebări care depășesc puterea lor de înțelegere sau posibilitatea de înfăptuire, ca nu cândva să le stârnească curiozitatea, și astfel să-i predispună la păcate neștiute de ei.

4. Tineretul. Vârsta tinereții, în general, se cuprinde între 14 și 24 de ani. Este perioada cea mai critică din viața omului.

Instincte noi se adaugă peste cele inferioare, fără a le suprima pe cele dintâi. Acestea aduc o

⁵⁴ Dacă păcatul este o lipsă a SFINȚENIEI, iar sfințenie înseamnă NORMALITATE în sensul în care ne-a creat Dumnezeu, înseamnă că păcatul este o lipsă a normalității iar păcătosul este un om ANORMAL. (n.ed.)

⁵⁵ Vezi: Pocăința, Spovedania.

adevărată răvășire a întregii ființe copilărești.

Influența socială îl târăște la toate felurile de iluzii și credințe, care mai de care mai utopice, și gata de a-i falsifica viața.

Rațiunea, în virtutea funcțiunii sale firești, lucrează mai mult ca aparat formal, fără a avea posibilitatea de a verifica fiecare obiect de cugetare prin experiența practică din viața zilnică. Și ce este mai ușor, decât a construi din imaginație tot felul de idealuri, care nu aparțin înfăptuirilor omenești, sau cel puțin, fiecărui ins să le înfăptuiască! Nu tot ceea ce este bun este folositor⁵⁶; și nu tot ceea ce este folositor este și posibil de realizat. Ba chiar în cazul când condițiile externe pentru a realiza ceva sunt suficiente, se întâmplă ca să fie insuficiente condițiile interne, și invers. Tineretul, în majoritatea cazurilor, nu este în stare să înțeleagă acest lucru; numai când dă piept cu „îndărătnica realitate”, numai atunci își vine în simțiri, ca și fiul cel desfrânat din Evanghelie.

În genere, dedesubtul tuturor năzuințelor înalte se ascunde egoismul.

- Este *egoism legitim*⁵⁷, care se susține prin răbdare, muncă cinstită și credință neprecupețită. Păcatul împotriva lui culminează în sinucidere.

- Este *egoism păcătos*, care se hrănește prin

⁵⁶ I Cor. 6, 12.

⁵⁷ „Egoismul legitim” este în sensul: de verticalitate, de demnitate creștină, de respect de sine - omul fiind creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu. Demnitatea creștină este chipul lui Dumnezeu în om. Omul în acțiunea și efortul lui continuu de a ajunge la asemănarea cu Dumnezeu, la locuirea Duhului lui Dumnezeu în om, la îndumnezeire, prin rugăciune și credință neprecupețită, răbdare și muncă cinstită, se află în starea de „egoism legitim”. (n.ed.)

destrăbălare, înșelăciune și necredință. De aici izvorăsc tot felul de păcate. Pentru tineret, acest lucru, nu este clar; și dacă nu este călăuzit de cunoscători profunzi ai vieții omenești, tinerii sunt predispuși să cadă în cele mai mari păcate. În acest caz, numai forța imposibilităților materiale și sociale îi mai poate aduce pe calea unei cuminenii omenești. Dar în acest caz, se aseamănă cu blândețea leului ținut în cușcă, iar nu cu a omului călăuzit cu demnitate de forul superior al rațiunii luminată de credință.

5. Ei bine, ținând seamă de toate acestea, duhovnicul trebuie să procedeze cu multă băgare de seamă, față de cei tineri. Să nu le reprime tendințele, ca nu cumva ei să le închidă și să le ascundă în tainița sufletului lor tineresc, ci să le lase ca să se desfășoare în firescul lor:

- în *forma de cercetare* duhovnicească să le încurajeze tendințele spre a-i stimula pe tineri a se exterioriza;

- în *sfățuiri* să le îndrume tendințele spre folosința normală a vieții,

- iar răul declarat să-l *reprime* părintește și cu compătimire.

Încurajarea se face atunci, când duhovnicul ia o atitudine veselă, primind faptele ca pe ceva normal. Să aprobe năzuințele bune, - fiindcă tinerii au multe năzuințe bune, mai ales ca idei pure, - trecând cu vederea, la început, părțile rele. Dacă ar arăta de la început ce este bine și ce este rău, cu un ton apăsat, ar duce la descurajare. Pentru *tendințele rele*, ca *predispoziție firească*⁵⁸ (a firii stricate, căzute din

⁵⁸ Termenul de „predispoziție firească” folosit pentru tendințele

rele, trebuie înțeles în sensul de predispoziție moștenită din părinții, moșii și strămoșii care s-au complăcut în felurile păcate ale firii decăzute de la normalitate prin neascultarea de Dumnezeu Creator, și nu ca predispoziție normală, naturală, căci nu e natural și nici normal să te simți atras de păcate și nici să trăiești în păcate. Aici, autorul prin „predispoziții firești” numește tendințele rele, în sensul de tendințe născute din firea decăzută și înclinată spre rău.

În dicționarul de sinonime al secolului 21, al anului 2008, găsim pentru cuvântul *firesc* următoarele sinonime: *firesc*=natural, normal, curent, comun, obișnuit, nestânjenit, degajat, nonșalant; după cum vedem, *firesc*, după dicționar, înseamnă mai ales normal, natural, iar noi, creștinii, prin *normal* și *natural* înțelegem BINELE creat de Dumnezeu.

În înțeles duhovnicesc, însă, cuvântul *firesc* se referă la însușiri ce aparțin firii decăzute de la ascultarea de Dumnezeu și înseamnă opusul normalului, opusul naturalului, de aceea pr. N. Sachelarie numește tendințele rele ca „predispoziții firești” adică născute din firea decăzută și înclinată spre rău, devenită a doua natură.

În concluzie, apare o opoziție între limbajul actual, din învățământ, care numește firescul drept normal și-l consideră natural, și limbajul duhovnicesc după care „predispozițiile firești” sunt rele, nu sunt normale, ci sunt moștenite de la părinții care s-au complăcut în felurile păcate fără să facă pocăință curățitoare la timp; deci „predispozițiile firești”, rele, sunt rodul unei apăsătoare moșteniri de înclinații spre diverse păcate; unii au predispoziție spre unele păcate, alții spre altele..., prima predispoziție moștenită de la protopărinții Adam și Eva fiind NEASCULTAREA de DUMNEZEU, din care s-au născut toate păcatele, toate COMPROMISURILE cu RĂUL. Deci atenție la neatenția minții când tălmăcim sensul cuvintelor.

Auzim adesea în limbajul lumii, al vieții sociale în mijlocul căreia trăim, că „e firesc” să faci câte un compromis, să spui câte o minciună, că „e firesc” când ești tânăr să fumezi, să-ți placă să mergi în discoteci și baruri de noapte cu striptis, că „e firesc” ca tinerii să-și înceapă viața intimă (sexuală) de timpuriu, chiar din adolescență, că „e firesc” să contracteze căsătorii de probă, etc ... E corect să ne întrebăm, unde va duce acest „firesc” atât de anormal înțeles?

Noi, cei de azi, trebuie să fim foarte atenți la modul cum a fost sucit și răsturnat sensul adânc al cuvintelor, încât același cuvânt, nu numai în contexte diferite dar chiar și în același context însă la autori diferiți, are înțelesuri opuse!!! (n.ed. an 2008)

harul lui Dumnezeu, n.ed.) pe care le constată în timpul destăinuirilor, tocmai la urmă să caute ca să povăţuiască energia tinerească, cu un ton mai apăsător spre o ţintă de înfăptuiri verificat bune, şi să dezaprobe cu claritate ceea ce este rău. Desigur că lucrul este cam greu, şi depinde de puterea de pătrundere a duhovnicului. Aceasta este o însuşire care nu se poate spune prin viu grai, ci se capătă prin studii întinse, experienţă îndelungată şi rugăciune.

Tendenţele rele, care duc în chip vădit la înfăptuiri păcătoase, trebuiesc înăbuşite, în primul rând prin *lămuriri*. În general, tineretul este însetat după ideologie.⁵⁹ Duhovnicul trebuie să facă multă întrebuinţare de lămuriri prin poveţe personale şi prin canonul cititului de cărţi bisericeşti care să le înarmeze cugetarea de a lupta contra păcatului. Să aducă exemple din rezultatul nenorocit al celor bolnavi, închişi, sau sărăciţi din cauza păcatelor. Să-i pună să facă ei înşişi constatări şi să-şi dea părerea.

Pe măsură ce s-au *convins*, să le pună pe umeri sarcina canonică, înţelepteşte dozată, căci altfel poate ajunge la efecte contrarii aşteptărilor.

Tineretul are nevoie de a fi supravegheat, apropiat, apreciat şi stimulat în năzuinţele sale bune. Să nu i se ceară fapte exagerate care să-i depăşească capacitatea înfăptuirilor. El se află la răspântia vieţii. Egoismul îl frământă launtric, societatea cu toate măgulirile ei îl asaltează; religiozitatea cu splendorile îl ademeneşte. Potrivit cu firescul fiecăruia, cu educaţia primită şi împrejurările vieţii, ia o

⁵⁹ Ideile nesustinite de forţa educativă, - în cazul nostru a canonisirilor - nu isprăvesc mare lucru, după cum a păţit Tolstoi, în şcoala sa. Vezi: Jean Marie-Guyau, *Educaţie şi Ereditate*, trad. rom. 1916, p. 174 s. urm.

atitudine, care îi va fi hotărâtoare pentru toată viața.

6. De observat este faptul că tineretul crescut în desfătarea îndestulărilor, cu toată educația naturală care i se dă, nu este capabil de efort duhovnicesc. Îndestularea moleșește, de aceea zicea Mântuitorul: Cu anevoie va intra bogatul întru împărăția cerurilor⁶⁰. Pântecele sătul nu dă vole ca mintea să cugete la cele înalte, la Dumnezeu mai ales, ci să cugete la el, ca să fie din ce în ce mai sătul.

Conștiința cu atât devine mai materialistă, cu cât trupul care o adăpostește este mai îmbuibat. Așa se explică, de ce, de ex. fiii bogătașilor nu îmbrățișează viața de cleric; iar fiii de țărani ajunși bine înstăriți, ba chiar nici fiii de preoți, nu se mai dedică nici slujbei altarului, darămite vieții monahale!

Instinctul egoismului conduce, sub diferite forme, întreaga viață pământească, de aceea Sfântul Apostol Pavel zicea, că lăcomia este rădăcina tuturor răutăților⁶¹. Numai sărăcia și suferința sub diferite forme, mai disciplinează nechibzuința omenească.

7. Cei vârstnici trebuiesc tratați fiecare după capabilitatea lui duhovnicească și după starea socială și sanitară, urmărindu-se pe orice cale înduhovnicirea lor.

E bine ca duhovnicul să procedeze întotdeauna cu multă băgare de seamă în contactul său cu diferite feluri de oameni. Se întâmplă uneori, ca să curețe pe altul de păcate și să se molipsească el însuși.

Tipurile sentimentale și puține la cugetare (cu minte slabă, n.ed.) sunt expuse mai ușor la astfel de cazuri. Ei pătesc, în cazul acesta, ca femeia neprice-

⁶⁰ Mat. 19, 23.

⁶¹ I Tim. 6, 10.

pută care își spală copilul de râie, și se umple ea, sau își scutură haina de furnici și până bagă de seamă furnicile se suie pe ea însăși.

Pentru un cleric nu este suficient ca să nu cadă el însuși în păcate, ci nici să dea *aparența* păcătuirii. De aceea se și recomandă ca spovedania să se facă în Biserică, și dacă este cu putință să nu lipsească nici paraclisierul din apropiere mai ales când spovedește femeii. Din punct de vedere social, maturitatea nepătimirii nu dă toate dovezile nevinovăției, chiar de ar fi și famen. Noi știm că zavistnicul are niște ochelari, cu care poate vedea și ceea ce nu există! Când diavolul are posibilitatea să speculeze duhul cel rău din om, poate să aducă o mare defăimare atât clericului cât și bisericii în genere.

În Viețile Sfinților ni se povestește că o femeie înăscută cu o fire înclinată spre ascetism, spre ascultarea de Dumnezeu, ca și proorocul Ieremia, s-a dus la o mănăstire de bărbați, și s-a închinoviat acolo, dându-se pe sine ca drept famen. Fiind trimisă într-o misiune, a trebuit să doarmă la o gazdă străină. Fata acelei gazde, căzând în desfrânare cu un tânăr, acela a sfătuit-o să spună către părinții ei, că monahul Teodor a îngreunat-o. La acuzațiile care i s-au adus, ea a avut suprema tărie de cuget de a răbda cu bărbăție năpăstuirea. Tocmai la moartea ei s-a văzut care era adevărul⁶².

Pentru ea a putut să facă un astfel de lucru, fiindcă într-o mănăstire nu avea cine să se smintească până la necredință, dar pentru un cleric de enorie nu este așa. Ci el trebuie să trăiască corect, și să apară în fața credincioșilor ceea ce este, așa cum

⁶² Vezi: Viața Sf. Teodora din 11 Septembrie.

trebuie să fie un ispravnic al tainelor lui Dumnezeu.

8. Duhovnicul este părinte, judecător și doctor sufleteșc.

- Ca *părinte*, stăpânit de iubirea de oameni, el este dator să primească pe toți câți caută mântuirea.

- Ca *judecător* examinează starea sufletească a fiecăruia, călăuzindu-se de dreptarul legilor naturale și revelate. El nu judecă de la el, ci cum a învățat din Sfânta Scriptură, Sfânta Tradiție și din Pravila, Dogmele și Canoanele Bisericii, de aceea judecata lui este dreaptă, și prin urmare trebuie ascultată.

- Ca *doctor*, el vindecă sufletele cele slăbănogite de păcate și călăuzește mințile cele rătăcite din pricina întunericii neștiinței, de aceea el este împreună lucrător al Mântuitorului și frate al penitentului.

9 - Locul spovedaniei de regulă trebuie să fie locașul bisericii, în partea dreaptă a pronaosului dinaintea icoanei Mântuitorului Hristos. În vechime, cei păcătoși ascultau slujba bisericească din pronaos; tot în pronaos se citește și miezonoptica sau polunoșnița, ca simbol al vegherii pentru a întâmpina pe dreptul Judecător la ziua cea de apoi, după pilda celor cinci fecioare înțelepte. Tot așa și la spovedanie, întrucât este o judecată a iertării păcatelor, trebuie să se facă în pronaos, ca loc destinat deja pentru penitenți⁶³.

Duhovnicul, fiind mânat de părinteasca iubire de oameni, el vine la biserică, iar ca judecător, el trebuie să stea în scaunul de judecată. Cum trebuie să fie acel scaun?

Nicăieri n-am găsit scris. Însă ca o modestă

⁶³ Cart. 50; Vezi: Canonisirea.

părere, fără de nici o pretenție, prin analogie cu scaunul arhieresc de la „locul cel de sus”, el trebuie să se deosebească de celelalte străni, fiind un scaun portativ cu o destinație specială. El trebuie să fie un jeț, în a cărui tapițerie să predominie albul și roșul, așezat ca și strănile celelalte pe o platformă înaltă cam de zece cm. Alături de jeț să fie o carpetă, așezată pe platformă, înaintea icoanei Mântuitorului, unde trebuie să stea credinciosul în genunchi.

Duhovnicul trebuie să stea lângă icoană, în partea stângă a ei, în așa fel încât să poată avea pe credincios sub epitrahil. Acest amenajament special pentru spovedanie ar inspira credinciosului o simțire deosebită, când s-ar vedea *cu fața la icoană*, împrejmuit de un decor care inspiră măreție și conștiințiozitate.

E mai bine ca penitentul să stea în tot timpul spovedaniei în genunchi *sub epitrahil*, căci prin aceasta se aseamănă cu femeia cea păcătoasă, care a uns cu mir picioarele Mântuitorului și le-a șters cu părul capului său. Nu numai această femeie păcătoasă a stat în genunchi, ci și prietena Maria, sora Martei a stat în genunchi și a ascultat învățăturile Mântuitorului Hristos.

Sub epitrahil, cu fața la icoană, penitentul stă, aievea, înaintea Mântuitorului care va judeca toate cele vădite și ascunse. Apoi scutește pe majoritatea penitenților, și în deosebi pe cei tineri, de a fi copleșiți de rușinea care i-ar cuprinde, când ar sta față către față cu duhovnicul.

Preotul îmbrăcat în epitrahil și felon, - la nevoie în afară de biserică poate fi și numai cu epitrahilul, - trebuie să citească cu toată cucernicia molitfele spovedaniei. Apoi, este mult mai bine să se citească

și modul de adresare, din molitfelnic, zicând: Iată pe mine mă sfătuiește cartea sfântă să-ți citesc această povățuire, mai înainte de a începe să-mi spui faptele care te apasă pe cuget. „Iată Hristos... (vezi-o după molitfe.).

10. Spovedania. Pentru penitentul necunoscut și venit prima dată la mărturisire, trebuie întrebat de când nu s-a mai spovedit și împărtășit și de ce nu s-a mai dus la duhovnicul pe care l-a avut până acum. Dacă este la mijloc un motiv superior, bine, iar de nu, trebuie lămurit că nu e bine să umble de la un duhovnic la altul, spunând la unul unele păcate, iar la altul altele. Cine uneltește astfel de vicleșug, face un mare păcat, căci este un fel de furt de cele sfinte.

Apoi trebuie întrebat din ce cauză nu i-a dat voie să se împărtășească, dacă-i cazul. Se cade să-l întrebăm în general, ce-l apasă pe cuget mai mult. Din felul cum va începe să spună, se vede încotro atârnă greutatea păcatelor sale. De la primul păcat trebuie pornit cu alte întrebări, spre a ne lămuri mai bine despre felul înfăptuirii, călăuzindu-ne de aceste nouă trepte formale⁶⁴.

I. *Cine este* cel ce se spovedește: dacă este un om cu știință de carte, om al bisericii sau teolog, om politic, sau un simplu om de rând, care nu poate face mare deosebire între ce este un păcat mare sau mic. Intenția cu care a făcut păcatul are un mare rol în cercetarea și aprecierea faptelor omenești.

II. *Ce fel de păcat*, fiindcă sunt mai multe soiuri, care se judecă *după fapta însăși*, și după *urmările* sau *sminteala* pe care a produs-o, atât pentru cel ce

⁶⁴ Vezi: Carte Folositoare de Suflet, I, 5.

a făcut-o cât și pentru alții. Iată ierarhizarea subiectivă a păcatului:

1) *Păcatele tinereții*, sau ale lipsei de experiență judecate în sinea lor, sunt cele mai ușoare, dar obișnuiesc ființa omului cu păcatul. Am avut ocazia să văd odată un tată cum își învăța pe copilul său mic, ca să înjure pe mamă-sa sub motiv că e mic. Iată cum se introduce otrava răului obicei în sufletul fraged al tinereții!

2) *Păcatele ascunse* sunt cele făcute mai mult cu cugetul. După cum este sămânța este și plata, după cum este cugetul este și fapta. (Gândurile).

3) *Păcate făcute din slăbiciune*, care se învecinează cu cele ale cugetului, deci mai lesne de iertat, însă, de multe ori, slăbiciunea este susținută de neglijență, și cu atâta este mai rău cu cât neglijența este voită.

4) *Păcate făcute cu știință și voință*, acestea sunt cele mai grele păcate. Ele nu se șterg decât prin pedeapsa pocăinței. (Știința, Hula)

Toate acestea se referă la predispoziția firescui păcătos din om. Cele sociale și cu privire la cele sfinte, vezi: Păcatul, Ierosilia, Hula, ș.a.

III. *Cauzele* de păcătuire sunt multe. Ele pornesc ca predispoziție (rea), din lăuntru omului, și, dacă își găsesc corespondent în afară, atunci situația duhovnicească devine cu totul vrednică de jale. Cu cât puterea dinafară care îi impune omului păcatul este mai mare, mai silnică, cu atât și vinovăția este mai mică. Cu cât omul dispune de o mai mare libertate în alegerea faptelor, cu atât și osânda îi este mai hotărâtoare. (Păcatul).

IV. *Mijloacele* de înfăptuire a păcatului ușurează sau îngreiază canonisirea păcatului.

Intenția este centrul de orientare în cazul de față. Dușmănia, uriciunea fără temel, și mai ales plăcerea de a face rău, sunt cele mai criminale mijloace sufletești de a păcătui.

Mijloace de ușurare sunt atunci când cineva a făcut un păcat fără intenție rea, din cauza înșelăciunii și a neștiinței, din pricina unei întâmplări fără de voie, de ex. când cineva a aruncat cu un băț într-un pom și a scos ochiul unui om, sau a dat cu pușca după un uliu și a împușcat o vită.

V. *Scopul* pentru care a fost făcut păcatul are o deosebită însemnătate. Într-un fel se canonisește, de ex., o minciună spusă ca cineva să scape de o primejdie, și altfel ca să facă rău aproapelui. Cea mai mare vină o poartă păcatul făcut cu *scopul* de a se răzbuna și mai ales din *plăcerea de a face rău*.

VI. *Timpul* poate de asemenea să ușureze sau să îngreuneze canonisirea. Într-un fel se canonisește un om care a furat când îi era viața în primejdie, și într-altfel se canonisește când fură din obicei. Cu cât păcatul este cultivat într-un timp mai îndelungat, cu atât și canonisirea trebuie să fie mai lungă și mai aspră.

VII. *Locul* poate să influențeze foarte mult asupra sufletului omenesc. Sentimentul religios, de ex., altfel vibrează înaintea Sfântului Altar, decât în fața unei cortine de teatru. Cine face păcate în locul care predispune la moralitate, acela dă dovadă de necredință, și deci se canonisește mai aspru. Furtul din Biserică este mai greu decât cel dinafară de Biserică.

VIII. *Continuitatea păcatului* este o chestiune pe care duhovnicul trebuie s-o aibă pururea în memorie. Un păcat ușor, făcut în împrejurări care

ușurează canonisirea, dacă este făcut o singură dată, se poate considera ca drept canonisire numai faptul că l-a spovedit, - fiindcă însuși faptul spovedaniei este o canonisire.

Același păcat, făcut în aceleași împrejurări, dacă este repetat de multe ori⁶⁵, înseamnă că penitentul și-a făcut din dulceața otrăvitoare a păcatului o îndeletnicire și deci trebuie, în acest caz, o înăsprire a canonisirii.

Un păcat greu dacă este făcut o singură dată, și dacă mai este ușurat și de împrejurări, se poate considera ca un păcat ușor; însă cel ce se repetă nu mai poate fi considerat ușor, ci greu și deci trebuie aspru canonisit.

IX. Urmările păcatului au o deosebită importanță și trebuiesc bine cercetate. Un păcat poate fi destul de rău în sinea lui, dar dacă nu are urmări prea rele nici asupra înfăptuitorului și nici asupra aproapelui, atunci el poate fi canonisit cu mai multă îngăduință. Pe când dimpotrivă, când păcatul este ușor în sinea lui, dar dacă are urmări rele, el se canonisește aspru. Ba mai mult, chiar o faptă bună dacă are urmări rele se consideră păcat.

Urmările păcatului se mai judecă și din punct de vedere subiectiv. Când înfăptuitorul nu are remușcările trebuincioase îndreptării de pe urmele păcatelor sale, atunci el trebuie lovit în sensibilitatea sa cu o putere mai mare de canonisire ca să-și vie în simțiri. Dimpotrivă, dacă cel ce a făcut un păcat mic are prea mare zbucium sufletesc, nu-i micșorăm canonul de prima dată, dar îl încurajăm și-l canonisim cu blândețe. La o altă spovedanie,

⁶⁵ Vezi PBQ p. 110 la Cuv.: Curvia nefirească.

dacă merge bine, îi ușurăm canonul, căci prin canonisire nu se urmărește o răsplată a păcatului, ci îndreptarea pentru viitor.

Când am epuizat toate mijloacele de canonisire și cel greșit nu dă semne de pocăință, atunci i se refuză dezlegarea și astfel se înlătură de la spovedanie, se afurisește.

În rezumat: Toate aceste IX trepte formale pentru cercetarea faptelor omenești, se reduc la trei momente principale:

- a) Cine este înfăptuitorul,
- b) Faptele considerate în sinea lor și
- c) Ce urmări au.

11. Cu aceste mijloace se cercetează, de obicei, numai păcatele care au o însemnătate mai mare, și care pot avea urmări mai rele. Sunt unele cazuri când un păcat nu se poate cerceta prin toate aceste 9 trepte, ci numai prin unele din ele. Când penitentul este cunoscut de mai înainte, treapta se presupune deja cunoscută. Alteori se cercetează un păcat știut de la o spovedanie anterioară și acum se cercetează numai urmările lui ca să se cunoască atât starea prezentă cât și viitorul penitentului.

Pe toate aceste IX trepte de cercetare, duhovnicul trebuie să le aibă întipărite în memorie, în așa fel încât, să le poată folosi cu ușurință în timpul cercetărilor canonice.

Întrebările să fie puse în așa fel încât să nu dea impresia că duhovnicul se interesează de soarta penitentului cu gând iscoditor, ci numai ca să știe cum stau lucrurile, ca să poată da o deplină și legitimă dezlegare. Când ar observa că penitentului i-ar veni în minte astfel de idei, poate să-i spună: Nu întreb de astfel de lucruri cu alt gând, decât ca să

mă lămuresc despre greutatea sau ușurința faptelor, ca să știu cum să aplic rânduiala Pravilei. După ce a spus tot ce avea de spus, e bine ca să fie întrebat penitentul dacă n-a uitat ceva și, dacă își va mai aduce aminte mai pe urmă de ceva, să vie ca să-i spună.

Orice fel de păcate ar auzi preotul, să nu dea semne de indignare, sau să facă vreun gest care ar duce pe credincios la descurajare. Să facă tot chipul ca să încurajeze pe cel rușinos și timid. Pe cel ce este prea zdrobit sufletește să nu-i spună cât e de mare păcatul, și nici timpul canonisirii, ci doar să-i dea un canon provizoriu, până la o nouă spovedanie și mai ales ca să citească cărți bisericești, care l-ar lămuri tocmai cu privire la păcatul său, și abia apoi să-i vorbească despre gravitatea păcatului.

12. Canonisirea nu are scopul de a pedepsi în sensul strict al cuvântului, ci de a îndrepta viața celui ce a greșit până în prezent. Chiar cuvântul **canon**, înseamnă dreptar, regulă, deci prin canonisire se înțelege întregul procedeu de îndreptare și disciplinare a vieții morale. De aceea duhovnicul nu trebuie să piardă din vedere că el, prin aplicarea canoanelor, nu face altceva decât se silește ca să îndrepte ceea ce este vătămat. Păcatele făcute, ca valoare în sine, rămân în seama milostivirii lui Dumnezeu și pentru cel ce se pocăiește sincer și pentru cel nepocăit. Pe duhovnic nu-l interesează trecutul penitentului, decât numai în măsura în care îi este trebuincios spre a se orienta despre puterea păcatelor care îl stăpânesc.

E bine ca de prima dată să i se citească însuși canoanele sau cuvintele Scripturii, care îi osândesc păcatul, și să-i arate cât de mare este cea greșală, în așa fel încât nici să-l arunce în descurajare, și

nici să rămână nepăsător față de păcat. La început să nu-i facă nici o reducere de timp, ci să-l încredințeze că duhovnicul are grijă de iconomisirea sufletului lui, chiar mai mult decât penitentul însuși. După cum cel ce se duce la medic se lasă în mâinile medicului spre cercetare, tot așa și penitentul trebuie să se lase în seama duhovnicului.

La o altă spovedanie, dacă situația merge bine, trebuie să-l încurajeze, arătându-i că stăpânirea de sine până în prezent este o dovadă că el se poate îndrepta dacă voiește. Dacă este un penitent sârguincios, poate să-i reducă ceva din canon, după cum îngăduie Pravila, amenințându-l că dacă mai cade în același păcat, i se aplică canonul de la început după rânduiala canonică.

13. Combaterea practică a păcatului. Omul, în stare de pocăință, este asemenea unui ostaș care a declarat război păcatului care voia să-l ucidă sufletește. Prin acest război el se află luptându-se cu cele contrarii vieții veșnice, prin ajutorul celor sfinte care se împotrivesc păcatului.

Duhovnicul nu trebuie să se mânie contra celor ce greșesc, zice Sf. Vasile, ci trebuie să procedeze ca și medicii, „folosindu-se de lucrurile cele cu totul contrarii patimilor de care penitenții sunt robiți, aplicând, dacă este nevoie, doctorii tari și cu totul contrarii înclinărilor lor celor rele. De exemplu: Ca să vindece slava deșartă el le va prescrie fapte care duc la o adevărată umilință. Dacă vorbesc mult le va recomanda tăcere. Dacă sunt somnoroși, el le va rândui vegheri de noapte și rugăciuni. Dacă s-au îmbolnăvit de lenevire, el îi va sili să lucreze mai mult. Dacă sunt lacomi, el le va rândui post. Dacă s-au obișnuit să defaime, el îi va despărți de tovără-

șia fraților lor... până la vindecare”⁶⁶.

Duhovnicul trebuie să-și unească părintescul său glas cu sfătuirea acelui fericit Părinte care povățuia pe fiii săi duhovnicești, zicându-le:

„Te-ai îmbolnăvit prin îmbuibare? Vindecă-te prin post!

Ți-a rănit sufletul necumpătarea? Cumpătarea să-ți fie leacul bolii!

Ți-a pricinuit lăcomia fără saț o febră a sufletului? Milostenia să-ți înlăture belșugul! Căci curățirea este împărțirea celor ce-ți sunt de prisos.

Ne-a rănit răpirea bunurilor altora? Lucrul răpit să fie înapoiat stăpânului adevărat!

Ne-a dus minciuna aproape de pierzare? (căci zice: „Vei pierde pe toți cei ce grăiesc minciună.” Ps. V, 7). Iubirea de adevăr să îndeparteze primejdia!

Jurământul strâmb aduce secera ce zboară în aer a lui Zaharia, amenințându-ne cu tăierea? Să ne îmbrăcăm cu toată armătura pocăinței, ca să îndeptăm tăișul secerii!

S-a amăgit cineva de oarecare dogme eretice? Să se alunge nelegiuirea prin înțelepciunea dreptei credințe!

Căci aceasta este pocăința: dezrobirea și nimicirea păcatelor săvârșite mai-nainte, fie cu fapta, fie cu gândul”⁶⁷.

Păcatul este o extremă, și orice extremă în funcțiunea ei nu se poate combate decât tot printr-o extremă. Dar de multe ori principiul bun în sinea lui poate fi defăimat, ba chiar desființat prin aplicarea nechibzuită a ispravnicului care îl mânuiește. După

⁶⁶ Sf. Vasile, Regula Mare 51.

⁶⁷ P. G. t. XL col. 268, citat după Pr. P. Vintilescu, Spovedania și

cum STAREA DE PĂCAT ESTE O EXCEPȚIE de la starea de normalitate de fii ai lui Dumnezeu, tot așa și starea contrară de combatere trebuie să fie tot o excepție.⁶⁸

Un gospodar avea pe lângă casa lui o babă bețivă. La început, ori de câte ori o prindea beată, o închidea într-o magazie, și acolo o ținea închisă câte o zi sau mai multe, ca drept pedeapsă. O certa neomenește și nu-i dădea niciodată vreun fel de băutură, afară de apă. Ei bine, ori de câte ori scăpa biata babă la băutură, nu se lăsa până când nu se îmbăta, cu toată frica de bătaia stăpânului. Mai târziu, un cleric a sfătuit pe gospodar, astfel: Când se îmbată, s-o țină separat până ce se dezmeticește, apoi s-o sfătuiască frățește, că acest păcat o distruge și sufletește și trupește. Pentru patima ei, ea trebuie să se înfrâneze, nu numai de la băutură, ci și de la orice fel de mâncare care îi stârnește patima beției. Apoi când ea va avea nevoie de un pahar de vin să ceară de la el și i se va da după

Duhovnicia p. 332-333.

⁶⁸ Dacă dușmanii societății, după cum vedem la tot pasul, - vor să transforme starea de păcat între oameni din excepție în regulă, adică toți oamenii să fie decăzuți în păcate urâte, cu câteva excepții de virtuoși, atunci și creștinii trebuie să fie atenți să nu transforme starea de combatere a păcatului din excepție, tot în regulă, - folosind teroarea corectitudinii și interdicții de la rău, cum greșit a procedat inchiziția - ca nu cumva decăderea în păcat să fie și mai mare și mai generalizată. Pentru aceasta, preoții, cu înțelepciune, pe toate căile posibile au datorita să demaște cât este de devastator păcatul și să cheme toată omenirea la înțelegerea stării de rău și de haos în care este târâtă, pentru a înlătura răutatea păcatului cu eficiență și răbdare. Numai astfel pot fi scoși bieții oameni din confuzia în care au fost aruncați, și în care se zbat, câți se mai zbat, pentru că au uitat de Creatorul lor și nu mai știu să deosebească binele de rău, ci consideră răul ca o alternativă a binelui și nu ca opusul (contrariul) binelui. (n.ed.)

trebuința dreptei socoteli. La masă îi da din când în când câte un pahar de vin, și astfel baba și-a revenit la normal. Când cerea peste măsură îi arăta cât de rea este această patimă și o încuraja că ea este femeie vrednică și poate face lucruri de ispravă dacă vrea. Astfel, după un timp, baba a ajuns să umble chiar cu băutura, fără a se mai îmbăta.

Îndreptarea de la început, aplicată exagerat împotriva patimii, nu făcea altceva, decât să o mențină pe babă în patima sa cu mai multă îndârjire. O extremă naște și întreține o altă extremă.

14. Echilibrul vieții constă în echilibrul cumpătărilor. Extrema păcatului pornește din centrul cumpătărilor, ca o evadare din normal. Adevărata canonisire trebuie să pornească cumpătat tot ca o extremă temporară, care să atragă spre o îndreptare normală, iar nu să strice și mai rău.

a) Primul pas al canonisirii îl face penitentul însuși prin dispoziția lui sufletească de a se pocăi. Este cel mai de seamă element, fără de care toate celelalte mijloace rămân fără de nici un folos. Deci, *faptul spovedaniei este prima treaptă a canonisirii*, fiindcă nu este tocmai așa de ușor a-și descoperi cineva intimitățile sale înaintea altuia.

b) O lămurire cu ton apăsător și părintesc, de multe ori face mai mult decât orice canon trupesc. Dar din pricina nestatorniciei sufletului omenesc și a greutății de a cunoaște realitatea în sinea ei, duhovnicul nu trebuie să reducă timpul de pocăință, până ce credinciosul nu probează cu fapte adevărul pocăinței sale. Saul a zis că se pocăiește⁶⁹, pe când în realitate nu s-a pocăit; David s-a rugat de

⁶⁹ I Sam. 15, 30.

proorocul Natan ca să-l ierte, dar nu a fost iertat până ce nu s-a supus canonului suferințelor, căpătate în prigonirea de către vrăjmașii lui⁷⁰.

c) Un canon intelectual nu strică nici chiar pentru cei ce nu știu carte. Preotul trebuie să aibă catalogat mai din vreme un număr de cărți, de diferite soiuri, pe care să poată imediat să le recomande credincioșilor potrivit cu patimile care îi stăpânesc. Desigur că el n-o să poată dispune de toate cărțile trebuincioase la așa ceva, dar se poate interesa pe la credincioși ce fel de cărți au, pe care el să le însemneze și când are nevoie, să le recomande și să spună și cine le are, ca să le poată împrumuta cel ce are nevoie. Celor fără de cultură trebuie să le recomande cărțile cele mai simple, ca: Mântuirea Păcătoșilor, Viețile sfinților, anumite cărți de pietate, ș.a. Cel ce nu poate citi, să i se recomande anumite broșuri scurte, pe care să i le citească altcineva. De aici se recoltează un dublu folos: și al penitentului și al celui ce a citit. Odată mintea luminată, se disciplinează și faptele și se corijează, dacă ea aparține unui suflet sincer.

d) Omul nu este numai suflet ci este și trup. După cum la înfricoșata Judecată nu va fi răsplătit numai sufletul, ci și trupul, tot așa și faptele pocăinței nu trebuie să le facă numai cu sufletul ci și cu trupul. De aceea canonul trebuie să fie și *trupesc*. El se îndeplinește prin milostenii și prin orice face-re de bine față de aproapele⁷¹. Însă duhovnicul să bage bine de seamă, ca să nu fie și aici înșelat de duhul cel rău al lăcomiei, care este rădăcina tuturor

⁷⁰ II Sam. 12, 10-14; 24, 10-25.

⁷¹ Vezi: Faptele bune.

păcatelor. Să nu dea drept canon ca să aducă la biserica lui, untdelemn, pânzeturi, ș.a., ci să dea altuia, căci prin aceasta dă de bănuiră că speculează cele sfinte⁷².

Cel mai folositor canon este înțelegerea și practizarea adâncimii credinței ortodoxe, milostenia față de cei săraci, rugăciunea, metaniile și închinăciunile.

e) Sfântul Apostol Pavel zice că, „omul firesc (trupesc) nu primește cele ale Duhului lui Dumnezeu, căci pentru el sunt nebunie” (I Cor. 2, 14), „căci cei ce sunt după trup cugetă cele ale trupului, iar cei ce sunt duhovnicești cugetă cele ale Duhului lui Dumnezeu, deoarece dorința cărnii este moarte, iar dorința Duhului este viață și pace; fiindcă dorința cărnii este vrăjmășie împotriva lui Dumnezeu”. După ce s-a luminat cârma minții și se disciplinează faptele voinței, acum să vedem cum se complectează omul în ceea ce nu poate face el însuși.

Cel mai ușor canon și mai de valoare este *rugăciunea*. Sunt unii care n-au simțul acesta, al rugăciunii, justificându-se în diferite feluri, mai ales raționalist. Duhovnicul trebuie să-i oblige să-și facă cât de puțină rugăciune. Să învețe pe de rost anumite rugăciuni scurte și absolut trebuincioase. Să facă cel puțin câte 7-8 metanii, sau închinăciuni când se culcă. Să stea în genunchi la icoană 3-4 minute. Celor învrăbiți să le dea canon ca să se roage și pentru dușmanii lor. Dealtfel rugăciunea pentru îmblânzirea vrăjmașilor trebuie să o facă oricine s-a supărat cu aproapele său⁷³.

15. **Scrupuloșii** - cei ce sunt prea năvalnici în

⁷² Vezi: *Darurile, Lăcomia*.

⁷³ Vezi: Iertarea. Comp. Scara 28 f. 186.

faptele evlaviei creștine și cer cât mai mult canon - duhovnicul trebuie să chibzuiască bine situația unor astfel de credincioși și să le dea canon numai cât le este lor de folos, și pot să-l facă, în așa fel încât să nu cadă mai târziu în plictiseală și chiar în defăimare de cele sfinte. Unii dintre aceștia, dacă sunt conduși de o minte puțin clar-văzătoare, pot să întrebuințeze faptele evlaviei în scopuri egoiste. Duhovnicul nu trebuie să țină seamă, în mare măsură, de năvălnicia lor, ci el trebuie să se folosească de autoritatea sa și să-i cheme la ascultare, căci ea este cel mai bun canon. Cine știe să se înfrângă pe sine pentru împărăția cerurilor, acela aduce lui Dumnezeu cea mai mare jertfă. Însuși Mântuitorul S-a supus ascultării, până la moarte, și moartea pe cruce, spune Sfântul Pavel⁷⁴. Căci se întâmplă, de multe ori, ca din pricina scopului lor egoist, sau a nesincerității, Dumnezeu să le acorde o asistență harică mică, și astfel, căzând în mari greutăți ale vieții, să se destrame sufletește mai rău⁷⁵ decât cei ce merg pe o cale mijlocie. Ei trebuiesc lămurii că tot ce-i mult nu-i bun. Diavolul, dacă nu poate sfâșia haina sufletului prin păcate directe adică prin războiul cel de-a stânga, apoi se silește să destrame tăria duhovnicească prin extrema dreaptă. Răutatea, cu cât este amestecată cu mai mult adevăr, cu atât este mai periculoasă.

Ei să nu facă mult canon, ca Dumnezeu să le dea multe favoruri, nici să se roage prea mult, ca să capete bunuri materiale sau lauda oamenilor⁷⁶.

⁷⁴ Filip. 2, 8.

⁷⁵ Vezi: Deznădăjduirea.

⁷⁶ Vezi: Rugăciunea, Pomenirile la slujbe.

Toate faptele evlaviei creștine trebuiesc făcute pentru lauda lui Dumnezeu.

Când ne rugăm pentru sănătate, pentru ajutor în ocupațiile noastre, pentru luminarea minții și altele, noi numai ne prezentăm necazurile noastre înaintea lui Dumnezeu, ca la un tată, însă El ne dă numai ceea ce știe El că ne este de folos, indiferent dacă ne place sau nu. De aceea un bătrân se ruga odinioară, zicând: *Doamne, de voiesc, sau nu, Tu mântuiește-mă cum știi, când îmi este de folos prin protejare, când trebuiește prin certare.*

Din felul cum se supun astfel de credincioși, se cunosc dacă au umilința dreptei socoteli, sau sunt stăpâniți de cugetul neascultării.

Ceea ce este forța disciplinară și polițienească în domeniul social același rol îl joacă și canonisirea în domeniul spiritual.

Cu toate acestea, duhovnicul nu trebuie să facă mare uz de autoritatea sa în chip exagerat, ci numai să se silească ca să-i convingă la înfăptuirea celor ce le sunt de folos. Dacă ei nu ascultă, să-i lase în seama Providenței dumnezeiești, care dispune de nenumărate mijloace de îndreptare, și pentru cei răi și pentru cei buni.

Întâiul Sobor Ecumenic

Al doilea Sobor Ecumenic

IV. CÂTEVA CATEGORII DE PENITENȚI

1. Penitenți rușinoși de obicei sunt cei tineri și care nu s-au spovedit niciodată. Cu aceștia trebuie ca duhovnicul să se poarte blând și cu față veselă, îndemnându-i ca să înlăture rușinea și să nu tăinuiască păcatele. Le dă un mare curaj, atunci când duhovnicul le povestește ceva ca despre sine că atunci când s-a dus la spovedanie de prima dată, își făcea închipuiri, că cine știe ce o să zică duhovnicul când va auzi cutare sau cutare păcat. Să povestească numai despre păcatele de care nu scapă nimeni în viață, iar nu despre păcate mari care ar sminti pe penitent. Sunt unii dintre credincioși care spun altora ce au discutat cu duhovnicul, și astfel ar da prilej ca exemplele de încurajare să fie o pricină de scandal. Despre anumite păcate grele, pe care le-ar bănuși că le-a făcut credinciosul rușinos, poate să povestească ca despre altul, fără a pomeni vreun nume cum acela se rușina să le spună și în cele din urmă și-a călcat pe duhul cel rău al rușinii și le-a mărturisit.

După spovedanie, dacă duhovnicul nu are siguranța unei spovedanii complete, atunci poate să-l mai întrebe ceea ce socotește că ar mai putea fi întrebat, și să-i amâne împărtășania, chiar de ar fi vrednic. Să-l cheme la o a doua spovedanie într-un timp cât mai apropiat. La despărțire să-l îndemne, că dacă a uitat ceva nespovedit, să vină și să-i spună. Dacă nu vine la termenul fixat, - și e bine ca penitentul însuși să-și fixeze termenul, - atunci e semn de

nesinceritate, dacă nu a intervenit oarecare piedici serioase. A doua oară, dacă, îngăduie Pravila, poate să i se dea voie ca să se împărtășească. Dealtfel, ca regulă generală, e bine să întrebe pe credincios: iată eu după cele ce mi-ai spus, îți dau voie să te împărtășești, dumneata ce zici, poți să te împărtășești? Din răspuns se poate vedea dacă este împăcat sufletește, sau nu. La urmă să-i spună apăsător și părintește: Bagă de seamă, eu mi-am făcut datoria și m-am silit ca să „nu pleci nevindecat” cum zice pravila pe care ți-am citit-o la început; dacă dumneata nu voiești să te faci sănătos, păcatul este al dumitale iar nu al meu. Dealtfel sunt rari aceia pe care-i stăpânește o rușine nebiruită.

2. Cei îndrăzneți de obicei sunt acei penitenți, care nu au o educație religioasă și care s-au obișnuit cu păcatul în așa fel încât nu-l mai consideră așa de grav, sau sunt cu inima împlietrită. Pe aceștia duhovnicul trebuie să-i sfătuiască cu îndelungă răbdare și blândețe. „Și robul Domnului nu trebuie să se certe, sfătuiește Sfântul Pavel, ci să fie blând cu toți, în stare să învețe pe toți, plin de îngăduință răbdătoare. Să îndrepte cu blândețe pe potrivnici, în nădejdea că Dumnezeu le va da pocăință ca să ajungă la cunoștința adevărului”⁷⁷.

Pentru orice păcat, duhovnicul trebuie să-l întrebe vesel, după regulile cerute, ca să afle cauzele păcatelor și să poată a-l cunoaște în tainele vieții lui. Și numai după ce a spus tot ce avea de spus, abia atunci trebuie să-i arate gravitatea păcatelor cu ton apăsător, citind la fiecare păcat canoanele și versetele scripturistice care îi osândesc nelegiuirea.

⁷⁷ II Tim. 2, 24-25.

Să nu fie cu neglijență față de Tainele vieții creștine, căci după cum Baltazar benchetua în cetatea Babilonului fără de grijă și a fost cuprins fără de veste de dușmani și ucis, tot așa poate să surprindă moartea pe orice fiu al neascultării. **Nepăsarea este un păcat de moarte**, asemănător cu neglijența bolnavului operat, care nu respectă dieta medicului, și astfel își pierde viața.

3. Cel ce își justifică păcatele într-un chip necuviincios, acela trebuie lămurit asupra vredniciei și nevredniciei omului, cu dovezi scripturistice și din Sfinții Părinți. Atitudinea de părinte niciodată nu trebuie să fie depășită de tonul muștrărilor. Pentru ca cineva să știe ca să-și echilibreze bine atitudinea și procedeul în duhovnicie, trebuie să cunoască bine literatura pedagogică și psihologică, atât cât îi este necesară spre orientare.

Omul în virtutea voinței sale libere, își are în mână lui viața și moartea sufletului său. Duhovnicul numai îi ajută ca să se cunoască pe sine, iar obligațiile care se impun penitentului nu pot depăși libera lui accețiune. Dezordinea unei justificări nechibzuite, trebuie vindecată prin educația care-i lipsește. Aceasta se face în primul rând prin luminaarea minții; pentru înfăptuirea ei, duhovnicul trebuie să-i amâne termenul de împărtășire cu toată îndelunga răbdare ca să aibă timp să-l povățuiască și să-i dea să citească cărți care i-ar lumina cumpăna cugetului. Chiar poate să-i ceară un rezumat la vreo carte care l-ar folosi mai bine, ca cu chipul acesta să i se întipărească mai bine în minte.

4. Scrupuloșii

În toate vremurile Dumnezeu a rânduit anumite

naturi omenești. Cei cu adevărat evlavioși dispun de o deosebită sensibilitate religioasă. Pe aceștia Dumnezeu i-a rânduit ca să fie instrumente de propovăduire în fața lumii, lume care s-a pus în slujba păcatului. Chiar în timpul când organizația socială este atee și luptă fățiș contra adevărului dumnezeiesc, ca pe vremea lui Ahab sau a comunismului de azi, Dumnezeu face din cei cu adevărat evlavioși purtătorii voii Sale în fața celor rătăciți⁷⁸.

Scrupuloșii se deosebesc de cei cu adevărat evlavioși, prin faptul că ei consideră drept păcate, anumite fapte nevinovate, sau greșeli neînsemnate.

Cei cu adevărat evlavioși dispun de o sensibilitate religioasă deosebită, dar au și puterea unei înțelegeri temeinice cu ajutorul căreia ei pot face o distincție clară între o faptă și altă faptă, între virtute și păcat.

Scrupuloșii, dimpotrivă, dispun de sensibilitatea evlaviei, dar nu *dispun de puterea minții*, care ar putea să arunce o deplină lumină peste faptele vieții. Sensibilitatea lor religioasă depășește puterea de conducere mintală și din această pricină ei „se tem de frică unde nu este frică”, cum zice Psalmistul.

Unii dintre ei (dintre scrupuloși) pot fi și minți bine înzestrate, dar, din pricina unei *educații religioase nechibzuite*, pot să alunece pe panta unei temeri greșite cu privire la faptele vieții. Față de aceștia duhovnicul trebuie să fie cu băgare de seamă, și să procedeze cu îndelungă răbdare. Deși unii sunt foarte simpli în puterea lor de cugetare, totuși, sufletul lor năvalnic după adevărul vieții evanghelice, este ca un pământ însetat după apa

⁷⁸ I Împ. 19, 18; II Cor 4, 9.

vieții celei cerești. Cu toată silința lor, ei rămân asemenea cu niște copii care dau năvală cu diferite întrebări, care mai de care mai neînsemnate. Deși felul lor de a fi, în exterior, nu este la înălțime, totuși, viața lor interioară, *judecată după intenție*, întrunește toate condițiile unei vieți nevinovate, pe care o fericește Evanghelia. Și Sfântul Pavel cel Simplu (Sfântul Pavel Prostul)⁷⁹ are parte de aceeași sfințenie, ca și Sfântul Antonie - dascălul său, și Sfântul Atanasie cel Mare, admiratorul lor. Deosebirea constă, doar în aceea că Sfântul Antonie și Sfântul Atanasie cel Mare - au avut putere să lucreze și pentru alții, și deci prin această manifestare exterioară, ei s-au făcut mai cunoscuți și admirați de noi. Cel de o calitate inferioară, oricât de redus ar fi el, dacă este *sincer ca un copil* poate să aibă parte de o mai sigură mântuire, decât cei bine înzestrați și pregătiți. Oare „sărăcia duhului” nu este cea dintâi treaptă din Fericirile evanghelice?

Acești săraci ai duhului citesc anumite cărți religioase pe care le înțeleg, de multe ori, după literă. Aceasta este o mare lipsă. Sunt cazuri când ei caută să întrebe pe preot despre anumite lucruri pe care nu le pot înțelege, sau nu au siguranța înțelesului lor. Preotul, pe de-o parte obișnuit cu orizontul larg al atmosferei culturale școlarești, pe de altă parte necunoscând bine problemele de amănunt religios, îi respinge de la început, ceea ce este o mare greșală. După cum mama, deși este femeie bătrână și cu mintea coaptă, gângurește cu copilul ei ca să-l învețe să vorbească, tot așa și preotul, deși altul este orizontul vederilor sale de ansamblu

⁷⁹ Viețile Sfinților, 7 Martie.

teologic, trebuie să se coboare la înțelegerea credinciosului, așa cum a făcut însuși Mântuitorul Hristos și Apostolii Săi.

Desigur că lucrul nu este tocmai așa de ușor; dar preotul, ca ostaș care luptă pururea pe frontul misionar al Bisericii, trebuie să fie pregătit în această direcție, citind cele mai de seamă cărți ale misticii creștine, pe care să caute s-o și trăiască atât cât îi îngăduie puterile.

Atitudinea senină și zâmbitoare este scutul cel mai des și mai cu folos utilizat în orice discuție cu păstoriții săi; ba chiar și cu cei de altă confesiune. Să nu dea răspunsul imediat la întrebările care i se pun, ci să aștepte până ce termină de discutat chestiunea pusă, ca să vadă ce părere are și credinciosul, și pe ce dovezi se sprijină în argumentările sale. Astfel de credincioși, numai atunci se dau mai ușor bătui, când văd că și preotul cunoaște cărțile pe care ei le-au citit, și le tâlcuiește după înțelesul Sfintei Scripturi. Chiar dacă momentan nu voiesc să-și recunoască slăbiciunea lor, totuși, după ce s-au despărțit, ei se gândesc la cele discutate, și, încetul cu încetul, se umilesc în inima lor. De aceea preotul trebuie să caute întotdeauna, ca despărțirea să fie binevoitoare, și să îndemne pe credincios, ca atunci când are timp și simte nevoia de discuții lămuritoare în chestiuni duhovnicești, să vină la el căci el se simte mulțumit să discute cu oameni de felul acesta.

În felul acesta se leagă intimități sufletești dintr-o parte și dintr-alta. Preotul să mediteze la procedeul Mântuitorului cu Zaheu Vameșul, cu Samarineanca, cu femeia cea păcătoasă, ș.a.

Duhovnicul are, uneori, prilejul să discute cu *scrupuloși încăpățânați*. Aceștia trebuiesc tratați cu

o îngăduință de fier; fiindcă cei respinși brutal, de cele mai multe ori își pierd încrederea în duhovnic, și apucă pe o cale croită după capul lor, hrănindu-se din cititul cărților de pietate, izolat de comunitatea bisericească. De multe ori prin atitudinea puțin părintească, preotul dă credinciosului impresia că nu are simțul evlaviei trebuitoare unui părinte duhovnicesc, ci tratează lucrurile Bisericii numai ca un funcționar, iar nu ca un apostol și ispravnic al Tainelor lui Dumnezeu. Atunci credinciosul capătă un fel de dispreț față de slujitorii Bisericii, și astfel se pierd sufletește cele mai alese elemente ale evlaviei creștine. Un astfel de credincios este, adesea, expus să cadă pradă înșelăciunii sectare. Zică oricine ce o vrea, dar creștinii cei ce s-au desprins de la trunchiul Bisericii, și au trecut la sectanți, sunt suflete religioase nobile, care n-au fost hrănite la timp și suficient de ispravnicii bisericești. Cine a avut prilejul ca să discute intim și frățește cu astfel de oameni, a putut constata la cei mai mulți aceste lucruri.

5. Una din lipsurile de căpetenie ale unui preot este *lipsa de a cunoaște cărțile de pietate ortodoxă*. Principiile teologice se aseamănă cu scheletul unui om, care nu se poate numi adevărat om, dacă nu are carnea care să dea puterea de viață omenească. După cum ramurile pomului nu pot să facă fructe, tot așa și principiile generale nu pot rodi direct o trăire duhovnicească. Ceea ce sunt mugurii pentru pom, același rol îl au și literatura mistică pentru evlavia creștină. Principiile generale sunt absolut necesare dar nu sunt totul; ele orientează dar nu desăvârșesc. „Plinirea legii și a profețiilor” o face numai viața fierbinte izvorâtă din cugetarea trăirii

mistice. Chiar Sfânta Scriptură se ocupă foarte puțin cu speculația; toate principiile ei sunt simple și profunde ca linia orizontului, care îmbină deopotrivă cerul și pământul, trupul și sufletul.

Credincioșii se sesizează de această lipsă și cu privire la ei și cu privire la preotul însuși. Lipsa lor de orientare o justifică, pe drept sau pe nedrept, cu suveranul dispreț că înțelepciunea lumii acesteia este nebunie la Dumnezeu. Mulți, însă, caută să-și completeze aceste lipsuri prin citit. Preotul, printr-un procedeu puțin cugetat lasă să se vadă din partea lui un sever dispreț față de literatura evlaviei bisericești, lucru care îi scandalizează pe credincioși. Ei bine, clericul⁸⁰ care cade într-o astfel de nechibzuință cu greu va mai putea să apropie de el pe astfel de credincioși.

Prin urmare, credincioșii care sunt stăpâniți de o adâncă putere de viață mistică, trebuiesc ocrotiți cu multă băgare de seamă. Pe cei slabi în puterea de înțelegere trebuie să-i trateze ca pe niște copii, cum zicea Sfântul Pavel corintenilor, hrănindu-i cu laptele îngăduinței și al povățuirii. În cazul când se vor găsi și dintre cei credincioși stăpâniți de duhul încăpăținării, pe aceștia să-i sfătuiască și azi, și mâine, și întotdeauna, cu o largă bunătate de suflet. Apoi să-i trimită și la alți preoți cu care să discute. Nici într-un caz nu trebuiesc alungați, pentru motivul scrupulozității lor religioase.

6. Candidații la hirotonie trebuiesc cercetați după Scriptură, Dogme și canoane. Sfântul Pavel spune că nu trebuie să se pună degrabă mâinile pe

⁸⁰ „Între popor și belferi (trufași) nu avem decât dialogul surzilor”, extras din cartea „Cine suntem”, a lui Dan Puric, ed. Platytera,

cineva, fără de o cercetare serioasă, ca nu cândva să se introducă elemente rele în slujba Domnului. Duhovnicul care procedează cu neglijență la cercetarea candidaților la hirotonie, se face părtaș la păcatele lor, dacă nu la cele deja făcute, apoi la cele ce le vor face aceștia în viitor. Păcatele cele făcute sunt indiciul celor viitoare, așa după cum în matematici, două puncte cunoscute, dau pe al treilea în linie dreaptă.

Ei bine, pentru a se cunoaște bine starea sufletească a candidatului, el trebuie să-și facă o spovedanie generală, din copilărie și până în prezent. Un astfel de penitent nu se cercetează numai ca stare sufletească personală, ci și ca om de misiune socială.

Clericul este un reprezentant al lui Dumnezeu față de oameni, și al oamenilor în fața lui Dumnezeu. El este, prin excelență, om al societății creștine. Interiorul, e drept, conduce exteriorul, dar de multe ori interiorul poate fi mascat de duhul cel rău al înșelăciunii. De aceea Sfânta Scriptură și Canoanele impun o cercetare amănunțită nu numai la scaunul spovedaniei, ci și o verificare cu ajutorul aprecierilor sociale⁸¹.

Pentru aceste motive, candidatul trebuie să-i fie duhovnicului un vechi fiu de spovedanie. Astăzi, este grav procedeul de a trimite pe candidat la un duhovnic străin, care nu are nici o cunoștință de situația socială a candidatului, spre a se spovedi ca să se hirotonisească. Ce poate cunoaște un duhovnic, fie el chiar geniu, într-o jumătate de oră, sau chiar câteva ore de contact cu penitentul, în cazul

nostru, interesat de a căpăta voie pentru hirotonie!? Nici proorocul Elisei n-a cunoscut imediat pe ucenicul său că este înșelător, darămite un om obișnuit! Sub denumirea unui păcat se poate înțelege o faptă ușoară, dar tot sub aceeași denumire poate fi o mare nelegiuire, un păcat de moarte, de ex. clevetirea, în general, nu este un păcat de moarte. Dar prin clevetire cineva poate să facă pe aproapele ca să-și piardă o situație, sau să-l arunce în deznădejde și sinucidere, sau să-l târască la condamnarea la moarte. Candidatul (la hirotonie) poate spune: am clevetit, - și zice așa, pur și simplu - duhovnicul îl consideră ca un păcat lesne de iertat, pe când în realitate el este un păcat de moarte. Iată de ce duhovnicul trebuie să cunoască pe candidat și din opinia publică.

Pentru ca un duhovnic să cunoască bine pe un candidat la hirotonie, trebuie să-l cunoască, dacă este cu putință, chiar din clasa întâia de seminar, și până la vremea hirotoniei. Este o mare greșală că situația de duhovnic în seminarii se consideră ca o funcțiune de birou, pe care o poate ocupa o lună, un an, nu importă cât timp. Chiar învățământul suferă când profesorii se schimbă în fiecare an (este și asta o lucrare a masoneriei), cu cât mai mult ar trebui să se țină seamă ca un duhovnic să fie legat de o școală un timp cât mai îndelungat. Nu se ține seamă că între duhovnic și fiii săi de spovedanie trebuie să fie o legătură intimă și continuă. În cazul când un candidat la hirotonie a avut mai mulți duhovnici, în timpul studiilor, ar trebui să ceară de la toți, pentru tot timpul de studii, dovezi despre starea lui morală, căci numai așa s-ar face o examinare completă după prescripțiile canonice.

Dacă s-ar stabili un astfel de procedeu, candidații seminariști ar umbla cu mai multă băgare de seamă, și s-ar gândi mai serios la situația lor morală de viitori clerici. S-ar interesa mai îndeaproape despre datoriile care apasă pe umerii unui cleric. Din pricina lipsei de control, unii clerici ajung în conflict cu prescripțiile scripturistice, dogmatice și canonice. Din pricina că nu voiesc să renunțe la scăzămintele lor, (la slăbiciunile lor), profitând de o largă îngăduință, defaimă rânduielile canonice care-i sancționează, zicând că acele canoane nu mai corespund vremurilor de astăzi! Dacă ar fi, de la început, un control serios susținut în cursul vieții de o disciplină severă, atunci candidații clerici s-ar gândi serios, de la început, dacă sunt în stare să ducă pe umerii lor nobila sarcină a preoției. De aceea, duhovnicul trebuie să întrebe pe candidat dacă, în caz de moarte a preotesei, este capabil să respecte neștirbit făgăduința castității clericale⁸². Duhovnicii care procedează cu neglijență nu vor scăpa de osânda dreptei judecăți la ziua cea mare a întrebărilor. „Vai de cel ce face lucrul Domnului cu lenevire”, zice profetul Ieremia. (48,10. Neascultarea).

7. Clericii, fie ei preoți, fie arhierei, în viața lor de oameni - purtând trup și viețuind în lume, pot greși sub diferite forme. Potrivit cu învățătura Mântuitorului, că celui ce i s-a dat mult, mult i se va cere, sau sluga care a știut voia stăpânului său și n-a îndeplinit-o, se va bate mult⁸³, greșeala unui cleric se socotește mult mai gravă decât a unui credincios de rând.

⁸² Vezi, *Recăsătoria preoților, Curvia clericului, Preotesea*.

⁸³ Vezi: Știința.

El, prin poziția sa, are fericita ocazie să se hrănească pururea cu Tainele Bisericii, și să cugete intens la înfăptuirile tainice ale Providenței dumnezeiești. Dacă faptele îl arată altfel decât cum trebuie să fie, aceasta este o dovadă de necredință.

În unele cazuri, clericii greșesc cu toată paza de sine. Aceasta provine adesea ori din pricina unei viețuiri nesincere, sau din cauza osândirii și aprecierii greșite a aproapelui. Sfântul Pavel zicea „Cu Harul lui Dumnezeu sunt ceea ce sunt”. Clericul nu poate face nimic fără de Harul lui Dumnezeu. Când se face vinovat de păcate mari și nu se pocăiește, i se ridică Harul lui Dumnezeu⁸⁴, ca lui Petru, și odată rămas numai cu puterile sale proprii, el se rostogolește în păcat cum cade mărul putred din pom. Dacă este sincer, ispitirea lui îl instruește ca să știe cum să îndrepte și să compătimească pe aproapele care păcătuiește. „Cine a gustat amarul știe ce-i zahărul”, atât pentru sine, cât și pentru alții. Un lucru trebuie observat: Cei sinceri și stăpâni pe sine, în general vorbind, nu cad în păcate caterisitoare, ci tot în păcate mai mari sau mai mici, dar lesne iertătoare⁸⁵.

Duhovnicul trebuie să aibă în mintea lui toate acestea cu destulă claritate. Îngăduința pe care trebuie s-o facă la spovedania unui cleric, trebuie să nu depășească cadrul prescripțiilor canonice, și să nu procedeze după bunul său plac, căci el nu face judecata lui ca om, ci a lui Dumnezeu. El trebuie să știe că Providența îngăduie unui cleric să cadă în anumite păcate, care nu-l dezbracă de darul preo-

⁸⁴ Vezi: Sf. Macarie, Omilii Duhovnicești XV, 24.

⁸⁵ Vezi: Sărutatul, Preoția, Curvia clericului, Liturghisirea. ș.a.

ției, pentru a-l instrui și canonisi, spre a se putea lupta mai departe lupta cea bună, cum zice Sfântul Pavel. Cel ce cade în păcate caterisitoare, acela a fost de mai înainte lepădat de la preoție, așa cum a fost Saul de la împărăție, pentru tăinuile lui păcate nemărturisite. Este imposibil ca un suflet a cărui grijă este lăsată în seama lui Dumnezeu, acoperit continuu de Harul tainic, care vindecă pe cele slabe și întărește pe cele neputincioase, să fie lăsat (de Dumnezeu) să cadă în păcate de moarte. Îngăduința duhovnicului să nu fie condusă de naivitate, și să i se pară că este a-tot puternic în exercitiul funcțiunii sale⁸⁶. Dacă el îndrăznește să dezlege pe acela pe care Dumnezeu l-a lepădat, atunci și el se va pierde sufletește, ca un părtaș la păcate străine. Chiar Moise și Ilie de s-ar ruga⁸⁷ pentru un astfel de cleric, nu va fi iertat de Dumnezeu, fiindcă dreptatea dumnezeiască este suverană peste orice faptă a milostivirii omenеști.

De aceea, duhovnicul trebuie să bage bine de seamă ce face: pe cine îl dezleagă canoanele să-l dezlege și el, pe cine îl canonisesc, să-l canonisească și el, pe cine îl opresc de la preoție să-l oprească și el, pe cine îl caterisesc, caterisit să-l socotească⁸⁸.

Obiceiul introdus, pe alocurea, de a citi numai molitfa cea mare de dezlegare, timp în care, penitentul cleric își enumără în gând păcatele, este foarte gravă, căci duce la imoralitate. Prin acest procedeu, se înăbușă conștiința unei pocăințe sincere, și se încurajează păcatul fără de nici o opreliște. Ea se

⁸⁶ Lev. 19, 14-18; Deut. 25, 1; Duhovnicia, Canonisirea.

⁸⁷ Vezi: Pomenirile la slujbă. Miridele. ș. a.;

⁸⁸ Citește c. I. a S. VII ecum., la cuvântul: Tradiția.

citește numai la începutul Postului Mare, sau în alte posturi, ca un fel de amnistie generală, pentru păcatele mici, în urma căreia se stabilește împăcarea frățească, iar nu pentru a suplini spovedania păcatelor vrednice de osândă⁸⁹.

Clericul dacă are nevoie, se poate spovedi chiar în fiecare zi; iar dacă viețuiește cu destulă stăpânire de sine și cu împăcare sufletească, deși slujește adesea, se poate spovedi la 3-4 săptămâni odată, căci: „Nimic necurat nu va intra” înaintea Domnului, ci numai „cei ce își spală hainele, ca să aibă drept la pomul vieții, și să intre pe porțile cetății” Veșnicului Dumnezeu!⁹⁰.

Al treilea Sobor Ecumenic

⁸⁹ Vezi: Duhovnicia, Caterisirea, Afurisirea, Anatema.

⁹⁰ Apoc. 21, 27: 22, 14; Sf. Simeon Tes. IX, 10-13.

V. SECRETUL SPOVEDANIEI

1. Din punct de vedere natural, secretul spovedaniei se întemeiază pe legătura intimității sufletești, care se încheagă între ispravnicul tainei - duhovnicul, - și între beneficiarul ei - penitentul. Dacă între doi prieteni, divulgarea intimităților poate provoca neînțelegere și răceală sufletească, cu cât mai mult între doi inși, care, peste intimitatea seriozității naturale, se așterne legământul tainic al duhovniciei!

Poate nimic nu dăunează mai rău unui duhovnic decât ușurătatea minții lui. Isus, fiul lui Sirah, sfătuiește pe orice credincios: „Niciodată nu spune altora ceea ce ai auzit și cu nimic nu vei fi păgubit”. Iar mai departe vorbește și mai apăsător pentru păstrarea tainicului secret: „Auzit-ai vreo taină? Să moară odată cu tine! Îndrăznește, că nu te va sparge ca să iasă din tine!”⁹¹. Iar Sfântul Ioan Scărarul zice: „Sufletul cel ce nu și-a păzit tocmeala, și-a pângărit duhul”⁹².

2 - Memoria oricărui duhovnic trebuie să fie un mormânt pentru tot ceea ce-i aud urechile în scaunul spovedaniei. Taina însăși este taină și angajează în sinea ei la tănuirea a tot ce este păcat până la distrugerea omului vechi. Divulgarea păcatelor de la spovedanie este o trădare, asemănătoare cu necinstirea celor sfinte, cu ierosilia. Ea este un

⁹¹ Sirah 19, 6-9.

⁹² Scara 27.

păcat contra iubirii de aproapele, fără de care nimeni nu va putea vedea pe Domnul; un astfel de duhovnic se pedepsește greu și după pravilă și după legile civile. Vezi: *Duhovnicia*.

Al patrulea Sobor Ecumenic

Sfântul Grigorie al Tesalonicului

PARTEA II-a

VI. SLUJBA SPOVEDANIEI

Duhovnicul trebuie să cheme numai câte un credincios pentru spovedanie. Molitfa poate s-o facă la mai mulți credincioși deodată. Se cade să se îmbrace cu epitrahilul și felonul. La nevoie, poate spovedi și numai cu epitrahilul când este în afară de Biserică.

Bine este cuvântat Dumnezeuul nostru... Împărate ceresc..., Sfinte Dumnezeu..., Slavă..., Și acum..., Prea Sfântă Treime..., Doamne miluiește, (de 3 ori)..., Slavă..., Și acum..., Tatăl nostru... Că a Ta este împărăția...

Doamne miluiește, (de 12 ori). Slavă... Și acum... Veniți să ne închinăm... Psalmul 50: Miluiește-mă Dumnezeu..., (Apoi troparele).

Miluiește-ne pe noi, Doamne, miluiește-ne pe noi, că nepricепându-ne de nici un răspuns, această rugăciune aducem Ție, ca unui Stăpân, noi păcătoșii robii Țăi, miluiește-ne pe noi.

Slavă...

Doamne miluiește-ne pe noi, că întru Tine am nădăjduit, nu Te mânia spre noi foarte, nici nu pomeni fără-de-legile noastre, ci caută și acum ca un Milostiv, și ne izbăvește pe noi de vrăjmașii noștri, că Tu ești Dumnezeuul nostru, și noi suntem

poporul Tău, toți lucrul mâinilor Tale și numele Tău chemăm.

Și acum...

Ușa milostivirii deschide-o nouă, Binecuvântată Născătoare de Dumnezeu Fecioară, ca să nu pierim cei ce nădăjduim întru tine, ci să ne mântuim prin Tine din nevoi, că Tu ești mântuirea neamului creștinesc,

Domnului să ne rugăm!

1. Dumnezeuule Mântuitorul nostru, Care prin mijlocirea proorocului Tău Natan ai dăruit lui David, care s-a pocăit, iertare de păcatele lui, și ai primit rugăciunea lui Manase pentru pocăința lui, însuși și pe robul Tău (N) care se pocăiește de păcatele pe care le-a făcut, primește-l cu obișnuita Ta iubire de oameni, trecându-i cu vederea toate cele ce a făcut dânsul, Cela ce ierți nedreptățile, și treci cu vederea peste toate fără-de-legile omenești, pentru că Tu ai zis, Doamne: „Cu vrere nu voiesc moartea păcătosului, ci să se întoarcă și să fie viu” și „de șaptezeci de ori câte șapte să iertăm păcatele”, de vreme ce Slava Ta este neasemănată, și mila nemăsurată. Pentru că de vei căuta la fără-de-legile noastre, cine va putea suferi dreapta Ta judecată? Că tu ești Dumnezeu cel ce se pocăiesc, și Ție slavă înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Domnului să ne rugăm!

2. Doamne Iisuse Hristoase, Fiule al lui Dumnezeu celui viu, Păstorule și Mielule, Cel ce ridici păcatele lumii, Care ai dăruit datoria celor doi datornici, și ai dat păcătoasei iertare păcatelor ei. Însuși

Stăpâne, trece-i cu vederea toate greșelile și-i iartă toate păcatele și nelegiuirile cele de voie și cele fără de voie, cele cu știința și cu neștiința, cele întru călcare de poruncă, și întru neascultare, care s-au făcut de robul Tău acesta (N), și toate cele ce ca un om purtând trup și viețuind în lume, de la diavol s-a înșelat, sau în cuvânt, sau în fapte, sau cu știință, sau întru neștiință, sau cuvântul preoțesc a călcat, sau cu blestem preoțesc a fost legat, sau sub anatema a căzut, sau pe sine s-a blestemat, însuși ca un Bun, și Care nu ții minte răul, Stăpâne, binevoiește a se dezlega acest rob al Tău prin cuvânt, iertându-i lui și anatema și blestemul său, după mare mila Ta! Așa Stăpâne iubitorule de oameni, Doamne, ascultă-ne pe noi care ne rugăm bunătății Tale pentru acest rob al Tău, și trece-i cu vederea, ca un mult Milostiv, toate păcatele lui. Izbăvește-l pe dânsul de muncile cele veșnice, că Tu ai zis, Stăpâne: „Oricâte veți lega pe pământ, vor fi legate și în ceruri, și câte veți dezlega pe pământ, vor fi dezlegate și în ceruri”. Căci numai Tu singur ești fără de păcate, și Ție slavă înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Notă: Pentru a răscoli mai bine mintea credinciosului și să-și vie mai temeinic în simțiri, e bine ca să se citească această sfătuire, zicând: Iată frate, pe mine mă obligă pravila, ca să-ți citesc această sfătuire ca să știi cum să faci, să te descarci de toate păcatele. Deci ascultă-o:

„Iată fiule, Hristos stă de față nevăzut, primind mărturisirea ta cea cu umilința cuvenită. Deci, să nu te rușinezi, nici să te temi, nici să ascunzi ceva dintre păcatele pe care le-ai făcut, ci să le mărturi-

sești cu tot curajul și fără de nici o sfială, ca să ieși iertare de la Domnul nostru Iisus Hristos. Iată sfânta Lui icoană stă înaintea noastră, iar eu nu servesc decât ca un martor, ca să-ți fiu mijlocitor înaintea Lui despre toate păcatele pe care mi le vei spune. Iar dacă vei ascunde ceva de mine, îndoite păcate vei avea, fiindcă nu ai inimă curată. Gândește-te bine, de vreme ce ai venit la doctor, să nu te întorci acasă nevindecat!"

Notă: Ca regulă generală, penitentul este dator să-și spună pe rând toate păcatele sale. Dar și duhovnicul trebuie să-l ajute prin întrebări părintești și bine chibzuite călăuzindu-se după tabela de la pg. 77 și 78.

Aceste 9 trepte (din tabel) se reduc la trei:

1. CINE este făptuitorul;
2. FAPTELE considerate în sinea lor; și,
3. CE URMĂRI au avut.

De aici se poate judeca atât valoarea faptelor în sine, cât și perspectiva unei îndreptări mai lesnicioase sau mai anevoioase.

După ce s-a terminat spovedania, iar credinciosul a luat cuvenita canonisire, se citește această rugăciune:

Domnului să ne rugăm!

Stăpâne Doamne Dumnezeu, Cela ce ești mântuirea robilor Tăi, milostive, îndurate și îndelung răbdătorule, Care îți pare rău de răutățile noastre și nu vorești moartea păcătosului, ci să se întoarcă și să fie viu; Însuți și acum milostivește-Te asupra robului Tău (N) și-i dă lui vreme de pocăință, iertare păcatelor și slobozire, trecându-i cu vederea toate greșelile cele de voie și cele fără de voie;

TREPTELE FORMALE PENTRU CERCETAREA
FAPTELOR OMENEȘTI p. 35—38

I. CINE este înfă-
tuitorul și felul cum
apare el ca om.

Tânăr sau bătrân;
bogat sau sărac;
învățat sau neînvățat;
funcționar sau particular;
evlavios sau indiferent;
spovedit sau nespovedit;
cleric sau mirean.

II. CE FEL DE FAPTE; (obiective) cu privire la:

Păc. subiec. : 1) ale încreștii 2) ascunse 3) sâlbiciei 4) științei și voinței p. 35

1) sine

Sincer cu sine, cu alții — gânduri
Visuri — (vedenii) — pace sufletească
Indiferentism — rugăciunea — lenevirea
Tăinuirea păcatelor — onania — luxul
Nerecunoștința — mânia — iertarea
Neascultarea — răzbunarea — mândria
Lacomia — beția — vomitarea
Făgăduința — desnădăjduirea — sinuciderea

2) aproapele

Defăimarea — sudalma — blestemul
Minciunile — furtul — bătaia
Nedreptatea — tovarășia la rău

Curvia { cu streini — rude
nefirească — dobitoace
Sodomia — prostituția

Căsnicia — frățietatea — sminteala
Dușmănia — duelul — uciderea

3) Dumnezeu

Necredința — neglijența — vrăjitoria
Biserica — slujba — postul
Spovedania — împărtășirea — ierosilia
Jurământul — afurisirea — apostazia
Uriciunea — hula — ateismul

III. DIN CE CAUZĂ

{ Din neglijență sau din siluire,
Prin surprindere sau din curiozitate;
din ispită: { a lunei — diavolului
{ a trupului { poftă oarbă
{ dorința cugetului
{ din nevoile vieții
din iubirea exagerată sau uriciune;
din desfătare sau nemulțumire;
din dorința de bine din dușmănie;
din știință sau neștiință.

Pravilei Cononisirilor de
(La loc de acest rezumat se poate folosi tabela
la sfârșitul cărții).

- IV. MIJLOACELE de înfăptuire. { Prin sine sau prin alții;
cu gândul sau cu cuvântul;
prin merit sau înșelăciune;
prin vedere sau prin auzire;
cu știința și voință sau din întâmplare;
s'a folosit de cele sfinte: { din dogme;
din biserică;
din slujbe;
- V. CU CE SCOP: { Spre a înlătura o primejdie, sau a face rău
a cinsti sau a necinsti, sau a face bine;
a încuraja sau a descuraja;
a-și face o plăcere sau un gust;
să se răzbuie pe sine sau pe alții;
a tăinui sau a da la iveală binele sau răul
ca să câștige o situație sau avere.
- VI. IN CE TIMP: { In copilărie sau în tinerețe;
la maturitate sau bătrânețe;
ziua sau noaptea;
curând sau mai târziu;
în timp de veselie, pace sau mânie.
- VII. IN CE LOC: { La câmp, la sat sau oraș;
în casă sau în afară;
în biserică sau în loca) de petrecere;
între oameni sau în pustie.
- VIII. CONTINUITATEA. { Deseori sau rareori;
fapta s'a cunoscut de puțini sau de mulți;
ea a devenit obicei care aduce plăcere
sau se continuă cu suferință și luptă.
- IX. URMĂRILE sunt bune sau rele. { Cu efect imediat sau îndepărtat;
aduc bine sau rău;
folosesc sau păgubesc: { pe sine — pe alți
pe Dumnezeu.
dacă predispun la { cu durere de inimă;
pocăință: { cu primirea canonului
mai păcătui.
dacă mulțumesc sau osândesc conștiința;

împacă-l și-l unește pe dânsul cu sfânta Ta Biserică întru Hristos Iisus, Domnul nostru, cu Care împreună Ți se cuvine stăpânirea și marea cuviință în veci. Amin.

Ectenia

Cu pace Domnului să ne rugăm.

Pentru pacea de sus...

Pentru lăsarea și iertarea păcatelor robului lui Dumnezeu (N), și pentru ca să i se ierte lui toată greșeala cea de voie și cea fără de voie, Domnului să ne rugăm.

Ca Domnul Dumnezeu să-i dăruiască lui iertare de păcate, vreme de pocăință și răbdare în ispite, Domnului să ne rugăm.

Apără, mântuiește, miluiește și ne păzește pe noi, Dumnezeule, cu Darul Tău.

Pe Prea Sfânta, Curata...

Pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm.

Că milostiv și iubitor de oameni, Dumnezeu ești și Ție slavă..

După această ectenie, duhovnicul pune mâna pe capul penitentului și-i citește această rugăciune de dezlegare.

Domnului să ne rugăm!

Domnul și Dumnezeul nostru Iisus Hristos, cu Darul și cu îndurările iubirii Sale de oameni, să te ierte pe tine, fiule (N), și să-ți leze ție toate păcatele. Și eu nevrednicul preot și duhovnic, cu puterea ce-mi este dată, te iert și te dezleg de toate păcatele

tale, în numele⁸³ † Tatălui și al † Fiului și al † Sfântului Duh †. Amin.

Apoi credinciosul sărută Sf. Icoană, sau Sfânta Cruce, Molitfelnicul și mâna preotului,
Cuvine-se cu adevărat... și Otpust.

Al șaptelea Sobor Ecumenic

⁸³ † Cât timp citește această rugăciune, duhovnicul stă cu mâna pe capul credinciosului, iar când pronunță aceste cuvinte, face semnul Sfintei Cruci pe cap printr-o apăsare ușoară. Această rugăciune este de o mare importanță în spovedanie, ca și Epicleza în Sfânta Liturghie, de aceea duhovnicul trebuie s-o citească rar și cu toată cucernicia.

PARTEA A TREIA

VII. PRAVILA CANONISIRILOR

ADULTERUL se canoniseşte 15 ani. Vezi *Curvia*,
AFURISIREA este excluderea clericului sau a cre-
 dinciosului din Biserică, când' nu vor să se supuie
 superiorilor lor sau calcă învăţăturile Bisericii din
 rea voinţă. Ea este exercitată numai de arhiereu şi
 de Sinod, care au dreptul s-o ridice când cel vinovat
 s-a îndreptat.

2. „Dacă vreun cleric sau laic, afurisit sau
 neprimut, ducându-se în altă cetate va fi primit fără
 scrisoare de recomandare, să se afurisească şi cel ce
 l-a primit şi cel ce a fost primit.” - *Apost.*⁹⁴. 12 şi 32,
 33, VI Ecum. 17 (Mat. 18, 17; I Tim. 1,20; I Cor 5, 4-5).

3. „Iar care preot va afurisi pe vreun creştin fără
 voia arhiereului său, acela va să dea seamă Domnu-
 lui nostru Iisus Hristos la a doua venire căci a
 despărţit pe creştinul de slava lui Dumnezeu, căci
afurisania este despărţire de Dumnezeu.” - *PMB gl.*
 38⁹⁵. *Apost.*⁹⁶. 13, 32, 36.

4. „A se mânia arhiereul sau preotul, şi fără
 socoteală a blestema şi a afurisi nu este bine, nici
 cu dreptate. Trebuie, însă, să afurisească când este

⁹⁴ Canoanele Sfinţilor Apostoli.

⁹⁵ *PMB gl. 38*= Pravila lui Matei Basarab, glava (capitolul) 38.

⁹⁶ Canoanele Sfinţilor Apostoli.

după pravilă ca să nu se încarce cu păcate străine, că nu este aceasta răbdare, ci va fi pricină de pieire, nici nu se cuvine a fi cineva mai milostiv decât Sfinții Părinți. Nici arhiereul sau duhovnicul fiind supus sub oarecare greșeli, să nu socotească că și lui i se vor ierta acele greșeli, de va face ușurare fără socoteală celorlalți greșiți.”

„Ci pentru ale sale să ceară iertare, iar ale lui Dumnezeu să le izbândească cu dreptate. Însă trebuie cu blândețe și cu râvnă (de cele sfinte), și după vreme a izbândi, și pe toți să fie gata a-i primi de se vor pocăi. Iar aceasta este când se va îndepărta de la rău și se va smeri cel ce a greșit.” - *Sfântul Simion Tes. IX, 30*⁹⁷ Vezi: *Pocăința, fericirea. Spovedania. Neascultarea, Canonisirea.*

AGAPE se numesc mesele date pentru hrana săracilor.

1. „Dacă cineva ar bârfi pe cei ce fac agape din evlavie, și care cheamă pe frați pentru cinstea Domnului, și n-ar voi să răspundă chemărilor din cauza batjocurii ce fac, să fie anatema.” - *Gangra*⁹⁸.

2. Preoții să nu-și aleagă părțile cele mai bune la agape căci „se pricinuiește defăimare rânduielii bisericești.” - *Laod*⁹⁹, 27. Vezi: *Darurile, Lăcomia.*

3. Călugării să nu meargă la mesele oamenilor mireni, nici la cântările lor, nici la soboarele lor, nici când vor face pomenire sfinților, iară când se va întâmpla o nevoie și va veni cineva la mănăstire, și se vor ruga când va să cânte la masa lui oarecare

⁹⁷ Sf. Simeon Tes. IX, 30 =. Sf. Simeon Tesaloniceanul, *Tratat asupra tuturor Dogmelor Credinței noastre ortodoxe...* București, 1865. partea IX-a, cap. 30.

⁹⁸ Canoanele Sinodului din *Gangra* la 340,

⁹⁹ Canoanele Sinodului din *Laodicea* la 343.

din călugări pentru blagoslovenie, acela de nevoie de va fi și vreun stareț să poată și pe alții folosi, și pe dânsul nevătămat și fără de pacoste să-l socotească, acela să meargă; iar de va fi tânăr cineva din călugări să nu meargă la masa mirenilor, pentru că așa nimenea nu se poate pe sine să se ferească de pacostea dracului.” - PBG p. 107 (69)¹⁰⁰.

AJUTORUL LA RĂU. Tatăl răutății este diavolul. El este ajutat de oamenii cei răi care nu respectă învățătura lui Dumnezeu.

1. „Cel ce va îndemna, sau va învăța, sau va sfătui pe altul să facă vreun lucru rău și vreo greșeală, acela se va pedepsi ca și cel vinovat ce va face greșeala.” - PMB gl. 44.

2. „Cel ce va da altuia arme, sau cai, sau bani pentru ca să meargă să ucidă pe altul sau va da scări sau funii, pentru ca să facă vreun furtișag, acela se va pedepsi ca un ucigător și ca un fur, pentru că se cheamă soție (însoțitor) cu dâșii.” - PMB gl. 46. vezi: *Tovărășia la rău*.

ALTARUL este „Sfânta Sfintelor”, partea cea mai sfântă a Bisericii. În centrul lui se află Sfânta Masă, care închipuie Mormântul Mântuitorului Hristos. Pe el stă Sfânta Împărtășanie.

1. „Nu se cuvine a intra femeile în Altar.” - *Laod.* 44

2. Călugărul, călugărița și paraclisierii au voie să intre. - *Sfântul Nicolae*¹⁰¹, *Sfântul Nichifor*¹⁰².

3. Clericul când intră în altar trebuie să facă trei

¹⁰⁰ PBG p. 107 (69). - Pravila Bisericească de la Govora, pagina 107, iar în paranteză este pus capitoul, după ediția lui I. M. Bujoreanu intitulat: *Colecțiune de legiurile României*, vol. III - București, 1883.

¹⁰¹ Sf. Nicolae Gramaticul, Patriarhul Constantinopolului († 1111) are 11 răspunsuri canonice.

¹⁰² Sf. Nichifor Mărturisitorul Patriarh de Constantinopol († 1818)

metanii și să sărute Sf. Masă.

4 Paraclisierul sau călugărul când intra în Altar, face trei metanii fără a săruta Sf. Masă.

5. „Nu este iertat nimănui dintre laici a intra în Altar; aceasta însă nu este interzis stăpânirii și autorității împărătești, când ar voi să aducă daruri Făcătorului, după o tradiție foarte veche.” - VI Ecum. 69¹⁰³

6. La slujbă, fiecare cleric trebuie să stea la locul lui cu tăcere și bunăcuviință sfântă - I Ecum. 18¹⁰⁴. VI Ecum. 7; *Laod.* 20; *Vezi: Biserica.*

7. La altar nu se primesc decât veșmintele și vasele de slujbă, prescuri, tămâie, lumânări, vin și untdelemn pentru candelă. (*Vezi: Darurile.*)

AMÂNAREA POCĂINTEI este un păcat contra Sfântului Duh.

„Crezi că vei scăpa de judecata lui Dumnezeu...? Nu vezi tu că Bunătatea lui Dumnezeu te cheamă la pocăință? Dar cu împietrirea inimii tale, care nu vrea să se pocăiască îți aduni o comoară de mânia în ziua mâniei și a arătării dreptei judecați a lui Dumnezeu, care va răsplăti fiecăruia după faptele lui.” - *Rom. II 3-6 Mart. Ort. III 38-39*¹⁰⁵. *Vezi: Hula, Pocăința.*

AMULETUL este semnul văzut al necredinței în ajutorul lui Dumnezeu. *Vezi: Superstiția, Vrăjitoria.*

„Cine poartă farmece și erbi (ierburi) la grumazii lui are parte de slujirea bozilor, iar de le va lepăda de la dânsul să se primească la împărtășanie iar de le va tot purta acestea după învățătura dintâi și

are 37 de canoane precum și alt supliment de 7 canoane.

¹⁰³ VI ecum. - 69 Canonul Sinodului VI ecumenic 69.

¹⁰⁴ I ecum. 18 - Canonul Sinodului I ecumenic 18.

¹⁰⁵ Mărt. Ort. III, 38-39 = Mărturisirea Ortodoxă a lui Petru Movilă, partea a III-a, răspunsul 38-39.

după a doua, și de nu va vrea să le lepede de la dânsul, să se despartă de Biserică” (să se afurisească) - PBG p. 116 (132).

ANAFORA este rămășița de la prescurile din care s-a scos Sfântul Agneț. Ea se binecuvintează de preot și se dă în loc de Sfânta Împărtășanie. Nu pot lua anaforă:

1. Cei ce au mâncat sau au băut apă.
2. Cei ce au avut scurgere. Vezi: *Scurgere*.
3. Cei care nu sunt vrednici să li se primească darurile la Biserică. Vezi: *Darurile și Cimitirul*.

„Pentru că mai înainte vreme se împărtășeau oamenii făcătoarelor de viață Taine mai des, iar acum s-au îndepărtat de Taina acestei Sfințenii... iar în ziua de astăzi iau anaforă din mâna preotului întru sfințenie și blagoslovenie, ci de vreme ce o iau creștinii în loc de Dumnezeiasca Împărtășanie: pentru aceea se cade în acea zi să se depărteze de *împreunarea trupească* a femeilor lor, și numai așa să ia anaforă și să sărute sfintele icoane, iar de va fi din lucrarea diavolului să se afle cineva cu femeia lui în zi de praznic, acela să nu ia anaforă, nici icoane să nu sărute, nici el, nici femeia lui. Că zice Dumnezeiasca Scriptură: Cele curate să se dea curaților, și cele sfinte sfinților.”- PMB gl. 166; *Sfântul Simeon Tes. IV*, 100.

ANATEMA este cea mai grea pedeapsă care se poate da de Biserică. Ea se dă pentru cazuri de erezie, de imoralitate susținută public cu sistem de propagandă, care corupe societatea, ș.a, dar după ce vinovatul a fost lovit mai întâi cu afurisirea și caterisirea dacă este cleric. Vezi: *Canonisirea*.

1. „Anatema este despărțire de Dumnezeu și împreunare și moștenire a satanei. Iară Sfântul al

patrulea Sobor a toată lumea, pentru anatema grăiește așa: „nici un om credincios creștin să nu-și zică anatema; (aceasta) se zice numai ereticilor și călugărilor care leapădă chipul și nu vor să se mai întoarcă.” - PMB gl. 33. Rom. 93; Gal. 1,8 Mat. 21,18-22. Vezi: *Apostazia*.

2. Credincioșii trebuie să se despartă de cel ce este dat anatemei, căci anatema înseamnă „ca să se afierosească acela diavolului, și mai mult să nu aibă parte de mântuire și să se facă înstrăinat de Hristos.” - *Pidalionul de Neamț. f. 269*.

Vezi cazurile de anatematizare la canoanele: Apost. 29,51; II Ecum. 1; III Ecum. 7; IV Ecum. 2,7, 23; VI Ecum. 1,63,92,95; VII Ecum. 1; Sf. Sofia 3. ș.a.

ANIMALE NECURATE se numesc acelea pe care Biserica nu le îngăduie a fi folosite în alimentație.

1. „Și cine va mânca corb sau cioară, ciovraică sau cuc, sau coroi, sau vultur, sau privighetoare, unii ca aceia 1 an să aibă pocăință și 100 de metanii ziua.”

2. „Cine va manca lup, sau vulpe, sau câine, sau pisică, sau arici, sau pâlș, sau nevăstuică, sau veveriță și altele, câte sunt necurate: șarpe, broască țestoasă și altele ca acelea, sau cal, sau măgar, sau din cele sălbatice, sau din cele domestice, câte-s necurate, ce nu zice legea lui Dumnezeu -, de nu va fi pe voia lui, ci de nevoie va mânca - să se pocăiască 1 an și metanii 15.” - PBG p. 99 (30) Vezi *Mâncarea*.

ANTIMISUL este o bucată de pânză scumpă, dreptunghiulară, pe care este desenată punerea în mormânt a Mântuitorului. El se sfințește ca și Sfânta Masă, prin ungerea cu Sfântul Mir, prin stropirea cu vin roșu și apă de trandafir și prin adaosul de părțicele mici din Sfintele Moaște, în

unire cu sfințirea bisericii.

1. „Dacă se va spăla Sfântul Antimis întru neștiință, nu-și pierde sfințenia, nici nu devine necurat, pentru că s-a spălat.” - *Sf. Nichifor 1*.

2. „Care preot va sluji Liturghie fără de Antimis acela să facă 200 de metanii, iar de va sluji în Biserică ne-târnosită fără de Antimis să i se ia popia.” - PMB gl. 64.

3. Mireanul nu are voie să se atingă de Sfântul Antimis. - 5. *Simeon Tes. V. 127*.

4. Antimisul stricat se arde într-un vas curat, iar cenușa se îngroapă în loc curat sau se toarnă la spălător, dacă este bine îngrijit. - *Sf. Simeon Tes. V. 108.*

APA ÎN VIN. „Cine bagă apă în vin și-l vinde 5 ani și metanii 66” - PBG p. 110 (88).

APĂRAREA DE CEL RĂU trebuie să se facă în așa fel încât să aibă toată grija ca să nu-l ucidă. „Capul plecat sabia nu-l taie”; cel ce suferă paguba pentru Dumnezeu nu este expus morții, ci binecuvântării.

1. Cine își îndulcește inima când se apără și ucide, acela se consideră ca un ucigaș de bună voie, care se oprește de la împărtășire, 20 de ani după can. 56 *Sf. Vasile* - (Vezi: *Uciderea*).

2. „Cei ce ies împotriva tâlharilor, sunt în afară de Biserică și deci nu pot a se împărtăși de Cel Bun; iar dacă sunt clerici se caterisesc scoțându-se din treaptă, căci „Tot cel ce scoate sabia de sabie va muri.” - *Sf. Vasile 55*.

4. Militarii care au ucis din poruncă se canonisesc 3 ani. (Vezi: *Războiul*).

APOSTAZIA MIREANULUI. Ea este lepădarea de credința în Hristos.

Primul pas spre apostazie este îndoiala în suflet

și necredința în adevărurile Bisericii. „Pe oricine Mă va mărturisi pe Mine înaintea oamenilor, Îl voi mărturisi și Eu înaintea Tatălui Meu care este în ceruri; dar oricine se va lepăda de Mine înaintea oamenilor Mă voi lepăda și Eu înaintea Tatălui Meu care este în ceruri.” - *Mat.* 10, 32-33.

1. „Dacă cineva luând numele de creștin, și va bârfi pe Hristos, nu are nici un folos din aceea numire.” - *Sf. Vasile* 45.

2. „Cel ce s-a lepădat de Hristos și a călcat taina mântuirii, este dator a plânge tot timpul vieții sale și a-și mărturisi păcatul, învrednicindu-se Sfintelor Taine la vremea ieșirii din viață, pentru iubirea de oameni a lui Dumnezeu.” - *Sf. Vasile*.¹⁰⁶ 73 și 81.

3. Adevărata apostazie este atunci când este făcută fățiș, și silește și pe alții să se lepede de credință.

4. Cei ce s-au lepădat de silă aceștia se primesc la împărtășire după 7 ani. - *Ancira* 8. vezi și 3 4, 5, 6 7 tot *Ancira*; *Sf. Atanasie*¹⁰⁷ - *Sf. Teofil* 2¹⁰⁸.

5. „Iar câți s-au depărtat nu numai de la credință, ci s-au ridicat și împotriva, silind și pe alții să se lepede de credință aceștia plinind cei 10 ani să se împărtășească cu Sfintele Taine...” - *Ancira* 9.

6. Apostazia este mai grea decât necredința păgânilor și erezia fără voie, căci tăgăduiește conștiința tainelor mântuirii - II Petru 2, 21. Vezi: *Știința*.

APOSTAZIA CLERICULUI este lepădarea de credință și de slujba de cleric. Cine se leapădă de numele de cleric este un sinucis duhovnicește. (Duhul cel rău al apostaziei face pe unii clerici să

¹⁰⁶ *Sf. Vasile cel Mare* († 379) are 93 de canoane.

¹⁰⁷ *Sf. Atanasie* († 373) are 3 canoane.

lepede uniforma preotească ca să nu fie cunoscuți în adunări că sunt clerici).

1. „Dacă vreun cleric s-ar lepăda de numele lui Hristos pentru frica omenească adică de teama de jidovi, de elini sau eretici, lepădat să fie; iar dacă se va *lepăda de numele de cleric*, să se caterisească; dar pocăindu-se să se primească ca un mirean.” - *Apost. 62*.

2. „Prezbiterii cei ce au jertfit idolilor apoi revenindu-și, iarăși s-au luptat pentru Hristos fără de nici o fățarnicie, ci din sinceritate... pentru aceștia s-a rânduit de către Sinod ca să se învrednicească de cinstea șederii în rândul clericilor și să se împărtășească cu Sfintele Taine, dar nu le este îngăduit să liturghisească sau să predice, sau să slujească ceva din cele preotești.” - *Ancira 1*; *Sf. Petru 14*¹⁰⁹; *RBOR art. 5-7*.

APOSTAZIA MONAHULUI Cel ce se leapădă de făgăduințele monahale, nu mai poate fi primit la nici o Taină a Bisericii, atâta timp cât stăruie în apostazie. - *Ezechiil 33, 12*.

1. „Iar de se va lepăda călugărul, din viața călugărească, pentru ceia ce s-a făgăduit lui Dumnezeu înaintea îngerilor și a oamenilor, și iarăși se va întoarce la viața mirenească și va lepăda călugăria, și se va duce ca un câine ce se întoarce la borătura lui, unii ca aceia, de se vor întoarce iară și vor veni la pocăință, *6 ani*, de va fi chipul cel mic, iar de va fi cel mare să aibă *pocăință 10 ani*.” - *PBG p. 109 (82)*.

2. „... Anatema să se zică numai ereticilor și călugărilor care leapădă chipul și nu vor să se mai

¹⁰⁹ Sf. *Teofil* († 412), papa Alexandriei, are 11 canoane.

¹⁰⁰ Canoanele Sf. *Petru* († 311), papa Alexandriei, are 15 canoane.

întorcă; iar de vor veni spre pocăință primește-i și-i îmbrățișează, pentru că Domnul nostru Iisus Hristos, Care S-a pogorât din ceruri pentru spășenia noastră, zice: „N-am venit să chem pe cei drepti la pocăință, și mare bucurie se face în ceruri pentru un păcătos care se pocăiește.” - PMB gl. 33.

3. „Dacă vreun monah va lepăda sfântul chip și va mânca carne și va lua femeie, dacă nu se va întoarce, unul ca acesta se cuvine a-l da anatemii, apoi să se îmbrace cu forța și să se închidă în mănăstire.” - Sf. *Nichifor* 34; *Pateric* p. 318, 324, 410, 413, 459.

APOSTATII REPRIMIȚI ÎN BISERICĂ. - „Însă de va fi fost acela copil, pe care l-au luat și s-a lepădat de Lege, adică de Hristos, sau din frica sa, sau din nepricepere, sau din neștiință, iar dacă a venit și și-a adus aminte de pravoslavnică credință a lui Hristos pe care o țineau părinții lui, și se va întoarce cu tot sufletul spre Sfânta Biserică întru pocăință și spovedanie, atunci să-i citească molitvele de înșelăciune și de curăție în *șapte zile*, iar a opta să se spele și să se ungă cu Sfântul Mir, ca și la cei ce se botează, și atunci să-l îmbrace cu haine noi, și așa să se împărtășească Dumnezeieștilor Taine, și dacă se va împărtăși atunci *în alte opt zile* să nu lipsească de nimica de la ceata Bisericii ca și cei botezați.

2. „Iar de *va fi fost* volnic cel ce s-a lepădat de Hristos, atunci să se facă spre dânsul milă adică milosârdie. De aceia să postească două sărăcuste (2x40=80 zile), și să păzească la sfânta Biserică, întru molitve și posturi și rugi, și dacă se vor împlini cele 2 sărăcuste, atunci să-i citească molitvele de curăție 8 zile, și să zică în toate zilele Doamne miluiește-mă, de o sută de ori, și după aceea să se spele

peste tot și așa să-l ungă cu Sfântul Mir; și să se facă Liturghie ca să se împărtășească Dumnezeieștilor Taine, și să păzească la Biserică și la Liturghie 8 zile.”

3. „Iar de se va fi lepădat de Hristos, *de voie fără de nici o nevoie, acela are canon groaznic și mare*, iară pentru iubirea de oameni a lui Dumnezeu și pentru iertarea lui să postească de carne 2 ani și de ouă, și de brânză și de vin de va putea, și să zică „Doamne miluiește” în zi de 200 de ori.”

„Iar de nu va putea să facă acestea de sus, atunci închină-l și-l tocmește întru lucru mai bun în care va putea. Iar de va fi neputernic, el să facă după cum îi va fi puterea lui, și dacă va împlini acei *doi ani*, mai înainte de 8 zile să-i citească Molitvele de iertăciune, și așa să se împărtășească și să se facă cum am scris mai sus, ori bărbat ori femeie, numai care va fi în vârstă deplin.” - PMB gl. 323.

4. „Adu-ți aminte de unde ai căzut, pocăiește-te și te întoarce la cele dintâi fapte. Altfel voi veni la tine, și-ți voi lua sfeșnicul (credinței) din locul lui (al inimii tale), dacă nu te pocăiești.” - Apoc. 2, 5.

De aceea trebuie să ne purtăm cu blândețe ca să-i putem aduce iarăși la Hristos. Ei nu pot fi primiți la nici o taină, decât la spovedanie. Și aici ei nu se pot dezlega, decât atunci când renunță la calea lor cea rătăcită. Vezi: *Pocăința, Spovedania*.

(Vezi: *Rânduiala în Molitfelnic. Botez, Monahism, Hirotonie*. De consultat: *Sint. At.* IV p. 431- st; V p. 443 și 615; *Nicodim Agh. Exom.* p. 222-242; *Scara* cuv. 15

ARHIERIA. Arhiereul este desăvârșitul preot, care are depline puteri asupra subalternilor săi, în cadrul legilor canonice și morale. *Fapte 20, 28.*

1. Despre vârstă, vezi: *Hirotonia*.

2. „Fără de episcop, nu numai că nu putem fi, dar nici Biserica nu se poate numi Biserică, nici creștinul creștin, fiindcă episcopul, care în calitatea de urmaș al Apostolilor, a primit de la Dumnezeu, prin sfințire și prin chemarea Duhului Sfânt pe calea succesiunii, puterea de a lega și a dezlega, este chipul viu al lui Dumnezeu pe pământ, și prin puterea sfințitoare a Duhului Sfânt, el este izvorul bogat al tuturor Tainelor Bisericii Ortodoxe, prin care se poate dobândi mântuirea; episcopul este așadar necesar în Biserică, precum omului îi este necesară respirația sau lumii soarele.” - *Sinodul din Ierusalim 1672.*

3. „Coroana a toate este arhieria, care se compune mai ales dintre virgini și dacă nu chiar din virgini apoi dintre călugări; și dacă n-ar exista călugări potriveți, apoi dintre cei ce se abțin de la soțiile lor, sau dintre cei ce au rămas văduvi după prima căsătorie.” - *Sf. Epifanie, Despre credința ortodoxă 21.*

4. „Dacă în viitor cineva va avea să fie pus episcop, urmând sfintelor canoane, dispunem:... (3.) Nu este permis ca episcopul să fie căsătorit: trebuie ca el sau să fi fost de la început celib, sau dacă a avut soție, pe aceasta să o fi luat dintre virgine, dar să nu fie văduvă, nici despărțită de bărbat, nici concubină. (4.) Nu este îngăduit să aibă copii, nici legiuți, nici nelegiuți, sau nepoți, iar cel ce se va găsi în aceasta să se despoaie de preoție, de asemenea să se scoată din episcopat și cel ce l-a instituit, deoarece prin aceasta violează legea aceasta... (7.) Trebuie ca el mai înainte să fi petrecut cel puțin șase luni în viață călugărească sau în cler, la nici un caz însă nu se permite să aibă soție, sau copii, sau nepoți. Aceasta o cerem la tot cazul de la de Dumnezeu

iubitorii episcopi, precum s-a hotărât deja de mai înainte prin două legi ale noastre, prin care nu am scrutat trecutul și ne-am dezinteresat de cei ce mai înainte au trăit cu soțiile lor, am interzis însă, ca după emiterea legii să fie hirotonit cel ce are soție; și acum repetăm această lege, - iar dacă în cazul când cineva ar proceda dimpotrivă, să se despoaie de preoție, de asemenea să se scoată din cler și cel ce a hirotonit întru episcop pe unul ca acesta. Așadar episcopii să se hirotonească numai dintre călugări, sau dintre clericii cei ce au dat dovadă despre o astfel de viață...” - *Iustinian Novela 6, cap. I.*

5. „Episcopii se aleg totdeauna sau din *cinul călugăresc*, sau dintre *virgini*, sau apoi dintre *abstinenți*. Virgini (Πρρθένους) numim pe cei ce niciodată și nicicum nu au cunoscut femeie. Abstinenți (Οάφρσινες), după uzul de vorbire actual din Biserică, se numesc cei ce au trăit numai cu o singură soție legitimă. Și dacă soțiile acestora mor, sau dacă ei se despart de ele (deoarece se întâmplă că soții se înțeleg reciproc și cu intenția de a trăi o viață mai bună și mai perfectă, soțul intră în mănăstirea de bărbați, iar soția în mănăstirea de femei), și dâșlii (abstinenții) intră cu totul în viața călugărească și petrec câțiva ani (χάπι τισιν ἔτεσι) în această viață, și găsindu-se că sunt vrednici și buni pentru această viață, atunci pot fi aleși episcopi întocmai ca și virginii.” - *Mitrofan Critopulos, Mărturisirea de credință, 11.*

6. „Și aceasta încă a venit la cunoștința noastră că atât în Africa cât și în Libia și în alte locuri, unii dintre înainte-șezătorii (episcopii) prea iubitori de Dumnezeu de acolo, chiar după hirotonia administrată lor, nu încetează a trăi cu soțiile lor, (acum

fiind călugărițe) făcând prin aceasta poporului poticnire și sminteală. Deoarece noi ne străduim mult ca totul să se facă spre folosul turmei de sub mâna noastră, am hotărât ca în viitor nicidecum să nu se mai întâmple una ca aceasta. Iar aceasta nu o zicem spre desființarea sau răsturnarea celor legiferate apostolicește, ci pentru că purtăm grijă de mântuirea și de propășirea spre mai bine a poporului și ca stării ieraticesti să nu i se facă vreo prihană. Căci zice dumnezeiescul Apostol: Toate să le faceți spre slava lui Dumnezeu; nu fiți piatră de poticneală nici ludeilor, nici Elinilor, nici Bisericii lui Dumnezeu; precum și eu tuturor în toate mă străduiesc să plac, căutând nu folosul meu ci al celor mulți, ca să se mântuiască; imitați-mă pe mine, precum și eu pe Hristos (I Cor. 10, 31-32); iar de se va vădi cineva făcând aceasta, să se caterisească.” - VI Ecum. 12. *Vezi: Preoteasa, Rudele clericilor.*

Documentarea acestei chestiuni se află la N. *Milaș*, *Canoanele*, vol. I partea I, p. 179-182; și partea II, p. 333-352, după care am cules cele de mai sus.

7. „Episcopul să se hirotonisească de doi sau trei episcopi.” - *Apost. I. Vezi slujba în Arhieraticon.*

8. „Iar arhiereul este luminător, căci se închi-
puie Părintelui luminilor și are în puterea lui toată rânduiala, toată taina și toată săvârșirea printr-însul se face. Însuși botează, face Mir, Hirotonisește slujitor adică diacon, săvârșitor adică preot și luminător adică arhiereu; el face citeți, cântăreți și călugări; el sfințește biserici, suie la treaptă (clerul inferior), binecuvintează nunta, așează în starea cea bună pe cei ce făgăduiesc a păzi fecioria și toate le poate cu Darul lui Hristos. Ca dintr-un izvor al luminii toate printr-însul se săvârșesc, și de

aceea arhiereul se numește luminător.” - *Sf. Simeon Tes. V, 157; Cart. 6,50.*

ASCEZA CREȘTINĂ. Vezi: *Lupta duhovnicească, Isihasmul.*

ASCULTAREA LA FERESTRE - „Iar ascultătorul la fereastră un an să nu se împărtășească și metanii câte 15 în zi.” - PMB gl. 373.

ASPRIMEA numai întru atât este bună întrucât este pusă în slujba lui Dumnezeu, potrivită cu nevoile sufletești și trupești ale aproapelui. (*Moise, Iile ș.a.*)

Asprimea cea rea este o împietrire a inimii față de durerile sufletești și trupești ale aproapelui. Și cine își face o plăcere din durerile aproapelui nu va rămânea nepedepsit. Ea duce la clevetire care se canonisește un an. Vezi: *Afurisirea 4. Mustrarea; Sfatul.*

„Mai bine o mustrare pe față decât o prietenie ascunsă... cât de dulci sunt sfaturile pline de dragoste ale prietenului sincer!” - *Prov. 27,5 și 9.*

ATEISMUL nu este o necredință în Dumnezeu ci o credință răzvrătită.

1. Soldatul dezertor crede că ofițerul său îi este superior, dar nu vrea să i se supune. Tot așa și un ateu recunoaște în sinea lui pe Dumnezeu, dar Îl disprețuiește.

Credința activă el o îndreaptă spre sine însuși și spre lumea înconjurătoare cu care se desfată.

Vedea-va el în ziua cea mare, în ziua morții și a judecății!

2. El este bolnav și moral și mintal; *moral* fiindcă este zdrobit de păcate, și nu se poate ridica ca și bivolul din noroi; *mintal*, fiindcă el nu poate înțelege tainele lui Dumnezeu, și deci, Îl tăgăduiește. El nu-și dă seama că hula lui pornește tocmai din faptul că este atins de puterea lui Dumnezeu, și

prin defăimare el Îl propovăduiește ca și dracii de odinioară pe care îi alunga Mântuitorul din oameni, sau ca fariseii care se simțeau loviți de învățătura lui Hristos!

„Numai cel nebun a zis în inima sa: „Nu este Dumnezeu!” - *Ps. 52,1.*

AVEREA servește la prelungirea vieții omului. Năvala nechibzuită după avere duce la păcatul de moarte al *lăcomiei*. Cel ce nu se silește să-și câștige prin muncă cinstită cele trebuincioase vieții, cade în păcatul de moarte al *lenevirii*.

Doamne, „nu-mi da nici sărăcie nici bogăție, dă-mi pâinea care-mi trebuie. Nu-mi da bogăție, ca nu cândva, în belșug, să mă lepăd de Tine, Doamne, și să zic: Cine este Domnul”?

Să nu mă lași nici „în sărăcie ca să fur și să iau în deșert Numele Domnului meu!” - *Prov. 30, 8-9.*

AVEREA BISERICII. Vezi: *Răpirea averii, Monahism II.*

AVORTUL este uciderea pruncilor în pânțece.

1. „Femeia care a pierdut pruncul, fără voie, un an se canonisește” - *Sf. I. Post*¹¹⁰. 22.

2. „Despre femeile care curvesc și-și omoară fătul în pânțece, forțându-se să facă ucideri, să se oprească după hotărârea dată mai înainte, ca să se împărtășească la ieșirea din viață; iar procedând cu iubire de oameni după cum am aflat, hotărâm ca (să fie oprite) vreme de 10 ani după treptele hotărâte” - *Ancira 21*¹¹¹.

3. „Femeile care iau buruieni otrăvitoare și pierzătoare și cele ce primesc otrăvurile omorâtoare

¹¹⁰ Canoanele *Sf. Ioan Postnicul* († 619). El are 35 de canoane și un *supliment* canonic de 17 articole nenumotate în colecțiile canonice.

de prunci să se supună (canonului de 20 de ani al ucigașului”. - *V Ecum. 91; Sf. Vasile 56.*

4. „Femeia ce a născut pe cale și n-a purtat grijă de prunc, să fie supusă vinovăției ucigașului” - *Sf. Vasile 33*

5. „Femeia de va naște, și de-și va sugruma feciorul ei, până la moarte să se pocăiască, luni, miercuri, vineri, numai pâine și metanii câte o mie.”

6. „Oarecare femeie va bea erbi să nu nască coconi, 7 ani și metanii 200.”

7 „Femeia de va începe, și niște farmece oarecare va bea să se scurgă, ca să se lepede începerea dintr-însa ani 8 și metanii, câte 367; iar de i se va întâmpla ei a muri să nu se îngroape.” - *PBG p. 115 (124); PMB gl. 374.*

8. „Iară de va face și bărbatul așa, mai rău este, nici *Biserica să nu-i primească* prescura lui, nici prinosul lui de nu se va pocăi.” - *PBG p, 98 (20).*

(Canonisiri: Să crească un copil sărac; Să meargă la cimitir un număr de zile..).

BAERE. Vezi: *Amuletul.*

BAIE trebuie să se facă în timp cât mai scurt și singur.

1. „Nu se cuvine ca persoanele sfințite, sau clericii, sau monahii să se scalde în baie cu femeile, și nici vreun creștin laic, deoarece această prihănire este cea dintâi la păgâni. Iar de se va dovedi cineva făcând aceasta, de va fi cleric să se caterisească, iar de va fi laic să se afurisească.”- *VI Ecum. 77; Laod 36.*

2. „Preotul de se va spăla, sau va merge la baie, acela nu poate să facă liturghie într-o zi, nici nu are voie după liturghie să se spele, nici mireanul

de se va spăla sau va merge la baie nu poate să i se dea Dumnezeuieștile Taine, iar dacă se va împărtăși, nici atunci nu poate să meargă să-și lase sânge, nici preotul, nici mireanul, fără de se va întâmpla boala morții într-a acea zi pătimind pentru viața-și.”- *PMB gl. 66*.

BANI FALȘI. Cel ce face bani falși, sau este tovarăș cu cei ce fac bani falși, se canonisește ca și *furii*, de la 1 an până la 5 ani, căci înșeală societatea. (*PMB 87-86*).

BĂTAIA este fructul nestăpânirii de sine și a *mâniei* care se numără între păcatele de moarte.

1. Cel ce sfătuiește pe altul să bată este tot așa de vinovat ca și cel care a bătut. Vezi: *Tovărășia...*

2. Când voim să scăpăm de un om rău „nimeni nu oprește a înțelepți pe unii ca aceștia cu puterea stăpânitorilor locului, iar nu prin brutalitate”. - I-II¹¹². 9; *Ant. 5*¹¹³.

3. Episcopul, prezbiterul sau diaconul care va bate pe credincioșii care ar păcătui, ori pe necredincioșii care ar face nedreptăți, ca să-i înfricoșeze, dispunem ca să se caterisească, că n-a învățat Domnul aceasta undeva, ci dimpotrivă, bătut fiind, nu bătea, ocărât, nu ocăra și pătimind nu îngrozea pe nimeni cu bătaia.” - *Apost. 27; RBOR*¹¹⁴ - *Art. 39*

4. Oricare episcop, sau preot, sau diacon va bate pe omul care a stricat ceva, ori pe credincios ori pe necredincios, acela să fie lipsit de darul său, că de-ți va strica ție preote mireanul ceva tu să-l

¹¹² Canoanele Sinodului VII din Constantinopol, ținut la anul 861 sub patr. Fotie. Are 17 canoane.

¹¹³ Canoanele Sinodului din Antiohia (270).

¹¹⁴ *Regulament de procedură al instanțelor disciplinare și judecătorești ale Bisericii Ortodoxe Române*, 1924.

vădești, iară nu să-l bați. Că de aceasta Domnul nu ne-a învățat așa, ci zice că de te va lovi cineva peste falca dreaptă, tu să întorci și pe cea stângă, și cui i se vor lua hainele, el să-și scoată și cămașa să i-o dea, și acestea sunt poruncile Domnului; și trebuie să se păzească toate, mai vârtos preoții, ca să se facă închipuire și începătură întru bine oamenilor celor mireni.” - *PMB gl. 336*.

5. „De se va tinde călugărul să lovească pe călugăr, să se despartă de biserică 4 luni, iar de-l va și crunta 6 luni, metanii 1000 pe zi.” - *PBG p. 120*.

BĂTAIA CU OMOR. „Muierea ce-și va bate cocoul ei, și de năprasnă va muri, 6 ani și metanii 150 în zi.” - *PBG p. 115 (124)*.

2. „Care cleric în mânie sau sfadă va lovi pe cineva, și de acea lovire va muri, acela se lipsește de preoția lui de tot fără de nici o iertare.” Vezi: *Uciderea*.

3. Iar de va face aceasta mireanul, atunci acela să se afurisească și să se canonisească ca un uci-gaș, 10-20 de ani. - *PMB gl. 336*.

BATJOCURA. *Defăimarea, înjurăturile.*

BETIA aduce zdruncinarea sănătății și pierde cinstea și averea.

1. „Episcopul, prezbiterul sau diaconul deprinzându-se cu table, ori cu beții, ori să înceteze, ori să se caterisească. - *Apost. 42*.

2. „Ipodiaconul, citețul sau cântărețul, asemenea făcând (adică să se joace cu table ori să bea) ori să înceteze ori să se afurisească; asemenea și mireanul. - *Apost 43,54*.

3. „Clericilor nu se cuvine a mânca și a bea în cârciumă, -afară numai dacă sunt împinși de nevoia străinătății.” - *Cart. 47. (Laod. 24, 55; VI Ecum. 9, 50; VII Ecum. 22 RBOR ort. 42-44)*.

4. „Preotul ce va bea la cârciumă, sau va juca, sau va cânta mirenește, să se gonească din popie.”

5. „Cade-se preotului să șadă la masă cu frica lui Dumnezeu să mănânce și să bea câte puținel și să se socotească, că slugă este, că grăiește Scriptura: preotul ce se îmbată cum va judeca drept? Că nu zic Scripturile să nu bei vin, ci să bei dară să nu te îmbeți, că tot bețivul sărăcește și mintea-și pierde, și mult rău face și pe sine se sugrumă, și sufletul lui își dă dracului.” - *PBG p. 100 și 128.*

6. „Bețivii să nu se împărtășească până nu se vor lăsa de beție, încât să nu se mai îmbete”. - *PBG 110.*

BISERICA este locul (comun) unde omul se întâlnește cu Dumnezeu.

1. Biserica se sfințește de episcop sau de delegatul său, care aduce cu sine Sfântul Antimis cu Sfintele Moaște. „Iar cine va sfinți biserici fără Sfintele Moaște, să se caterisească, ca unul ce a călcat Tradiția Bisericească.” - *VII Ecum. 7; Cart 6.*

2. „Dacă cineva ar învăța că lesne se poate defăima casa lui Dumnezeu și adunările ce se fac în ele, să fie anatema.” - *Gangra 5; VI Ecum. 74, 76.*

3. Este oprit cu afurisirea de a ieși din Biserică și a face tulburare în timpul slujbelor. - *Apost. 9; VI Ecum. 66 Ant. 2. Vezi: Slujba bisericească.*

4. „Preotul ce nu-și va mătura biserica, să o curățească și nu o va înfrumuseța și nu va face aceasta în toate sâmbetele, unii ca acela să se lase de preoție”. - *PBG p. 100 (35).*

5. „De se va întâmpla în vreo biserică să nu se facă slujbă 40 de zile, nu poate preotul să facă liturghie să slujească într-însa de nu va face întâi o sfeștanie, iar de va face slujba adică Liturghie, să fie lipsit de popie (preoție) 40 de zile, iar de nu va fi

știut să fie iertat”

6. „Biserica este casa lui Dumnezeu, casă de rugă, adunarea oamenilor, trupul lui Hristos, mireasa lui Dumnezeu, cerul pământesc, în care șade Cereasca Pâine, ce se zice prea Sfântul Trup adevărat al Domnului nostru Iisus Hristos; este și scaun împărătesc și arhieresc, pe care șade împăratul împăraților și Marele Arhiereu singur Hristos; este și lină baie a păcătoșilor, și slavă dreptilor, este și scăpare, și pod, și laudă, și veselie, și bucurie, și părere de bine a tuturor creștinilor. Și câți o caută și o iubesc cu toată inima și cu tot sufletul, aceia vor lua cunună de la Dumnezeu și se vor face moșteni împărăției Lui. Iar biserică se cheamă că îi cheamă și-i adună pe toți,” - *PMB gl. 136.*

7. „Orice om, dintre mireni, va fugi din biserică, și se va ruga de unul singur, zicând că mai bine este să mă rog dimineața, dar nu în biserică, și aceasta o va face fără învățătura episcopului, sau a duhovnicului, și cine va umbla așa anatema (să fie).” - *PBG p. 105 (56).*

8. Scoși din Biserică sunt: cei afurisiți, cei anatematisiți, cei care nu li se primesc darurile, cei ce nu pot fi înmormântați în cimitir; - vezi aceste cuvinte.

BLESTEMUL oficial al Bisericii este anatema. Pentru omul particular „el (blestemul) este strigătul către Dumnezeu al unei inimi nedreptățite, ca să-i facă dreptate, căci adevărul și dreptatea sunt sucul vieții. El se lipește numai în măsura în care omul are dreptate, fie laic, fie cleric. Blestemul pe nedrept se întoarce asupra celui ce-l pronunță. „Blestemavoi ei și tu vei binecuvânta.” - *Ps 108. 27.*

1. Când cineva este amărât de altcineva nu se

cuvine să blesteme, ci să se roage lui Dumnezeu ca să-i întoarcă inima spre duhul frățietății. „Cum să blestem eu pe cel ce nu-l blesteamă Dumnezeu? Cum să defaim eu pe cel ce nu-l disprețuiește Domnul?” - *Numere 23, 8*.

2. Însă celui ce face păcatul cu știință și voință, agonisindu-și plăcere din suferința aproapelui și din defăimarea poruncilor lui Dumnezeu, i se aplică acel cuvânt al Scripturii, care zice:

„Toate blestemele vor veni peste tine, te vor urmări și te vor ajunge până vei fi nimicit, pentru că n-ai ascultat de cuvântul Domnului Dumnezeului tău, pentru că n-ai păzit poruncile Lui și legile Lui, pe care ți le-a dat. Ele vor fi veșnic ca niște semne și minuni pentru tine și neamul tău”. *Deuteronom 28, 45-46*. „Pentru că, în belșugul tuturor lucrurilor, n-ai slujit Domnului Dumnezeului tău cu bucurie și cu inimă împăciuitoare, de acum vei sluji cuprins de foame, de sete, de goliciune și în lipsă de toate între vrăjmașii tăi, pe care îi va trimite Domnul împotriva ta. El îți va pune un jug de fier pe grumajii tăi până ce vei pieri.” - *Deuteronom 28, 47-48*.

3. Blestemul din obicei este o dovadă de lipsă de educație și credință în răsplătirea lui Dumnezeu. (*Prov. 26, 2*). „Într-un chip se judecă pentru cuvânt, și într-alt chip pentru lucru, că fiecă preot care de mânie va zice numai cu cuvântul, să fie păgân, adică să iasă din legea lui, și n-a făcut așa, acela să se judece sau să se pedepsească multă vreme cu *lipsa de preoția lui*, iar darul nu i se ia, căci n-a săvârșit lucrul; iar mireanul se canonește cu tărie de arhiereu, sau cu învățătura duhovnicului cum îi va părea.

„Scriu dumnezeieștii Părinți pentru chipul călu-

găresc: de va zice neștine, numai cu cuvântul să se facă călugăr, și n-a ajuns să se facă, în ce s-a aflat într-aceiași este, *așa să socotește și de aceasta.*" - *PMB gl. 105.*

4. Preotul să nu blesteme că Dumnezeu nu ascultă pornirile cele dobitocești ale preoților... iar de vor face aceasta fără vină și fără de arătare, aceia să se oprească de Sfânta Cuminecătură un an." - *PMB gl. 35. Vezi: Hula, Injurile, Ctitoria.*

5. „Iară preotul care va blestema și va huli pe Dumnezeu sau pe Sfinți, acela să fie lipsit de preoția lui un an, și să ia și alt canon, post și metanii și altele asemenea cum va socoti arhiereul său; iar de va blestema și va huli și a doua oară, și vor mărturisi mărturii credincioase, atunci fără de nici o iertare, i se ia darul.”

„Iar mireanul care va blestema și va huli, acela se canonește un an să nu se împărtășească, să facă post, metanii și milostenii” - *PMB gl. 105. Vezi: Hula, Afurisirea.*

6. Blestemul făcut pe dreptate nu se poate dezlega decât numai după ce a reparat greșala, adică a dat înapoi ce a furat sau a nedreptățit și se împacă cu cel ce l-a blestemat.

BOALA este un mijloc prin care Dumnezeu ne arată că în această lume suntem niște trecători: vis ce trece și nu se mai întoarce!

În caz de boală, noi suntem datori să ne îngrijim de sănătatea noastră, fiindcă ea este un bun pe care Dumnezeu ni l-a încredințat ca să-l păzim până ce ni-l va cere iarăși.

1. „Fiule în boala ta nu fii nebăgător de seamă, ci te roagă Domnului și El te va tămădui. Depărtează păcatul, tinde-ți mâinile spre faptele cele drepte

și-ți curățește inima ta de toată călcarea de lege.”

2. „Adu tămâie și jertfă de pomenire din floarea făinei și junghie jertfe grase, pe cât te ajută puterile. Apoi dă rând doctorului că și pe el Domnul l-a făcut; și să nu se îndepărteze de lângă tine fiindcă și el îți este de trebuință. Că uneori izbânda este în mâinile lui.

3. „Ci și el se roagă Domnului ca să-l ajute în meșteșugul lui și tămăduire să dea spre însănătoșirea bolnavului. Cel ce păcătuiește față de Ziditorul său să cază în mâinile doctorului!”

4. „Domnul scoate leacurile din pământ și omul înțelegător nu le disprețuiește. Oare nu din lemn s-a îndulcit odinioară apa, pentru ca Domnul să-Și vădească puterea Sa? Și El însuși a dat oamenilor știința, ca să se preamărească întru leacurile Sale cele minunate. „

5. „Cu acestea vindecă doctorul și alungă durerea iar spițerul pregătește din ele alifiile sale. Așa încât lucrările Domnului să nu contenească și sănătatea poruncită de El să stăpânească pe fața pământului.” - *Sirah 38,4-15*.

BOTEZUL este absolut trebuincios pentru mântuirea sufletului, fiind poarta Tainelor.

1. Cine botează: Episcopul și preotul.

2. În caz de lipsă a acestora, când copilul este amenințat cu moartea, poate boteza orice creștin, bărbat sau femeie, chiar părinții lui. La urmă preotul, dacă copilul trăiește, îndeplinește cealaltă rânduială. - *Apost. 49, 20; Sfântul Nichifor 7; Mărt. Ort. I. 103*.

3. Locul: după rânduială, botezul trebuie să se facă în biserică. Cel ce lasă biserica și face botezul în alt loc „de va fi cleric să se caterisească, iar de va fi laic să se afurisească.” - *VI Ecum. 59*.

În caz de nevoie se poate face botezul în orice

loc. - *F. Ap. 8, 36-39.*

4. Timpul: De regulă el se face după Sfânta Liturghie; dar în caz de nevoie se poate face în orice timp.

5. Cine se poate boteza: Copiii mici, oamenii vârstnici convertiți. - *Cart. 55, 66 121*¹¹⁵. -

6. Săvârșirea botezului: Se face cu apă curată sfințită: „...de nu se va naște cineva din apă și din Duh, nu poate să intre întru împărăția lui Dumnezeu.” *Ioan 3, 5; Mat. 3, 16; Marcu 16, 16; F. Ap. 8, 36-38.*

7. „Când botezi copilul, trebuie să ai scaldătoare, sau alt vas deosebit, și cu trei lumânări aprinse în chipul Sfintei Treimi. De aceia când vrei să iei untuldelemn - care este în vas - cu trei degete (să o faci), și să ungi copilul cruciș, pe toate măduarele, cum este tocmeala tipicului, de aceia ia-l preote așa cum este gol, și stai drept căutând spre răsărit și tu și copilul și-l botezi în trei afundări, făcând semnul Sfintei Cruci, zicând așa: „Se botează robul lui Dumnezeu (N) în Numele Tatălui. Amin; și al Fiului. Amin; și al Sfântului Duh. Amin; acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.” - *PMB gl. 141.*

8. Și zice: *se botează*, iar nu *botez eu...* că de bună voie vine cel ce se botează: că *botez eu*, nu arată pe cel botezat că se botează de voia lui, ci de nevoie cu oarecare silă, și cum că el botează singur de la sine pe cel ce se botează. Iar *se botează*, înseamnă cum că de bună voie se botează cel ce se botează, și cum că de la arhiereu sau de la preot se botează, care lucrează atunci lucrul lui Dumnezeu, Cel în Treime, al cărui și numele la cel ce se botează într-auzire se grăiește...” - *Sfântul Simeon Tes. I,*

¹¹⁵ Canoanele Sinodului din *Cartagina* (419) are 141 de canoane.

64; *Mart. Ort. I, 172, 103.*

BOTEZUL: GREȘELI.

1. Femeia gravidă se poate boteza, căci copilul din ea n-are nicio legătură cu botezul mamei sale. - *Neocez*¹¹⁶ 6.

2. Bolnavul vârstnic să nu se boteze decât atunci când avem dovezi că dorește sincer a se boteza, asigurându-ne și nașul de educația lui creștină, dacă se tămăduiește. - *Cart. 52. Vezi: Nașul.*

3. „Episcopul sau prezbiterul, de va boteza din nou pe cel botezat cu adevărat, sau de nu va boteza pe cel spurcat de către necinstitorii de Dumnezeu, să se caterisească ca unul ce-și bate joc de crucea și de moartea Domnului și nu deosebește pe adevărații preoți de preoții cei mincinoși” - *Apost. 47.*

4. „Dacă vreun episcop sau prezbiter nu ar boteza după porunca Domnului, în Tatăl, în Fiul și în Sfântul Duh, ci în trei fără de început, sau în trei Fii, sau în trei Mângâietori să se afurisească.” - *Apost. 49.*

5. Dacă vreun episcop, sau prezbiter, nu ar săvârși trei afundări ale unei Taine, ci o afundare, care se face întru moartea Domnului, să se caterisească. Fiindcă Domnul n-a zis: Botezați întru moartea Mea, ci, mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în Numele Tatălui, și al Fiului, și al Sfântului Duh.” (Mat. 28, 19).. - *Apost. 50.*

6. Cei morți nu pot fi botezați, după cum nu pot fi nici împărtașiți. - *VI Ecum. 83; Cart. 25.*

7. „Iară de se va afla la sfârșit să moară copilul, și vor chema pe preot să-l boteze, iară preotul se va lenevi, și copilul va *muri nebotezat, atunci păcatul este al popei, și se canonisește de această faptă*

¹¹⁶ Canoanele Sinodului din *Neocezarea* (315).

cum va socoti arhiereul lui, sau oprire de preoție sau alt canon.”

8. Iar de va muri nebotezat de lenea părinților: atunci se canonisesc mai vârtos, adică **trei ani să nu se cuminine**, și peste toate zilele să mănânce sec, adică luna, miercurea și vinerea, și să facă în toate zilele metanii.” - *PMB gl 157; RBOR, art. 49; Sfântul I. Post. 24*

BOTEZUL ETERODOCȘILOR. Se numesc eterodocși toți cei ce poartă numele creștinismului, dar nu respectă exact învățătura Bisericii apostolice. Aceștia sunt ereticii și schismaticii;

1. *Se primesc prin botez*, ereticii care au deformat învățătura dogmatică despre Sfânta Treime și n-au botezul ca taină, sau dacă îl au, îl fac contra canoanelor. Dintre aceștia sunt: Antitrinitarii sau Unitarii, Qakerii, Duhoborții, Molocanii, Scoptii, Hlăștii, Studenții în Biblie, ș.a.

2. Se primesc prin anatемatisirea rătăcirilor în public și în scris și prin pocăința necesară, acei eretici și schismaticii, care au botezul acceptat de noi, precum și taina Preoției și a Mirungerii. Dintre aceștia sunt în primul rând Romano-catolicii, unii dintre Protestanți și sectanți, fie că au fost sau nu în sânul Bisericii Ortodoxe.

Pentru fiecare caz în parte e bine să se ceară sfatul episcopului respectiv. Vezi: *Apostazia, Mirul și Slujba din Molitfelnic*.

BOTEZUL: FORMULA ȘI FORMA LUI. Formula și forma de executare a botezului trebuie să fie după prescripțiile Bisericii Ortodoxe.

1. Formula greșită este arătată de canoanele 47, 48, 49 *Apost.* Vezi mai sus.

Formula de botez romano-catolică și protestan-

tă, în urma studiilor făcute, s-a ajuns la concluzia de a fi primită în Ortodoxie, căci ea este aceeași ca și la noi. Greșala lui *Filioque* nu se întinde până acolo, încât să facă nevalabilă formula botezului, fiind făcută în Numele Sfintei Treimi.

2. *Forma botezului romano-catolic* este mai greșită decât formula dogmatică, căci se face prin stropire. Atât etimologia cuvântului *botez* cât și mărturiile scripturistice ne arată această greșală. „Și botezându-se Iisus, îndată a ieșit din apă”. Mat. 3, 16. Prin urmare însuși Mântuitorul este Acela, Care S-a afundat în apă, ca primul Renăscut al Legii celei noi. Apoi învață precis, zicând: „...dacă nu se va naște cineva din apă și din Duh, nu poate să intre întru împărăția lui Dumnezeu” (Ioan 3, 5) Sfinții Apostoli ne-au învățat că: păcatul se curăță „prin baia nașterii celei de a doua...” (Tit 3, 5). Istoria Bisericii, canoanele și practica, chiar a Romano-catolicilor, până în secolul 14, ne arată că botezul a fost săvârșit prin afundare, așa cum se face azi în Ortodoxie.

3. Totuși, ca o excepție, în primele veacuri creștine, s-a îngăduit și botezul prin stropire, dar numai pentru oamenii vârstnici care nu se puteau scula din pat, din pricina bolii. Dar excepția, întotdeauna, confirmă regula, n-o desființează, așa cum au făcut Romano-catolicii. (Pentru primirea în ortodoxie vezi în Pidalionul de la Constantinopol și în Molitfelnicul cel Mare, ed. Credința strămoșească) și *Apostazia*¹¹⁷

¹¹⁷ *Literatura: N. Milaș*, Canoanele V. I. part. I. p. 255-265; II p. 475-480, Dreptul bis. p. 456-458. *Mart. Ort.* I 102-103; *Mihălcescu*, Dogm. p. 231-236; *Andrutsos*, Dogm. p. 340-357; În *Sint. Aten.* vol. V p. 443-447, este o slujbă pentru primirea Romano-catolicilor, fără botez, alcătuită de Sinodul Patriarhal sub Patriarhul Simeon 1470-1486.

CALENDARISTII sunt schismatici, căci:

1. Se despart de Sfânta Biserică Ortodoxă, din răzvrătire. - *Gangra 5, 20.*

2. N-ascultă de hotărârile Sfântului Sinod; prin aceasta ei se sinucid duhovnicește. - *Gang. 6,*

3. Cei ce se întorc la pravoslavie, trebuiesc supuși la canonisirile apostatilor, vezi *Apostazia, Neascultarea, Biserica, Pascalia.*

„**CAMILAFCA** închipuie pentru mărirea deșartă adică slava cea deșartă care este aruncă înapoi, aceea închipuiește teșteslavia sau mărirea cea deșartă și lepădarea lumii de care s-a lepădat (monahul), și nu mai are altceva nimic, nici nu se mai amestecă în lucrurile lumești. Iar cele două aripioare ale camilafcii, care vin dinainte, acelea închipuiesc, că (monahii) altă nădejde nimica n-au, fără numai nădejdea lui Dumnezeu, ca să-i spăsească pe dânșii; și-și lasă la Dumnezeu hotarul vieții lor, cum am zice: „în mâinile Tale rânduiala mea, și către Tine mi-am rădicat sufletul”, ce se zice „eu nu mai oblăduesc”¹¹⁸ pe sufletul meu, că a Ta suflare este.” - *PMB gl. 120.*

2. Călugărul este dator să poarte camilafca la slujba bisericii și la masă. Cine nu o poartă, dă dovadă că se rușinează de uniforma sa, și deci de a sluji lui Dumnezeu.

CANONISIREA se face prin:

1. *Povățuirea* celor neștiutori, căci neștiința este cea mai de seamă pricină care pregătește calea adevăratei păcătuirii. Vezi: *Știința, Predica.*

2. *Mustrea* părintească se face celor neglijenți și care fac anumite abateri, care pot avea urmări, mai mult sau mai puțin, grave. Vezi: *Schisma, Mus-*

¹¹⁸ Oblădui - ocroti, apăra, proteja.

trarea.

3. *Dojana amenințătoare* se face în caz de nesimțire sufletească și neglijență.

4. *Sanționarea după pravilă*, adică excluderea temporală de la bunurile Bisericii, îndeosebi Sfânta Împărtășire și exercitarea trupească în a se deprinde cu faptele evlaviei creștine ca, rugăciuni, cititul cărților religioase, milostenii, post, metanii, ș.a., ca să se înțeleptească a trăi după povețele poruncilor dumnezeiești. Ea se aplică după fiecare caz în parte, respectând cele IX trepte formale, pg. 77,78.

5. *Îndepărtarea de la spovedanie* a celor nepocăiți, cărora li se amână dezlegarea de păcate. Dintre aceștia sunt:

1) Aceia ale căror păcate sunt încurcate și nu se pot aprecia momentan.

2) Cei nesinceri și neglijenți de mântuirea lor.

3) Cei obraznici și nerușinați.

4) Cei ce nu se supun canonului și își justifică păcatele pe nedrept și fără remușcările cuvenite.

5) Cei bolnavi sufletește: îndrăciții și cu dedublarea personalității lor sufletești și hulitori.

Acestora și altora asemenea se cade a li se amâna dezlegarea de păcate până la o nouă spovedanie cât se poate de apropiată. În acest timp, dacă este cu putință, să nu fie lăsați în părăsire, ci trebuie să sfătuiți și convertiți pe calea pocăinței.

Dacă își revin, aceștia trebuiesc primiți după sinceritatea inimii și după faptele doveditoare de îndreptare. Vezi: *Pocăința, Spovedania, Afurisirea, Anatema, Caterisirea*.

6. „Leagă bine pe cel păcătos, până ce va îmbânzi pe Dumnezeu. Nu-l lăsa nelegat ca nu cândva să fie legat de urgia lui Dumnezeu. Dacă îl voi lega

eu, Dumnezeu nu-l mai leagă, iar dacă nu-l voi lega eu, atunci îl așteaptă legăturile cele nedezlegate, „Că „dacă ne-am fi judecat pe noi înșine nu am mai fi judecați de nimeni.” (Cor. 11,31). „Deci, să nu crezi că aceasta este o cruzime și neomenie, ci ea se naște din blândețe și din dorința de vindecare și a bunei îngrijiri. Dar vei zice, că i s-a dat un timp destul de lung ca pedeapsă. Cât timp? *Un an, doi sau trei? Dar eu nu caut la mulțimea timpului sau a anilor, ci la îndreptarea sufletului...* Dacă cel păcătos s-a umilit, dacă s-a pocăit, atunci s-a făcut totul; dacă nu este aceasta, apoi timpul cel îndelungat nu folosește la nimic! Căci noi nu căutăm dacă rana a fost legată un timp mai îndelungat, ci dacă a folosit cu ceva legătura. Dacă a folosit și într-un timp mai scurt, să n-o mai pui, iar dacă n-a folosit la nimic atunci pune-o și după zece ani! Aceasta să-ți slujească de hotar pentru dezlegarea ranei (rănii): *dobândirea și vindecarea celui legat de păcate.*” - *Hrisostom, Coment. la II Cor. XIV; Sfântul Simeon Tes. V, 251-264.*

7. În vechime, disciplina Bisericii era foarte severă. Iată cele 4 trepte de canonisire pentru cei ce păcătuiau:

1) „*Plângerea* este ca omul cel păcătos dacă greșește, să stea afară din biserică și afară din curtea sau tinda bisericii, și câți intră în biserică înaintea tuturor să cază și să-i roage plângând cu lacrimi ca să se roage pentru dânsul, că acela ce plânge este lepădat afară de curtea sau tinda bisericii, ca să se pocăiască atâta vreme cât îi este poruncită.”

2) „*Ascultarea* este ca omul cel păcătos dacă greșește să asculte Dumnezeiasca Scriptură, stând

lângă uşile... bisericii, pentru că acela ce ascultă, stă în curte sau în tindă, iar în biserică nu-i este iertat şi nici n-are voie să intre până ce va săvârşi porunci-
 ții lui ani”.

3) „*Căderea este adică posluşania, acela ce greşeşte să stea în lăuntrul în biserică, mai îndărăt de partea amvonului, pentru că acela ce cade, acela stă în biserică până la Sfânta Evanghelie; când zice diaconul: *Cei chemați ieșiți*, atunci iese şi el cu *cel chemați*, şi stă afară din biserică până ce se sfârşeşte dumnezeiasca slujbă.”*

4) *Starea cu credincioşii* este că stă, umil cu credincioşii în biserică înlăuntru până la sfârşitul dumnezeieştii slujbe; iară Sfintei Împărtăşanii nu se împărtăşeşte până ce îşi umple poruncita lui vreme, iar dacă îşi umple vremea stând cu credincioşii, atunci se învredniceşte împreunării Sfintei Taine a prea Sfântului Trup şi Preacuratului Sânge al Domnului Iisus Hristos.”

„Deci cu aceste patru locuri se obârşeşte şi se umple toată pocania. Drept aceea se cade episcopului, sau preoţilor duhovnici toată vremea canonisirii, ori multă, ori puţină, tot pe aceste 4 locuri să o împartă şi aşa să cureţe de păcate pe acela ce se căieşte şi se pocăieşte.” PMB p. 498 gl. 85. Vezi: *Sfântul Grigore Nisis* 4; *Sfântul Vasile* 59;

CARNE Vezi: *Înfrânarea*.

CASA DE TOLERANȚĂ sau prostituție.

„Hotărâm ca cei ce spre căderea sufletelor adună desfrânate şi le hrănesc, dacă sunt clerici să se caterisească, iar dacă sunt laici să se afurisească.” - *VI Ecum. 86.*

Pentru acestea nu încapă nici o îngăduință dacă nu se pocăiesc; nici darurile lor la biserică nu se

primesc, nici în cimitir nu se pot îngropa când vor muri!

CASTRAREA. Adeverata castrare constă în stăpânirea de sine pentru Dumnezeu, iar nu pentru scârba de nuntă sau vrăjmăşia vieţii omeneşti.

1. „Famenul, dacă din băntuirea oamenilor s-a făcut, ori în persecuţie s-a lipsit de cele bărbăteştii sau dacă aşa s-a născut şi este vrednic, să se facă episcop.” - *Apost. 21.*

2. „Cel ce s-a mutilat pe sine, să nu se facă cleric, fiindcă de sine ucigaş este şi vrăjmaş al operii lui Dumnezeu. *Apost. 22.*

3”. „Dacă cineva, fiind cleric, se va mutila pe sine, să se caterisească fiindcă este ucigaşul propriei sale vieţi.” - *Apost. 23.*

4. „Laicul mutilându-se pe sine să se afurisească trei ani, fiindcă este vrăjmaş al vieţii sale proprii.” - *Apost. 24. (Ies. I; -: 8).*

CATERISIREA este luarea dreptului de a sluji cele bisericesti.

1. *Caterisirea temporară* se dă pentru greşeli mici, pentru ca cel vinovat să se îndrepte. Vezi: *Canonisirea.*

2. *Caterisirea definitivă* se dă pentru greşeli mari, care îl fac nevrednic de a sta înaintea Sfântului Altar.

„Cei ce s-au făcut vinovaţi de încălcări canonice, şi din această cauză au fost pedepsiţi cu *caterisire definitivă şi perpetuă*, şi au fost rânduiţi iarăşi în starea laicilor, dacă de bună voie revenind la pocăinţă îşi leapadă păcatul pentru care au căzut din Har şi s-au înstrăinat de acela cu desăvârşire, să se tundă în chipul clerului (adică să poarte uniformă şi cinstea de cleric); iar de nu vor alege aceasta (să se pocăiască sincer) de bună voie, să poarte

părul ca laicii (îmbrăcat mirenește), deoarece au prețuit mai mult petrecerea în lume (străină de biserică), decât viața cea cerească”, de slujitor al Altarului. - *VI Ecum. 21; I Regi 15, 26. Vezi: Apostazia clericului.*

3. *Întrebare:* „Preotul care va fi caterisit pentru vinovății canonice, ori s-a lăsat de preoție de voia sa, fiind muștrat de conștiința sa, mai poate da binecuvântare, zicând: „Bine este cuvântat Dumnezeu nostru...”; sau: „Hristos adevăratul Dumnezeu nostru...”; sau să cădească; sau să se împărtășească în Sfântul Altar?”

Răspuns: Nu. Nimic din toate acestea nu se cuvine a le lucra, nici pe unele, nici pe altele, ci va fi rânduit la un loc cu laicii.” *Sfântul Nicolae 8.*

4. Caterisirea definitivă se oficiază de episcop în chipul următor: „După ce s-a citit în public sentința dată de tribunalul spiritual, arhiereul care o execută, dezbracă de pe cel condamnat, felonul și epitrahilul, cu care era îmbrăcat, zicând: Tu care astăzi pentru ultima oară te numești preot al Dumnezeului ceresc, de aici înainte vei fi despuiat de darul preoției, pe care l-ai avut până acum și pierzi îmbrăcămintea darului preoțesc, cu care te-ai împodobit și lăudat până acum în societatea omenască...” După aceea strigă: „Nevrednic este!”, apoi îi tunde cu foarfeca barba în partea dreaptă și stângă, precum și părul din cap în trei locuri, zicând: „Nevrednic este!”. - *Milaș, Canoanele, vol. I, p. 196; part. II, p. 377.*

5. De observat este și faptul că orice cleric odată sfințit, el nu mai poate renunța de bună voie la treapta sa de slujitor al Altarului, adică *să demisioneze*. - 1. Cor. 4, 1-2.

Cel ce a încheiat cu Domnul contractul juruinței, nu mai poate să-l rupă căci refuzul funcției îl lovește cu *anatematizarea*, care este cea mai grea pedeapsă bisericească. - IV Ecum. 27; Luca 9, 62; 14, 26-35.

Caterisirea este o pedeapsă dată pentru lumea aceasta ca să-și mântuiască sufletul, dacă se pocăiește. I. Cor. 5, 5. Pedeapsa cu anatema se dă ca o *arvună a muncilor veșnice* pentru cei lepădați de la Harul mântuirii; ea este o legătură valabilă și în cer. Mat. 18, 18. Vezi: *Apostazia, Afurisirea*.

CĂRȚI RELE Vezi: *Scrieri false*.

CĂSĂTORIA LEGALĂ este atunci când bărbatul își alege o singură soție, cu care se leagă înaintea Sfântului Altar că vor duce viața împreună, făcând: „Nunta cinstită și patul nespurcat.” - *Mărt. Ort. I, 115*.

I. Logodna se face:

1. Pe temeiul consimțământului reciproc. Foarte rău fac părinții care silesc pe copiii lor să se căsătorească cu cine nu le place.

2. **Vârsta:** se cere a fi femeia de cel puțin 16 ani iar bărbatul de 18 ani.

Femeia se poate căsători până la 60 de ani, iar bărbatul până la 70 de ani, dacă n-au fost căsătoriți.

3. Preotul trebuie să examineze gradele de înrudire.

4. Să se anunțe prin afiș pe ușa Bisericii.

5. Să respecte legile civile.

6. Se obișnuiește ca binecuvântarea logodnei, s-o facă preotul odată cu cununia, spre a evita unele abateri. Vezi cuvântul: *Logodna și rudeniile*.

II. **Opriri de la căsătorie.**

1. Nu se pot căsători, castrații, idioții, nebunii și îndrăciții. - *Apost. 21*.

2. Când un soț este deja căsătorit cu alt soț.

3. Când logodnica este îngreunată de altul.

4. Când logodnicul este hirotonit, călugărit, sau condamnat la închisoare, ș.a. - *RBOR art. 51-54.*

III. Timpul.

Se poate face nuntă în toate zilele anului afară de:

1. Timpul celor 4 posturi ale anului. V. *Posturile.*

2. De la 25 Decembrie până la 8 Ianuarie

3. Din ziua de Paște până după Dumineca Tomei. Preotul care va binecuvânta nunta în acest timp este supus pedepselor.

4. Slujba cununiei se face de obicei după Sfânta Liturghie; dar în caz de nevoie se poate face și în altă vreme a zilei, având de față nașii după datină.

CĂSĂTORIA A DOUA. Sfântul Grigore Teologul, zice: „Că nunta cea de întâi este lege, a doua este iertare, a treia călcare de lege.” - *PMB gl. 205!*

1. „Cei ce s-au însoțit liber și legiuit, prin a doua căsătorie, după trecerea de puțin timp, după cano-nul bisericesc (după Sfântul Vasile, 1 an sau 2) petrecând în rugăciuni și postiri; trebuie să li se dea împărtășire după iertare.” - *Laod. 1.*

2. „Căsătoria a doua nu se binecuvintează cu cununie, ci se și canonisește doi ani a nu se împăr-tăși, iar a treia căsătorie trei ani.” - Sfântul *Nichifor 2.*

3. „Prezbiterul să nu mănânce la căsătoria a doua deoarece căsătoria a doua are nevoie de pocă-ință...” - *Neocez 7.*

4. Cine va fi în a doua însurare fiind de mulți ani, să aibă pocăință 2 ani, iar de va fi tânăr, și-i va muri femeia, iar de va putea răbda așa, după cuvân-tul Apostolului, bine, iar de nu va putea, iară el să ia a doua femeie; iar de va fi bătrân și se va însura a doua însurare, unii ca aceia mânîie pe Dumnezeu, să aibă pocăință 3 ani, metanii câte 24 în zi.” - *PBG*

p. 109 (83).

CĂSĂTORIA A TREIA ea se îngăduie de Biserică numai de mare nevoie, acelor care n-au copii până la vârsta de 40 de ani.

1. „...la trigami să se aplice afurisire de cinci ani... fără a-i opri cu totul de la Biserică. Să se învrednicească *ascultării* doi, sau trei ani, iar după aceasta să li se dea voie *a sta împreună*, ferindu-se de împărtășirea Bunului. Și astfel dând dovadă de rodul pocăinței se vor așeza la *locul de împărtășire*” - *Sfântul Vasile* 4. (*Neocez.* 3; *Sfântul Timotei* 11; *Sfântul Vasile* 50. Vezi: *Canonisirea*).

2. „...Iară când sunt unii de 30 de ani, măcar aibă feciori măcar n-aibă (măcar că au sau nu au copii), aceia 4 ani să nu se cuminece.”

3. „Cei cu trei nunți care sunt de 30 de ani de nu vor avea copii, aceia după trei ani să se cuminece,”.... - *PMB gl.* 206.

4. „Iară oricine de va face a treia însurare să se pocăiască patru ani, și în toate zilele câte 66 de metanii, că se cheamă curvari.” - *PBG p.* 109 (83).

CĂSĂTORIA A PATRA. „Iară pentru a patra nuntă, au poruncit cu mintea de împreună și cu socoteală și judecată Dumnezeuiescul Sobor al Sfinților Părinți, ca nici cum aceea nuntă fără de lege nici o dată să nu se facă: iară de va îndrăzni neștine și se va face nebăgător de seamă de dumnezeiasca lege și pravilă, de va veni într-acea viață porcească a patra nuntă, acela să fie afurisit și lipsit de toată slujba Bisericii, și străin de tot de intrarea Bisericii lui Hristos până ce va face despărțirea deplină de către aceea locuință și împreunare rea ce s-au făcut; de aceea de se va despărți și-și va veni într-o pocăință și se va întoarce, primește-l iară.”

2. „Canonul lui, cum zice dumnezeiescul Postnic, să-i fie opt ani să nu se împărtășească și metanii și post și milostenie să facă; iară de nu se va întoarce, atunci să fie străin de traiul creștinilor, cum am zis.”

3. „Nunțile care se fac mai multe de trei, acelea nu se cheamă nunți, pentru că sunt ca dobitoacele și fără de lege și spurcați, și fără de rândul creștinilor. Iar copiii ce se vor naște de într-a patra nuntă, poruncesc dumnezeieștile pravile, să nu se cheme adevărați tătânilor săi, nici să-l moștenească.” - *PMB gl. 206. (Sfântul, Vasile 50, 80).*

4. „Cine se însoară de patru ori, să se pocăiască 8 ani, metanii câte 110 în zi; unii ca aceia curvesc și pe Dumnezeu mânie.” - *PBG 110 83).*

CĂSĂTORIA NELEGIUITĂ se înfăptuiește atunci când nu se ține în socoteală pravila Bisericii, nerespectând gradele de înrudire.

1. „Sângele amestecat este un păcat și o greșală, mai rea și mai cumplită decât preacurvia, și se *chiamă sânge amestecat când se va împreuna neștine, cu o femeie ca aceea cu care nu se vor putea împreuna cu nunta după Pravila Bisericii.*”

„Certarea sângelui amestecat ce se face fără nuntă este ca și preacurvia...” - *PMB gl. 211.*

2. „...hotărâm ca de acum înainte, cel ce se va însoți prin legătură de căsătorie cu vara sa, sau tatăl și fiul cu mama și cu fiica, sau tatăl și fiul cu două fete surori, sau doi frați cu mama și cu fiica, sau doi frați cu două surori, să cadă sub canon de 7 ani, firește după ce s-au despărțit de însoțirea nelegiuită.” - *VI Ecum. 54.*

3. „Legătura de căsătorie omenească dintre rudeniile interzise, de se va dovedi că s-a făcut, se vor

socoti păcate omenești, și vinovații se vor supune pedepselor date preacurvarilor.” - *Sfântul Vasile 68.*

4. „Iar canonul acestei nunți fără-de-lege, dacă se vor despărți, este ca și a celor de amestecare de sânge, adică 15 ani să nu se împărtășească.” - *PMB gl. 208.*

5. Când cei vinovați nu voiesc să se îndrepte, „în afară de aceste pedepse cu care se pedepsește amestecătorul de sânge, încă îl afurisește și Biserica.” - *PMB gl. 211.*

6. „Cine își va însura într-altă credință fetele și feciorii, unii ca acela să aibă pocăință în 5 ani; așisderea și popii cea ce îi vor cununa și acela să aibă pocăință 3 ani afară de Biserică.” - *PBG p. 100 (32).*

7. Legile civile, din adâncă vechime, pe cei ce făceau sânge amestecat îi pedepsea cu moartea. Comp. *PMB gl. 211 și 212. Curvia cu rudenii.*

CĂSNICIA. Cei căsătoriți, spun medicii, că trebuie să vie în contact numai 1 sau de 2 ori pe săptămână, ca să aibă copii sănătoși. După canonul 13 al Sfântului Timotei, ei trebuie să se abțină în sărbători, sâmbăta și duminica. La fel în timpul postului „ca să se îndeletnicească cu postul și cu rugăciunea” (I Cor. 7,5), pe cât este cu putință, precum și în timpul scurgerilor lunare și a purtării sarcinii.

2. „Și cei căsătoriți sunt datori a-și fi loruși judecători, adică este cuviincios lucru a se depărta unul de altul prin învoirea fiecăruia, când se zăbovesc în rugăciune, apoi să se împreune iarăși, a spus Pavel.” (I Cor. 7, 5) - *Sfântul Dionisie 3.*

3: „Bărbatul și femeia să nu se afle în poftă trupească, nici sâmbăta nici duminica, că într-aceste 2 zile mai mult se face Dumnezeiasca Liturghie; însă sâmbăta pentru sufletele pristäviților noștri,

iar duminica pentru Învierea Mântuitorului nostru Iisus Hristos, și aceasta să fie de întocmire amândurora, adică să fie voia și a bărbatului și a femeii.” - *PMB gl. 171 (Sfântul Simeon Tes. IX 16; V. Datoria.)*

4. „...Păzească-se dar pe sine, cei hirotonosiți, de legătura cu soțiile lor când vor să slujească Liturghie și după Liturghie în acea zi ca cei ce sunt cinstiți cu cuminecătura... Deci dacă nu mai mult, cel puțin în ziua și în noaptea cea dinaintea Liturghiei și în cea după Liturghie trebuie neapărat a se feri.” - *Sfântul Simeon Tes. IX, 14-15.*

CÂNTAREA BISERICEASCĂ, este mijlocul prin care omul își aduce cugetele sale ca jertfă lui Dumnezeu. Ea este haina cu care se îmbracă cuvintele rugăciunii, care trebuie să iasă din adâncul inimii evlavioase, pentru *cererea, mulțumirea și lauda lui Dumnezeu.*

1. „Voim ca cei ce vin în Biserică spre a cânta, să nu întrebuințeze strigări necuviincioase, silind firea spre răcnire, nici a pronunța ceva din cele nepotrivite și neînsușite de biserică: ci cu multă luare aminte și cu umilință a aduce lui Dumnezeu, privitorul celor ascunse, acest fel de Psalmodii. Căci Sfântitul Cuvânt a învățat ca fiii lui Israil să fie evlavioși.” - *VI Ecum. 75; Laod. 15.*

2. În Biserică trebuie să se cânte în așa fel încât să se audă până în fundul Bisericii, căci cine cântă, nu cântă numai pentru el, ci pentru Dumnezeu și pentru aproapele.

CÂNTAREA MIRENEASCĂ trebuie să fie cuviincioasă iar nu ațățătoare la destrăbălare.

„Călugărul de va face cântece mirenești și va juca, acesta este om al dracului; iar nu al lui Dumnezeu; să se pocăiască 3 ani, și metanii o mie.”

- PBG p 120 (142).

CÂNTĂREȚII și toți slujitorii Bisericii au o mai mare responsabilitate înaintea lui Dumnezeu decât credincioșii de rând. Vezi: *Știința, Darurile, Curvia cântărețului*.

1. „Anaghoștii (citeții și cântăreții) venind la vârsta cuvenită să se silească, ori să-și ia soție, ori să făgăduiască înfrânare” pentru viața feciorenică. - *Cart. 19. Vezi: Celibatul*.

CÂRCIUMA este bună numai în măsura în care ea satisface nevoile absolut trebuincioase ale vieții.

1. „Păzind noi sfințenia Bisericii, nu trebuie a se pune în interiorul sfintelor curți cârciumă, sau felurite arome, sau altfel de negustorie, căci Mântuitorul nostru și Dumnezeu, prin petrecerea cea în trup, învățându-ne pe noi, porunca a nu face Casa Părintelui Său, casă de neguțătorie, El, Care a răsturnat și mesele schimbătorilor de bani, și pe cei ce făceau Biserica lăcaș mirenesc i-a izgonit. Deci, de se va dovedi cineva în greșeala aceasta de față, să se afurisească.” - *VI Ecum. 76 și 97*.

... 2. Călugării și preoții nu pot fi cârciumari. Vezi: *Beția*.

CEASURILE sunt slujbe bisericesti, care fac parte din cele 7 laude. Ele sunt din cea mai adâncă vechime. - *F. Ap. 2, 15; 10, 9; 3, 1*;

1. *Ceasul întâiu*, vezi: *Utrenia*.

2. *Ceasul al treilea*: „Iară cântarea ceasului al treilea, este pentru că a venit Duhul Sfânt peste Dumnezeieștii Apostoli, și dacă îi luminează pe dâșii, apoi cu dâșii (luminează) pe toată lumea.”

3. *Ceasul al șaselea*: „Iară cântarea ceasului al șaselea, este pentru răstignirea Mântuitorului, că într-al șaselea ceas se răstigni și tămădui călcarea

lui Adam, care au făcut-o în al șaselea ceas”

3. *Ceasul al nouălea*: „Iară cântarea ceasului al nouălea este pentru strigarea ce a strigat în acel ceas Domnul nostru Iisus Hristos: *Tată întru mâinile Tale îmi dau sufletul*, și așa își dădu sufletul, și moartea Domnului pe moarte omorî, și pe cei din iad îi izbăvi.” - *PMB gl. 72*.

CELIBATUL Monahismul, în primele veacuri creștine, a trăit sub numele de feciorie sau celibat. El este primul pas spre monahism. Laicul care voia să trăiască în feciorie pentru a lucra mai cu spor în slujba lui Dumnezeu, și dacă-i capabil, poate fi hirotonit, cu toată vrednicia și cinstea. - *Apost. 26; VI, 5, 6; Cart. 4, 19*. Odată hirotonit el nu se mai poate căsători; cel ce calcă făgăduințele se caterisește. - *IV Ecum. 14, 16*.

CERȘETORIA. Cel lipsit de cele trebuincioase vieții are îngăduința să ceară. Dar să bage bine de seamă, că el își va agonisi „o comoară de mânie în ziua mâniei” și a dreptei judecăți a lui Dumnezeu, dacă cere din *lenevire sau din lăcomie*.

CHEZĂȘIA. „Clericul care dă chezășii, (pentru bani sau altfel de câștig mârșav) să se caterisească” - *Apost. 20. (IV Ecum. 30; Sardica 7, 8, 9, 20)*.

2. „Vreun mirean de va cumpăra lucruri domnești, care se cheamă vameș, iar preotul va intra chezaș pentru dânsul, aceluia i se ia popia de tot.”

„Iar de se va face chezaș, într-alt chip, pentru ca să dobândească, și de aceia să i se ia darul.”

3. „Iar de se va afla vreun om sărac dator, și vor să-l bage în temniță, iară preotul îl va lua în chezășie, de aceia nu se apără: ci încă are cinste de binele ce l-au făcut.” - *PMB gl. 90*.

CHINOVIA se numește organizarea monahală

unde toți trăiesc viața în comun, așa cum trăiesc membrii unei familii. Vezi: *Mănăstirea*.

CIMITIRUL este locul unde se depun trupurile celor adormiți întru Domnul, spre a se da pământului de unde au fost luate. El este sfânt, fiindcă și trupul este sfințit prin rugăciune și asceză, devenind „Templu al Duhului Sfânt” care își așteaptă proslăvirea la a doua înviere.

1. În cimitirul sfințit se îngroapă numai cei bine credincioși. (*Apost. 45, 46; 65; Laod. 6, 9; 33*).

2. În cimitir nu se pot îngropa: 1) Păgânii, ereticii și schismaticii. 2) Copiii nebotezați. 3) Ateii și cei nepocăiți, care refuză Sfintele Taine. 4) Sinucigașii. 5) Cei morți în duel. În astfel de cazuri e bine să se întrebe episcopul.

CLEVETIREA¹¹⁹. „Clevetitorul *un an* să nu se

¹¹⁹ A cleveti înseamnă a scorni cineva, din invidie și ciudă, lucruri neadevărate, răutăți inventate, despre alt om pentru a-i strica reputația, pentru a-i distruge numele bun. Sinonime cu *a cleveti* sunt: a bârfi, a calomnia, a denigra, a defăima, a ocări, a ponegri, a scorni, a huli. (după DEX, n.ed.).

Creștinul adevărat știe că bârfirea, clevetirea, înseamnă moartea sufletului, și că trebuie să-și plângă îndată acest urât păcat și să se ferească ca de șarpe de a-l face. Niciodată un creștin drept credincios nu-și va murdări frații cu nici un fel de scorneli.

Creștinește este ca să nu trâmbițezi faptele rele făcute de alții ci să taci și să te rogi pentru cei năvăliți în rele, răbdându-i și nespunând nimănui nimic, ci sfătuindu-i cu blândețe, în nădejdea îndreptării lor prin pocăință; sau să ceri ajutorul Bisericii, atunci când răutățile depășesc măsura bunei cuvințe iar răul acela tulbură viața pașnică a creștinilor.

Însă se cuvine să luăm bine aminte ca nu cumva tăinuind ticăloșiile indivizilor răi, decăzuți din treapta de om, să nu fim considerați în fața lui Dumnezeu drept părtași și complici la faptele rele ale acelor ipocriți, năvăliți în răutate. La finalul cărții, la capitolul *Adăugirile Editorului*, aducem un exemplu practic al modului cum creștinii Constantinopolului s-au făcut părtași la păcate străine, aducând astfel pedeapsa asupra orașului sfânt. Exemplul

cuminece.” *PMB gl. 373.*

„Clevetitorul 2 ani, metanii 18 în zi.” - *PBG. p. 110 (88) Psalmul 14 (15)* Vezi documentarea la: *Defăimarea.*

COMLOTAREA, Vezi: *Tovărășia la rău.*

CONCUBINAJ este atunci când omul își ia o femeie și trăiește cu ea necununat.

1. „Cel ce are concubină și nu voiește nici a o lăsa nici a se cununa cu ea, nu se cuvine a-i primi darurile la biserică, a cărei legi le bârfește și le defaimă prin faptele sale.” - *Sfântul Nichifor 33; PMB gl. 208 și 235.*

2. Cine a trăit în concubinaj nu poate fi hirotonit. - *Apost. 17, 18; Sfântul Vasile 12.*

CONȘTIINȚA PĂCATULUI. Orice om trebuie să aibă conștiința că este păcătos, „căci nu este om care să viețuiască și să nu greșască.”

1. „Oricare voiesc a crede că, de aceia se zice de sfinți în rugăciunea Domnească: *Lasă nouă greșelile noastre...* din cauza smeritei cugetări, iar nu se zice după cum este, să *fie anatema*. Căci cine ar putea suferi pe cel ce se roagă, mințind, nu oamenilor, ci lui Dumnezeu?” - *Cart. 127.*

2. „De vom zice că păcat n-avem, ne înșelăm pe noi înșine și adevărul (vieții creștine) nu este întru noi.” (I. Ioan 1,8). „Oricare ar crede că nu se cuvine a fi înțelese altfel, ci pentru smerita cugetare suntem

este extras din cartea: „*Profeții și mărturii creștine pentru vremea de acum*”, ed. Biserica Ortodoxă, Alexandria, 2004, cu titlul: „*O povestire demnă de luat aminte*”, și a fost prezentat de Fericitul Filotei Zervakos (1884-1980). Găsim aici cauzele dureroase pentru care a permis Bunul Dumnezeu cucerirea orașului sfânt al creștinilor, Constantinopolul, de către musulmani (turci) în anul 1453. (n.ed.)

datori a zice că noi avem păcat, să *fie anatema...*" - *Cart. 125, 126.*

CRIMA. Vezi: *Uciderea.*

CTITORIA. Sunt două feluri de ctitorii:

a) ctitoria lumească, atunci când cineva vrea să facă ceva pentru binele public: o școală, un pod, ș. a.

b) Ctitoria pentru Dumnezeu. Aceasta se împarte și ea în două: 1) Când omul se dă pe sine în slujba lui Dumnezeu ca: intrarea în monahism, dedicarea misionarismului, preoției ș.a. și 2) Când omul dă din averea sa pentru cinstea lui Dumnezeu, ca facerea de: biserici, mănăstiri ș.a.

1. Ceea ce omul a făgăduit lui Dumnezeu, făgăduit rămâne. Vezi: *Făgăduința.*

2. „Mănăstirile odată consfințite după socotința episcopului, să rămână pentru totdeauna mănăstiri și lucrurile care se cuvin lor să se păzească și să nu se mai facă lăcașuri lumești. Iar dacă ar da voie cineva să facă aceasta, să fie supus certărilor celor din canoane.” - *IV, 24; VI, 49.*

2. „Deoarece spre nenorocirea ce a fost pentru păcatele noastre, răpindu-se oarecare sfinte case de unii bărbați, adică episcopii și mănăstiri, au fost făcute locașuri lumești. Dacă cei ce le țin vor binevoi să le dea înapoi, pentru a servi iarăși vechii destinații, bine este, iar de nu, de vor fi din catalogul ieraticesc, dispunem să se caterisească, iar de vor fi laici sau monahi, să se afurisească, ca unii ce sunt osândiți de Tatăl, de Fiul și de Sfântul Duh, și să se așeze unde viermele nu se sfârșește și focul nu se stinge, deoarece se pun împotriva Domnului, Care zice: „Nu faceți casa Părintelui Meu casă de neguțătorie.” - *VII Ecum. 17, 20, 21; I-II, 2, 3, 4, 5.*

3. Călugărul este „dat” ctitorie cu tot ce are el,

lui Dumnezeu; de aceea, cei ce se fac monahi, „monastirea are stăpânire peste toate ale lor și nimic nu li se mai dă voie a dispune și a se griji de ele.” - I-II, 6. Vezi: *Monahismul*.

CURAJUL. Vezi: *Măhnirea*.

CURVIA LAICILOR. Simpla curvie este atunci când cineva nu jignește pe altul, adică face desfrâu cu o persoană necăsătorită, el însuși fiind necăsătorit.

„Dacă cineva dorind femeie și va înclina a se culca cu ea, dar dorința nu s-a împlinit, învederat este că a fost ajutat de Harul lui Dumnezeu.” - *Neocez. 4*.

2. „...Deci canonul este acesta: cei întinați de curvie sunt scoși de la rugăciuni, trei ani, iar alți trei să se împărtășească numai de ascultare, iar în alți trei ani să se roage întru pocăință împreună cu cei prosternați și apoi să se împărtășească cu Sfintele Taine.” (9 ani).

„Pentru cei sârguincioși spre pocăință, iar viața lor înclină spre mai bine, *stă în puterea celui ce aplică canonul*, ca pentru folosul Bisericii să scurteze timpul ascultării, și să-i aducă la întoarcere mai curând; și tot acesta poate a *scurta timpul și a-l împărtăși mai curând*, tocmai cum ar judeca starea celui bolnav prin examinarea sa: „Că precum este oprit a arunca mărgăritarul înaintea porcilor...” tot așa de *necuvincios este a lipsi de cinstitul Mărgăritar pe omul cel de curând curățit prin neîmpărtășire.*” - *Sfântul Grigore Nis*¹²⁰ 4. Vezi: *Canonisirea*.

3. „Curvarul va fi neîmpărtășit cu Sfintele Taine, șapte ani; Doi ani tânguindu-se, doi ascultând, doi prosternându-se și numai unul stând împreună, iar

¹²⁰ Fratele Sfântului Vasile cel Mare, are 8 canoane.

în al optulea an va fi primit la împărtășire.” - *Sfântul Vasile 59.*

4. Cel ce a curvit cu logodnica sa mai înainte de nuntă, cu care s-a cununat mai târziu, se canonișește **patru ani**. - *Sfântul Vasile 22, 38, 42.*

5. „Oricărui monah, sau laic care a curvit, îi interzicem ca doi ani să nu se împărtășească, dacă se va sârgui să mănânce alimente uscate, după ceasul al nouălea, și a face câte 250 de metanii (pe zi); iar de se va lenevi, plinească timpul cel rânduit de Părinți.” - *Sfântul I. Postnicul 12.*

6. „Stricările cele făcute prin siluire să fie fără vinovăție; deci și sclava, dacă se va silui de stăpânul ei, este nevinovată.” - *Sfântul Vasile 49.* Dar să se bage de seamă ca nu cândva din siluire să capete obiceiul desfrânării. - *Sfântul Grigore Neocez 2. Vezi: Siluirea.*

7. Preacurvia atunci se înfăptuiește când un soț lasă pe tovarășul său legitim și face păcat cu altul străin. „Ceea ce viețuiește împreună cu preacurvarul este preacurvă în tot timpul.” - *Sf. Vasile 39.*

8. „Cel ce a preacurvit va fi neîmpărtășit de sfințenie 15 ani, care se vor împărtăși astfel: patru ani va fi tânguindu-se (în afară de biserică); iar cinci ascultând (în pridvorul bisericii); patru stând în genunchi și alți doi stând (cu credincioșii) fără a se împărtăși.” - *Sfântul Vasile 58; Sfântul Grigore Nisis 4.*

9. „Preacurvarul se va învrednici de împărtășire după trei ani, de nu se va împotrivi mănăririi uscate după ora a noua și a face câte 250 de metanii în fiecare zi, iar petrecând cu lenevire, să aștepte împlinirea timpului pe care l-au hotărât Părinții.” - *Sfântul I. Post. 13.*

10. „Femeia de-și va lăsa bărbatul ei și va lua al-

tul,... să aibă pocăință în nouă ani și să facă în toate zilele 36 metanii” numai pâine să mănânce luni, miercuri și vineri”. Bărbatul care a luat-o, același canon are. - PBG p. 106 (66).

CURVIA NEFIREASCĂ.

1. „Cela ce va umbla cu femeia peste fire, ani 5, și preot să nu se facă.” - *Molitf*¹²¹.

2. „Așa să canonisești și pe femeie, de va fi fost cu voia ei, iar de-i va fi fost cu sila, mai ușor s-o canonisești, însă precum vei pricepe tu sila ei.” - *Molitf*.

3. „Cela ce va umbla cu femeie străină peste fire, ani 15.” - Vezi: *Sodomia*.

4. „Cine curvește cu femeia pe unde nu e treabă, ce se cheamă pe șezut, 4 ani metanii, 150 în zi.”

5. „Iar de se va face aceasta cu multe femei „și mai multă învățătură să i se dea; de asemenea și tot păcatul să se numere și să se socotească, ce e și cum este, că una este o femeie, iară alta sunt două femei,, iar alta sunt 3 femei și altele multe; asemenea și femeii unul este un bărbat și altul 2 bărbați, și altul 3 bărbați și alții mulți bărbați.” - PBG p. 110 (84).

CURVIA CU DOBITOACE.

1. „Cei ce au păcătuit înainte de a fi împliniți 20 de ani, atingându-se de dobitoace să cadă 15 ani împărțându-se numai de rugăciune. După aceasta să fie împreună 5 ani și numai atunci (când împlinesc 20 de ani), să se atingă de Sfintele Taine.”

„Cei care după această vârstă (de 20 de ani), având și femei, au căzut în păcatul cu dobitoace, să se învrednicească numai de împărțășirea rugăciunii 25 de ani; la urmă, îndeplinind cinci ani de împărțășirea rugăciunii preoților (cu totul 30 de ani) să se

¹²¹ Din articolele canonice din *Molitfelnic*.

învrednicească de Sfintele Taine.

Iar dacă unii având femei, au păcătuit (cu dobitoace) peste vârsta de 50 de ani, să se *învrednicească împărtășirii la ieșirea din viață.*" - *Ancira 16. (Sfântul Vasile 7, 62; Sfântul Gr. Nissa 4).*

2. „Cel care își arată nelegiuirea între necuvântătoare, același timp de pocăință i se va aplica (ca și la preacurvie de 15 ani), dacă se va mărturisi” singur. *Sfântul Vasile 63.*

3. „De va cădea cineva în păcat cu dobitoc de multe ori, având și femeie, se canonisește 8 ani; iar de n-are femeie, și odată, sau de două ori, sau mai mult de trei ori a căzut, se canonisește 3 ani, mâncând uscat după ora a noua, și făcând 300 de metanii mari. Aceste canonisiri se dau și femeii care va păcătui cu dobitoc.” - *Sfântul Ioan Postnicul. Supl¹²²*

4. „Oricine va curvi cu dobitoc,... să aibă pocăință 15 ani metanii câte 500; iar acel dobitoc spurcat să se lepede câinilor de mâncare.” - *PBG p. 110(84) Deut. 27, 21.*

5. „Cel ce face curvie cu animale, după Marele Vasile, va fi neîmpărtășit 15 ani. Însă noi rânduim ca să nu se împărtășească 3 ani dacă se va lăsa de păcat, mâncând hrană uscată la ora a noua (3 după amiază) și va face câte 200 de metanii pe zi. Dacă se va arăta nepăsător, să împlinească cei 15 ani.” - *Sfântul Teodor Studitul S C. 21.*

CURVIA CU RUDE SPIRITUALE. „Pentru că rude-nia spirituală este mai mare decât legătura cea după trup, noi însă am cunoscut că în oarecare locuri, unii primind copii din sfântul și mântuitorul

¹²² *Sfântul I. Post. Supl.* = Sfântul Ioan Postnicul, Suplimentul de canoane, care se găsesc în toate Pidalioanele citate. Însă fără a fi

Botez, și după aceasta, mamele acestora fiind văduve, intră în legătură de căsătorie cu ei, hotărâm ca de acum înainte să nu se mai întâmple aceasta. Iar dacă cineva s-ar prinde făcând aceasta, după acest canon, unii ca aceștia întâi să se despartă de însoțirea nelegiuită, iar apoi să se supună epitimiiilor pentru curvie.” - *VI Ecum. 53.*

2. „Cine va greși cu nașă-sa 9 ani să se pocăiască, *metanii în zi 150.*”

3. „Cine cu fină-sa ce a botezat-o, 12 ani și metanii 300.” - *PBG p. 110 (86).*

4. „Cine va curvi „cu mama nașă-si ani 11; iar cu nașă 20.” - *Molitf.*

5. „Iar la fină-sa, care-i este fată sufletească ani 20.” - *PMB gl. 330.*

6. „De va cădea cineva cu fiică-sa cea de botez odată, se canonisește 8 ani, iar de mai multe ori 10 ani, *mâncând uscat după ora a noua, și făcând câte 500 de metanii mari.*” - *Sfântul I. Post. Supl.*

7. „De va cădea cineva cu cumătră-sa, se canonisește 8 ani, *mâncând uscat după ora a noua, și făcând în fiecare zi 300 de metanii mari.*” - *Sfântul I. Post., Supl.*

CURVIA CU RUDENII DE SÂNGE este un mare păcat, căci poate duce la cea mai mare imoralitate.

I. Cu soacra.

1. „De va curvi cineva cu mama logodnicii lui, ani 14, și nunta aceia să nu se facă, iar de s-a făcut nunta, să nu se despartă.” - *Molitf. Vezi și PMB gl. 238.*

2. „De va cădea cineva cu maica și cu fiica, se canonisește 4 ani, *mâncând uscat după ora a noua și în fiecare zi făcând câte 300 de metanii mari.*” -

Sfântul I. Post, Supl.

3. Iar de se va întoarce spre soacră-sa, să canonisească 15 ani, și toate zilele câte 160 de metanii." - *PBG p. 91 (8).*

4. „Oricine va lua o femeie și va zăcea cu dânsa și după aceia se va spurca și cu soacră-sa, *acea soacră să iasă și să se călugărească* într-o mănăstire, și să slujească lui Dumnezeu pentru sufletul ei; iar acel bărbat să petreacă cu femeia lui și să robească drept acele păcate în 15 ani. - *PBG p. 112 (90) Deut. 27, 23.*

II. Cu cumnata.

1. Cine va curvi „cu cumnata, ani 11.” - *Molitif.*

2. „Iar la femeia frăține-său, ani 11.” - *PMB gl. 330.*

3. „Pe cel ce va păcătui cu cumnata sa îl scoatem de la cuminecare doi ani, *de va mânca alimente uscate după ora a noua și va face câte 300 de metanii în fiecare zi, iar de se va supune lenevirii, plinească anii cei hotărâți de Părinți.*” - *Sfântul I. Post. 15.*

III. Cu 2 surori.

1. „Femeia cu doi frați *ani 11.*” - *Molitif., și PMB gl. 330; Sfântul Vasile 78, 87.*

2. „Iar dacă vreo femeie ar cădea în curvie cu 2 frați, se canonisește 3 ani, *mâncând uscat după ora a noua și făcând în fiecare zi câte 300 de metanii mari.*” - *Sfântul I. Post, Supl. Deut. 27, 22.*

IV. Cu mama vitregă.

1. „Cei ce se înfurie asupra vitregelor, se supun aceluiași canon ca și cei ce se pornesc asupra surorilor lor” de 12 ani. - *Sfântul Vasile 79, 75 și Molitif.*

2. „Oricine va spurca femeia tătâni-său, ce este

mâștehă-sa¹²³ să se canonisească *9 ani, să mănânce sec, iară sâmbăta și duminica și marți și joi să mănânce unt de lemn, și să bea vin, numai într-acele zile, și să facă în toate zilele câte 36 metanii.* - *PBG p. 91 (10).*

3. „Iar de se va afla neștine (cineva) cu mâștehăsa (mama sa vitregă), *ani 12*” - *PMB gl. 330. Deut. 27, 20.*

V. Cu rude de sânge.

1. „Întâi amestecarea sângelui este mai grea, de se va întoarce fiul spre mamă-sa, ceea ce Domnul Dumnezeu să ferească să nu fie, că mare greșală este aceasta, ce devine și sminteală, de se va întâmpla cumva a fi, că vrăjmașul nostru diavolul, alungat de Dumnezeu, neîncetat se bate de-a pururea pentru pieirea oamenilor, și se nevoiește să aducă rodul omenesc întru pierire; pentru că învață Domnul Dumnezeu pe Moisi, să nu ucizi, să nu furi, să nu faci preacurvie, să nu minți, cinstește-ți tată-tău și mumă-ta, și pe aproapele tău ca însuși pe tine.”

„Al doilea sânge amestecat este de se va afla tată cu fata lui, drept aceea aceste două amestecături de sânge să *se despartă și 20 de ani să se pocăiască și metanii mari în toate zilele câte 366.*”

2. „De va cădea cineva cu fiica sa o dată, se canonisește *8 ani*, iar de va cădea de mai multe ori, *10 și 11 ani, mâncând uscat după ora a noua (ora 15), și în fiecare zi făcând câte 500 de metanii mari.*”, căci greu păcat este acesta. - *Sfântul I. Post, Supl.*

3. „De va cădea cineva cu maica sa o dată, se canonisește *8 ani*, iar de mai multe ori, *12 ani, mâncând uscat după ora a noua (ora 15), și făcând câte 500 de metanii mari.*” - *Sfântul I. Post, Supl.*

¹²³ *mâștehă, mâștehe*, s. f. (pop. înv.) mamă vitregă.

4. „Cel ce s-a spurcat cu sora sa de un tată sau de o mamă, n-are iertare să între în Biserică până nu se va depărta de neiertata și nelegiuita faptă. Iar după ce va veni întru cunoștința înfricoșatului păcat, să se tânguiască *trei ani*, stând înaintea ușilor caselor de rugăciune și rugându-se poporului care intră la rugăciune, ca fiecare să facă cu îndurare rugăciuni pentru dânsul către Domnul. După aceasta, *alți trei ani* să se primească spre ascultarea sfintei învățături a Scripturii, și de rugăciunea cea de iertare să nu se învrednicească. (Să nu i se dea dezlegare la spovedanie). Apoi dacă a *cerut aceasta cu lacrimi și a căzut înaintea Domnului cu zdrobire de inimă și cu umilință puternică*, să i se dea voie *alți trei ani* între cei căzuți. Și așa, când va arăta rezultate vrednice de pocăință, în al zecilea an să se primească la rugăciunea între credincioși, fără a se împărtăși, iar după doi ani (cu totul 12 ani) stând astfel cu credinciosul să se învrednicească de împărtășirea celui Bun.” - *Sfântul Vasile 75*.

5. „Cel ce s-a turbat asupra surorii sale, dispunem a se învrednici cuminecării *după trei ani*, dacă se va despărți de nelegiuita însoțire și dacă va primi *să postească până seara și să mănânce alimente uscate și a face în fiecare zi câte 500 de metanii*.” - *Sfântul I. Post 14*.

6. „Sânge amestecat, de se va afla frate cu sora sa, 15 ani să aibă pocăință, și metanii câte 300.” - *PBG p. 92 (11)*.

7. „Care se va împreuna cu sora-sa întru păcate, care vor fi de un tată și de o mamă, 20 ani să nu se cuminece.” - *PMB gl. 330*. Vezi: *Canonisirea*.

8. „Cel ce va curvi cu sora sa, 15 ani să nu se împărtășească, după Marele Vasile, făcând pocăința

cuvinită. Însă după noi, de se va lăsa de păcat, va fi canonisit 3 ani, mâncând alimente uscate după ora a noua și făcând câte 500 de metanii. Dacă se arată nepăsător să respecte cei 15 ani.” - *Sfântul Teodor Stud. SC. 22.*

VI. Cu verii.

1. Cel ce va curvi „cu vara sa primară, 10 ani, cu a doua vară, ani 9”, vor fi neîmpărtașiți.

2. „Iar la vară-sa primară ani 10”. - *PMB gl. 330.*

3. „De va cădea cineva cu vara sa primară, se canonisește 2 ani, *mâncând uscat după ora a noua și în fiecare zi făcând câte 500 de metanii mari*”. - *Sf. I. Post., Supl.*

CURVIA CĂLUGĂRULUI. Vezi: Făgăduința.

1. „Monahul care este surprins în curvie sau cel ce ia femeie pentru împreunare de căsătorie și spre viețuire împreună, să se supună pedepselor celor potrivite canonului pentru desfrânați.” - *VI Ecum. 44.*

2. „Ceea ce a făgăduit feciorie și apoi cade din făgăduință, va împlini vremea păcatului celui pentru *preacurvie*, (adică 15 ani), în iconomia vieții ei. Asemenea și cele ce făgăduiesc viață monahală și cad.” - *Sfântul Vasile 60.*

3. „Cine va curvi cu călugăriță, 9 ani și metanii 150 în zi, iar de o va înșela acel om și mai vârtos îi va lua călugăria de la dânsa, de va fi (se va face) mi-reancă, unii ca aceia să nu se împărtașească până *la moarte*. Iar de se va întoarce acea călugăriță iar la viața monahală, să se pocăiască 9 ani. De va fi veli-kago obraza (= persoană distinsă, cu pricepere deosebită) și va fi cu voia ei, una ca aceea să se pocăiască 12 ani, iar acel om 9 ani”. - *PBG p. 110 (85).*

4. „Călugărul *schimnic*, care va curvi, acela se

canoniseşte ca un preacurvar, adică 15 ani, iar neschimnicul ca un curvar, adică 7 ani". - *PMB gl. 123. Vezi: Monahism.*

CURVIA CÂNTĂREȚULUI. Cântărețul bisericesc se canoniseşte mai greu decât mireanul simplu, fiindcă el este asociat slujbei lui Dumnezeu.

1. „Anagnostul dacă s-ar împreuna cu logodnica sa mai înainte de nuntă, *fiind oprit un an*, se va primi spre a citi, rămânând neînaintat (în preoție); iar păcătuind fără logodnă, va înceta din slujba de citeț! Asemeni și slujitorul (paracliserul).” - *Sfântul Vasile 69.*

2. Cântărețul curvar, pe lângă canonul curviei, se afuriseşte și se scoate din slujbă, dacă nu se îndreaptă. - *Apost 42, 43; Laod. 24. Vezi: Canonisirea, Cântărețul.*

CURVIA CLERICULUI.

1. „Preotul de va curvi, sau va preacurvi, sau sodomie făcând, sau cu dobitoace, sau cu păsări păcătuind sau cu femeia lui peste fire curvind, sau cu vrăji umblând, să nu mai fie preot, canonul 81 al marelui Vasile.” - *Molitt.*

2. „Episcopul, prezbiterul sau diaconul prinzându-se *în curvie* (pentru celibatari, iar pentru cei căsătoriți în preacurvie), în furtişag sau călcare de jurământ, *să se caterisească*, dar să nu se afurisească; căci spune Scriptura: „Nu vei pedepsi de două ori pentru aceeași faptă,” Asemenea și ceilalți clerici” (anaghoști, cântăreți, ș. a). - *Apost 25.*

3. „*Diaconul care a curvit după diaconie, va fi lepădat de la diaconie*, și fiind așezat la un loc cu mirenii, nu se va opri de împărtășire, căci este un vechi canon, ca cei căzuți din vreo treaptă, să se supună numai acestui fel de pedeapsă; urmând,

precum socotesc cei bătrâni, acelei legi care zice că nu vei pedepsi de două ori pentru același păcat. Încă și pentru alt motiv, că cei ce sunt în rânduiala mirenească, și se scot din locul celor credincioși, se primesc iarăși la locul de unde au căzut. Iar diaconului i se dă odată pentru totdeauna pedeapsa caterisirii. Deci fiindcă nu i se mai dă iarăși diaconia, în aceasta constă pedeapsa lui. Acestea sunt cele ce reies din rânduielele Bisericii. Iar în îndeobște, cea *mai sigură vindecare este îndepărtarea de păcat*. Drept aceea, acela ce pentru plăcerile trupului a lepădat Harul, iar prin sfărâmarea inimii, și prin tot felul de nevoințe s-a îndepărtat de acele plăceri care l-au făcut nevrednic și care l-au dus la ruină sufletească, va da dovadă de vindecarea sa. Deci noi trebuie să ținem socoteală de amândouă, și de cele ale scumpătății legilor canonice și de cele ale obiceiului, însă pe cei ce nu primesc desăvârșirea prin nevoințe aspre, să se urmeze forma cea predanisită”. - *Sfântul Vasile 3; 32, 51*.

4. „Dacă vreun episcop, prezbiter sau diacon, ipo-diacon, anagnost sau psalt, sau portar ar preacurvi cu femeie afierosită lui Dumnezeu (călugăriță) *să se caterisească*, ca unul ce a stricat mireasa lui Dumnezeu, iar de va fi mirean să se afurisească.” - *IV Ecum. 4*.

5. „Dacă prezbiterul mai înainte păcătuind în trup și apoi va mărturisi că a greșit înainte de hirotonie, să nu săvârșească Sfintele Taine, (adică Liturghia) rămânând în celelalte pentru cealaltă sânguință a vieții sale celei îmbunătățite, pentru că celelalte păcate, mulți au zis că le iartă hirotesia. Iar dacă nu va mărturisi și nu se va putea dovedi, stăpânirea să fie la el însuși.” - *Neocezarea 9, 10*.

6. „Preotul de va cădea cu o femeie, afară de a lui, numai să se părăsească de preoție, și să fie în pocăință.” - *PBG p. 100 (35) RBOR Art. 41. Vezi: Hirotonia, Preoția, Recăsătorie preoților. Preoteasa.*

DARURILE BISERICII. Darul este semnul văzut al dragostei. Darul adus la Biserică este un mijloc de sfințire pentru cel ce l-a adus. La biserică trebuie să se aducă tot ce este mai bun, mai frumos, ca să fie bine primit de Dumnezeu, ca și jertfa lui Avel.

1. *La Altar*, după canoane, se pot aduce numai prescurile și vinul trebuincios Sfintei Împărtășanii, tămâia pentru cădelniță, lumânările și untul-de-lemn pentru candelă.

2. *La biserică*, iar nu la Altar, se primesc spre binecuvântare: coliva, strugurii și alte feluri de fructe, artosele și semințele de grâu, flori, ș.a.

3. Iar despre carne, brânză și ouă, iată ce zice Tipicul cel mare: „Pravoslavnicii creștini *carne* în biserică nu aduc, ci în casă la preot... Iar *ouăle și brânza*, aduse fiind, se pun în pridvor; iar în biserică nici cum nu se cuvine a se aduce.”

„În știință să fie, cum că, carnea și prinosul cel alb nu este Paștile, nici mielul, precum zic oarecari, și primesc și dintru dânsul cu toată evlavie ca dintru oarecare sfințenie și se împărtășesc, ci o proastă aducere. Că nu se poate aduce aceasta ca și cum într-o jertfa lui Dumnezeu, ci numai ca o blagoslovenie celor ce încep, după post, să mănânce carne și brânză, cele puse înainte cu rugăciunea cea de la preot se blagoslovesc spre mâncare. Că Paștile cel adevărat însuși Hristos este, și Mielul cel ce ridică păcatele lumii... Și pentru aceasta, prinoasele acelea - căci nu sunt Paște - nu se cuvine a se aduce în altar sau în biserică, ci afară de biserică, sau în

pridvor, ca prin rugăciune să se blagoslovească, după canonul 3 al Sfinților Apostoli, care zice:

4. „Dacă vreun episcop sau prezbiter, afară de rânduiala Domnului despre jertfă, va aduce altceva la Altar: miere, lapte, ori băuturi meșteșugite în loc de vin; păsări sau oarecare animale, ori legume afară de rânduială, să se caterisească; afară de spice de grâu nou, ori struguri la vremea cuviincioasă. Dar să nu fie iertat a se aduce altceva la Altar decât untdelemn pentru candelă și tămâie la vremea aducerii înainte.” - *Apost. 3, și 4; VI Ecum. 28, 32, 27, 94; Cart. 44. Tipicul cel Mare p. 577*

5. *Dumnezeu primește darul indiferent de vrednicia preotului.* „Iară Marele Atanasie grăiește: De vei ști pe preot că adevărat curvește sau face alt păcat, să nu-ți întorci darul, adică prescurile de la dânsul, nici să-l osândești că e păcătos, căci acele prescuri nu le aduci lui, ci lui Dumnezeu. Că deși preotul este nedestoinic și păcătos, prescurile aduse de tine, adică liturghia ta, printr-însul se suie la cer, iar el va lua plata păcatelor lui în ziua judecării.” - *PMB gl. 56.*

6. „Preotul este dator să dea credincioșilor, acasă, o parte din darurile aduse de ei la Biserică, - colivă, prescuri, - pentru binecuvântarea familiei. Chiar din prescurile aduse la Altar se dau o parte. Pe deoparte credinciosul se hrănește duhovnicește cu jertfa sfințită la Altar, iar pe de altă parte, preotul dă dovadă că este lipsit de duhul cel rău al lăcomiei.

7. *Cum trebuie adus:* „Și dacă îți aduci darul tău la Altar, și acolo îți aduci aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă-ți acolo darul înaintea Altarului, și du-te mai întâi de te împacă cu fratele tău. Apoi vino să-ți aduci darul.” - *Mat. 5, 23-24.*

8. Să fie aduse cu inimă curată și credință dreaptă, căci jertfele celor necredincioși, ale ereticilor și ale schismaticilor, ale celor ce trăiesc în concubinaj și nu voiesc să se cunune, ale celor ce nu voiesc să se pocăiască, ale celor ce speculează credința pentru bunul nume public, *nu se primesc*. Jertfa lor este ca a lui Cain. - *Fac. 4, 5; Ozia, II Cron. 26, 16-22; ori Saul - I Sam, 15, 15-23.*

9. Rostul darurilor. Darurile pe care le dau credincioșii, atât preotului cât și cele date Bisericii, se aduc pentru dragostea lui Dumnezeu. Ele nu sunt o plată pentru **Sfintele Taine** căci „Darul lui Dumnezeu nu se poate vinde.” (Fapte 8, 20), ci un fruct al datoriei de a ajuta pe cel ce se ostenește în slujba Domnului, căci „Domnul a rânduit ca cei ce propovăduiesc Evanghelia, să trăiască din Evanghelie,” - *I Cor. 9, 14. Apost. 3, 4, 38, 41. VI. Ecum. 23. Gangra 7, 8. Vezi: Împărtășirea.*

10. Clericul care se ceartă cu credincioșii de la darurile aduse de ei, fie ofrande aduse la biserică, fie anumite „onorarii de epitrahil” - cum sunt botezuri, înmormântări ș.a., acela face o mare sminteală.

„Fiii lui Eli erau niște oameni răi. Nu cunoșteau pe Domnul... Când aducea cineva o jertfă, venea sluga preotului în timpul când se fierbea carnea, ținând în mână o furculiță cu trei coarne, o băga în cazan, în căldare, în tigaie sau în oală, și tot ce apuca cu furculița, lua preotul pentru el. ...Sluga preotului zicea: ...”Dă pentru preot carne de fript, el nu va lua de la tine carne fiartă, ci vrea carne crudă... Dă-mi acum căci altfel iau cu sila!”

„Tinerii aceștia se făceau vinovați înaintea Domnului de un păcat foarte mare, pentru că nesocoteau darurile Domnului!” - *Sam. 2, 12-17. Vezi: Jertfa.*

DATORIILE CLERICILOR. „Dacă vreun episcop nu va ajuta cu cele necesare pe prezbiter sau pe vreunul dintre clericii săraci, să se afurisească, iar stăruind să se caterisească ca unul care a ucis pe fratele său.” - *Apost. 59, și 4, 38, 41; Cart. 38; Gangra 7, 8.*

2. „Episcopul, sau egumenul are putere din partea Bisericii să împartă din partea ce e dată lui către săraci și de-a pururea să se grijească de ei; asemenea și egumenul, să aibă grijă de frații lui și de săraci de-a pururea, cum averea mănăstirii să o rânduiască de-a pururea cu frica lui Dumnezeu și întocmai a lui cu a fraților să o aibă; iară niște egumeni ca aceia sau episcopi care vor trece (cu vederea) unele ca acestea și vor da rudeniilor lor, iară frica lui Dumnezeu nu o vor avea, unii ca aceștia să se întrebe înaintea a tot soborul și înaintea arhiereului...” - *PBG p. 109 (79).*

DATORIILE PĂRINȚILOR. Orice om ca să ajungă în deplină dezvoltare a trebuit să fie îngrijit de alții. Cel ce poate și nu ajută este osândit de dreptatea dumnezeiască.

1. „Dacă cineva și-ar părăsi copiii și nu i-ar hrăni, nici nu i-ar crește în cuviincioasa cinstire de Dumnezeu, ci ar motiva nepurtarea lui de grijă, să fie anatema.” - *Gangra 15.*

2. „Episcopii și clericii să nu lase fiilor lor deplină libertate de acțiune, până nu se vor convinge de moravurile și maturitatea vârstei lor, fiindcă din aceasta se întind patimile la ei.” - *Cart. 42.*

3. „Cei care nu vor griji de feciorii lor să-i certe - pe copiii pe care i-au născut, și frica lui Dumnezeu nu-i vor învăța pe dâșii, ca să umble pe calea cea adevărată creștinească, ci îi vor lăsa și se vor înstrăina întru toate căile cele întoarse, în curvie, și în

furtișag, și în răpire, și în jucări, și în plesnete și întru toate nedreptățile, *anatema niște părinți ca aceștia*, care nu-și ceartă nici nu-și învață feciorii lor frica lui Dumnezeu, că înfricoșată judecată vor lua și focul cel netrecut vor moșteni, dimpreună cu feciorii lor - pe care-i născură și rău îi crescură.” - *PBG p. 105 (64)*.

4. „Iar părinții care nu-și vor iubi feciorii lor deopotrivă și să-i certe, ci pe unul îl va iubi iar pe altul îl va urî, sau strânsoarea lor n-o vor împărți feciorilor deopotrivă, *anatema părinți ca aceia*.” - *PBG p. 105(65)*. Unii ca aceștia „*să nu se împărtășească cu dumnezeieștile Taine până nu se vor îndrepta*.” - *PMB gl, 283*.

DATORIILE COPIILOR.

1. „Dacă cineva dintre fiii părinților, mai cu seamă ai credincioșilor, s-ar îndepărta și n-ar da cuvenitul respect părinților săi, scuzându-se cu cinstirea de Dumnezeu, să fie *anatema*.” - *Gangra 16*;

2. „Cela ce cinstește pe tată-său și pe mumă-sa, acela va trăi mulți ani. Cui îi este frică de Dumnezeu, acela cinstește pe tată-său și pe mumă-sa pentru că ruga și blagoslovenia tatălui și a mumei întărește casa feciorilor; iar blestemul lor dezrădăcinează temeliile. Fie-ți milă de tată-tău și de mumă-ta la bătrânețile lor, ca să te izbăvești de tot răul... Că blestemat este omul care va urgisi și urgisește pe tată-său și pe mumă-sa.” - *PMB gl. 283*.

DEFĂIMAREA¹²⁴. Cinstea se consideră ca o avere

¹²⁴ A defăima (conform cu DEX - 2000 și Dicționarul de sinonime, sec. XXI) înseamnă a vorbi de rău pe cineva, a ponegri, a calomnia. Acțiunea de a defăima are ca rezultat defăimarea care înseamnă bârfire, ponegrire, calomniere, batjocură, înjosire, dispreț, disconsiderare, umilire, insultă, injurie, bălăcărire, ócară.

spirituală. Cel ce defăimă este un răufăcător, un fur de bunuri spirituale.

1. „Dacă vreun cleric ar ocări pe episcopul, să se caterisească, că nu se cade a vorbi de rău pe mai marele tău.” - *Apost. 55; Sf. Sofia 3.*

Din aceste dicționare nu rezultă dacă:

- **defăimarea** se produce ca urmare a faptelor rele, murdare, josnice, păcătoase, făcute de **omul defăimat, care este învinuit cu dovezi și pe bună dreptate**, sau dacă:

- **defăimarea** se produce din răutatea și invidia unor oameni ticăloși care scornesc în seama omului cinstit tot felul de vorbe rele mincinoase, ticăloșii și fapte de corupție născocite, păcate inventate care n-au nici o legătură cu bietul om nevinovat, dar care urmăresc cu bună știință compromiterea celui om virtuos. (vezi încercarea de compromitere a Părintelui Arsenie Boca, și chiar a Bisericii Ortodoxe, de către comuniștii sataniști mascați în umaniști).

Tragem concluzia că s-au amestecat termenii. De aceea încercăm în continuare să-i explicăm spre a clarifica lucrurile:

A calomnia înseamnă: a spune lucruri neadevărate despre cineva, a vorbi pe cineva de rău inventând, scornind cu rea intenție, pentru a-l discredita în onoarea și reputația lui, și a-l exclude din viața socială (cum i-au făcut lui Mihai Eminescu contemporanii lui și nu puțini din cei de azi), și este sinonim cu a bârbi, a cleveti, a huli. Hula de Dumnezeu - Binele și Adevărul Suprem, este o calomnie înspăimântătoare la adresa Celui Desăvârșit, Dumnezeu Creator în Sfânta Treime închinat și slăvit.

În vechime (până în secolul 18-19), un om defăimat era un om cu reputație proastă, cu nume rău, ca urmare a faptelor lui josnice, ticăloase, depravate, iar faptele defăimătoare erau însăși faptele celui om ticăloșit, care-i stricau pe drept cuvânt reputația. A face cunoscute Bisericii faptele rele ale unui om necurat, pe care el le practică cu ipocrizie, în ascuns, punând în pericol viața cinstită a unor nevinovați - creduli (naivi) din inocență -, nu poate fi încadrat cu denumirea de defăimare ci de izolare a răului, de bine social, întrucât salvează din felurite pericole pe oamenii cinstiți, aducându-le la cunoștință adevărata față a celui corupt, pentru a se feri de acesta, dar și pentru a-l opri din decăderea lui morală și a împiedica răspândirea răului prin influență în societate.

Fiecare ar trebui să știe că: Dreptatea și Adevărul sunt sucult vieții, îi dau gustul și-i fac frumusețea, de aceea trebuie mărturisite și apărute. Hristos este Calea, Adevărul și Viața. (n.ed.)

2. „Dacă vreun cleric ar ocări pe prezbiter sau diacon să se afurisească,” - *Apost. 56.*

3. „Dacă vreun cleric ar batjocori¹²⁵ pe șchiop, orb, sau pe cel rănit la picioare, să se afurisească; asemenea și laicul.” - *Apost. 57. naiv*

4. „Dacă cineva dintre cei ce fecioresc pentru Domnul s-ar ridica împotriva celor căsătoriți, să fie anatema.” - *Gangra 10. Vezi: Înfrânarea.*

5. Dacă va defăima cineva fără dreptate pe împăratul, sau pe dregătorul, să ia pedeapsă; de va fi cleric să se caterisească, iar de va fi laic să se afurisească.” - *Apost. 84.*

6. „Oarecine dintre oamenii cei proști vor bârfi ceva pe preotul, sau cuvinte spurcate, sau hule, acela să aibă pocăință 6 luni” sau un an. - *PBG p. 104 (52); PMB gl. 373. Vezi: Clevețirea.*

Omul are dreptul să demaște păcatul și să arate pe față toată răutatea lui, căci este faptă diavolească, iar pe om ca făptură a lui Dumnezeu să-l iubească, având însă grijă să nu cumva să se facă părtaș la păcate străine.

Păcatul este rău prin el însuși. Păcatul el însuși defaimă pe cel care-l face, îl murdărește pe drept cuvânt, îl mânjește, îi distruge numele bun, îl discreditează în onoarea și reputația lui. Acela care se complăce în păcat se dezonoarează și se defăimează singur pe sine, și aduce mare întristare lui Hristos, Care și pe el îl cheamă la pocăință.

DEZNĂDĂJDUIREA este păcatul îndreptat contra nădejzii pe care omul trebuie s-o aibă în purtarea de grijă a lui Dumnezeu. În primul rând ea este

¹²⁵ A batjocori = a lua în râs, a rușina, a face bășcălie, a înjosi, a insulta, a umili, a necinsti, a apostrofa, a beșteli. (v. DEX) (n.ed.).

o boală sufletească; de aceea deznădăjduitul se poate asemana cu un pom dezrădăcinat care își așteaptă ofilirea.

1. Cine cade în deznădăjduire? Numai cine își pune o nădejde slabă în Dumnezeu, cu scopul de a dobândi bunătățile lumii acesteia „Dacă numai pentru viața aceasta ne-am pus nădejdea în Hristos, atunci suntem cei mai nenorociți dintre toți oamenii!”. *I Cor. 15, 19*. El trebuie să știe că „toți cei ce voiesc să trăiască cu evlavie în Hristos Iisus vor fi prizoniți.” - *II Tim. 3, 12*. „Căci n-avem aici o cetate stătătoare, ci suntem în căutarea celei viitoare.” - *Ev. 13, 14*.

2. *Suferințele trupesti* din cauza bolilor, a sărăciei, a pagubelor materiale sau bănești, a pierderilor de situații sociale sau a rudelor și a prietenilor duc la descurajare. Unora ca acestora trebuie să li se povestească tragica situație a lui Iov, care a suferit până acolo încât a ajuns să zică: „De ce n-am murit în pântecul maicii mele?” Trebuie să băgăm de seamă că măhnirea lui niciodată nu a ajuns până acolo încât să se deznădăjduiască. Pe lângă groaznica lui suferință, mai interveni și femeia lui și îi zise: „*Și acum te mai ții dârz în cucernicia ta? Blesteamă pe Dumnezeu și mori! Însă el i-a răspuns: „Vorbind astfel, ai vorbit ca o femeie neroadă. Dacă am primit cele bune de la Dumnezeu, oare să nu primim și pe cele rele? Și întru toate suferințele sale, Iov n-a păcătuit: cu buzele sale”, zice Scriptura.*

„Cine ne va despărți pe noi de dragostea lui Hristos? Necazul sau strâmtoarea, sau prigonirea, sau foamea, sau golătatea, sau primejdia sau sabia? Căci sunt bine încredințat că nici moartea, nici viața nici îngerii, nici stăpânirile, nici puterile, nici

lucrurile de acum, nici cele viitoare... nici o altă făptură nu va fi în stare să ne despartă pe noi de dragostea lui Dumnezeu, care este în Iisus Hristos, Domnul nostru.” - Rom. 8, 35-39. Vezi: Răbdarea

3. *Păcatele și tot felul de patimi* macină puterea sufletească a oricărui suflet șovăielnic. „De aceea toate mâinile slăbesc, zice proorocul Isaia, și orice inimă omenească se topește de spaimă. Îi apucă chinuri groaznice. Se zvârcolesc ca o femeie în chinurile nașterii”, toți păcătoșii care nu voiesc să se pocăiască. - *Isaia 13, 7-8.*

4. „Dumnezeu ne pedepsește spre binele nostru ca să ne facă părtași la sfințirea Lui. Cu adevărat, orice pedeapsă deocamdată aduce întristare iar nu bucurie; dar mai departe aduce celor ce au trecut prin școala ei, roduri de pace aducătoare și neprihănire. Întăriți-vă dar mâini obosite și genunchi slăbănogiți; croiți cărări drepte cu picioarele voastre, pentru ca cel ce șchiopătează să nu se mai abată din cale, ci să se vindece cât mai curând. Căutați cu toții pacea și sfințirea fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul!” - *Evrei 12, 10-14; Mat. 9, 15. Vezi: Pocăința.*

5. *Ispitele diavolești*, sub diferite forme, pot duce de cele mai multe ori la descurajare. Mai întâi aduce o urâciune de cele sfinte, de multe ori neexplicată, zdruncină credința în purtarea de grijă a lui Dumnezeu, sporind la început încrederea în sine. Apoi prin tot felul de suferințe, smulge și încrederea în sine și lasă pe bietul om ca pe o frunză pe apă, în voia soartei. De multe ori hulesc cele sfinte datorită unor cugetări neroade, ca și ale femeii lui Iov! Toate acestea nu pot fi semănate de diavol, decât într-o inimă nesinceră în faptele ei, orgolioasă și pătimășă. De aceea se cere în primul

rând sinceritatea inimii, umilință și luptă duhovnicească (vezi aceste cuvinte).

6. Credința este ancora vieții duhovnicești „Nu v-a ajuns nici o ispită, zicea Sfântul Pavel către Corinteni, care să nu fi fost potrivită cu puterea omenească.. Și Dumnezeu, Care este credincios (făgăduințelor Sale), nu va îngădui să fiți ispitiți peste puterile voastre; ci, împreună cu ispita a pregătit și mijlocul să scăpați din ea, ca s-o puteți răbda.” - *I Cor. 10, 13*.

7. „Căci eu știu gândurile pe care le am cu privire la voi, zice Domnul, gânduri de pace și nu de nenorocire, ca să vă dau un viitor și o nădejde”, pentru ziua veșniciei. „Mă veți căuta și Mă veți găsi, dacă Mă veți căuta cu toată inima.” - *Ier. 29, 11*.

Însuși Mântuitorul a fost ispitit, dar noi? El zicea odinioară: Mai ușor va uita mama pe fiii ei decât Eu pe voi! „De aceea noi nu cădem în descurajare; căci chiar atunci când omul nostru cel din afară se trece, totuși, omul nostru cel din lăuntru se înnoiește în fiecare zi... Pentru că noi nu ne uităm la lucrurile care se văd, ci la cele care nu se văd; căci lucrurile care se văd sunt trecătoare, pe când cele ce nu se văd sunt veșnice.” - *II Cor. 4,16-18*. „Nu vă nădăjduiți în boieri și în fiii oamenilor întru care nu este mântuire.” - *Ps. 145, 3*.

8. *Râvna excesivă pentru lucrurile lui Dumnezeu*, dacă este cârmuită de o minte dezechilibrată, poate duce la deznădăjduire. Dacă cineva este sincer, chiar dacă ar greși, Dumnezeu îl îndreaptă, așa cum a îndreptat pe proorocul Ilie cel râvnitor, pe Pavel Apostolul în drum spre Damasc, pe Iona profetul, ș.a.

De aceea Sfântul Pavel zice: „Cine se luptă ... nu

este încununat dacă nu se luptă după lege” (*II Tim. 2,5*). Evreii deși aveau „râvna pentru Dumnezeu, dar întrucât a fost fără de pricepere”, ei au fost lepădați din Harul mântuirii. - *Rom. 10, 2*.

9. Și nimic nu este mai groaznic, decât atunci când cineva își jertfește sufletul său, nu pentru Dumnezeu, ci pentru înșelăciunea diavolului. Au fost credincioși care și-au vărsat sângele, nu pentru Hristos, ci pentru înșelăciunea satanei! (citește mai sus cap. IV, 4, pag. 61).

10. *Iată cum călăuzește Dumnezeu și pe cel sincer și pe cel nesincer:*

„Și tu, fiul omului, spune fiilor poporului tău: Neprihănirea celui cucernic nu-l va mântui în ziua fără-de-legii lui (dacă nu se pocăiește), și cel rău nu va cădea lovit de răutatea lui în ziua când se va întoarce de la ea (prin pocăință), după cum nici cel cucernic nu va putea să trăiască prin râvna lui în ziua când va săvârși vreo fărădelege” cu știință și voință, fără a se pocăi. - *Iez. 33,12*.

11. *Încrederea prea mare în bunătatea lui Dumnezeu* poate duce pe om la libertatea de a păcătui fără de încetare și la neglijență. Lovit de dreapta judecată a lui Dumnezeu, cade în cealaltă extremă a deznădăjduirii, ca și Iuda sau Saul. Aceștia trebuie luați cu binișorul și mângâiați, printr-un contact cât mai des cu ei.¹²⁶

DEZVIRGINAREA. Vezi: *Siluirea*.

DEMISIA. Vezi: *Apostazia, Caterisirea*.

DIACONUL nu poate face nici o slujbă fără de învoirea preotului. El poate da Sfânta Împărtășanie

¹²⁶ De multe ori duhovnicul se află în fața unor astfel de elemente, ca și medicul în fața unui om gata de moarte fără a mai avea ce să-i facă!

celor spovediți, în caz de boală, dacă este trimis de preot. - *Sfântul Simeon. Tes. IX, 40. Vezi: Ieromonahul.*

DIVORTUL este desfacerea căsătoriei. În ființa ei, căsătoria este indisolubilă: „Ceea ce Dumnezeu a unit omul să nu despartă.” - *Mat. 19, 6.* Totuși sunt oarecare excepții:

1. În caz de adulter sau preacurvie persistentă. - *Mat. 19, 9.*

2. Apostazia unui soț. - *I Cor 7, 15.*

3. Intrarea unui soț în monahism. - *VI Ecum. 12, 48. Vezi: Arhieria, Preoteasa.*

Este de observat că în Molitfelnic nu este nici o rugăciune de dezlegare a căsătoriei.

DOBÂNDA, înainte vreme când legile civile nu reglementaseră valoarea muncii și a bunurilor materiale, cei bogați căutau să speculeze pe cei săraci. Ei ridicau dobânda sută la sută pe an, ba chiar în câteva luni. Biserica având în vedere acest abuz jefuitor, a căutat să oprească această nelegiuire.

Dobânda, după calculele minții sănătoase, până la 8% pe an poate fi îngăduită.

1. „Episcopul, prezbiterul sau diaconul cerând camătă de la cei ce se împrumută de la el, ori să înceteze, ori să se caterisească.” - *Apost. 44:*

2. „Deoarece mulți dintre clerici, umblând după averi și câștig urât, au uitat de dumnezeieștile cuvinte care zic: „Argintul său nu l-a dat în camătă” (Ps. 14, 5) Și împrumutând, cer dobândă; sfântul și marele Sinod a judecat cu dreptul că de se va afla cineva, după hotărârea aceasta, luând camătă, după împrumut, sau într-alt chip practică aceste lucruri, sau cer înapoi o dată și jumătate, sau născocind altceva pentru câștig urât, se va caterisi din cler și va fi afară din rânduiala bisericească.” - *Ecum. 17;*

3. „Cel ce ia camătă, de va vrea să cheltuiască nedreptul câștig la săraci, promițând că părăsește iubirea de bani, poate fi primit la preoție.” - *Sfântul Vasile 14; Laod. 4; Cart. 5, 20; Sfântul Grigore Nisis 6; VI Ecum. 10.*

DUELUL pornește din orbirea diavolească a orgoliului. El este contra minții sănătoase, a legilor vieții omenești și a poruncilor lui Dumnezeu.

1. Cel ucis în duel se consideră ca sinucigaș, căruia nu i se poate face nici un fel de slujbă bisericească, nici se poate îngropa în cimitir, fără de învoirea specială a episcopului.

2. Cel ce a ucis în duel se canonisește cu cel mai aspru canon a ucigașului și se împărtășește la sfârșitul vieții, dacă se pocăiește cu lacrimi. Vezi: *Pomenirile la slujbe, Miridele, Cimitirul.*

DUHOVNICIA. „Slujba duhovniciei nu trebuie să se dea călugărilor celor de rând, care n-au nicidecum hirotonie, de vreme ce atâta este de sfântă aceasta, încât numai a arhiereilor este, iar nu a preoților, precum zic canoanele. Și căci dacă se dă preoților a lucra una ca aceasta, se face de nevoie și cu porunca arhiereului, în lipsa acestuia.”

2. „Cele mai mari din păcate, adică lepădarea din credință, păcatul uciderii și greșelile cele preoțești, trebuie să se mărturisească la arhierei, precum și celelalte pe care nu le pricepe duhovnicul, făcându-se toate cu sfatul arhiereului, pentru că lucrul acesta este osebit arhiereului.” - *Sf. Simeon Tes. V, 249. Vezi: Mirul.*

3. Dacă va îndrăzni cineva a spovedi fără poruncă și fără de cartea arhiereului, unul ca acela se apropie de păcatul aceluia ce lucrează fără hirotonie, căci acest lucru de a lega și a dezlega este

numai al arhierilor. Despre aceasta vorbesc multe canoane și este arătat că numai apostolilor s-a dat aceasta de către Hristos Dumnezeuul nostru și următorii apostolilor sunt arhierii. Drept aceea, preoții, ca unii ce au rânduiala celor șaptezeci, n-au putere ca să dea Duh, adică Dar de a hirotonisi, ori a face mir, ori a da dezlegare păcatelor cu Duhul, precum n-a putut face aceasta nici Filip cel din cei șapte (diaconi). „Deci de vreme ce, cei ce au luat carte de hirotonie sunt datori a întreba, cu atât mai mult cei ce nu au luat ce putere vor avea să dezlege și cu atât mai mult de va fi cineva nehirotonit? Drept aceea, aceștia se vor osândi cu cei ce lucrează fără de hirotonie, afară numai când se va întâmpla la vreo vreme de nevoie a spovedi dar și atunci acele păcate să le spună arhierelui sau celui ce are slujba duhovniciei...” - *Sfântul Simeon Tes. IX, 10-13. Vezi: Ierosolia.*

4. „Diferitele greșeli ale celor ce se pocăiesc să se hotărască prin chibzuința episcopului la vremea cuvenită, Prezbiterul să nu dezlege de păcate pe cel ce se pocăiește fără de voia episcopului, decât numai în caz de mare nevoie când lipsește episcopul. Dacă vreodată se întâmplă că păcatul celui ce se pocăiește este public și produce sminteală, prin care turbură toată biserica, dezlegarea acestuia să se facă în pridvorul bisericii.” - *Cart. 50; 6.*

5. „Iară cela ce va să fie duhovnic, trebuie să fie mai mare de patruzeci de ani.” - *PMB gl. 319.*

6. Duhovnicul nu poate dezlega pe cel ce nu-l dezleagă Dumnezeu, și nici nu poate lega pe cel ce nu s-a legat pe sine prin călcarea poruncilor lui Dumnezeu. *Vezi: Anatema, Afurisirea, Caterisirea.*

7. „De se va întâmpla, la nevoie, ca să fie cineva

bolnav, și va fi nevoie și nu se va afla acolo duhovnic atunci unul ca acela, (preot neduhovnic), primește gândurile adică spovedania; iar de-l vor chema și nu va merge, și va muri omul nespovedit acel preot să se *canonisească trei ani*. - *PMB gl. 318*.

8. *Secretul spovedaniei*. „Duhovnicul de va spune păcatele acelora ce i se spovedesc, acela să aibă canon cu oprirea de la preoția lui trei ani. Iar alți învățători zic și poruncesc, să-i fie luat darul de tot, și darul preoției și al duhovniciei, numai aceasta să aibă voie ca să se cuminece dumnezeieștii Precistanii (Împărtășanii).”

„Iară cetățeneasca lege zice să i se scoată limba pe ceafă, și să i-o tragă până ce va muri.” - *PMB gl. 319*.

9. „Violarea secretului mărturisirii se pedepsește cu depunerea.” - *RBOR art. 31; 25-26; 49-50*.

DUMINECA este ziua Domnului. Vezi: *Sâmbăta*.

1. „Dacă vreun cleric, sau laic, s-ar afla postind în ziua Duminecii, sau Sâmbăta - afară numai de una (cea a Patimilor) - clericul să se caterisească iar laicul să se afurisească.” - *Apost 64*.

2. Dumineca o ținem, însă, pentru Învierea Domnului din morți, ca pe o zi de bucurie, în care nici genunchii nu se pleacă”. - *Sfântul Petru 15*.

3. „Și obiceiul și cuviința cer de la noi să cinstim orice Duminecă și a o serba, pentru că în această zi Domnul nostru Iisus Hristos ne-a dăruit învierea cea din morți, pentru care în Sfințitele Scripturi s-a numit întâia, ca una ce este începătură a vieții noastre; tot așa s-a zis a opta, ca una ce este covârșitoare sabbatului iudeilor.” - *Teofil I; VI, 55, 56; Gangra 18; Laod. 29,49, 51*.

ECTENIILE, vezi: *Rugăciunea obștească*.

EPILEPSIA. „De va avea cineva femeia care se

îndrăcește, acela să nu o despartă, numai ce să o aștepte - *ani trei*, dacă se va tămădui, să o ție iar să nu o despartă, iar de nu se va izbăvi după acei trei ani de acea patimă a dracului, atunci să o lase și să ia alta.”

2. Asemenea și femeia, de se va întâmpla să vie la bărbatul ei patima aceea a dracului, trebuie să-l aștepte *cinci ani*, iar după aceea dacă se va afla tot în acea patimă, și nu se va izbăvi de dânsa, atunci să fie liberă femeia să se despartă de bărbatul ei și să ia altul; iară de se va fi întâmplat să fi avut acea boală sau bărbatul sau femeia mai înainte de a nu se fi făcut nunta, atunci degrab să se despartă fără nici o îndoială.” *PMB gl. 233.*

ERETICII sunt creștinii care au rătăcit cu știință și voință, cu privire la adevărurile de credință și de morală; dar sunt și eretici înșelați de alții și inconștienți.

1. „Dacă vreun cleric, sau mirean, va intra să se roage în sinagoga iudeilor sau a ereticilor, să se caterisească și să se afurisească.” - *Apost. 65, Sfântul Timotei 9. Vezi: Slujba bisericească.*

2. „Ereticilor să nu le fie iertat a intra în casa lui Dumnezeu stăruind ei în eres.” - *Laod 6.*

3. „Să nu fie iertat celor ai Bisericii să meargă la cimitirele ereticilor pentru rugăciune ori pentru a se vindeca; unii ca aceștia de vor fi credincioși, să fie neîmpărtășiți până la o vreme, iar pocăindu-se și mărturisindu-se că au greșit, să se primească.” - *Laod. 9; RBOR art. 8-16.*

4. „Ereticii care se căiesc trebuie să fie primiți la ieșirea din viață, însă nu fără de chibzuință, ci încercându-i dacă dovedesc înclinare spre pocăință și dacă au roduri doveditoare de sânguință spre

mântuire.” - *Sfântul Vasile 5. Vezi: Falsitatea.*

5. „Nu este îngăduit a se căsători cu eretici, vezi: *Logodna*, iar despre primirea lor în Biserică, vezi: *Apostații reprimiți în bis.*

EVLA VIA. Vezi: *Isihasmul.*

EVREII. Se consideră ca o mare greșală, atunci când un evreu vine la botez, și este sfidat cu cuvinte desprețuitoare, cum că „își botează numai pielea” ș.a.

1. „Cine vine la Mine nu-l voi scoate afară”, zice Mântuitorul. Clericul care nu primește pe cel ce se pocăiește, se caterisește după canonul 52 apostolic. Vezi: *Pocăință.*

Unii din prima generație chiar de n-ar fi buni creștini, totuși, urmașii lor vor intra cu desăvârșire în făgașul creștinătății.

2. „Dacă vreun creștin ar aduce untdelemn la altarul păgânilor, sau la sinagoga iudeilor, sau ar aprinde lumânări, să se afurisească.” - *Apost. 71.*

3. „Deoarece unii din religia evreilor rătăcindu-se, credeau că pot amăgi pe Hristos, Dumnezeuul nostru, fățarnicindu-se a fi creștini, iar în ascuns lepădându-se de El, și serbând în taină sâmbăta, făcând și alte lucruri evreiești, hotărâm ca aceștia să nu se primească nici la împărtășire (căci acum sunt apostati eretici), nici la rugăciune și nici în biserică, ci să fie învederat că sunt evrei după religia lor, și nici să nu se boteze copiii lor... Iar dacă vreunul dintr-înșii se va întoarce din sinceră credință și va mărturisi din toată inima, disprețuind obiceiurile și lucrurile lor în așa fel încât și alții să se mustre și să se îndepărteze, acesta să se boteze împreună cu copiii lui și să se asigure a fi departe de obiceiurile evreiești; dacă nu vor face așa să nu fie primiți sub nici un chip.” - *VII, 8; Apost. 7; Ant. 1; Laod 37, 38;*

Cart. 60, 81; VI, Ecum. 11.

4. Evreul care și-a păstrat vrednicia după botez, după ce a trecut mai mult timp, și dă dovadă de bun creștin, se poate *face preot. - PMB gl. 78.*

5. Canonul 11 al Sinodului VI Ecumenic oprește pe credincioși să intre în legătură cu evreii.¹²⁷

¹²⁷ Astăzi (anul 2008), unii din ierarhii „noștri ortodocși”, cu înalte studii teologice la facultățile eretice (catolice și protestante) din occident, consideră că acest canon al Sinodului VI Ecumenic (de la Constantinopol, 680-681) a fost hotărât de Sfinții Părinți fiindcă în acea vreme, clerul inferior era fără cultură, iar majoritatea credincioșilor nici nu știau carte, și de aceea evreii profitând de această situație îi converteau pe creștini la iudaism; iar „Sfinții Părinți nu puteau face altceva, decât să oprească, prin acest canon, contactul cu evreii”.

Astăzi, însă, când se crede că „toți oamenii au cultură”, acești „ierarhi modernizați” consideră că nu mai e valabil canonul 11 al Sfântului Sinod Ecumenic sus citat, și că ne putem folosi de evrei ca de orice om în societate, în măsura în care nu ne vatămă sufletește.

Acum, anumiți membri ai clerului superior, plini de „CULTURA” lui „ducă-se pe pustii = ucigă-l crucea” (vezi cartea „Marșul distrugătorului”) au ajuns că înghit pan-erezia ecumenismului cu polonicul, iar pupatul cu rabinii cabaliști și talmudiști nu mai contenește, vezi bine: „în măsura în care nu ne vatămă sufletește”!!!. La asta i-a ajutat „CULTURA” distrugătorului antihrist: au ajuns că nici nu-și mai dau seama cât de grav sunt vătămați sufletește de atâta liberalism, umanism și egalitarism lipsit de înțelepciune și de Dreaptă Socoteală și cât rău și sminteală aduc poporului creștin. De parcă „CULTURA” e totul - îți dă pașaport de liberă voie a te împrieteni cu dușmanii ADEVĂRULUI, și de a te face frate cu necuratul. Roadele ale acestei gândiri otrăvite din care s-a născut „iubirea ecumenistă” se văd în zilele noastre iar consecințele vor fi dezastroase în viitor. Unii din ierarhi fac „pogorământ” de la Canoanele și Dogmele Bisericii - încât azi urmările se văd: clonele sataniste au pus gheara pe multe suflete creștinești, ateizându-le și dărâmând tinerii din așezarea creștină sănătoasă.

Adevărata cultură s-a născut în vechime din cultul adus divinității pe care o cinstea fiecare popor în parte, iar creștinii se cuvine să practice cultura creștină, născută din cultul Sfintei Treimi = Tatăl, Fiul - Iisus Hristos, și Duhul Sfânt, respectând

EXCOMUNICAREA. Vezi: *Afurisirea*.

EXEMPLUL RĂU. Vezi: *Sminteala...*

FALSITATEA.

1. Fățarnicia cu cât conține în sine mai mult adevăr cu atât este mai periculoasă și durează mai mult (este mult mai greu de depistat și foarte anevoios de demascat). (*Scara f. 37, Scolia 23*).

2. Tot ceea ce este izvorât dintr-o inimă vicleană și înfăptuit de o mână nelegiuită nu va putea să rămână fără de o dreaptă osândire.

3. Tot cel ce se poartă cu vicleșug se leapădă de la Sfintele Taine ca și cel ce a ascuns talantul în pământ, ca și Iuda, ca și Saul de la împărăție, ș. a. Vezi: *Înșelăciunea, Înfrânarea 8*.

FAMENI. Vezi: *Castrarea*.

FANATISMUL este dezlănțuirea unei râvne dezechilibrate, ca și o căruță fără de proțap, sau ca o mașină fără de frâne pornită pe o coastă prăpăstioasă.

1. El izvorăște dintr-o minte strâmbă și strâmtă, din neînțelegerea corectă a adevărilor de credință, și se susține de o inimă îngâmfată și neascultătoare¹²⁸.

„Unii, într-adevăr, propovăduiesc pe Hristos din pizmă și din duh de ceartă;... nu cu gând curat, ci ca

Sfânta Tradiție, Dogmele și Canoanele Bisericii Ortodoxe. (n.ed.)

¹²⁸ Ecumenismul de azi, se vrea atot-cuprinzător, globalist și atot-înghițitor, și susține că Dogmele și Canoanele Bisericii Ortodoxe, hotărnicite prin cele 7 Sinoade Ecumenice, asistate de Harul Duhului Sfânt, sunt fanatice, extremiste, învechite, și cere ortodocșilor să fie toleranți și să facă frăție cu „ducă-se pe pustii = ucigă-l crucea” = diavolul, marele umanist „plin de milă față de om”. - Deci, atenție, la cine este cel ce stabilește că ești fanatic religios, cu ce drept te etichetează astfel și ce fel de criterii folosește pentru a te încadra la categoria de „fanatism religios”! Pentru diavol și slugile lui orice ortodox dreptcredincios este considerat ca fanatic, extremist, intolerant, habotnic. (n.ed.)

să se mai adauge un necaz la lanțurile mele,” zice Sfântul Pavel. - *Filip 1, 15-17.*

2. Fanaticii au dat naștere la secte, la tot felul de erezii și schisme, toate brodate pe motivul unei evlavii false. Au ajuns până acolo încât au vărsat sânge frățesc, au distrus suflete nevinovate, și, la urmă s-au pierdut și pe sine în focul cel veșnic. Și nimic nu este mai tragic decât atunci când omul își pune sufletul, nu pentru Dumnezeu, ci pentru diavolul! Vezi: *Cap. IV, 4 p. 48; Înfrânarea, înșelăciunea.*

FAPTE BUNE „Credința fără de fapte este moartă” (*Iacob 2, 14*) căci pomul se cunoaște din roade iar omul după fapte.

1. *Faptele bune ale mântuirii personale.*

1. *Credința, nădejdea și dragostea:* fără credință nu poți nădăjdui iar fără nădejde nu poți să iubești.

2. *Înțelepciunea, dreptatea, bărbăția și curăția:* fără înțelepciune¹²⁹ nu este cu putință înfăptuirea

¹²⁹ Între darurile Sfântului Duh, Sfântul Maxim Mărturisitorul enumeră: *duhul sfatului, duhul științei, duhul cunoștinței, duhul înțelegerii, duhul înțelepciunii*, care, după interpretarea dată de P.C. Pr. Prof. D. Stăniloae, sunt lucrări ale **darului deosebirilor**. Pr. Prof. D. Stăniloae, în *Teologia Morală*, III, p. 158-159 scrie: „**darul sfatului** este deprinderea discernământului care ne ajută să împlinim cu cea mai bună judecată poruncile dumnezeiești și să deosebim faptele care se potrivesc mai bine în fiecare împrejurare; **darul științei** ne învață cum să făptuim un lucru bun și cu judecată; **darul cunoștinței** nu numai că discerne, ci descoperă rațiunea sau motivația profundă a poruncii și virtuții; **darul înțelegerii** preface pătrunderea mai mult teoretică a rațiunii virtuților în identificarea afectuoasă cu aceste rațiuni, ni le împropriază; **darul înțelepciunii** ne ridică la cauza rațiunilor.” Concepția creștină consideră că **înțelepciunea și înțelegerea sunt daruri ale Sfântului Duh, prin mijlocirea cărora cunoaștem voința lui Dumnezeu și pătrundem tainele ascunse, chibzuim și nu mâniem pe Dumnezeu și pe aproapele, prin nici o faptă sau nesocotință a noastră.** (n.ed)

dreptății, iar fără dreptate nu există bărbăția conștiinței, iar fără bărbăția conștiinței nu se poate înfăptui devotamentul unei vieți curate.

3. *Rugăciunea, postul și milostenia*: fără de rugăciune nu există post adus ca o jertfă lui Dumnezeu, iar fără post nu se poate naște în suflet duhul compătimirii miluitoare, și față de sine și față de altul.

II. *Faptele bune față de aproapele.*

A. *Faptele milosteniei trupesti:*

1. a hrăni pe cel flămând;
2. a adăpa pe cel însetat;
3. a îmbrăca pe cel gol;
4. a cerceta pe cei închiși;
5. a îngriji de cei bolnavi;
6. a adăposti pe cei străini;
7. a îngropa pe cei morți.

Toate acestea au de scop a păstra și a desăvârși existența materială a ființei omenești, împotriva căreia păcătuiește *uciderea*. *Faptele milosteniei trupesti* urmăresc în final desăvârșirea în ascultarea de Hristos și desăvârșirea în dragostea de Dumnezeu și de aproapele nostru, pentru a trăi în Împărăția Dragostei de aici de pe pământ. Dumnezeu este Dragoste și toate aceste fapte le facem în Numele Domnului nostru Iisus Hristos, văzând în aproapele pe Hristos - Care ne vrea să fim și noi întocmai ca Samarineanul milostiv.

B. *Faptele milosteniei sufletești:*

1. a întoarce pe cel păcătos la pocăință; - misiunea.
2. a învăța pe cel neștiutor; - dascălia.
3. a povățui la fapte bune; - pedagogia.
4. a se ruga pentru folosul aproapelui; - preoția.
5. a mângâia pe cel descurajat; - frățietatea.
6. a suferi ocările cu răbdare; - iubirea pentru

aproapele.

7. a ierta pe cei ce greșesc (fără a te face părtaș la păcatele lor); - iubirea pentru Dumnezeu care este culmea desăvârșirii creștine.

Toate acestea au de scop perfecționarea sufletului, omenesc. „Fiți desăvârșiți precum și Tatăl vostru Cel ceresc desăvârșit este,” fiindcă de la aproapele ne vine viața și moartea. „Că de vom dobândi pe fratele nostru, pe Dumnezeu dobândim; iar de vom sminti pe fratele nostru, lui Hristos greșim.” - *Mărt. Ort. II, 41-47; Pateric p. 9.*

FARMECELE. Vezi: *Vrăjitoria*.

FĂGĂDUINȚA. „Dacă făgăduiești ceva Domnului Dumnezeului tău, să nu zăbovești a o îndeplini, căci Domnul Dumnezeul tău îți va cere socoteală, și te vei face vinovat de păcate.” - *Deut. 23, 21.*

Cine făgăduiește și nu îndeplinește înseamnă că:

1) sau este ușuratic

2) sau este plin de mândrie

3) sau nu are credință în Dumnezeu, Care cunoaște inimile și răunchii.

2. Cine făgăduiește să dea ceva pentru slujba bisericii sau milostenie la săraci și nu dă este vinovat înaintea lui Dumnezeu și trebuie să o îndeplinească. Vezi: *Ctitoria*. „Este primejdios pentru om ca să facă în grabă o făgăduință sfântă, și abia după ce a făcut jurământ să se gândească.” - *Prov. 20, 25. Vezi: Blestemul.*

3. Cine făgăduiește să se consacre slujbei lui Dumnezeu, adică să se facă preot sau călugăr și nu se face păcătuiește, fiindcă Dumnezeu nu poate fi mințit. „Mai înainte de a făgădui, pregătește-te, și nu fi ca omul care ispitește pe Domnul său.” - *Sirah 18, 23.*

4. Fratele rasofoar care a făgăduit înaintea stare-

țului și a frățimii, când a intrat în mănăstire, că se face călugăr, dacă se întoarce iar în lume, i se consideră căsătorie - ca a doua nuntă, după canonul 19 Ancira și 18 al Sfântului Vasile. Se canonisește ca un preacurvar căci a rupt logodna cu Biserica, după canonul 19 și 60 a *Sfântului Vasile și PMB gl. 105. Vezi: Apostazia monahului și: Monahismul.*

5. Preotul călugăr nu mai poate renunța la făgăduința castității la care îl obligă hirotonia. Vezi: *Hirotonia și: Recăsătoria preoților, Caterisirea.*

6. „Ba chiar și cel ce a fost îmbrăcat odată de episcop, cu îmbrăcăminte neagră cu scopul de a intra în cler, nu o mai poate dezbrăca, deoarece a făcut declarație publică de a se consacra lui Dumnezeu și nu mai poate să se lepede de făgăduința făcută lui Dumnezeu și să batjocorească starea sfântă ca femeile de la teatru.” - *Balsamon. Cit. după Milaș, Canoanele Voi. 1, partea II p. 218.*

7. La canonisire se ține socoteală ca, cel ce a făcut făgăduința trebuie să fie sănătos la minte și să o fi făcut liber și fără grabă. Dacă este făcută de un copil, sau un om ușuratic, din constrângere sau din repezeală și fără chibzuială, se consideră ca ceva nedeplin. Vezi: *Siluirea, Jurământul.*

FĂTĂRNICIA este falsificarea adevărului vieții, cu scopul de a apărea altfel decât cum este în realitate.

1. „Apostolul strigă că cel ce se unește cu Domnul este un singur duh cu el” (*I Cor 6, 17*). Învederat este că cel ce se împrietenește cu vrăjmașul se face una prin legătura cu el. Deci cei ce se fățarnicesc că sunt îndrăciți și prin imoralitate poartă cu fățarie chipul celor (nebuni), s-a hotărât să se pedepsească la orice caz și să se supună la aceleași aspre viețuiri și suferințe, cărora după cuviință se supun cei ce cu

adevărat se îndrăcesc, spre a se mântui de lucrarea (făţărniciei) diavolului.” - VI Ecum. 60.

2. Orice fel de făţărnicie, fie cu scop egoist - adică de câştig mârşav, fie că poartă aparenţa bine-lui - de a folosi pe altul, este considerată ca o vrăjitorie, care se canoniseşte cu oprirea de la împărtăşire 5 sau 6 ani. - *Ancira 24; Sfântul Vasile 83. Vezi: Falsificarea.*

FECIORIA continuă este binecuvântată de Biserică numai dacă se consacră slujbei lui Dumnezeu. - I Cor. 6, 19; 7, 32; *Înţelep. 4, 1; 8, 21.*

1. „Dacă cineva ar feciori, sau s-ar înfrâna, abţinându-se de nuntă din scârbă, nu pentru binele şi sfinţenia fecioriei, să fie anatema.” - *Gangra 9. Vezi: Înfrânare, Monahism, Celibat. Făgăduinţa.*

FEMEI ÎN MĂNĂSTIRE nu este îngăduit a şede-a.

1. „Nu fiţi sminteală nici celor din afară, zice dumnezeiescul Apostol. A petrece însă femeii în episcopii, sau în mănăstiri, este lucru pricinuitor de orice sminteală Deci, de se va dovedi vreunul că a dobândit sclavă, sau liberă (adică servitoare) în mănăstire, sau în episcopie, pentru îndeplinirea vreunui serviciu, să se certe, iar stăruind să se caterisească. Iar de se va întâmpla să fie femeii prin satele lor, şi episcopul sau egumenul va merge acolo, de faţă fiind episcopul, sau egumenul, să nu se încredinţeze în acea vreme nici un serviciu vreunei femei, ci să petreacă în alt loc deosebit până ce va pleca episcopul sau egumenul de acolo, pentru neprihănire.” - VII Ecum. 18, I, 3; VI, 5; Cart. 45.

2. Nici călugăriţele n-au ce căuta în mănăstirile de bărbaţi. - *Sfântul Vasile 88. Vezi: Mănăstirile.*

FRATE DE MĂNĂSTIRE, Vezi: *Făgăduinţa, Monahism.*

FRATRICIDUL este uciderea de frate. Vezi: *Uciderea*.

FRĂȚIA DE CRUCE este o juruință (jurământ) cu caracter păgânesc.

1. Cei ce se leagă cu jurământul frăției de cruce se canonisesc ca și cei ce fac *vrăjitorie*.

2. „Preotul nicidecum să nu îndrăznească a face frății de cruce, căci aceasta este lucru fără de lege.”
- *Molitf.*

FUMATUL se canonisește în comparație cu *luxul* și *jocul de noroc*. El duce la cheltuieli zadarnice (ca și luxul și jocul de noroc); în general un fumător cheltuiește într-o lună 300 lei, într-un an 3.600, iar în 10 ani 36.000 de lei!

Ruinează sănătatea căci provoacă tusea, tuberculoza, boală de inimă, sclerozarea vinelor, ș.a. Deci sinucidere.

FURTUL. Cine răpește avutul altuia pe nedrept înseamnă că nedreptățește sau chiar distruge viața aproapelui. - citește *I Cor. 6,10, I Tes. 4, 6*.

1. „Cel ce a furat va fi oprit un an de împărtășirea Sfintelor, dacă singur se vădește pe sine, se căiește și se prihănește pe sine; iar dacă se va dovedi de alții, doi ani;...” - *Sfântul Vasile 61*.

2. „Dacă vreun cleric sau laic va lua din Sfânta biserică, ceară, sau undelemn, să se afurisească și să dea înapoi încincit după cât a luat.” - *Apost. 72, 73; I-II 10*.

3. Cei ce fură averea mănăstirilor, clericii se caterisesc iar laicii se afurisesc. - *VII Ecum. 13; Vezi: Ctitoria, Mănăstire*.

4. „Furul de case 3 ani, metanii 100 în zi.” - *PBG p. 110 (88)*.

5. „Furul, cel ce se pocăiește de bună voie, se înlătură de la împărtășire 40 de zile; iar cel ce s-a

dovedit, până la 6 luni, în ambele cazuri mâncând uscat după ora a noua și în fiecare zi făcând câte 100 de metanii.” - *Sfântul I. Post. 27. (PMB gl. 343).*

6. „Cel ce s-a dovedit fur public, în furtișaguri cu pedeapsă capitală, nu vine la preoție. Dar și după preoție de va cădea în patima aceasta, se despoaie de preoție după can. 25 al Apostolilor.” - *Sfântul I. Post. 28.*

7. „Furtul de cele sfințite se pedepsește cu timp mai puțin decât preacurvia, după Sfântul Grigore Nisis; se aplică până la al treilea an.” - *Sfântul I. Post. 30.*

8. „Dacă cineva va fi prins furând, să i se dea 39 de lovituri; de mâncare să i se dea numai pâine și apă în afară de trapeza obștească și acoperindu-l cu sac și cenușă să facă pocăință în toată vremea rugăciunilor. Aceeași lege se aplica și celor ce fugeau.” - *Cuv. Pahomie, VRM¹³⁰ p. 164.*

9. Furtul cu jaf. „Furul de case 3 ani, metanii 100 în zi.”

10. „Cine răpește și ia al străinului cu nedreptate, 5 ani și metanii 100.”

11. „Cine ară cu plugul în loc străin sau dintr-acestea să aibă pocăință 4 ani, și metanii 16 în zi.”

12. „Cine fură groapa 5 ani, metanii 500 în zi.”

13. „Cine ia asupra-și iubitorul de argint 3 ani metanii 100.”

14. „Cine bagă apa în vin și-l vinde, 5 ani și metanii 66.”

15. „Cine primește furul și ce se fură de dânsul asemenea să se pocăiască ca și furul.” - *PBG p. 110.*

¹³⁰ VRM = Vechile Rânduiele Monahale, de Episc. Teofan, Dobrușa, 1929.

GAZDA DE HOTI. Cei ce găzduiesc pe cei ce fură sunt vinovați ca și hoții înșiși; aceștia se canonisesc la fel cu un an sau doi, după canonul 61 al Sfântului Vasile. Vezi: *Furtul, Tovărășia la rău.*

GÂNDURILE Sunt acelea care dau naștere la fapte. „Oamenii își îndreaptă mintea sau la păcate, sau la oameni, sau la Iisus.” - *Pateric p. 86.*

Gândurile rele își au originea:

- a) în funcțiunile vieții,
- b) în poftele trupului, și
- c) în influența faptelor din viața socială.

1. „Năvălirea dulceleii în inimă prin gânduri este cu totul necanonică, este ca un păcat nesăvârșit.” - *Sfântul I. Post. 2.*

2. „Învoirea (la păcat) se spală cu 12 metanii.” - *Sfântul I. Post. 3.*

3. În măsura în care omul se învoiește cu gândul cel rău al păcatului, în aceeași măsură este vinovat, „înduplecarea este cauza și începutul canonisirilor.” - *Sfântul I. Post. 5*; căci „lupta este vrednică sau de cununi sau de pedeapsă.” - *Sfântul I. Post. 4.*

4. *Stăpânirea gândurilor* se face:

- a) printr-o continuă ocupație practică,
- b) prin cititul cărților bune, și
- c) prin rugăciunea personală și obștească, care se face la biserică.

5. „Dacă mintea s-a slobozit de orice năzuință a lumii văzute, aceasta este semnul că a ucis în sine vîjelia păcatului.” - *Ava Isaia 8, (Filocalia p. 34). Scara cuv. XV.*

GLUMELE care izvorăsc dintr-o inimă veselă și bine dispusă, nu pot fi socotite ca păcat; însă dacă ele se întemeiază pe motive pornografice, pe „cuvinte putrede” cum zice Sfântul Pavel, ele sunt

vrednice de osândă.¹³¹

1. „...Hotărâm ca nici un bărbat să nu se îmbrace în haină femeiască, și nici femeile să nu îmbrace hainele bărbaților. Dar nici să nu se îmbrace în costume comice, satirice sau tragice; nici să nu strige în numele urâtului Dionisie, când se tescuiesc strugurii în linuri; nici turnând vinul în vase cu scopul de a stârni râs prostesc, sau al deșertăciunii, lucrând rătăcire diavolească. Deci cei ce în viitor vor încerca să facă ceva din cele menționate mai sus, aceștia de vor fi clerici, să se *caterisească*, iar de vor fi laici să se *afurisească*.” - VI Ecum. 62 și 24, 51, 65; Laod. 53, 54;

¹³¹ Glumele care pornesc dintr-o inimă bună și iubitoare, și care se fac spre a lovi păcatele cu umor, fără răutate, hazliu, cu voie bună, dar și responsabil, sunt constructive și au puterea de a transforma în bine pe cei la adresa cărora se fac, demascând ferm și eficient păcatele, de aceea acest fel de glume nu pot fi socotite ca păcat. Glumele bune pot fi și pilde de îndreptare prezentate cu har, cu duh de înțelepciune. Omul cu darul de a glumi înțelept, care stârnește râsul păstrând un aer serios, e numit la români hâtru, mucalit, nostim, om cu minte ageră, vioaie, om isteț. Umorul sănătos construiește caracterul omului. Totodată umorul sănătos poate repara defectele de caracter atunci când e bine ținut, cu bunătate suflătească. Neamul românesc creștinat de 2000 de ani a practicat întotdeauna umorul constructiv. Vrăjmașul nevăzut însă pândeste neconținut și și-a strecurat peste tot răutatea sa, încât, mai ales la beție sau în adunări ușurate, se fac și glume murdare prin oameni lumești, indivizi superficiali, nereserioși, flușturatici, libertini, căzuți din creștinism; de asemenea, multe glume sunt glume proaste, înjositoare, hulitoare. Așa a apărut bășcălia. Bășcălia înseamnă batjocorirea altuia cu ironie = în zeflema, cu persiflare și sarcasm, luând batjocura în „chip de glumă”. Bășcălia ascunde multă răutate în ea, desacralizează, lovește în onoarea și demnitatea omului batjocorit, urmărind să-i dărâme demnitatea de om și de creștin, e distrugătoare; totodată îl dezonzorează pe însuși cel ce obișnuiește să facă bășcălie. Bășcălia e o glumă proastă, și aceasta împreună cu glumele pornografice se consideră păcat împotriva demnității de creștin. (n.ed.)

HIPNOTISMUL este o faţă a vrăjitoriei iar nu a ştiinţelor psihologice, cum ar pretinde unii. Cine îl practică se canoniseşte ca şi *vrăjitoria*.

HIROTESIA se numeşte de obicei, aceea a citeţului, a cântăreţului şi a ipo-diaconului. Ea se face în afară de altar.

1. „Este prea învederat înaintea tuturor că în preoţie trebuie să se încetăţenească ordinea... Fiecare egumen are voie să săvârşească hirotesie de citeţ în mănăstirea sa, dar numai în a sa, dacă însuşi egumenului i s-a dat de către episcop hirotesia pentru promovarea întru egumen, fireşte fiind el prezbiter...” - *VII Ecum. 14*.

2. „Citeţi mulţi împreună, şi ipo-diaconi am văzut a se hirotoni, şi avem şi învăţătură, care şi afară de altar se hirotonisesc...” - *Simeon Tes. IX 39*.
Vezi: *Tunderea clericală, Stareţul*.

HIROTONIA este consacrarea cu trup şi suflet în slujba Domnului. (Vezi: *Făgăduinţa*). După cum Mântuitorul a primit pe cei vrednici şi a respins pe cei nevrednici care urmăreau alte scopuri decât acele ale evlaviei sincere, tot aşa şi acum duhovnicul trebuie să respingă de la hirotonie pe cei nechemaţi. Dacă va da voie celor nevrednici să intre în hirotonie, din nepăsare sau din alte motive, el va da seamă înaintea dreptei judecăţi a lui Dumnezeu!

1. „Nu trebuie a se hirotonisi la o liturghie *mulţi arhierei împreună, sau preoţi, sau diaconi*, ci un arhieru, un preot şi un diacon, şi fiecare la vremea orânduită şi care se cuvine:

Arhieru după cântarea „Sfinte Dumnezeule...”;

Preotul după ce se pun Sfintele Daruri pe dumnezeiasca Masă;

Diaconul după rugăciunea din urmă, înainte

până a zice: „Pe toți Sfinții pomenindu-i...”.

Pe *arhiereu* săvârșesc înaintea apostolului, ca să se puie în scaun pentru că ei au venit în rânduiala Apostolilor; pe *preot*, după ce pune Darurile după heruvic, pentru că al acestora s-a făcut lucrător de sfințenie; pe *diacon* la ectenia de pe urmă, căci este din rânduiala de pe urmă și n-au luat putere ca să se roage, ci ca să dea ascultare și să cheme către rugăciuni”. - *Simion Tes. IX 39*.

2. Avertisment pentru duhovnic. „Mă mânănește foarte, că se neglijează Canoanele Părinților și s-a înlăturat orice strictețe din Biserică. Și mă tem ca nu cumva sporind câte puțin această nebagare de seamă să ajungă ordinea Bisericii în definitivă tulburare. Din vechime se obișnuia în Bisericile lui Dumnezeu, prin care cu toată strictețea ispitind pe cei ce slujesc Bisericii în primea, observând purtarea lor, de nu sunt bârfitori, bețivi, de nu sunt înclinați spre gâlceavă, de-și conduc tinerețea ca să se instruiască în sfințenie, fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul.”

„Acestea le observau prezbiterii și diaconii cei ce erau cu ei, și-i aduceau la horepiscopi, care primind alegerile de la cei ce mărturiseau adevărul și amintind episcopului, număra astfel pe slujitor în tagma celor bisericești. Iar acum dându-ne pe noi în lături, în primul rând și fără să ne mai arătați pe cei vrednici, ați oprit pentru sine întreaga stăpânire. Apoi lenevindu-vă cu totul de datoria prezbiterilor și a diaconilor, ați dat voie oricui ar voi, *fără să i se cerceteze viața*, după împătimirea cea din rudenie, ori din altfel de iubire, *să se îngrămădească cei nevrednici în Biserica Domnului*. Deci, de vreme ce a ajuns acest lucru de nevindecat, mai ales,

acum, cei mai mulți se dau în slujba Bisericii de *frica recrutării*, este nevoie ca să se reînnoiască canoanele Părinților...”

„Curățiți dar Biserica, înlăturând pe cei nevrednici, cercetați pe cei care sunt vrednici...” - *Sfântul Vasile 89. Vezi Prologul. Vol. I. p. 95, 10 Octombrie*).

3. Destinația. Orice candidat la hirotonie trebuie să fie destinat precis la o parohie, episcopie, sau mănăstire dacă este monah. - *IV Ecum. 6.*

4. Vârsta. Constituțiile Apostolice II, 1, prevăd ca episcopul să aibă 50 de ani; Novela 123, 1, a lui Iustinian - 35 de ani; iar Nomocanonul lui Fotie, titlul I, 28, - 30 de ani). *Vezi: Arhieria.*

5. „Canonul Sfinților și de Dumnezeu purtătorilor Părinților noștri să aibă tărie și în aceasta, ca prezbiterul să nu se hirotonisească înainte de 30 de ani, chiar dacă ar fi omul cu totul vrednic, ci să aștepte, căci Iisus Hristos în anul al treizecilea S-a botezat și a început a învăța, asemenea și diaconul înainte de 25 de ani; nici diaconița să nu se hirotonisească înainte de 40 de ani.” - *VI Ecum. 14.*

6. Starea fizică. „Dacă cineva va fi vătămat la ochi, sau rănit la picior, dar este vrednic de episcopie, să se facă; că nu-l oprește infirmitatea corpului, ci necurăția sufletului.” - *Apost. 77.*

7. Starea sufletească:

a) să nu viseze mult și să strige sau să umble prin somn;

b) să nu fie mânios și predispus la violență, să nu fie răutăcios și invidios;

c) să nu fie ușuratic și lesne credul, luându-se după impresii și zvonuri.

Pentru ca duhovnicul să-i cunoască suficient starea sufletească, este de nevoie ca un candidat la

hirotonie să-i fie fiu duhovnicesc cu mulți ani mai înainte. (Vezi: Cap. IV, 6 pag. 65).

8. „Dacă are cineva demon să nu se facă cleric, nici să se roage împreună cu cei credincioși; dacă se curăță să se primească; iar de va fi vrednic să se facă” cleric. - *Apost. 79.*

9. **Starea morală.** Candidatul la hirotonie trebuie „să fie fără de prihană, bărbatul unei singure neveste, cumpătat, înțelept, vrednic de cinste, primitor de străini, în stare de a învăța și pe alții. Să nu fie bețiv, nici bătăuș, nici doritor de câștig mârșav, ci să fie blând, nu gâlcevitor, nu iubitor de bani. Să-și chivernisească bine casa, și să-și țină copiii în supunere cu toată cuviința.” - *I Tim. 3, 2-4.*

10. **Avertisment pentru candidat:** Dacă după hirotonie se află că cel hirotonit a făcut păcate care opresc de la preoție, pe care el nu le-a mărturisit, „pe aceștia după mărturisire *canonul nu-i admite în cler*, chiar dacă din neștiință episcopii și-au pus mâinile peste ei, deoarece Soborniceasca Biserică apără neprihănirea.” - *I Ecum. 9, și Apost. 25; Cart 35; Sfântul Vasile 3, 17, 32, 44, 51, 70, 82; Vezi: Curvia clericului;*

11. „Copilul de se va strica de cineva, nu vine la preoție, căci deși acesta din cauza nevârstniciei n-a păcătuit, însă vasul său s-a spart și s-a făcut netrebnic pentru sfințita slujbă. Iar dacă a primit scurgerea pe coapse, pedepsindu-se potrivit, nu se va opri de la preoție.” - *Sfântul I. Post. 19. Vezi: Sodomia.*

12. „Cel ce s-a căsătorit cu *două nunți după botez*, ori a avut concubină, nu poate fi episcop, prezbiter, diacon sau orice din tagma ieratică.” - *Apost. 17.*

13. „Cel ce va lua văduvă, ori lepădată, curvă,

slujnică sau din cele de la teatru, nu poate fi episcop, prezbiter, diacon sau orice din tagma ieratică." - *Apost. 18.*

14. „Cel ce a ținut două surori, sau nepoată de soră, nu poate fi cleric.” - *Apost. 19, și VI Ecum. 3, 26; Sfântul Vasile 12, 27, 69; Sfântul Teofil 5; Sfântul Nichifor 7.*

15. Dacă soția a făcut preacurvie nu poate fi hirotonit.” - *Neocez 8. Vezi: Preoteasa.*

16. „Cel ce a curvit măcar o dată nu se cuvine a se face preot, chiar dacă s-a lăsat de păcat, căci Marele Vasile zice: „că unul ca acesta chiar morții de ar învia, preot nu se face.” - *Sfântul Nichifor 35.*

17. Pentru păcatele ascunse, vezi: *Onania și Sodomia.*

18. Nu pot fi hirotoniți *apostații*: *Vezi: Apostazia clericului,*

19. „Cel ce s-a dovedit *fur public*, în furtișaguri cu pedeapsă capitală, nu vine la preoție. Dar și dacă va cădea în patima aceasta, se despoaie de preoție după canonul 25 al Apostolilor.” - *Sfântul I. Post. 28, și Apost. 72; I-II 10; Sfântul Grigore Nissa 6, 8. Vezi: Furtul.*

20. Cel ce a călcat *jurământul*. *Sfântul Vasile 64, 82.*

21. Cel ce s-a castrat. *Vezi: Castrarea*

22. „Dacă se va ridica asupra unui credincios vreo învinuire de desfrânare, ori de adulter, ori de altă oarecare faptă oprită și se va dovedi, să nu se înainteze în cler.” - *Apost. 61.*

23. „Cei care s-au hirotonit dintre cei căzuți, prin neștiință, sau chiar știind mai înainte cei ce i-au hirotonit, nu fac rău canonului bisericesc, deoarece sunt caterisiți după ce se dovedesc.” - *I Ecum. 10.*

24. „Dacă cineva se va boteza bolnav fiind, nu poate fi hirotonit prezbiter, fiindcă credința lui nu este izvorâtă dintr-o alegere a liberei lui voințe, ci din nevoie* afară numai dacă va arăta mai pe urmă o deosebită sânguință și credință, și din lipsa de oameni mai buni.” - *Neocez 12*.

25. Mijloacele hirotoniei trebuiesc să fie cele ale valorii personale a candidatului și ale nevoilor Bisericii, iar nu egoiste ca lui Simon vrăjitorul, care a voit să cumpere Harul cu bani!

26. „Dacă vreun episcop, prezbiter sau diacon ar ajunge la această vrednicie prin bani, să se caterisească și el și cel ce l-a hirotonit și să se înlăture definitiv de la împărtășire, ca Simon vrăjitorul de mine Petru.” - *Apost. 29. și IV Ecum. 2; VI Ecum. 22, 23; VII Ecum. 4. Sfântul Vasile 90*.

27. *Intervenția și influența lumească* este tot o simonie. „Dacă vreun episcop, servindu-se de stăpânitori lumești și printr-înșii, ar pune mâna pe vreo biserică, să se caterisească și să se afurisească împreună cu toți părtașii lui la aceasta.” - *Apost. 30 și Ecum. 4; VII Ecum. 3; Laod. 13*.

Citește-i apoi obligațiile unui cleric după: *Liturghisirea. Preoția, Curvia clericului, Recăsătorirea preoților, ș.a.*

28. „O, arhiereul lui Hristos! Să nu îndrăznești să-l hirotonești preot, că vei arde și tu și el, de aceea amândurora vi se ia darul după judecata Dumnezeieștii legi; drept aceea, ferește-te cât îți este puterea, și mai vârtos ca să nu moștenești veșnicul foc, că dai preoția nedestoinicilor. - *PMB gl. 58*.

29. „Cei ce s-au întinat cu mari nelegiuiri... nu li se poate da preoția lui Dumnezeu, și nici nu pot să aducă vreo rugăciune în fața Lui, pentru frații lor,

fiindcă în Evanghelie stă scris, că *Dumnezeu nu ascultă pe cei păcătoși* și că El nu împlinește cererea decât a celor care fac voia Lui (Ioan 9, 31). Însă unii sunt așa de rău întunecați încât nu mai poate pătrunde lumina poruncilor lui Dumnezeu până la ei, fiindcă de îndată ce s-au lepădat de omul cel bun, ei cad din nelegiuire în nelegiuire, ca într-o prăpastie..."

„Noi trebuie să ne împotrivim din toate puterile să-i oprim de la altar, ca să nu molipsească și pe frații noștri, opunându-ne cu curaj îndrăzelii lor și obrăzniciei lor, ca nu cândva acei care s-au alunecat în păcate de moarte să sporească și mai rău pe panta faptelor celor rele..."

„Însă dacă acești obraznici voiesc să stăruiască în obrăznicia lor și Sfântul Duh se îndepărtează de la ei lăsându-i în orbire, noi socotim că este bine ca să-i despărțim de frații noștri... căci Sfintele Taine nu se sfințesc acolo unde nu este Sfântul Duh, iar Mântuitorul Hristos nu ascultă rugăciunile celor ce s-au lepădat de El..." - „*Sfântul Ciprian*, scris 63. *Vezi: Liturghisirea, Preoția.*

HULA CONTRA DUHULUI SFÂNT este răzvrătirea și tăgăduirea adevărului cu știință și voință, așa cum au făcut Faraon, Iuda, ș.a. *Vezi: Deznădăjduirea.*

„... Cine va huli împotriva Duhului Sfânt nu i se va ierta lui nici în lumea aceasta nici în cealaltă." - *Mat. 12,32.* Ea se înfăptuiește:

1. Când cineva nu crede în purtarea de grijă a lui Dumnezeu, ci în vrăjitorie, noroc, ursită, spiritism ș.a.

2. Când hulește cele sfinte: taine, biserică, slujbe ș.a. „Iar cel ce nu crede acestea nu primește nici Botezul nici taina Mirului, nici-rânduiala hiroto-

niei preoțești, nici mărturisirea păcatelor, nici sfânta rugăciune la chipul călugăresc.” - *Sfântul Simeon Tes. VII p. 264.*

3. Când închide ochii și minte ca să astupe adevărul ca Elima Vrăjitorul. - *Fapte 13, 8-11.*

4. Cine păcătuiește cu gândul cum că se va pocăi la bătrânețe, ca și bogatul căruia îi rodise țarina. - *Luca 12, 13-21. Vezi: Amânarea pocăinței, Sfântul Isaac Sirul, cuv. 60.*

5. Cine cultivă împietrirea inimii ca Faraon și stăruie în păcate ca fariseii. - *Mat. 12, 24-37.*

6. Hula contra Sfântului Duh culminează în sinucidere, ca la Iuda. Aceștia se afurisesc singuri prin necredința lor. Ei trebuiesc sfătuiți cu blândețe și convertiți. Atâta timp cât practică acestea cu știință și voință *nu pot fi împărtășiți.*

7. Hula fără de voie. „Iară de cele ce nu sunt în voia și stăpânirea noastră, nu vom fi răspunzători, nici întrebați și gândurile cele hulitoare de Dumnezeu nu sunt în voia și stăpânirea noastră, ci sunt niște lucruri străine ale diavolului, pentru care gânduri noi nevinovați suntem” (dacă le alungăm), așa cum nici Iov nu a fost vinovat, pentru că l-a îndemnat „femeia lui ca să blesteme pe Dumnezeu și să moară” (iar el a respins așa ispită.) - *Iov. 2, 9; Pateric p. 329.*

ICOANELE¹³² Ceea ce sunt literele pentru cuvânt, aceiași însemnătate are o icoană sfântă pentru cugetarea evlavioasă.

Sinodul 7 ecumenic hotărăște: „Hotărâm împreună cu toată sfințenia și stăruința ca după

¹³² După PMB, gl. 389, icoanele vechi și stricate nu trebuiesc arse, ci îngropate în locuri curate: curtea bisericii, a mănăstirii, păduri..

cum se cinstește chipul cinstitei și de viață făcătoarei Cruci, tot așa să se cinstească și Sfintele Icoane cele zugrăvite cu vopsele, sau făcute din mozaic, sau din altă materie alcătuite cu iscusință și așezate în sfintele lui Dumnezeu biserici, pe sfintele vase, pe veșminte, pe scânduri pe pereți, așezate în case, sau pe la căi, atât icoana Domnului și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos și a Preacuratei Stăpânei noastre Născătoare de Dumnezeu, cât și ale cinstiților îngeri și ale tuturor Sfinților. Căci cu cât se privesc zugrăviți mai des pe icoane, cu atât mai vii vor fi în fața privitorilor, reînviind amintirea și dorința de prototipul lor, le vor săruta și le vor da închinare cinstită, nu *însă adorarea deplină* care după credința noastră se cuvine numai Firii dumnezeiești, ci li se va da cinstea numai în felul cum ne închinăm cinstitei și de viață făcătoarei Cruci, Sfintei Evanghelii și celorlalte obiecte sfinte, cărora li se vor aduce tămâieri, lumânări, precum era obiceiul în vechime. Deoarece cuvenita cinste dată Crucii trece asupra prototipului ei și cel ce cinstește icoana se închină persoanei zugrăvită pe ea. Astfel se va întări învățătura Sfinților Părinți, adică predania Bisericii universale, care de la o margine a lumii până la cealaltă a primit Evanghelia.”

2. Berbeci jertfeau păgânii, berbeci jertfeau și evreii; tămâie ardeau păgânii, tămâie ardem și noi; păgânii prăznuiau lui Bachus și altor zei, cu vin slujim și noi Sfânta Liturghie, dar câtă deosebire între unii și alții! Păgânii le făceau spre defăimarea lui Dumnezeu (supărându-L prin preamărirea zeilor la care se închinau, n.ed.), iar noi spre nesfârșita Lui preamărire! Tot așa și chipurile idolilor păgâ-

nești din Vechiul Testament, păgânii le făceau spre defăimarea lui Dumnezeu, iar noi facem icoanele spre veșnica-I slavoslovire. (*Sfântul Simeon Tes. 18*).

ICONOMUL Vezi: *Răpirea averii*.

IDOLATRI sunt toți cei ce fac fapte de ale închinării, dar le fac nu întru cinstea adevăratului Dumnezeu, ci se închină legându-și mintea și inima de anumite obiecte sau de un anumit loc, unde își descarcă orbeasca lor evlavie. Noi trebuie să ne închinăm Căruia știm nu căruia nu-l cunoaștem. - *Ioan 4, 22*.

Aceștia se canonisesc ca și *defălmătorii* și *vrăjitorii*.

IERODIACON se numește monahul hirotonit în diacon. Ar trebui să i se zică diacon-monah. El are aceleași obligații în treapta sa ca și ieromonahul. În caz de nevoie poate duce Sfânta Împărtășanie celor bolnavi. (V, Diaconul).

IEROMONAH se numește monahul care are hirotonia de preot. Destinația lui este de a sluji în mănăstire. Cu delegația specială a episcopului el poate sluji și la parohie în caz de nevoie.

1. În viața sa intimă el are, pe lângă obligația de cleric, și pe cea de monah. Vezi: *Monahism, Curvia clericului, Protia, Metaniile, Rugăciunea*.

2. El nu poate fi naș la botez și la cununie.

3. „Și Ieromonahul, adică preotul călugăr, nu cunună nunta, adică nu blagoslovește, că și aceia este fără de lege... Pe unul ca acela îl canonisesc dumnezeieștii Părinți cu lipsa de preoția lui.” *PMB gl. 135, 121. Comp. Sint. Aten. tom. V. p. 369-370, 400*.

IEROSILIA (sacrilegiul) este defăimarea lui Dumnezeu prin fapte care se raportează direct la cele sfinte.

1. „Ierosilia este de multe feluri: deci toate felurile de greșeli cu câte se atinge omul de biserică, toate acelea se cheamă ierosilii.”

2. Cel ce se „împreună trupește cu vreo călugăriță, care este de-a pururea sub închisoarea mănăstirii, sau și dinafară de mănăstire; sau când se va împreuna trupește cu o femeie mireancă în biserică; sau să se împreune cu o femeie ce se va fi făgăduit să fie călugăriță.”

„Cel ce va face acest lucru, ierosilie, acela face deodată trei păcate mari de cele de moarte: *întâi* sânge amestecat; a *doua* face preacurvie; a *treia* face furtișag, pentru că tot creștinul are pe călugăriță adevărată soră sufletească, deci cine o va rușina, ori cu voia ori fără voia ei, acela rușinează adevărat pe soră-sa, drept acela iată că se cheamă că a făcut sânge amestecat. Și iarăși călugărița se cheamă mireasa lui Dumnezeu, deci cine se împreună cu dânsa, acela se împreună cu femeie măritată, drept aceea iată că face preacurvie, aici sunt două păcate mari, de moarte. A *treia*, călugăriță se cheamă și este vas de Biserică; deci cine o va înstrăina din Biserică, și o va spurca, acela iată că face ierosilie.” „Și ierosilos se mai cheamă chiar *fur de biserică*, drept aceea, acela se cheamă că a furat acel vas de biserică, și iată cum un păcat face trei păcate de cele mari, de moarte, cum scrie mai sus.” - *PMB gl. 258. VI Ecum. 4.*

3. Cel ce batjocorește Biserica și pe slujitorii ei, este lovit cu anatemă. Vezi: *Defăimarea. Hula*; RBOR, art. 37.

4. Cel ce fură cele consacrate Bisericii, fie ele destinate pentru slujbă, fie pentru întreținerea generală a bisericii. Vezi: *Furtul. Apost. 72, 73.*

5. Clericul care este oprit de slujbă, și slujește pe furiș, se caterisește. - *Apost. 12, 13, 33; I Ecum. 5; Sald. 14; Cart. 37, 39.* Mireanul care se împărtășește neținând seamă de dezlegarea duhovnicului, se afurisește. Vezi: *Legătura duhovnicească.*

6. Arhiereul nu poate s-o facă pe preotul, iar preotul să slujească ca diacon. „A aduce pe episcop la treapta prezbiterului, înseamnă *ierosilie*. Iar dacă pe aceia îi îndepărtează vreo pricină dreaptă din lucrarea episcopiei nu le este îngăduit a ținea nici loc de prezbiter. Dacă s-a scos din dregătorie fără vinovăție se va întoarce iară la vrednicia episcopiei.” - IV Ecum. 29.

Cel ce se coboară din treaptă de buna lui voie, fără motiv de boală sau vinovăție canonică se aseamănă cu cel ce se sinucide duhovnicește, dacă lasă biserica fără de slujbă. Vezi: *Slujba bis.; Neascultarea.*

7. Mireanul care slujește ca preot fără a fi hirotonit: „Iar dacă se va întâmpla a îndrăzni cineva, și până într-atâta depărtându-se de dânsul Dumnezeu, să lucreze cele preotești fără credință și păgânește, nefiind hirotonit preot (căci una ca aceasta este necredință), nu sunt cuvinte care să spună osândirea unuia ca acestuia, căci acest lucru e mai rău și decât chiar păgânătatea, și este numai al dracilor, care se schimbă în îngeri luminați, fără a fi îngeri, și se arată că au ale lui Dumnezeu, fiind fără Dumnezeu și potrivnici lui Dumnezeu. Deci unii ca aceștia nu numai că vor lua muncă mare și nespusă, hulind astfel asupra celor dumnezeiești (căci cuvintele lor nu sunt graiuri dumnezeiești, nici lucruri dumnezeiești, de vreme ce n-au darul hirotoniei), ci încă vor lua și altă pedeapsă pentru cei ce

au fost înșelați de dânșii, care sau se vor fi botezat, sau se vor fi hirotonit, căci aceia sunt și nebotezați și nehirotoniți.”

„Cel ce nu are nimic nu poate da ceva, și cineva nu poate lua ceva de la cel ce n-are nimic, măcar deși el socotește că are. Drept aceea înșelându-se cineva și crezând că va fi botezat sau preoțit el nu este nici botezat nici preoțit, și pricinuitorul acestuia este cel ce l-a înșelat. Omul nu poate face ceva fără a lua de la Dumnezeu, căci zice: „Fără de Mine nu puteți face nimic.” - *Sfântul Simeon Tes. IX, 10-13.*

8. Dacă un cleric hirotonit deja se face „vinovat, din neștiință, de nuntă neiertată (oprită de canoane, n.ed.)” (*VI Ecum. 26*), sau slujește fără de voia superiorului (*Apost. 28; Ant. 4*) se caterisește definitiv, cu cât mai mult, unul care a făcut o nelegiuire așa de mare, de a îndrăznit să slujească fără a fi hirotonit! Acesta va fi mai aspru pedepsit și înlăturat definitiv de la hirotonie.

Ținând seamă de groaznica pedeapsă dată lui Datan și Aviron (*Num. 16*), de excomunicarea lui Ozia care a tămâiat nefiind preot (*2 Cron. 26*), de canonul 7 Sfântul Vasile, 4 Sfântul Grigore Nisis ș.a., cel ce face un astfel de păcat trebuie canonisit cu excomunicarea, cu pierderea dreptului de a fi hirotonit; pocăindu-se, să se primească după un canon de la 10 până la 20 de ani, ca și ucigașii, furii de morminte și cei ce calcă jurământul.

9. Preotul care împărtășește pe credincioși cu miride sau pune, pe urmă, apă sau vin în potir, sau slujind cu potirul gol mințind lumea și pe Dumnezeu, acela trebuie să se spovedească la arhiereu. Cine face astfel de fapte este un necredincios și hulitor de Dumnezeu, ca și Iuda vânzătorul sau

Simion vrăjitorul. (Fapte 8, 18-25) Dumnezeu nu se proslăvește prin minciună, după cum nici El n-a mântuit pe om prin înșelăciune, ci prin adevărul Jertfei Sale!

10. Clericul care pomenește, condus de duhul răutății, pe cineva dintre cei vii la pomelnicul morților, se canonisește ca și *vrăjitorul*, căci caută să-și răzbune răutatea lui prin cele sfinte. „A iubit blestemul și-i va veni peste capul lui... Facă-se rugăciunea lui într-un păcat...!” - *Ps. 108*.

10. Clericul care nu slujește în ziua aceea nu are dreptul să ia copia și să scoată miride la Proscomidie, ci numai să roage pe cel ce slujește ca să scoată, iar el numai să pomenească pomelnicele.

În caz de nedumerire e bine a se întreba arhiepiscopul..

IERTAREA FRĂTEASCĂ este fapta bunătății sufletești prin care se distruge răul care vine de la aproapele. „Nu vă răzbunați singuri...; dacă îi este foame vrăjmașului tău dă-i să mănânce; dacă-i este sete dă-i să bea, căci dacă vei face astfel, vei îngrămădi cărbuni aprinși pe capul lui”, dacă nu vorește să te ierte.

„Nu te lăsa biruit de rău, ci biruie răul cu binele.” - *Rom. 12, 19-21*.

1. Noi trebuie să iertăm pe aproapele care ne cere iertare; iar această iertare trebuie să izvorască din conștiința păcatelor personale, căci nimeni nu este fără de păcat. Toți greșim față de unul și fiecare greșește față de toți, și toți la un loc greșim față de Dumnezeu.

2. „Cine nu iubește pe oameni, 2 ani să se pocăiască și metanii câte 26 în zi.” - *PMB p. 114 (114)*.

3. „Iară ținătorul de mânie, acela să se despartă

de Biserică un an, și să facă și metanii câte 150 în zi.” - *PMB gl. 373*.

4. „Popii ce vor avea vrajbă între ei, și nu se vor împăca, ci vor sluji (neîmpăcați), așa să se pocăiască 4 ani și metanii 100, cum grăiește și Sfântul Eusebie, amar de preotul cela ce are vrajbă pe oarecine și așa va merge de va sluji.” - *PBG p. 101 (36)*.

5. „De se vor certa doi frați duhovnicești... să aibă Pocăință 60 de zile și în toate zilele câte 12 metanii de se vor ierta iarăși și-și vor fi dragi; iar de nu, să fie despărțiți de Biserică de-a pururea pentru că au fost mincinoși lui Hristos și duhul cel de dragoste îl dosădiră¹³⁵...” - *PBG p. 110 (87)*.

6. „Călugărul poate să ierte pe acela ce l-a înjurat pe dânsul, dar nu poate să ierte pe acela ce l-a înjurat pe egumenul și pe mănăstirea lui” când sânt defăimate. - *PMB gl. 109*.

7. Faptele iertării se cuprind între simplul salut de la întâlnire și până la umilita metanie și cuvânt de iertare. Ca să se șteargă ura e bine a avea cât mai des contact unul cu altul; a citi de ex. viața Sfântului Nichifor 9 Febr. ș.a. Vezi: *Conștiința păcatului, Urâciunea*.

8. Când cineva își cere iertare dar fratele nu voiește să-l ierte, și nici nu vine să-i spună duhovnicului de ce nu-l iartă, atunci duhovnicul trimite din nou pe cel ce își recunoaște greșala să-și ceară iertare, și dacă-i cazul îi dă voie să se împărtășească. Urâciunea celui ce nu voiește să ierte cade asupra lui însuși ca și blestemul Sfinților Părinți asupra ereticilor.

Cine nu iartă pe fratele nu are dreptul să se

¹³⁵ dosădi, dosădesc, vb. IV (reg., înv.) 1. a chinui. 2. a muștra, a certa.

roage: „Și ne iartă nouă greșelile....” ci: *Și nu ne ierta nouă greșelile noastre precum nici noi nu iertăm greșelilor noștri!*

INVIDIA. „Sfântul Ioan Damaschin zice că, *Zavistia* este o patimă prin care unii oameni simt mulțumire, dacă pot face dușmăanii sau intrigi între oarecare persoane spre a se certa sau urî unii cu alții” ca zavistnicul să poată câștiga bunurile sufletești și trupești ale aproapelui.

„*Invidia* este o mâhnire sufletească, ce o au unii pentru binele și fericirea aproapelui lor.” - *Mânt. Păc. 13.*

2. Omul care nu este stăpân pe sine caută să *întreacă* pe aproapele prin nesfârșite osteneli; dacă nu poate să-l *întreacă* prin merite, atunci caută să-i *coboare* cinstea, fericirea și averea aproapelui prin zavistie, invidie și *defăimare ca să se înalțe el.*

3. Invidiosul se *canonisește* 1-2 ani până când se îndreaptă. Vezi: *Urâciunea.*

IPODIACONUL adică subdiaconul nu are voie să se căsătorească după hirotésie. - *VI Ecum. 6.*

2. Ei se împărtășesc înaintea Sfintelor uși. - *Sfântul Simeon Tes. V. 161-164.*

3. Sunt obligați să se împărtășească la fiecare Liturghie. - *Sfânt. At IV. p. 462 n. 18.* Vezi: *Liturghisirea.*

ISIHASMUL. Acest cuvânt vine de la *isihia* = liniște duhovnicească. Firile mistice se retrag în locuri liniștite unde se întrarmează cu metoda contemplativă a Prea Sfântului Nume al Domnului Iisus, - *Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul,* - ca prin acest mijloc de rugăciune, contemplație și asceză să ajungă să se împărtășească de dulceața Harului Luminii

Dumnezeiești, al cărei model ni se oferă în Sfânta Lumină a Schimbării la Față a Mântuitorului.

Fiecare credincios poate participa la acest Dar, însă după pilda talanților, în proporții foarte diferite:

1. Prima treaptă constă în fiorul evlaviei trecătoare pe care îl simte omul în anumite momente de rugăciune sau de înălțare sufletească, când cugetă singur sau ajutat de altul la cele dumnezeiești, de ex. *Sf. Ana, I Samuil I, 11-28*.

2. Acea rugăciune a minții provoacă o stare cu neputință de a fi expusă prin viu grai, de a se ruga cu duhul în orice împrejurare a vieții și a cugeta „cu mintea” la cele dumnezeiești în atmosfera iubirii universale. - *I Cor. 14, 15; Sfântul Isaac Sirul, cuv. 62-66* și:

3. Este darul fericitei luminări a extazului! Literatură în românește: *Sfântul Simeon Tes. I, 31; VI, 319- 325; Patericul; Viața Sfântului Grigore Palama, de pr. D. Stăniloae; Scara Sfântului Ioan; Sfântul Efrem Sirul; Sfântul Isaac Sirul; Sfântul Macarie, colecția Filocaliei ș.a.*

ISPITELE. vezi: *Răbdarea.*

ISPITA ÎN VIS. Vezi: *Scurgerea, Vedeniile.*

ÎMPĂCAREA. Vezi: *Iertarea.*

ÎMPĂRTĂȘIREA CU SFINTELE TAINE este unirea cu Dumnezeu prin primirea Sfintelor Taine prin care se face părtaș cu Mântuitorul la viața cea veșnică.

1. **Avertisment:** „Pentru ca nimeni dintre episcopi, prezbiteri sau diaconi, dând preacurata Cuminecătură să nu ceară bani sau altceva de la cel ce se împărtășește, căci Harul nu este cumpărat și Sfințenia Duhului n-am împărțit-o cu bani; ci celor vrednici de Dar li se cuvine a da fără viclenia câștigului. Iar de s-ar arăta cineva dintre cei numă-

rați în cler, cerând de la cel pe care îl împărtășește cu Sfintele Taine orice fel de plată, *să se caterisească*, ca un râvnitor al rătăcirii lui Simon.” - *VI Ecum. 23. Vezi: Darurile.*

2. Condiții: Fiecare cleric sau laic când voiește să se împărtășească, trebuie mai întâi să se spovedească la duhovnic de toate păcatele. Greșelile trebuie să le scrie mai dinainte pe hârtie și să le citească el înaintea duhovnicului (duhovnicul n-are voie să-i oprească hârtia). Vârsta pentru spovedanie începe cam de la 6-7 ani. - *Mărt. Ort. I, 101*

3. Să fi ajunat, lipsindu-se de masa din seara ajunului dacă-i cu puțină iar de nu, să fi ajunat cel puțin 9 ore mai înainte de a primi Sfânta Împărtășanie, căci Sfintele se dau celor sfinți, iar sfințenia se capătă prin post și rugăciune. (*VI Ecum. 29; Cart. 48*).

4. După ce duhovnicul i-a dat voie, credinciosul este dator să-și citească molitfele de împărtășire. După împărtășire să-și citească „*mulțumirile*”.

5. „Se cuvine ca preotul să împărtășească pe cel ce este în pericol de moarte și după ce a mâncat.” - *Sfântul Nichifor 9; I Ecum. 13;*

6. Dacă cineva cu toată paza, spălându-se prin gură va înghiți puțină apă, se poate împărtăși după canonul 16 a Sfântului Timotei, dacă este absolută nevoie.

7. Dacă cineva este îndrăcit (epileptic), dar este credincios și „nu hulește în vreun fel (pe Dumnezeu și cele bisericești), să se împărtășească, nu în fiecare zi, pentru că este de ajuns numai duminicile.” - *Sfântul Timotei 3.*

8. „Iar de vor fi unii canoniți ca să nu se cuminece, și le va sosi ceasul morții, atunci să se împărtășească neapărat, ca să nu se lipsească de o

Sfințenie ca aceea. Iar de se vor tămădui și se vor scula, atunci iară să fie întru porunciții ani să nu se cuminece.” - *PMB gl. 320; RBOR AH 25-26.*

9. Monahii pustnici se pot împărtăși *singuri*. - *Sfântul Simeon Tes. IX, 41.*

10. *Greșeli*. Nu este îngăduit să se dea din miride, în loc de împărtășanie, căci înseamnă a pune făptura în locul Făcătorului. *Vezi: Miridele, Ierosilia.*

11. „Preotul când taie Sfântul Agneț, și va cădea dintr-însul o fărâmătură mică, să facă 200 metanii”, după ce a strâns-o cu mare mustrare de cuget. - *PBG p. 127.*

12. „Cel ce a vomitat după dumnezeiasca Împărtășire, se oprește 40 de zile de dumnezeiasca Cuminecătură, cântând în fiecare zi psalmul 50, și făcând câte 50 de metanii, oricum s-ar întâmpla aceasta. Pentru că deși nu s-ar socoti că el însuși a fost cauza, însă pentru alte oarecare greșeli i s-a întâmplat aceasta”, dacă nu-i la mijloc o boală bine cunoscută. - *Sfântul I. Post. 35.*

13. „Oricine va mânca ceva, și după aceea se va împărtăși pocăință un an; iar de va fi mâncat brânză sau ouă înainte de a se împărtăși, pocăință 2 ani; iar de va fi mâncat și carne, 3 ani de pocăință și metanii 66 în zi.” - *PBG p. 110 (89).*

14. „Oricine va lua certare de la duhovnicul său să nu se împărtășească, iar el se va împărtăși fără de învățătura duhovnicului său, să se despartă de Biserică 3 ani ca un batjocoritor de Dumnezeu, nici prescură să nu-i primească preotul de la dânsul.” - *PBG p. 110 (89).*

Se cuvine să se cerceteze bine intenția și puterea de înțelegere a celui ce a făcut o astfel de greșală.

15. „Preotul de va da Sfânta Taină a lui Dumne-

zeu citețului celui destoinic sau omului prost, să o poarte ei, încoace și încolo pentru oarecare treabă, iar nu însuși cu frica lui Dumnezeu să o poarte, unii ca aceia să se pocăiască 3 ani.” - *PBG p. 100 (35)*.
Vezi: Duhovnicia, Legătura duhovnicească.

16. Sfânta Împărtășanie oprită: „Nimeni să nu dea cuminecătura trupurilor moarte, căci, scris este: „Luați măncați” (Mat. 26, 26) însă trupurile morților nu pot nici lua, nici mânca.” - *VI Ecum. 83; Cart. 25*.

17. „Dacă cineva se îndrăcește cu adevărat (adică hulește cele sfinte) nu se poate cumineca. Pentru că întinericul n-are nici o împărtășire cu lumina.” - *Sfântul Nicolae 4*.

18. „Nu s-au dat bărbatului și femeii să se împărtășească dumnezeieștilor Taine în ziua aceea în care se va afla trupește, sau anaforă să ia, sau Sfintele Icoane să sărute.” - *PMB gl. 170*. *Vezi: Căsnicia, Anafora*.

19. Clericul care este oprit de la împărtășire de arhieru nu se poate împărtăși până nu capătă dezlegare. - *Cart. 37*. *Vezi: Căsnicia, Afurisirea, Neascultarea*.

20. În vechime, toți credincioșii erau obligați să se împărtășească. Cei care nu se împărtășeau trebuiau să iasă afară, când diaconul zicea: *Cei chemați ieșiți!* Nu puteau rămânea la Liturghia credincioșilor decât cei ce se împărtășeau și cei ce erau vrednici să se împărtășească, dar pățiseră ceva care-i oprea în acea zi. *Vezi: Liturghisirea, Canonisirea. Slujba bisericească*.

ÎMPĂRTĂȘIREA CELOR BOLNAVI. Pentru cazuri de boală se pregătesc Sfintele Taine uscate, și se păstrează pe Sfânta Masă în chivot. (Vezi: Povățuirile din Liturghier. Citește mai întâi *Împărtășirea 5-*

8; 15-17, iar slujba Cap. VII).

1. Cel ce se pocăiește pe patul de moarte dacă iubește mult i se iartă mult. (Luca 7,47). Acestora trebuie să le înlesnim pe orice cale spovedania.

2. Dacă nu poate vorbi la întrebările noastre să-l încurajăm să se folosească de anumite semne convenționale: să dea din cap, sau să strângă mâna când sunt adevărate cele întrebate de noi, ș.a.

3. Pe cei căzuți în nesimțire, și a căror situație duhovnicească nu o cunoaștem, nu putem să le dăm Sfânta Împărtășanie. În general vorbind, noi nu putem să fim mai milostivi cu el decât cum a fost el cu el însuși. „Dacă i-a fost milă de el însuși, atunci el s-a spovedit și s-a împărtășit la vremea cuviincioasă, și acum nu mai e nevoie să dibuim noi în nesiguranță, căci se poate să fie un nepocăit nici pe patul morții! Mântuitorului i-a fost milă numai de tâlharul cel ce s-a pocăit iar nu și de celălalt care nu și-a recunoscut păcatele. Noi nu putem să iubim mai mult decât iubește însuși Dumnezeu!

4. Dacă nu ia nimeni în garanție starea sufletească a bolnavului, cum că este spovedit, sau în agonie și-a descoperit celor din jurul lui păcatele care îi apăsau conștiința, ca să-i putem citi molitfele de dezlegare, noi nu putem să aruncăm „Mărgăritarele înaintea porcilor”, căci pe lângă ei ne pierdem și pe noi! Faptul că preotul l-a apucat în ultimele clipe ale agoniei lui, nu este un indiciu al milostivirii lui Dumnezeu, căci și Hristos a fost lângă tâlharul cel hulitor, dar aceasta nu i-a folosit cu nimic din pricina inimii lui nepocăite!

5. Cel ce a păcătuțit toată viața, fără a da dovezi de pocăință, dacă se *spovedește sincer*, cu mare durere de inimă, fiind amenințat cu moartea, putem

să-i dăm Sfânta Împărtășanie - Pocăința acestuia o socotim asemenea cu a tâlharului de pe Cruce (Luca 23, 40-43). Dacă se însănătoșează, trebuie să-și urmeze canonul după pravilă. Vezi: *Boala, Pocăința, Spovedania*.

6. „Dacă cineva încă suflă puțin și nu a murit cu totul, dar este nesimțitor, și nu poate să mănânce nimic, sau alt chip scuipe ceea ce îi pune în gură, preotul trebuie cu luare-aminte să însemneze cu semnul Sfintei Cruci numai pe buzele lui, și pe limba lui, atingerea prea curatelor Taine.” - *CFS I, 9 p. 47*.

ÎMPĂRTĂȘIREA ÎMPĂRATULUI. Dintre laici numai împăratul are voie să se împărtășească în Sfântul Altar. - *Sfântul Simeon Tes. V, 151*.

ÎNFRÂNAREA este stăpânirea de sine pentru slava lui Dumnezeu și mântuirea sufletului. Toată făptura este bună și vrednică de a fi folosită de om; însă, „*toate îmi sunt slobode, dar nu toate îmi folosesc*” zicea oarecând Sfântul Apostol Pavel!

1. „Dacă cineva prihănește nunta și pe ceea ce se culcă cu bărbatul ei, fiind credincioasă și evlavioasă ar urî-o, sau ar prihăni-o, ca și cum n-ar putea să se mântuiască, să fie anatema.” - *Gangra I; Apost. 51, 53*;

Abținerea de la căsătorie este o jertfă de sine, dar nu în alt chip, decât numai pentru a sluji lui Dumnezeu. Vezi: *Fecioria, Monahismul*.

2. „... Deci cu drept cuvânt, admirăm fecioria din smerenie și primim înfrânarea ce se face cu cucernicie și cu cinstire de Dumnezeu; tot așa lăudăm abținerea cu smerenie de lucrurile lumești și căsătoria cea cinstită a nunții o cinstim. Nu defăimăm bogăția cu dreptate și facerea de bine și lăudăm simplitatea îmbrăcămintelor cea numai pentru

nevoia trupului, iar de către cele moi și strălucite ne întoarcem. Cinstim casele lui Dumnezeu și îmbrățișăm adunările cele ce se fac în ele ca pe niște sfinte și folositoare. Nu oprim buna cinstire prin case, ci tot locul ce s-a zidit în numele lui Dumnezeu cinstim. Primim adunarea ce se face în Biserica lui Dumnezeu spre folosul tuturor și ferim facerile de bine ale fraților ce se fac în Biserică la săraci. Și în definitiv, toate cele predate de dumnezeieștile Scripturi și de Apostoli ne rugăm Domnului a se face în Biserică.” - *Gangra 21*.

3. „S-a hotărât ca prezbiterii și diaconii din cler care se abțin de la cărnuri, să se atingă de ele (la praznice) și după aceea, de vor voi, pot să se înfrâneze în continuare, iar de nu vor voi să mănânce nici verdețurile ce sunt puse cu cărnurile împreună (la praznice) și de nu se vor supune canonului să înceteze de la rânduiala lor.” - *Ancira 14; Gangra 2; Sfântul Vasile 86*.

Pântecele este cuptorul care aprinde patimile și poftele de tot felul; de aceea Sfântul Apostol Pavel zicea: „Cei ce vor să se îmbogățească cad în ispită, în laț și în multe pofte nesăbuite și vătămătoare, care cufundă pe oameni în prăpastia pierzării; căci iubirea de argint este rădăcina tuturor relelor.” - (I Tim. 6, 9-10). Toată agonisita omului, în general, nu se reduce decât la satisfacerea pântecelui. Când pântecele nu este satisfăcut, toate idealurile dispar, iar omul se transformă în fiară!

După canonul 14 Ancira, în vechime, chiar și clericii mireni căutau să se înfrâneze de la tot ce este pricinuire de păcat. Astăzi, postul Sfântului Ioan Botezătorul, a Mântuitorului, a Maicii Domnului, a Sfinților Apostoli și a tuturor Asceților pe care-i

cinstește astăzi Biserica, este neglijat nu numai de lumea creștină de la periferia spiritualității, ci chiar de cei ce stau pe scaunele Apostolilor în viața isprăvniciei spirituale - Vezi: *Mâncarea*.

4. „Cu adevărat că mănăstirile sunt casă de plângere, zice Sfântul Ioan Hrisostom, unde se vede sac și cenușă, unde este singurătate, unde nu se vede nici răs, nici o îmbulzeală de lucruri lumești, unde este post, unde se culcă pe pământul gol, unde *toate sunt curate de fum, de fripturi, de carne, de sângiuiri, de vuiete, de tulburări și de multe supărări.*” - *Comentar la I Tim. XIV.*

„Iar rânduiala vieții monahicești..., zice starețul Paisie de la Neamț, se închipuiește și se aseamănă petrecerii celei din rai, și se supune voii celei desăvârșite a lui Dumnezeu. Acolo atuncea nu a fost mâncare de carne... Dar dacă cineva, de defăimările celor ce-l sfătuiesc pe dânsul a mânca carne... se rușinează, rușineze-se unul ca acesta și de cinstitul chip al călugăriei căci amândouă sunt una cu alta înjugate..” - *Scrisoare trimisă studenților monahi Gherontie și Doroftei la colegiul Sfântul Sava, București. Din cartea: „Adunare a cuvintelor pentru ascultare, 1817, p. 380-392. Toată tradiția monahală a respectat înfrânarea ascetică, până în zilele noastre - Vezi: Pidalionul de Neamț f. 48-51; Tipicul cel Mare p. 43-44; Pateric p. 94, 116, 190, 214, 458 ș. a; Istoria bis. de Socrate Scolasticul, IV 23; V, 22, VI, 4. ș. a.*

Totuși celor bolnavi și bătrâni care și-au adunat un bogat capital de înfrânare ascetică în tinerețe, li se dezleagă și la carne până ce se fac bine, fiindcă monahii nu se înfrânează pentru defăimare, ci pentru înfrânare. „Se cuvine a mângâia cu bucate pe cei ce mai înainte s-au nevoit, iar pe cei tineri

trebuie să sfătuiți ca mai mult să se înfrâneze.” - *Scara 26.*

5. Pentru aceleași motive se refuză și orice băutură bețivă, pentru un timp mai scurt sau mai îndelungat, mai ales pentru cei tineri.

„Zis-a un bătrân: Dacă ești tânăr, fugi de vin ca de șarpe și de vei fi silit la adunare să bei, bea puțin și încetează. Și măcar de te vor jura pe tine, cei ce te-au chemat, să nu iei aminte la jurămintele lor. Că de multe ori satana silește pe monahi, poate și bătrâni fiind ei, ca să silească pe cei tineri la băutură de vin și la mâncarea cea multă; ci tu să nu te pleci lor, *că vinul și femeile despart pe călugări de Dumnezeu.*” - *Pateric p. 306.*

6. Se poate înfrâna de la pește, brânză, ouă ș.a., când mâncarea este pricină de păcătuire. Sfântul Sava s-a înfrânat toată viața sa de la mere.

7. Stăpânirea de sine este pivotul a toată înfrânarea. Dar stăpânirea de sine se concentrează în *renunțarea la voința personală* pentru Dumnezeu, și încredințată unui părinte duhovnicesc, care știe să povățuiască și pe alții, cum zice Sfântul Vasile; și aceasta este *făgăduința ascultării*, cea dintâi poruncă a Bisericii pentru orice credincios al ei. De aceea *orice fel de înfrânare nu se cuvine a fi practică fără învoirea duhovnicului.*

8. „Dacă cineva ar prihăni, cuprins fiind de mândrie, și se îngreșează de adunările mucenicilor, sau de liturgiile ce se fac pentru dânsule, și de pomenirile lor, să fie anatema.” - *Gangra 20.*

9. Duhovnicul trebuie să ție seamă că există o *evlavie diavolească*; atunci când cineva are destulă stăpânire de sine, dar este corupt sufletește, diavolul nu-l mai luptă trupește ci îl ajută, servindu-se de

el ca de un instrument, ca să distrugă și pe alții prin prăbușirea lui de mai târziu. Prima manifestare a ei este *nesupunerea cugetată și încrederea în mintea lui*, hrănită de duhul slavei deșarte, îmbrăcată într-o smerenie fățarnică, și urâciune față de cei ce nu sunt ca el.

Duhovnicul trebuie să stea cu aceștia cât mai des în contact, ca să-i cunoască bine și să poată să-i sfătuiască cu duhul blândeții, folosindu-se de demnitatea evlaviei și de exemple din Sfânta Scriptură și Sfinții Părinți. Vezi: *Falsitatea. Fățarnicia*. Exemple: *Pateric p. 193, 218-219, 282, 387, 455, 227, 340-341 ș.a.*

ÎNFRÂNAREA DE LA SOTII. Vezi: *Căsnicia*.

ÎNGĂDUINȚA. Vezi: *Toleranța*.

ÎNJURĂTURILE sunt expresiile cele mai imposibile și mai josnice ale cugetării omenești.

1. Cel ce înjură, după ce s-a întrebat de ce obiecte înjură, trebuie pus să analizeze formula înjurăturii, de unde poate să-și cunoască păcatul.

2. Cel ce nu înjură de cele sfinte se canonisește ca și cel ce defaimă, 1-2 ani.

3. Cel ce înjură de cele sfinte se canonisește ca și cel ce *hulește cele sfinte și face ierosilie* sau sacrilegiu.

4. „Cel ce va sudui pe preot, un an să nu se împărtășească, iar de-i va da palme, sau cu băț îl va lovi, 3 ani să nu se împărtășească și măcar de l-ar și ierta preotul, dar el tot un an sub canon să fie.” - *Molitf.*

ÎNMORMÂNTAREA este o datorie și o faptă a milosteniei trupesti. Vezi: *Faptele bune*.

1. Nu este îngăduit a se îngropa morții în biserică. - *PMB gl. 138*. Vezi: *Pomenirile celor morți*.

2. Nu se citește slujba înmormântării la călugă-

rii apostatați nepocăiți, și la cei ce n-au dreptul a fi îngropați în cimitir. Vezi: *Cimitirul*; *PMB gl. 123*.

ÎNȘELĂCIUNEA DUHOVNICEASCĂ provine din pricina:

1. Sentimentalității și a imaginației puternice, condusă de o minte strâmtă și slab înzestrată.

2. Mândriei și a lipsei de a se cunoaște pe sine și rostul vieții, în ansamblul, creațiunii dumnezeiești.

3. Osârdiei în cele evlavioase, care are la temelie imboldul egoist de a dobândi un nume bun, sau de a întrece pe alții și a osândi pe aproapele.

4. Ispita diavolească, după cum se vede din viața Mântuitorului și a Sfinților. Vezi: *Deznădăjduirea, Falsitatea*, Cap. IV. 4.

5. Se recomandă: Deasa mărturisire și ascultarea de duhovnic fără de voia căruia să nu-i fie îngăduit a face nimic fie bine, fie rău.

6. Fapte ale umilinței și luarea aminte de sine.

7. Nevoința dezinteresată față de tot ce este întrecere lumească. Vezi: *Înfrânarea*.

8. Să nu creadă nici unui fel de vedenie, fie cu aparență bună, fie rea; „Și nu este de mirare că chiar satana se preface în înger de lumină” ca să înșele chiar și pe cei aleși. - II Cor 11, 14.,

9. Din înșelăciune nu se poate ieși atât timp cât omul este dominat de încrederea în sine și încăpăținare!

Să i se dea de citit: Viața Sfântului Simeon, din 24 Mai; Pateric Cap. VII. Vezi: *Vedeniile, Rugăciunea, Metaniile*.

JERTFA. Adevărata jertfă este Sfânta Împărtășanie. Darurile aduse de om sunt simbolul dragostei față de Dumnezeu. Jertfa omului se primește de Dumnezeu, în măsura în care el o aduce cu inimă

sinceră și din muncă cinstită.

1. Să nu se amestece alte prinoase cu Sfânta Împărtășanie, ci „să se dea poporului numai Sfânta Cuminecătură spre viața veșnică și iertarea păcatelor, iar aducerea strugurilor să se considere drept pârgă, preoții deosebit binecuvântând-o, să dea dintr-înșa celor ce cer spre a mulțumi Celui ce a dăruit rodurile, prin care trupurile noastre cresc și se hrănesc după hotărârea dumnezeiască. Dacă vreun cleric ar proceda împotriva celor hotărâte, să se caterisească.” - *VI Ecum. 28; Vezi: Darurile, Prescurile.*

2. Jertfa celor căzuți în păcate de moarte și care nu voiesc să se pocăiască nici să se spovedească nu este primită la biserică. *Vezi: Împărtășirea, Miridele.*

JOCUL. Rătăcirea se leagă întotdeauna de ființa adevărului, după cum parazitul se lipește de trupul animalului sau al plantei,

1. Jocul care nu duce la imoralitate este îngăduit, ba chiar necesar, căci dezvoltă fizicul tineretului și recrează sufletește. - *Pateric p. 9,*

2. Jocul care duce la imoralitate se pedepsește după faptele rele pe care le-a produs: de ex. prin joc a ajuns la curvie se pedepsește faptul curviei,”

3. „Nimeni dintre clerici, ori laici să nu se mai joace în ghioci, iar de se va vădi cineva făcând una ca aceasta, de va fi cleric, să se caterisească, iar de va fi laic să se afurisească.” - *VI Ecum. 50; RBOR art. 45-48.*

4. „Vai de cei ce dis-de-dimineată aleargă după băutură amețitoare, și șed până noaptea târziu și se înfierbântă la băut vin... flautul și vinul le înveselesc ospețele, dar nu se griesc de lucrurile Domnului! (*Isaia 5.11-12*) „Ochii ți se uită după femeile altora, iar inima va zămisli păcate!” - *Prov. 23, 33.*

5. Jocul de noroc sub orice formă, și cu orice fel de scop de câștig nedrept și jefuitor, prin care se exploatează naivitatea altuia se canonisește ca și *furtul și uciderea*.

JUDECATĂ. Întotdeauna interesele egoiste ale omului falsifică simțul dreptății și cugetarea sănătoasă, și atunci este de nevoie ca un al treilea să arate adevărul. Adevăratul judecător este Dumnezeu, dar el a dat slugilor sale să facă pe pământ această judecată, în chip provizoriu până la ziua judecății celei de apoi.

1. *Judecata lumească* o fac conducătorii politici după legile civile, care se întemeiază pe legile dreptului natural.

2. *Judecata bisericească* o fac oamenii bisericii, în virtutea dreptului duhovnicesc, care cuprinde în sine și pe cel natural.

„Dar omul firesc nu primește lucrurile Duhului lui Dumnezeu, căci pentru el sunt o nebunie, și nici nu le poate înțelege, fiindcă *trebuie judecate duhovnicește*. Dimpotrivă, omul duhovnicesc poate *să judece totul* și el însuși nu poate fi judecat de nimeni,” - *Cor. 2, 14-15*.

3. Judecata bisericească o fac oamenii Bisericii. Ea este:

a) Judecata care se face la scaunul spovedaniei; Vezi: *Canonisirea* și

b) Judecata disciplinară care se face de către forurile bisericești, după dreptul bisericesc. Vezi: *Neascultarea, Afurisirea, Anatema*.

4. Nu se cuvine ca să se ducă bine-credincioșii creștini la scaunul de judecată al necredincioșilor, ca să capete dreptate. - *Sfântul Isaac Sirul, cuv. 47*.

„Dacă vreun cleric are judecată cu alt cleric, să

nu lase pe episcopul său și să alerge la judecăți laice, ci mai întâi să se cerceteze pricina de episcopul său, sau să se facă judecata de acei pe care i-ar voi ambele părți, cu voia episcopului lor. Iar dacă ar face cineva în afară de aceasta, să se supuie pedepselor canonice. Dacă vreun cleric ar avea judecată cu episcopul său propriu sau cu altul, să se judece de sinodul eparhiei. Iar dacă vreun episcop sau cleric s-ar certa cu mitropolitul aceleiași eparhii să ceară a se judeca ori la exarhul ocârmuirii, ori la scaunul împărăteștii cetăți a Constantinopolului." - *IV Ecum. 9. și Apost. 74, 75; Cart. 8, 12, 14, 15, 16, 27, 28, 36, 38, 68, 87, 96, 105, 106, 111, 115, 118, 134, 137, 138, 139, 140; IV Ecum. 17, 21; I-II 16; Ant. 14; Sard. 4.*

5. „Oricare cleric către alt cleric de va avea vreo tocmeală ceva, sau călugăr, să nu cumva să lase pe arhiereul lor, și să se ducă la judecata mirenească, pentru că aceea este urgisire și muștrare arhiereului, ci întâi că caute să vadă tocmeala lor arhiereul, sau de vor vrea amândouă părțile, adică și unul și altul, de le va da arhiereul voie, atunci să meargă la judecata mirenească, și pedeapsă *n-aibă...*" - *PMB gl. 103. I Cor. 6; Ecles. 12-14;*

JURĂMÂNTUL. Făgăduința simplă se întemeiază pe bunul sufletesc al cinstei și seriozității de om. Jurământul este legământul sufletesc și trupesc în care se ia pe Dumnezeu ca martor. Făgăduințele monahale depuse solemn înaintea Sfântului Altar, devin jurăminte, de aceea ele nu se mai dezleagă. Pedeapsa făgăduinței de frate este un an, aceia a *căsătoriei a doua*. Pedeapsa încălcării jurămintelor monahale este *anatema*. Vezi: *Apostazia monahului, Făgăduința, Monahismul, Anatema, Afurisirea.*

1. „Auzit-ați că s-a zis celor de demult: Să nu juri strâmb, ci să plinești față de Domnul juruințele tale.”

„Dar eu vă spun: să nu jurați nicidecum nici pe cer pentru că este scaunul de domnie a lui Dumnezeu; nici pe pământ, pentru că este așternutul picioarelor Lui... Să nu juri nici pe capul tău căci nu poți face un singur păr alb sau negru.”

„Cuvântul vostru să fie da, da și nu, nu! Iar ce este mai mult vine de la diavolul.” - *Mat. 5, 33-34; Fac. 22, 16; Ps. 131; Mat. 26, 63; II Cor. 1, 23; Ev. 6, 16.*

2. „Canonul supune certărilor pe cei ce jură cu jurăminte păgânești (ca: zău, să mor, pe legea mea ș.a.), iar noi hotărâm afurisirea pentru aceștia.” - *VI Ecum. 94 și Apost. 25, 0, 30; I Sam. 14, 24-46.*

3. „Cei ce se jură să nu primească hirotonia, după ce s-au jurat să nu fie siliți a călca jurământul. Că deși se pare cuiva că este canon care iartă unora ca acestora, însă am cunoscut, prin experiență, că nu se procopsesc cei ce calcă jurământul. Dar trebuie a examina și felul jurământului și cuvintele și dispoziția pentru care s-au jurat și adaosurile cele din cuvinte. Pentru că de nu va fi nici-o ușurare de nicăieri (căci e făcut solemn) trebuie a-i lăsa (să-și îndeplinească jurământul) pe unii ca aceștia...” - *Sfântul Vasile 10.*

4. „Conducătorilor care se jură să facă rău supușilor li se cuvine grea vindecare. Această vindecare este în două feluri:

- întâi, *să se înțeleptească* a nu se jura ușor; iar al doilea,

- *să nu stăruiască în jurămintele cele rele...*” Cel ce se jură să facă rău, pe lângă pedeapsa jurământului i se mai aplică și *altă pedeapsă a faptei rele* pe

care voia s-o facă. Unul ca acesta trebuie neapărat să-și calce jurământul, căci altfel cade în păcatul lui Irod, care a tăiat capul Sfântului Ioan Botezătorul. - *Sfântul Vasile 29.*

5. „Călcătorii de jurământ (la tribunal) vor fi neîmpărtășiți 10 ani...” - *Sfântul Vasile 64.*

6. „Iar pentru călcătorii de jurământ, dacă au călcat jurământul de silă sau de nevoie, să se supună la certări ușoare, încât să fie primiți după șase ani! Iar cei care fără de nevoie au lepădat credința...” după 7 ani să fie primiți la împărtășire. - *Sfântul Vasile, 82.*

7. Cel ce jură strâmb ca să ia bunurile altuia, „acela de va lua canon n-are nici o vindecare a se ierta, fără numai până nu va întoarce să dea asupreală de unde a făcut jurământ strâmb și a luat. Atunci dacă o va da se canonisește 3 ani să nu se împărtășească, și să facă post și metanii și milostenie, ca să-și facă milă de dânsul Hristos Dumnezeu și să-l ierte de jurământul ce a jurat strâmb, și s-a lepădat de Dânsul. Pentru că zice dumnezeiescul Grigore Bogoslovul: „cine va jura strâmb, acela de Dumnezeu se leapădă.” - *PMB gl. 372. Vezi: Furtul.*

8. „Preotul să nu se jure fieștece jurământ, nici mic, nici mare, nici cu voie, nici fără de voie; Iar de va face aceasta să se scoată” din preoție. - *PBG p. 114 (101) Vezi: Blestemul, Anatema, Afurisirea.*

9. „Cei ce de voie sau fără de voie au călcat jurământul, socotim că trebuie a le prelungi neîmpărtășirea vreme de un an, mâncând uscat după ora a noua, și în fiecare zi făcând câte 250 de metanii.” - *Sfântul I. Post. 31.*

LAUDA este de două feluri: a) a lăuda pe alții și b) a se lăuda pe sine.

1. Este îngăduit a lăuda pe aproapele, numai atunci când este descurajat duhovnicește sau în ocupația sa.

2. Nu este îngăduit a lăuda pe aproapele cu gând egoist și lingușitor, căci aceasta este o faptă vicleană.

„Astfel de oameni nu slujesc lui Hristos, Domnul nostru, ci pântecelui lor, și, prin vorbiri dulci și amăgitoare, ei înșeală inimile celor lesne crezători”, înșelând pe alții și pierzându-se și pe sine. - *Rom. 16, 18.*

3. *Omul numai atunci se poate lauda pe sine* când este calomniat și deznădăjduit, numai în măsura în care este de nevoie ca să-și mențină cumpătul.

4. Dar n-are dreptul să se laude hrănindu-și orgoliul, căci *mândria* este un păcat de moarte. „Dacă Dumnezeu nu va slăvi pe om, slava oamenilor nu este nimic!” - *Pateric p. 212. Vezi: Falsitatea, Minciuna.*

„Vai omului aceleia care are numele său mai mare decât faptele sale.” - *Pateric p. 220.*

LAUDELE BISERICII sunt șapte:

1) Vecernia; 2) Polunoșnița; 3) Utrenia; 4) Ceasul I; 5) Ceasul III; 6) Ceasul VI; și 7) Ceasul IX.

Pavecernița este slujba de după masa de seară, cu caracter pur monahal. Obednița se face în mănăstiri, când nu este liturghie. Pustnicii care nu aveau posibilitatea să facă liturghie, meditau asupra Tainei liturgice prin slujba Obedniței. La cele șapte laude primare, adăugându-se Pavecernița și Obednița, fac în total 9 laude.

Laudele Bisericii sunt grupate în trei cicluri:

1. *Ceasul al nouălea, Vecernia și Pavecernița; în*

unele mănăstiri, unde se respectă mai riguros vechea tradiție monahală, Pavecernița se face imediat după masa de seară.

2. *Polunoșnița, Utrenia și Ceasul I*, care se obișnuiesc a se face între ora 1 și 4 noaptea.

3. *Ceasul III, Ceasul VI, și Obednița* se fac dimineața la ora 10⁰⁰, când nu este Liturghie. Când se face Liturghie, Obednița se cuprinde în rugăciunile Liturghiei; atunci slujba începe la ora 8 dimineață.

Acatistul se face dimineață înaintea Liturghiei, în timpul proscomidiei, când se pomenesc pomelnicele și, în același timp, se slujesc și acatistele date de credincioși. Unde nu sunt acatiste de slujit, poate lipsi slujba acatistului, și să se înceapă direct cu ceasul al treilea.

LĂCOMIA este dorința dezechilibrată de a câștiga pentru sine. Ea este un păcat de moarte, căci dă naștere la toate nelegiuirile vieții sociale, care culminează în războaie, după cum mândria dă naștere la toate relele sufletești care culminează în necredință. După cum o mână spală pe alta, tot așa și lăcomia se ajută cu mândria.

1. **Lăcomia pântecelui** este păcatul poftei și al îmbuibării nestăpânite, care duce la lăcomia de averi, „pentru care unii s-au rătăcit de la credință.” Cumpătarea în mâncare nu constă într-o anumită măsură sau volum de alimente pentru toți, ci în a mânca numai cât trebuie pentru întreținerea vieții omenești. Călăuza lăcomiei pântecelui este plăcerea gâtlejului.

2. **Lăcomia după averi** este rădăcina tuturor relelor și cei ce au umblat după ele s-au rătăcit de la credință și și-au agonisit o mulțime de suferință. (I Tim. 6,10) Ea se naște din:

- a) lăcomia pântecelui,
- b) din lux și destrăbălare,
- c) orgoliul vieții sociale, și
- d) din plăcerea de a aduna care duce la necredința lui Iuda.

Ea odrăslește: nemilostivirea și urâciunea, minciuna, călcarea jurământului și trădarea credinței și a aproapelui.

3. **Vindecare:** „Luați seama la voi înșivă, ca nu cândva să vi se îngreuneze inimile voastre cu lăcomia mâncării și a băuturii, și cu îngrijorările acestei vieți, și astfel să vie peste voi ziua aceea fără de veste.” - *Luca 21, 34; Efes 5, 18; Filip. 3, 18.*

4. „Toate lucrurile îmi sunt îngăduite, dar nu toate îmi sunt de folos... și nimic nu trebuie să pună stăpânire pe mine. Mâncările sunt pentru pânțec, și pânțecul pentru mâncări; și Dumnezeu va nimici și pe acesta și pe acelea.” - *I Cor. 6, 12; Prov. 21, 16. În frânarea.*

5. Lăcomia este un păcat de moarte și cine este stăpânit de ea și nu se pocăiește, *nu poate fi împărțit, și nici darurile lui nu se pot primi la biserică;* ba nici nu se îngroapă în cimitir. - *Mânt. Păc. 9.*

6. Clericul, stăpânit de o astfel de patimă, nu poate sta înaintea Sfântului Altar să slujească, căci: „Nici hoții, *nici lacomi*, nici bețivii... nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu.” - *I Cor. 6, 10.*

7. „Vai de cel ce strânge câștiguri nelegiuite pentru casa lui, ca să se așeze apoi cu locuința într-o poziție înaltă și să scape de osteneți.” - *Avac. 2, 9.*

LEGĂTURA DUHOVNICEASCĂ este supunerea conștiinței față de adevărul haric al Bisericii, sub oblăduirea ierarhiei, care are puterea de-a lega și a dezlega. *Mat. 18, 18.*

Cine leagă: Toată puterea de a lega și a dezlega este dată arhiereului și sinodului. Duhovnicul leagă și dezleagă numai în virtutea hirotiesiei sale de ispravnic al tainelor lui Dumnezeu. (I Cor. 4, 1) În virtutea adevărului poate face un fel de legătură și părinții asupra fiilor, și orice credincios asupra aproapelui său. - *Deut. 21,18-21; 26. 16-26. Vezi: Afurisirea, Blestemul,*

2. Legați sunt: Credincioșii de către duhovnicii lor -clericii inferiori de către episcopul lor și arhiereul de către Sfântul Sinod.

3. Principiile, după care se conduc cei ce au putere de a lega și dezlega, sunt acele ale dogmaticii și ale moralei, căci fără de învățătura Evangheliei ei nu pot face nimic; „fără de Mine nu puteți face nimic”, zicea Mântuitorul.

4. Cine leagă duhovnicește pe cineva, adică îl oprește de la slujba Bisericii, sau de la o faptă oarecare, ș.a., și procedează cu îngâmfare, gândindu-se că el are putere de a lega după bunul plac, acela se leagă singur cu legătură nedezlegată și aspru osândită. „Întoarce-se-va durerea lui la capul lui și nedreptatea lui pe creștetul lui se va pogori.”

5. Nici un cleric nu poate dezlega pe cel legat de altul, decât numai dacă cel ce l-a legat a murit, sau l-a legat pe nedrept și, în urma judecății făcute, a hotărât sinodul sau episcopul să fie dezlegat.

6. „Dacă vreun episcop, prezbiter sau diacon caterisit după dreptate, pentru vinovății arătate, ar îndrăzni să se atingă de liturghia încredințată lui odinioară, acesta să se înlăture definitiv de la Biserică.” - *Apost. 28.*

7. „Cine va lua certare de la duhovnicul său, ca să nu se împărtășească, și el se va împărtăși, să se

despartă de Biserică în 3 ani, că se cade acela ce-l leagă să-l dezlege; iar de-l vor lega alții, alții să-l dezlege; de se va pocăi să se primească la împărtășanie..." *PBG p. 115 (115).*

8. „Oricare om sau femeie de-și va lăsa duhovnicul său fără oarecare vină și se va spovedi la altul, să se despartă de Biserică cu acela ce-l primește pe dânsul..." *PBG p. 115 (117) Vezi: Duhovnicia.*

9. „Dacă vreun prezbiter, sau diacon se afurisește de episcop, acela să nu poată fi primit de altul, decât de cel ce l-a afurisit, fără numai dacă din întâmplare ar fi murit episcopul care l-a afurisit." - *Apost. 32, 33.*

Clericul care este oprit de slujbă, fie pe drept sau pe nedrept, nu poate sluji până nu capătă dezlegare. - *Apost. 39. Vezi: Neascultarea.*

10. Starețul sau clericul care a fost legat de răposatul său înaintaș ca să îndeplinească anumite obligații, fie funcțiuni sau lucruri practice, fără a calcula, dacă cel obligat este în stare să le poată îndeplini, „acea legătură este fără cuvânt și din această pricină este neputincioasă - Drept aceea, se dezleagă acel legat, de va merge la arhiereu și-și va arăta ale sale," - *Sfântul Nicolae 7. Vezi: Blestemul.*

11. Rânduiala ctitoricească, când testamentul cuprinde imposibilități, totale sau parțiale, după o examinare serioasă și în de comun acord cu autoritatea respectivă, se poate modifica și îndrepta. *Vezi: Ctitoria, Mănăstirile.*

LEHUZA. „Femeia de va naște, să se împărtășească după 40 de zile de la naștere; iar de va veni spre dânsa moartea degrabă, până la 40 de zile sau în ziua dintâi de la naștere, atunci să se împărtășască; asemenea și copilul botezat să se împărtășească,

de-i va fi lui moartea până la 8 zile, sau și în mai multe zile, ci femeii să i se citească molitfa după naștere, și așa să se împărtășească, și ea și copilul.”

2. „Și babele ce slujesc la naștere, învățăm pe acelea până a șaptea zi să vie la Sfânta Împărtășanie, pentru că și acestea slujbe de trebuință îndeplinesc; și alte femei ce vor fi fără de lucru și fără de slujbă, ce vor veni spre aceasta într-acel ceas de naștere, unele ca acelea să fie primite în biserică, până a 12 zi, iar altele până la 15 zile, care și cum au slujit...” Vezi: *Moașa*.

3. „De va naște femeia în Sfintele Paști, aceea până la săptămâna să se spele cu apă și să ia aghiazmă,” - *PBG p. 103 (48)*.

4. În postul mare lehuza are voie să mănânce untdelemn și să bea vin. Ba poate să mănânce și lapte și alte mâncări care sunt oprite în post, dacă este slăbită. Vezi: *Boala, Postul*.

LENEVIREA este unul din păcatele de moarte, căci ea duce la tot felul de păcate. Când omul nu-și ocupă timpul cu fapte bune, atunci vine diavolul și-i dă de lucru. Vezi: *Gândurile*.

Ea izvorăște:

1. Din descurajarea sufletească și din lipsa de ajutor social. Vezi: *Lauda, Deznădăjduirea*.

2. Din mândrie: „Leneșul se crede mai înțelept decât șapte oameni care răspund cu judecată.” - *Prov. 26,16*.

3. Din iubirea de trai bun: „Leneșul își vără mâna în blid și-i vine greu s-o ducă la gură. Cum se învârtește ușa în țâțânile ei, tot așa se învârtește și leneșul în patul lui.” - *Prov. 26, 14-15*.

4. Lenevirea de la slujba bisericească își poate avea izvorul în lăcomie și neglijență atât pentru

clerici cât și pentru laici, - *IV Ecum. 3; Vezi: Rugăciunea, Canonisirile.*

5. Ea duce la: - sărăcie: „Și sărăcia vine peste tine fără de veste ca un hoț, iar lipsa ca un ostaș” care robește. - *Prov. 24, 34.*

6. Ea duce la: - clevetire, hoție, curvie, beție, ucidere și altele, făcând cea mai amară viață și materială și duhovnicească. „Precum fumul gonește pe albine și atunci se ia dulceața lucrării lor, tot așa și odihna cea trupească gonește frica lui Dumnezeu din suflet și-i prăpădește toată lucrarea cea bună a lui.” - *Pateric p. 175. Vezi: Munca.*

7. După cum cel leneș nu are voie nici să mănânce, (II Tes. 3, 10), tot așa *nu poate nici să se împărtășească* cu Sfintele Taine.

8. „Călugărul de se va da somnului, trupului său este călugăr, iar nu Duhului Sfânt.” - *PBG p. 128. Tipicul cel Mare p. 54.* Omul, în viața sa, nu trebuie să simtă plăcerea odihnei ci numai necesitatea ei.

„Dacă vrei să te apropii de Dumnezeu cu inima ta, mai întâi arată-i Lui dorința prin ostenelele cele trupești, căci prin acestea se face începutul viețuirii tale celei duhovnicești. Căci inima se apropie foarte mult de Dumnezeu prin folosirea unui fel de hrană...” - *Sfântul Isaac Sirul, cuv. 74. Vezi: Înfrânarea.*

LEPĂDAREA DE CĂLUGĂRIE. *Vezi: Apostazia monahului.*

LEPĂDAREA DE COPIL. „Pe cele ce își leapădă pruncii pe la ușile bisericilor, legea le pedepsește ca pe ucigașe, chiar dacă i-ar lua cineva și le va purta de grijă.” - *Sfântul I. Post. 26. Vezi: Datoria, Creșterea copiilor, Avortul.*

LEPĂDAREA DE CREDINȚĂ. *Vezi: Apostazia.*

LEPĂDAREA DE LUME este lepădarea de influența rea pe care o aduce contactul cu lumea, iar nu urâciunea față de oameni.

1. „Călugărul cât va fugi de ai lui, atât se apropie de Dumnezeu; și cât se apropie de ai lui, atâta fuge de dânsul darul lui Dumnezeu.” - *PBG p. 129.*

2. „Zis-a avă Marcu către avă Arsenie: Pentru ce fugi de noi? Zis-a lui bătrânul: Dumnezeu știe că vă iubesc pe voi, dar nu pot să fiu și cu oamenii și cu Dumnezeu. Cele de sus, mii și milioane au numai o voie, iar oamenii au multe voi. Deci nu pot să las pe Dumnezeu și să vin într-o petrecere cu oamenii.” „Pentru că dragostea lumii aceștia ne desparte pe noi de dragostea lui Dumnezeu.” - *Pateric p. 16 și 244; Scara 1, 2, 3, 4.*

LINGUȘIREA. Răpirea bunurilor cuiva se face în două feluri: prin silă și prin înșelăciune. Lingușirea este mijlocul de a înșela. După cum cel ce ajută pe hoț, se pedepsește ca și hoțul însuși, tot așa și lingușitorul se pedepsește ca și înșelătorul, care nu este altceva decât un *hoț mascat*.

Canonul care se aplică furilor se aplică și lingușitorilor.

Dacă cineva prin lingușiri a căutat să facă rău cuiva, apoi pe lângă canonul furilor de 1 an sau 2, se aplică și canonul sfătuitoarelor la rău, pe care sinodul de la Gangra c. 3, îi dă anatemei. Vezi: *Tovărășia la rău.*

LINIȘTEA. Vezi: *Isihasmul.*

LIPSA DE LA SLUJBĂ

1. Clericul și laicul care nu se duce la biserică din lene se caterisește și afurisește. *Vezi: Lenevirea. Predica.*

2. „Călugărul fiind în mănăstire și, fără de o

nevoie mare, va lipsi de la Liturghie, să facă 70 de metanii, iar de va lipsi de la Pavecerniță, 150 metanii.”

„Cine va lipsi de la Liturghie, să facă 200 de metanii” dacă stă fără lucru. - *PBG p. 121.*

3. „Călugărul de nu va veni la Polunoșniță, să facă 150 de metanii, iar de nu va veni la toată Utronia, să nu mănânce în acea zi, după cuvântul lui Pavel Apostolul, să nu mănânce deșert.”

4. „Călugărul de nu va veni la Liturghie, fiind fără de lucru, să nu mănânce până la al 9-lea ceas (15⁰⁰) și metanii 100.”

„Iar de va fi trimis la slujbă, spre unii ca aceia nu este lege.”

5. „Călugărul de va mânca și va bea după Pavecerniță, 50 de metanii.” - *PBG. p. 129.*

LITURGHISIREA este slujba prin care se săvârșește Sfânta Împărtășanie.

1. Pregătirea clericului - Să fie hirotonit după canoane. *Vezi: Hirotonia.*

2. Este dator ca mai întâi să săvârșească slujba celor 7 laude. - *PMB gl. 72. Vezi: Laudele bis.*

3. „Nici un preot să nu slujească cu oțet, ci cu vin și cu apă, iar de nu se va afla vin și va fi nevoie iar acela află struguri, să-i strecoare, și să le citească molitva și să-i blagoslovească și să facă cuminecătura dintr-înșii; iar de nu se vor afla nici struguri și va fi nevoie mare, ca să nu se lase Liturghia, acela să slujească Liturghie cu oțet și să-i pară rău cu frică.” - *PBG pag. 102 (47).*

4. „Dacă vreun episcop, prezbiter sau diacon, sau oricare din catalogul preoțesc, săvârșindu-se Sfintele Taine nu se va împărtăși, să spună pricina (superiorului lui) și de va fi binecuvântată, să aibă

iertare; iar de nu va spune, să se afurisească ca unul ce s-a făcut pricinuitor de vătămarea poporului și i-a dat de bănuț că nu le-a săvârșit fiind vrednic.” - *Apost. 8 și 9. Vezi: Ierosilia.*

5. „Trebuie ca să se bage bine de seamă ca ipodiaconii, și mai ales cei deplin hirotoniți, să se împărtășească cu Sfintele Taine...” - *Sint At. IV p. 462, n. 18.*

6. „Orice preot va sluji Liturghie, și nu se va împărtăși cu Sfânta Taină, că se va socoti că este nedestoinic, prepunând el ceva, un lucru oarecare, cum va ști însuși acela, unii ca aceia *să se scoată din preoție 3 anic*ă de se va ști pe sine nedestoinic de Sfânta Împărtășanie, dar cum să-și bată joc de Sfântul Trup și de Cinstul Sânge al Domnului nostru Iisus Hristos și să între să slujească întru zi fiind nedestoinic.” - *PBG p. 123.*

7. „Sfintele Altarului să nu se săvârșească decât de oameni care au ajuns (postit)...” - *Cart. 48.*

8. „Conform credinței înțelegerii celei din Niceia, s-a adevărit ca Sfintele să nu se săvârșească după prânz, ci, după cum este de cuviință să se aducă de cei ajunați.” - *Cart 56; VI Ecum. 29, 89,*

9. „Nu se cuvine a se săvârși Sfânta Jertfă, prin case de episcopi sau prezbiteri.” - *Laod. 58.*

10. „Clericii care liturghisesc sau botează prin paraclisele care se află prin case, hotărâm să se facă aceasta cu voia episcopului acelu loc. Dacă vreun cleric nu va păzi aceasta, să se caterisească.” - *VI Ecum. 31 și 59.*

11. Nu se cuvine a liturghisi preotul fără căldură, afară de mare nevoie și dacă nu s-a aflat acolo nicidecum.” - *Sfântul Nichifor 13, Vezi: Liturghia m. î. sfințită.*

12. Arhiereul poate liturghisi și singur în caz de nevoie. - Sfântul *Simeon Tes. IX, 10-13*.

13. Preotul care nu slujește nu poate scoate miride. Vezi: *Ierosilia*.

14. Greșeli Liturgice: „De se va întâmpla să se verse Sfintele mai înainte de Vohodul cel mare, atunci preotul să facă iară a doua proscomidie, și obârșind deplin să zică și molitva preadălojeniei (înainte-punerii, proscomidiei), de aici să înceapă Dumnezeiasca Liturghie, nu de acolo de unde s-a întâmplat de s-au vărsat Sfintele, și să o obârșească de tot, și să se împărtășească Dumnezeieștilor Taine și să facă otpust.”

„Iar de se vor vărsa după vohodul cel mare, întru scrisoare aceasta nu aflăm să se mai facă altă proscomidie.”

15. „Iară de se va întâmpla să mănânce Dumnezeiescul Agneț, șoarece sau altă jiganie, și preotul nu va vedea, atunci trebuie să facă altă proscomidie, de va fi însă mai înainte de vohodul cel mare, preotul să se spovedească de păcatul lui la arhiereul său, și arhiereul să-l canonească, iar nu să-i ia darul, și *canonul lui este să-l oprești câțva vreme* de se va fi întâmplat să se facă acel lucru din lenea lui; iar de va fi nevoie de preot și se va întâmpla în Postul cel Mare, sau la Crăciun, sau la Bobotează sau în alte zile mari ca să nu se oprească lucrul lui Dumnezeu, atunci să n-aibă preotul canon de opreală, ci numai post, milostenie, molitve și rugă.”

16. „Iară Sfintele care se vor vărsa se cade preotului să le adune într-un vas curat și să le bage unde se spală când se va împărtăși Dumnezeieștilor Taine, sau într-alt loc sfânt să le acopere, să nu se calce, sau să se întâmple într-alt chip, și de se va

întâmpla a prinde acea spurcăciune care a mâncat Dumnezeiescul Agneț atunci să-l îngroape în pământ.” - *PMB gl, 164.*

17. Locul unde s-au vărsat Sfintele să se răzuiască bine și țărâna să se îngroape adânc în pământ. Dacă este pardoseală să se scoată scândura, iar dacă este piatră să se ardă cu spirt. Veșmintele îmbibate cu Sfintele să se taie bucata și să se facă procovețe, sau să se ardă la spălător, mai ales dacă s-au vărsat după sfințire. - *Sfântul Simeon Tes. IX, 81, 83.*

18 „Iar de va cădea sveada (steluța) de pe disc, să fie oprit de Liturghie, de a nu se împărtăși 40 de zile”, mai ales când vor cădea și miride.

19. „Preotul de va avea prescuri proscomidite, și nu le va pune întru bună pază să nu între înlăuntru bisericii câini să le mănânce, atunci se pedepsește preotul acela cu oprire de preoția lui, că de le-ar fi păzit, nu s-ar fi fost făcut păcatul acela.” - *PMB gl. 164.*

20. „De se va întâmpla să se strice Cinstitele Daruri, atât cât să nu poată preotul să le potrivească, acele Sfinte nici să le ardă, nici să le arunce în apă, ci să bage vin dulce într-însele și să le potrivească.”

21. „La jertfelnic în lăuntru, trebuie să aibă loc necălcăt într-o parte, să fie săpat și înfrumusețat ca să te speli dacă vei face Liturghie; și după spălare ferește să nu cadă sau să pice afară din spălătoare să se calce, c-apoi va fi mare muncă sufletului tău.”

22. „La Jertfelnic oameni mireni să nu intre, nici femei mirene, iar călugărița intră să facă curățenie.” - *PMB 165. Vezi: Altarul.*

23. „Cine nu-și va feri Sfântul Agneț, ci îl va gusta șoarece, sau îl va sfărâma, post 40 de zile.”

24. „De va cânta preotul Liturghie și va uita să potrivească Sfintele Daruri să le socotească până dimineața, și atunci să le potrivească pe dânsle.” - *PBG p. 128.*

25. „Preotul când taie Sfântul Agneț, și de va cădea dintr-însul o fărâmitură cât de mică, să facă 200 de metanii.” - *PBG p. 127.*

26. „Când vrei să potrivești Sfânta, nu pune vin mult.”

27. „Se cade preotului să șadă la masă cu frica lui Dumnezeu, să mănânce și să bea câte puține și să se socotească, că slugă este, că grăiește Scriptura: preotul care se îmbată, cum va judecata drept, aceasta am ales iar nu învăț, nu zic Scripturile să nu bei vin, ci să bei dar să nu te îmbeți, că tot bețivul sărăcește și mintea-și pierde, și mult rău face și pe sine se sugrumă, și sufletul lui îl dă dracului.” - *PBG p. 128. Vezi: Povățuirile din Liturghier.*

28. Pentru contribuția poporului, vezi: *Rugăciunea obștească.*

LITURGHIA MAI ÎNAINTE SFINȚITĂ este cu mult mai înainte de Sfântul Grigore Dialogul. El numai a făcut-o mai bine cunoscută, în părțile Apusului.

Postul cel Mare este cu deosebire vremea pocăinței, când nu se îngăduie nici un fel de veselie, nici chiar cea duhovnicească, în afară de cântările de la biserică. - *Laod. 51, 52.*

- În Postul cel Mare nu este îngăduit a se dezlega ajunarea până seara; respectând acest principiu, atunci nu se mai putea face deloc Sfânta Liturghie, fiindcă Sinodul din Cartagina c. 56, oprește să se facă Liturghie după amiază. Și atunci, prin Liturghia mai înainte sfințită se împacă și una și alta: cu vecernia se sfârșește ziua în ajunare, fiindcă atunci

se făcea într-adevăr seara, iar cu Sfântul Agneț mai înainte sfințit, se înlătură greșala de a face Liturghie după amiază, nelipsind, în același timp, nici pe credincioși de Sfânta Împărtășanie.

Prin această Liturghie se dă întâietate postului față de Liturghia obișnuită, respectând, în același timp, esența Tainei de îndumnezeire a omului prin hrana mistică a Sfintei Euharistii, care se oferă credincioșilor.

1. Preotul care are să slujească Liturghia mai înainte Sfințită, se pregătește mai înainte, ca și la Liturghia obișnuită. Vezi: *Liturghisirea*.

2. „În toate zilele postului Sfintei Patruzecimi să se facă Sfințita Liturghie a celor mai înainte Sfințite, afară de Sâmbăta (când se face a Sfântului Ioan Hrisostom) și Dumineca (când se face a Sfântului Vasile) și de sfânta zi a Bunei Vestiri.” - *VI Ecum. 52; Laod. 49*.

3. „Trebuie ca și Agnețul să fie întreg, iar nu o parte pentru ca să se frângă după obicei și împărțindu-se să se dea, căci numai aceasta a rămas a se face de la Liturghia cea desăvârșită, adică a se împărți...”

4. „Căldura atunci se pune nu pentru vreo săvârșire, de vreme ce nici la Liturghia cea desăvârșită nu se pune pentru vreo săvârșire, ci pentru ca gustând cald din înfricoșatul Potir, să înțelegem cum că Hristos și murind, Trupul Său cel făcător de viață a fost nedespărțit de Dumnezeuzeire, ca și Dumnezeuzeiescul Suflet, și plin de lucrările Duhului....” - *Sfântul Simeon Tes. IX, 58*.

5. „Prea Sfintele Daruri cele mai înainte Sfințite, nu iau nimic prin rugăciunile cele ce se zic la Prejdsveštenie, căci sunt desăvârșite...” ci toată

slujba își are efectul obișnuit al Vecerniei și al Obedniței. - *Sfântul Simeon Tes. IX, 57.*

6. În afară de Postul mare nu se poate face Liturghie mai înainte Sfințită. - *Sfântul Simeon Tes. IX, 59.*

Astăzi, se obișnuiește a se face în Postul Mare, prin mănăstiri numai miercurea și vinerea - *Tipicul cel Mare p. 502. Vezi: Postul.*

LITURGHISIREA CELUI NEHIROTONIT. Vezi: *Ierosilia.*

LOGODNA CANONICĂ este învoiala legitimă de a se căsători doi tineri. Despre condițiile logodnei, vezi: *Căsătoria.*

1- Citeții și cântăreții nu se pot însura cu femei din altă religie sau confesiune. - *IV Ecum. 14.*

2. „Nu se cuvine a se încuscri cu nici un eretic, ori a da fii sau fiice, ci a le lua numai atunci dacă ar făgădui că se fac creștini.” - *Laod. 31, 10; Cart 29; VI Ecum. 72.*

3. „Fetele care au urmat amorezaților fără știrea tatălui, acestea *curvesc*; iar dacă se împacă părinții se pare că lucrul ia vindecare, dar nu se vor primi îndată la împărtășire, ci *după* trei ani.” - *Sfântul Vasile 38 și 26.*

4. „Cei ce răpesc femei cu nume de căsătorie, sau cei ce lucrează împreună, sau se sfătuiesc împreună cu cei ce le răpesc, Sfântul Sinod a hotărât să cadă din treapta lor dacă sunt clerici, iar de sunt laici să se anatematisească.” - *IV Ecum. 27, VI Ecum. 92.*

5. „Fetele care s-au logodit și apoi au fost răpite de alții, Sinodul a socotit ca să se dea înapoi celor logodiți cu ele mai întâi, chiar de ar fi suferit și silă de la aceia.” - *Ancira 11.*

6. „Cel ce va lua întru împărtășire de nuntă pe femeia logodită cu altul, fiind încă viu logodnicul ei, să se supună vinovăției preacurviei” 15 ani. - *VI Ecum. 98; Sf Vasile 25, 30.*

7. „Logodindu-se cineva cu o fecioară, înainte de care necinstise pe sora ei rămasă gravidă, după care fapt s-a cununat cu cea logodită, iar sora ei necinstită s-a sinucis; s-a poruncit ca cei care au avut cunoștință de această pricină *să se primească împreună cu cei ce stau în biserică după zece ani de pocăință respectând treptele hotărâte.*” - *Ancira 25. Vezi: Tovărășia la rău.*

8. „De se va afla cineva cu soacra sa trupește adică să facă păcat cu muma logodnicei lui, atunci să nu se facă acea nuntă, ci să se oprească. Iar dacă se va fi blagoslovit cu femeia lui, atunci îi va fi venit acel păcat, de-l va fi făcut, împreunare de sânge, atunci nunta să nu se despartă, ci numai să se cano-nisească aceia ce au făcut amestecarea de sânge.”

„Iar canonul lor este de 12 ani, și-l vor tăia și mai puțin de vor vrea să facă post, metanii și milostenie.” - *PMB gl. 238, Siluirea.*

9. În post nu se fac logodne și nici nuntă. Vezi: *Postul, Căsătoria, Liturghia m. î. Sfințită.*

LOGODNA ȘI RUDENIILE. Biserica a oprit căsătoria dintre rudenii ca să nu se dea prilej de imoralitate în cercurile intime ale familiilor.

I. Rudeniile de sânge: Se opresc de la căsătorie în linie dreaptă la infinit:

a) *suitoare:* de ex.: Ioan nu poate să ia în căsătorie pe mamă, bunică, etc.

b) *coborâtoare:* pe fiică, nepoată, strănepoata fiului sau a fiicei lui, etc.

2. În linie colaterală se oprește până la gradul

al 7-lea inclusiv, de ex.: Ioan este cu sora sa în gradul al 2-lea fiindcă sunt 2 nașteri. Ei bine, el nu poate lua nici pe fiica sorii sale căci sunt în gradul 3, nici pe nepoată (gr. 4), nici pe strănepoata I-a, a II-a, a III-a, a sorii sale, ci abia pe strănepoata a V-a căci este în gradul al 8-lea. Dar aceasta este o imposibilitate de vârstă!

3. *Este posibilă căsătoria între veri:* Tatăl și mama se consideră o singură persoană de rudenie, de aceea se înseamnă cu un singur semn. Ca să se afle al câtelea văr este Maria, logodnica lui Ioan, se însemnează nașterea lui cu un cerc O, a tatălui lui cu alt cerc, (iar dacă este rudă după mamă cu un triunghi) de acolo se suie în sus la bunici, etc., până când găsește pe strămoșul comun atât al lui Ioan cât și al Mariei.

De la strămoșul comun, se coboară, folosindu-se de aceleași semne, până când ajunge la Maria. Numără câte semne, - cercuri sau triunghiuri, - sunt de la cercul lui și până la triunghiul Mariei inclusiv, și află câte grade de rudenie îi desparte. Dacă îi despart 7 grade inclusiv, atunci ei sunt în gradul al 7-lea și deci nu se pot căsători. Dacă îi despart 8 grade inclusiv, atunci ei sunt în gradul al 8-lea și deci se pot căsători. (Ca să se înțeleagă mai ușor, e bine ca să se facă schema pe o bucată de hârtie).

II. **Încuscrire** se numește legătura dintre 2 sau 3 familii prin căsătorie.

1. Membrii a 2 familii odată încusprite nu se pot căsători decât de la gradul al 5-lea inclusiv. Cei din gradul 6 se pot căsători.

2. Membrii încuscriți prin 3 familii nu se pot căsători decât de la gradul al 3-lea inclusiv. Cei ce

sunt în gradul al 4-lea se pot căsători. Vezi: *Curvia cu rudenii*.

III. Înrudirea spirituală. Nu se pot căsători:

1) *Nașul* cu fina: cu fiica finei; cu mama finei.

2) *Finul* cu fiica nașului. 3) *Fiul* nașului cu fiica finei.

Nașul cu finul se înseamnă cu un singur semn căci este o naștere spirituală. Căsătoria cu rude spirituale este oprită până la *gradul al 3-lea inclusiv*. Vezi: *Curvia cu rude spirituale; Căsătoria nelegiuită*.

IV. Înrudirea prin adopțiune se oprește de la căsătorie până la *gradul al 3-lea inclusiv*.

LUNILE NOI. Vezi: *Superstițiile, Vrăjitoria*.

LUPTA DUHOVNICEASCĂ. Omul trebuie să lupte cu greutățile vieții, fiindcă unde nu-i luptă nu-i cunună. „În lume necazuri veți avea”, zicea Mântuitorul ucenicilor Săi. Cu cât se luptă cineva mai mult cu greutățile vieții, cu atât se încununează mai strălucit.

1. Biruința atârnă, în mare măsură, de firescul potolit al fiecăruia și de voința personală condusă de puterea credinței în Dumnezeu.

2. Cel ce din fire este potolit, o greșală mică a lui poate fi socotită ca un păcat mare. Vezi: *Știința, Înfrânarea*.

3. Cel pătimăș care se luptă, dar cade, păcatul lui poate fi tratat cu multă îngăduință, dacă el continuă cu lupta mai departe. Vezi: *Pocăința, Spovedania, Mândria*.

4. Cel ce a căzut fără luptă într-un păcat mic, poate fi socotit ca un păcat mare, mai ales dacă este stăpânit de neglijență. - *Iezechiel 33, 12*.

5. Dumnezeu dă Harul Său, în măsura în care omul se silește să lucreze cu el, fiind întotdeauna

cu luare-aminte de sine să nu piardă umilința inimii. *Vezi: Deznădăjduirea.*

6. Cel ce se mândrește și se complace în duhul mândriei, nesocotind ajutorul lui Dumnezeu, atunci se retrage de la el Harul, și, odată rămas numai cu puterile sale proprii, se prăbușește în mari păcate, fiindcă lui Dumnezeu mai mult îi place un păcătos smerit, decât un sfânt mândru! „Cel ce suferă moartea mucenicească de la început nu triumfă decât o singură dată, zice Sfântul Ciprian, însă cel care suferă neîncetat lupta durerii (ascetice), și nu este înfrânt, acela triumfă în toate zilele.” - *Scris XV. Vezi: Gândurile.*

LUXUL. Izvorăște din slava deșartă.

Tot ceea ce este îndeletnicire, care aduce pierdere de vreme, bani cheltuiți în zadar și mai ales destrămare sufletească, nu mai este o cultivare naturală a frumosului, ci o îndeletnicire exagerată și vrednică de osândă. De multe ori cu cât exteriorul este mai împodobit cu atât interiorul este mai sărăcit duhovnicește.

Luxul dă pe față neseriozitatea lăuntrică și duhul cel rău al mândriei; și noi știm că Dumnezeu stă împotriva celor mândri, iar celor smeriți le dă Har.” - *Iacob 4, 6.*

1. „Cei ce s-au luminat prin Botez întru Hristos, au făgăduit petrecerea Lui cea în trup (vor să urmeze după exemplul vieții Lui). Deci vindecăm părintește cu certare potrivită, pe cei care își pregătesc și-și împodobesc *părul capului* cu diferite feluri de împletituri spre vătămarea celor ce văd și spre *atragera către amăgire a sufletelor slabe*. Îi povățuim să viețuiască cu înțelepciune și-i învățăm să-și schimbe mintea către fericita și nepieritoarea viață, lăsând

amăgirea și zădărnicia cea din materie, și să se apropie de Dumnezeu cu frică prin viețuire curată după făgăduința făcută la Botez. Să împodobească cu fapte bune și deprinderi neprihănite pe omul cel din lăuntru, mai mult ca pe cel din afară, încât să nu mai rămână în sine nici o urmă din amăgirea celui potrivnic. Iar dacă cineva *ar face contrar acestui canon, să se afurisească.*" - VI Ecum. 96.

2. „Orice lux sau împodobire a corpului sunt *nepotrivite rânduielii ieraticеști*. Deci episcopii sau clericii, care se împodobesc pe sine cu haine strălucite și luminate, trebuie să se îndrepte. Iar dacă vor stăruî în păcat, să se supună certării, de asemeni și *cei ce se ung cu aromate* (parfumuri)... Urâciune este păcătosului cinstirea de Dumnezeu (Sirah 1, 25). Deci, de se vor afla oarecare bătându-și joc de cei îmbrăcați cu haine proaste și cucernice, să se îndrepte prin canonisire. Pentru că din timpuri vechi orice bărbat ieraticesc viețuia cu îmbrăcăminte cucernică și măsurată. Căci tot ce se ia, nu din necesitatea (vieții), ci pentru împodobire cade sub osânda deșertăciunilor, potrivit celor zise de Marele Vasile: „Să nu se îmbrace, nici cu îmbrăcăminte împestrită din țesături, nici să nu adauge la marginile hainelor lor podoabe cu flori; căci și ei au auzit cuvântul cel dumnezeiesc, că cei care poartă haine moi sunt în casele împăraților.” - VII Ecum. 16.

3. Cel ce poartă îmbrăcăminte modestă să nu disprețuiască pe cei ce poartă haine bune și cuviincioase, căci Sinodul din Gangra c. 12, îi *dă anatемii*. Vezi: *Uniforma clericilor, Înfrânarea, Fecioria*.

MALAHIA. Vezi: *Onania*.

MARTOR MINCINOS. Vezi: *Jurământul*

MASLUL. „Dacă este cineva bolnav, să cheme

preoții Bisericii, și să se roage pentru el, ungându-l pe el cu untdelemn, întru numele Domnului, și rugăciunea credinței va mântui pe cel bolnav, și Domnul îl va ridica, și de va fi făcut păcate i se vor ierta lui.” - *Iacob 5, 14-15*.

1. „Numai un preot, însă, să nu facă maslu, căci precum pentru arhieriei scrie să nu se hirotonisească de la unul, asemenea și pentru Maslu să nu se facă de un preot, căci zice: Să cheme preoții Bisericii, iar nu un preot, și să se roage pentru dânsul, ungându-l cu untdelemn sfințit.” - *Sfântul Simeon Tes. V, 284*.

2. Preoții care fac cu neglijență slujba Sfântului Maslu, citind rugăciunile deodată toți, unii, unele, alții altele, cu murmur nedeslușit, fac o impresie foarte rea și sminteală, iar ei își protejează lenevirea, și: „Blestemat este cel ce face lucrul Domnului cu lenevire” - *Ier. 48, 10*.

3. Pot fi trei preoți la Maslu, - mai puțini de 3 nu se poate. E bine să se întrebe episcopul.

MĂHNIREA este bună atunci când răscolește sufletul spre a se deștepta la fapte bune.

1. „Căci neînsemnatele noastre întristări trecătoare lucrează pentru noi tot mai mult o greutate de slavă veșnică, fiindcă noi nu ne uităm la lucrurile care se văd, ci la cele care nu se văd; căci lucrurile care se văd sunt trecătoare, pe când cele ce nu se văd sunt veșnice.”

2. „Când întristarea este după voința lui Dumnezeu, aceasta aduce o pocăință care duce la mântuire; această întristare nu se canonisește; pe când întristarea lumii acesteia aduce moartea.” - *Cor. 4, 11; 7, 10*.

3. Măhnirea este rea, atunci când ea duce la

descurajare, la împietrirea inimii și revoltă, așa cum s-a întâmplat cu Cain, Fac. 4, 9-16, cu Faraon, Ex. 9, 27, cu Iuda, Mat, 27, 3-10, ș.a. Vezi: *Deznădăjduirea*.

4. „Cel ce se lasă copleșit de duhul mâhnirii se aseamănă cu omul bătut de furtună în largul mării. Mâhnirea este o bătutală care duce la destrămarea sufletului, căci, se vor usca oasele celui posomorit. Pentru aceasta e bine ca să alungi orice mâhnire din sufletul tău!”

„Așadar rânduim ca unii ca aceștia să plângă întotdeauna înaintea Sfântului Altar și să facă în fiecare zi câte 250 de metanii și să zică: *Doamne miluiește!* de 500 de ori, căci mâhnirea poate să-l arunce în păcatul hulirii de cele sfinte.” - *Sf. Teodor Stud. SC 16*.

MÂNCAREA, sau hrana, este necesară vieții pământești, fiindcă o întreține pentru ca omul să poată a-și ajunge scopul veșnicilor răsplătiri, prin lupta contra păcatului.

1. Creștinul nu trebuie să-și pună nădejdea în mâncare, „căci împărăția lui Dumnezeu nu este mâncare și băutură, ci neprihănire, pace și bucurie întru Sfântul Duh.” - *Rom. 14, 17*.

2. „Dacă vreun episcop, prezbiter sau diacon, sau oricine din tagma clericală va mânca carne întru sângele sufletului său, de cea omorâtă de fiară sau de mortăciune, să se caterisească, căci acestea sunt oprite de Lege, iar dacă este laic să se afurisească.” - *Apost 63; VI Ecum. 67* „... adică mireanul 2 ani să nu se împărtășească.” - *Molîtf., Vezi: Lăcomia, Animale necurate*.

3. „Călugărul, de va mânca carne, să postească 12 ani, și să se împărtășească de trei ori în an și metanii câte 50.” - *PBG. p. 128*.

6. „Dar nu mâncarea ne face pe noi plăcuți lui Dumnezeu: nu câștigăm nimic dacă mâncăm din ea și nu pierdem nimic dacă nu mâncăm. Luați seama, însă, ca nu cândva această slobozenie a voastră să fie o *pricină de sminteală* pentru cei neputincioși.” - *I Cor. 8, 8-9. Vezi: Înfrânarea, Lăcomia, Spurcăciunea. Mortăciunea, Postul.*

MÂNDRIA este cel dintâi păcat sufletesc, după cum lăcomia este rădăcina tuturor răutăților pământești.

1. **Slava deșartă** este o mândrie acoperită sub paravanul faptelor bune, prin care omul caută să-și dea pe față vrednicia și priceperea sa pentru a culege lauda lumii. Ea se întrevade în gesturi, în cuvinte, în fapte, în tăcere, în post, în rugăciune, în bunătate, ș.a.

Dacă omul nu bagă de seamă ca să-și sme-rească cugetele inimii, de unde pornește tot răul, atunci acest duh al slavei deșarte îl aruncă în păcatele exterioare ca: lăudăroșie, iscodire, fățarnicie, minciună, invidie, disprețul acoperit și vădit, hulă, neascultare, erezie, apostazie, ș.a.

2. **Orgoliul** este mândria arătată și cultivată în public. El se hrănește ca orice parazit:

- a) din calitățile sufletești și trupești,
- b) din posedarea bogățiilor și
- c) din situația înaltă din cercurile sociale și lauda oamenilor lingușitori.

3. „Frica de Domnul este școala înțelepciunii, iar smerenia merge înaintea slavei.” Cel mândru n-are Frică de Dumnezeu! De aceea „mândria merge înaintea pierzării, iar trufia pășește înaintea căderii” din Harul lui Dumnezeu! - *Prov. 15, 33; 16, 18.*

4. „Când va intra în tine gând de înaltă cugetare

sau de mândrie, cercetează-ți cugetul, de ai păzit toate poruncile, de iubești pe vrăjmașii tăi, și te întristezi de scăderile lor, și te socotești pe tine rob netrebnic și mai păcătos decât toți. Și nici atunci să nu cugeți cele înalte, ca și cum toate le-ai fi isprăvit, știind că acest gând al mândriei toate le prăpădește.” - *Pateric p. 241.*

5. Starețul Sfântului Ioan Scărarul a pus pe un boier, care voia să se facă călugăr, dar care era cuprins de mândrie, să stea la poarta mănăstirii și să pună metanie tuturor celor ce ieșeau și intrau, să zică: *Iertați-mă, fraților, și vă rugați lui Dumnezeu pentru mine îndrăcitul.* - *Scara 4.* Într-adevăr, mândria este păcat diavolesc, căci lucifer din cauza orgoliului a căzut din cer! - *Sirah 10, 15.*

6. „Orgoliosul se aseamănă cu diavolul care s-a răzvrătit împotriva lui Dumnezeu, căci orgoliul nu este altceva decât tăgăduirea lui Dumnezeu, o născocire diavolească, o josnicie omenească, maica defăimărilor, izvorul mâniei, și rădăcina nesincerității.”

„Rânduim pentru aceasta ca timp de șase luni să se pocăiască în Sfânta biserică, și să mănânce de post în timp de 4 săptămâni la ora a noua (15⁰⁰), făcând în fiecare zi câte 170 de metanii.” - *Sfântul T. Studitul, SC 12.*

7, „Călugărul falnic, de va zice că e sămânță bună și de rudă mare, post 50 de zile și metanii 300, că cine se tunde (în călugărie) se leapădă de lume.” - *PBG p. 128. Vezi: Lauda, Luxul, Smerenia.*

8. Cel ce se desfată cu știință și voință în duhul mândriei, fiindcă este un *păcat de moarte, nu poate fi împărtășit până nu se vindecă.* Vezi un mijloc în *Pateric, Cap. XXV, 58 pag. 458.*

MÂNIA își are cauzele în lăcomie, mândrie, nestăpânirea de sine, lipsa de educație și în boala nervilor. Credinciosul trebuie întrebat:

a) Dacă se mânie rău când a pierdut ceva, sau i s-a furat sau stricat ceva, cauza este *lăcomia de averi*.

b) Dacă se supără când e vorba de post, sau de înfrânare de la mâncare și băutură, sau se mânie pe cei ce se înfrânează atunci cauza este *lăcomia pântecelelui*.

c) Dacă se supără pe cei ce nu-l laudă, sau pe cei ce sunt lăudați de alții, atunci este *mândru și necredincios*.

d) Dacă se supără fără voia lui, atunci este needucat sau bolnav de nervi.

1. *Mânia poate fi bună* numai atunci când omul se opune furiei păcatului: „Mâniați-vă ca să nu greșiți.” Să n-apună soarele întru mânia voastră.” - *Efes. 4, 26*.

2. Păcatul mâniei este ca o funie cu care omul se leagă singur pe sine și al cărui capăt îl dă în mâna diavolului, care îl târăște pe căile pierzării. Însă blândețea îndelung-răbdătoare este ca un cuțit cu care taie această funie și se izbăvește de grozăvia acestui păcat.

3. „Cel ce se biruiește de iuțea și de mânie, se leapădă de Iisus și are întru sine pe Marte (idolul războiului) ca dumnezeu și se închină idolului turbării ca și elinii...” - *Pateric p. 395*. „Un om mânios stârnește certuri, și cel înfuriat face multe păcate!” - *Prov. 29, 22*.

4. Cel evlavios, dacă se împotrivesc patimilor, diavolul „aruncă din săgeata lui focul mâniei... că știe vrăjmașul, că nici un lucru rău nu gonește așa de tare umilința și frica lui Dumnezeu din inima

omului, ca mânia și iuțimea.” - *Pateric p. 261.*

5. „Prigonirea (din egoism) dă pe om mâniei și mânia îl dă pe om orbirii, iar orbirea îl face de lucrează tot felul de răutăți.” - *Pateric p. 456.*

Canon: Să se roage pentru cei ce sunt supărați; să ceară iertare; să se studieze pe sine și să nu se împărtășească până când nu se îndreaptă. Vezi: *Defăimarea, Iertarea, Urâciunea, Clevetirea.*

METANIILE. Cuvântul „metanii” în limba greacă, înseamnă pocăință. Ele sunt plecări de genunchi până la pământ. Prin ele își aduce și trupul datornica sa închinăciune căci și el va fi proslăvit la a doua înviere. Ele sunt mijloace de închinăciune din cele mai vechi timpuri, luate din exemplul vieții pământești a Mântuitorului când cădea cu crucea în spate pe drumul Golgotei, și a Sfinților Apostoli, care se rugau îngenunchiați, încât Sfinții Părinți au fost nevoiți să rânduiască *când nu se cuvine a se face metanii.* - *Pidalionul de Neamț, f. 95-96.*

1. „Deoarece sunt unii care pleacă genunchii Dumineca, precum și în zilele Cincizecimii; pentru respectarea acestor zile, în fiecare parohie, Sfântul Sinod a socotit să se aducă rugăciuni lui Dumnezeu stând în picioare.” - *I Ecum. 20; Sfântul Petru 15.*

2. „Canoniceste am învățat de la purtătorii de Dumnezeu Părinții noștri, a nu pleca genunchii Dumineca, cinstind Învierea lui Hristos. Deci ca să nu fie în neștiință despre această rânduială, facem cunoscut credincioșilor, că după intrarea preoților la slujba vecerniei de sâmbăta (de vineri seara), după rânduiala obișnuită, să nu plece nimeni genunchii până la vecernia duminecii viitoare, întru care plecând iarăși genunchii, astfel aducem Domnului rugăciuni, după intrarea în altar ce se

face la slujba de seară...” Sâmbăta începe de la vecernia de vineri seara, iar duminica începe cu vecernia de sâmbătă seara și se termină în seara de duminică cu ceasul al nouălea. - *VI Ecum. 90.*

3. De la Paști și până la Pogorârea Sfântului Duh, nu se fac metanii. „Se cuvine ca cineva să plece genunchii duminica și toată Cincizecimea pentru sărutarea icoanelor, însă nu pentru metaniile mari obișnuite.” - *Sfântul Nichifor 10.*

4. „Petru a scos pe toți afară, a *îngenunchiat* și s-a rugat...” Iar Sfântul Pavel zice: *îmi plec genunchii* înaintea Tatălui Domnului nostru Iisus Hristos, de la Care își trage numele orice neam în cer și pe pământ.” - *Efes. 3,14-15; Fapte 9, 40.*

5. „Se cuvine a pleca cineva genunchii sâmbăta, precum nu pleacă duminica, și în Cincizecime?

Răspuns: Aceasta nu s-a oprit de vreun canon; însă, cei mai mulți, întrucât nu ajunează sâmbăta, prin urmare nici genunchii nu-i pleacă.” - *Sfântul Nicolae 2.*

6. După cum stăm „la rugăciunile cele de dimineață, pentru curata aducere aminte, ca și cum mutând mintea de la cele pământești la cele veșnice, tot așa, în fiecare plecare de genunchi și ridicare arătăm că prin păcat ne-am aruncat la pământ, iar prin iubirea de oameni a Celui ce ne-a zidit ne-a ridicat la ceruri...” - *Sfântul Vasile 91.*

7.. „Iară pentru metanii să știți, că metania adică când ne zic nouă preoții sau călugării, metanie, atunci închipuie că trebuie să ne pocăim de acele păcate ce am făcut ca niște oameni, pentru că nimenea nu e fără de păcate, fără numai unul Dumnezeu, Care n-a făcut păcate, nici nu s-a aflat minciună, nici viclenie în gura Lui cum zice dumne-

zeiescul Apostol.” - *PMB gl. 120.*

8. **Tipicul metaniilor.** Metaniile se fac acasă, după rugăciunea de dimineață și de seară. Ele se mai fac și când le dă duhovnicul la spovedanie. Pentru călugări, vezi: *Rugăciunea pravilă.*

9. În biserică la icoane se fac 2 metanii înainte de a săruta icoana și o metanie după ce s-a sărutat.

10. Slujba bisericească cu rugăciunea: „Doamne și Stăpânul vieții mele...”, se face, în săptămâna brânzei, numai miercuri și vineri, fără Liturghie mai înainte Sfințită.

11. Metaniile în Postul cel mare, încep de la rugăciunea: „Învrednicește-ne Doamne...” a vecerniei de duminică, și continuă până vineri seara. „Întru toate vinerile Sfintei Patruzecimi la Vecernie și la Pavecerniță, metanii nu facem; numai cele însemnate în Liturghia cea mai înainte Sfințită, adică: După: *Să se îndrepte rugăciunea mea...; 3 metanii. După prohodul sfintelor Daruri, 3 metanii. Și la: Fie Numele Domnului binecuvântat..., 3 metanii.*” - *Tipicul cel Mare* p. 511.

12. În săptămâna Patimilor se fac metanii în biserică de luni până miercuri seara la Liturghia cea mai înainte sfințită iar la chilii se fac până în Vinerea cea Mare. - *Tipic. c. M. 554.*

13. „De la Nașterea lui Hristos până la sfintele Arătări ale lui Dumnezeu (Botezul) nicidecum nu este post, nici plecări de genunchi nu se fac, nici în biserici, nici în chilii.” - *Tipicul cel Mare* p. 189.

14. **Explicarea metaniilor.** „Că nu în deșert, nici cum s-ar întâmpla au socotit Sfinții Părinți, și au dat tipic bisericesc pentru sfintele metanii și pentru rugăciune, ci având înțelegere cu dreaptă socoteală, ca rod să avem.

Mai întâi, să grăim, pentru metaniile cele mari, care întru sfintele și marele Patruzeci de zile ale postului și întru alte posturi se fac, pe care le-am însemnat mai sus, dragostei voastre, din vechi însemnări ale sfintelor cărți scriindu-le, și de la cei ce au știut aceasta cu iscusință am întrebat, ce va să însemne metanii mari? Și cu care chip se fac? Când se fac cu rugăciunea Sfântului Efrem? Când se apropie vremea să se facă sfintele metanii cele mari, atunci fiecare ridicând mâinile și împreună cu ochii smeriți, și pe cei ai minții îi înălțăm către Dumnezeu, după cum ne învață dumnezeiescul Pavel, scriind către Timotei: *Voiesc, zice, ca bărbații să facă rugăciuni, întru tot locul, ridicând mâini curvioase fără de mânie și fără de gânduri*. Apoi începe rugăciunea cu umilință, și cu frica lui Dumnezeu, și de are darul lacrimilor; așa să se roage cu rugăciunea Sfântului Efrem; zicând: *Doamne și Stăpânul vieții mele...*", stând drept și neabătut căutând către Dumnezeu cu ochii cei sufletești și trupești, și săvârșind rugăciunea face o metanie încât să poată ajunge cu capul la pământ. Apoi sculându-se și stând drept, iarăși ridicându-se precum mai înainte, și cu ochii cei sufletești și trupești căutând către Dumnezeu, se roagă zicând a doua parte a rugăciunii Sfântului Efrem: *„Iară duhul înțelepciunii...”* Și sfârșind stihul rugăciunii, iarăși face o metanie mare, după cum s-a arătat mai sus. Și sculându-se a doua oară zice și pe a treia parte din rugăciunea Sfântului Efrem: *„Așa Doamne Împărate, dă-mi ca să-mi văd greșelile mele...”* Și sfârșindu-o face a treia metanie mare.”

„Că nu s-a zis mare, așa, simplu, ci este mărire, cât omul poate stând drept, și nici puțin (nu este)

să-și plece omul capul la pământ (spre a se) închina, și fără de nici o adăugare, că unii își pun scăunaș loruși înaintea, iar alții altceva, și cu acestea *își mângâie lenevirea lor*, și socotesc cum că se aseamănă cu cei ce drept se ostenesec într-o sfintele metanii cele mări.”

„Iar după acestea, și pentru cele 12 (închinăciuni) să începem a scrie, după cum și în tipicuri așa se grăiește, iar într-o altele „*ușoare*” se numesc, iară într-o altele „*mică*”. Măcar deși zic cei proști că și acestea așa se cuvine să se facă ca și cele mari, apoi nu s-ar fi grăit altele, sau „*ușoare*”, sau „*mică*”. Și de s-ar fi convenit asemenea să se facă, precum și cele mari, apoi ar fi fost și aceeași rugăciune a Sfântului Efrem, iar nu alta mai scurtă, care este: „*Dumnezeule curățește-mă pe mine păcătosul și mă miluiește.*” Și ar fi trebuit de asemenea să se scrie metaniile cele mari, ori pretutindeni este scris proastă (simplă) închinăciune. Iară *închinăciune se numește aceea adică, cât poate omul stând drept, să se plece necăzând pe genunchi nici capul plecându-și la pământ.*” (ci să ajungă numai cu mâna la pământ).

„Pentru aceea câți dintre voi voiesc să păzească predaniile Sfinților Părinți, și să-și facă rugăciunea și metaniile în Sfânta biserică cu bună cucernicie, să nu fie nebăgători de seamă nici cât de puțin despre aceasta, ci măcar de ar fi și *înainte stătător, sau cleric, sau mirean, să ia aminte, unde este scris metanie mare, să facă metanie mare fără de grăbire*, după ce s-a zis sfânta rugăciune, cu frica lui Dumnezeu. Iar unde *este scris închinăciune mică, să facă închinăciune mică*, după cum s-a însemnat aceasta mai sus, și *nu împreună cu rugăciunea*; ci

mai întâi să se zică rugăciunea, și după rugăciune să se facă metania, și nu precum fac unii care nu se pleacă predaniilor Sfinților Părinți, nedându-și seama de iscusul (însemnătatea) sfintelor metanii; ci plecându-se, odată se gârbovește și puțin ridicându-se își face cruce, cu capul amelițind (însemnând) chip de metanie, și cu a sa neorânduială socotește că împlinește rânduiala metaniilor celor predaniste de Sfinții Părinți. Nici cu rugăciunea nu se roagă lui Dumnezeu, nici cu mintea nici cu sufletul, ci câtă vreme își face deșartele sale metanii, cât și rugăciunea Sfântului Efrem, *ca un ieșit din minte se sârguiește să o grăiască*. Asemenea și toate rugăciunile se sârguiește să le potrivească cu metaniile (adică să le zică în timpul cât face metania), și de la acelea părute și necinstite metanii, și de la nebuna sa rugăciune se scoală ca un nebun, nici el însuși nu știe ce a făcut, nici la cel mai mare al bisericii nu privește, ci se întrece unul pe altul, și se clatină ca o trestie bătută de vânt, neluând aminte la cel ce face bine și nici nu voiește să învețe, ci precum cineva s-a întărit în năravul său, așa stăruie să rămână.”

„Însă înfricoșat lucru vreau să zic, ca nu cumva neștiind hotărârea Părinților să cadă sub pedeapsa care se citește în Dumineca Pravoslaviei cea dintâi a Sfântului Post, cea sobornicească a Sfântului a toată lumea a Soborului al Șaptelea așa: *Toate cele în afară de Predania Bisericească și învățăturile și închipuirile Sfinților și de-a pururea pomeniților Părinți, pe ascuns sau pe urmă lucrate, anatema să fie*. Iar între metanii, și între rugăciuni vom urma celui ce zice: *Că Duh este Dumnezeu, deci cu duhul și cu adevărul voiește pe acei ce se închină Lui*. Și dumnezeiescul verhovnicul Apostolilor Pavel, care

cu iscusință știa să se închine în rugăciune, așa zice: *Că de mă voi ruga cu limba, duhul meu se roagă, iar mintea mea este fără de rod. Deci ce? Ruga-mă-voi cu duhul, ruga-mă-voi cu mintea, cânta-voi cu duhul, cânta-voi cu mintea. Și iarăși: Voiesc, zice, să grăiesc în biserică cinci cuvinte cu mintea mea, decât mulțime de cuvinte cu limba. Și Sfântul Ioan Scărarul: Strîgat-am, zice, cu toată inima mea, adică cu trupul și cu duhul. Și sfântul Grigore Sinaitul, zice: începutul rugăciunii minții este lucrarea, adică puterea duhului cea curățitoare și tainică lucrarea minții cu sfințenie. Iară sfârșitul, uimire și răpire a minții către Dumnezeu. Și Sfântul Antioh, zice: Rugăciunea este o vorbire a minții cu Dumnezeu. Și iarăși zice Sfântul Ioan Scărarul: Rugăciunea este după a ei-și facere, înființare și unire a oamenilor cu Dumnezeu. Și iarăși același zice: începutul rugăciunii este ca din primele cuvinte ale rugăciunii să izgonești asuprelile. Iară mijlocul este ca gândul să fie ațintit numai în cele ce se zic, iar desăvârșirea ei este răpirea minții către Dumnezeu (extazul).*

„Pentru aceea noi toți, câți din Sfintele Scripturi, cele multe acestea puține cuvinte auzindu-le, să luam aminte și să nu cuvântăm multe întru rugăciuni, precum fac păgânii, către care zice Hristos: *Că li se pare că dintru multă cuvântarea lor, vor fi auziți. Și iarăși Sfântul Ioan Scărarul, zice: Nu te socoti înțelept întru cuvintele rugăciunii tale; că de multe ori și gângăviile cele copilărești, cele proaste și nemeșteșugite, au plăcut Tatălui lor, Celui din ceruri. Deci să nu începi a grăi multe, ca să nu să răspândească mintea ta întru căutarea cuvintelor, un cuvânt al vameșului a milostivit pe Dumnezeu;*

un grai credincios a mântuit pe tâlharul.

Multa cuvântare la rugăciune de multe ori a năucit-o pe minte și a împrăștiat-o, iar puțina cuvântare de multe ori poate aduna mintea. Îndulcindu-te sau umilindu-te întru cuvintele rugăciunii, petreci întru dânsa, că îngerul nostru păzitor se roagă atunci împreună cu noi. Pentru aceea noi cu osteneală și multă silă, ca niște nedesăvârșiți să ne rugăm, pentru că cea de-a doua este mijlocitoare a celei dintâi. Că cea ce dă, zice, rugăciune curată (să o facă) fără de lenevire față de cel ce se poartă spurcat și cu durere. Dar alta este rugăciunea cea spurcată, alta pierderea (pierzarea), alta furarea, și alta prihana.

Rugăciune spurcată este, când stă (omul) înaintea lui Dumnezeu și gânduri necuvioase și necurate îi întunecă mintea.

Rugăciune de pierzare este, când mintea se robește întru gânduri nefolositoare;

Rugăciune de furare este când zboară gândurile fără de simțire.

Rugăciune de prihană este, asuprirea în orice fel, care atunci, în vremea rugăciunii, se apropie de noi în diferite chipuri.

Și iată aicea facem sfârșit pentru sfânta, sfințita și pururea rugăciune a minții.” - *Tipicul cel mare p. 504-507.*

MIERCUREA și **VINEREA** sunt absolut obligatorii pentru a fi respectate prin ajunare, ca și Postul cel Mare.

1. „Nu ne va învinovăți pe noi cineva pentru că ținem miercurea și vinerea, zile în care s-a poruncit după Tradiție a se ajuna, deoarece miercurea se ține pentru sfatul făcut de Jidovi asupra vânzării

Domnului, iar vinerea pentru Patimile suferite de El pentru noi. Duminica o ținem, însă, pentru Învierea Domnului din morți, ca zi de bucurie, în care nici genunchii nu se pleacă.” - *Sfântul Petru 15*. Vezi: *Metaniile. Duminica. Postul*.

MILOSTENIA. După cum dragostea față de aproapele este o datorie, tot așa și milostenia este o datorie, căci prin ea se cunoaște dacă cineva iubește pe Dumnezeu și pe aproapele. Credința fără de fapte este moartă. - *Iacob 2, 17*.

1. „Cine ajută pe cel sărac nu va duce lipsă dar cine închide ochii în fața suferinței celui nenorocit, va avea parte de blestem. - *Prov. 28, 27*.

2. „Și oricine va da de băut numai un pahar cu apă rece unuia dintre cei mici, adevărul vă spun că nu-și va pierde plata sa.” - *Mat. 10, 42*.

3. „Fiecare să dea după cum a hotărât în inima lui nu cu părere de rău, sau de silă, căci Dumnezeu iubește pe cel ce dă cu bucurie.” - *II Cor. 9, 7*.

Pentru datoria milosteniei, vezi: *Datoria, Faptele bune*.

4. Fiecare este iconom numai peste tot ceea ce are și de prisos, din care trebuie „să dobândească odihnă complectă vădulele, săracii și străinii care nemernicesc, și să nu-și însușească cineva din averea Bisericii.” - *Teofil 11*.

5. „Ne spuneau nouă Părinții, că șezând ei odată la masa unui frate și pentru dragoste ospătând, un frate a râs la masă. Și văzând aceasta avea Ioan a plâns și a zis: Ce este în inima acestui frate de a râs, fiindcă este dator mai curând a plânge, fiindcă *mănâncă din osteneală străină*,” adică din cele căpătate ca milostenie. - *Pateric pag. 267*. Vezi: *Pomenirile la slujbe*.

MINCIUNA se săvârșește prin gesturi, cuvinte și fapte, care au drept scop de a induce, intenționat, pe aproapele în rătăcire pentru scopuri egoiste.

1. Ea este un păcat greu când se silește să tăgăduiască adevărul dumnezeiesc. Iată ce a zis Sfântul Apostol Pavel lui Elima vrăjitorul, care căuta să ducă în rătăcire pe dregătorul Sergius Paulus: „Om plin de toată viclenia și de toată răutatea, fiul diavolului și vrăjmaș a toată neprihănirea, nu mai încetezi tu să strâmbi căile cele drepte ale Domnului?” Și îndată a rămas orb. - *Fapte 13, 10.*

2. Tot cel ce închide ochii și minte, nu poate fi împărtășit cu Sfintele Taine, fiindcă el este pus în slujba diavolului. „Voi aveți de tată pe diavolul, zicea Mântuitorul către jidovi, și vreți să împliniți poftele tatălui vostru. El de la început a fost *ucigaș*, și nu se întemeiază pe adevăr, pentru că întru el nu este adevărul, fiind tatăl minciunii.” Dacă diavolul a ucis, prin minciună, pe strămoșii noștri, apoi și cel ce minte se canonisește ca un ucigaș - *Vezi: Falsificarea.*

3. Minciuna ușoară fără gând de a face rău, se canonisește ca și defăimarea. Cel ce minte de silă „6 luni și metanii 15.” - *PBG p. 110; Efes. 4, 25; Mat. 12, 26; Scara f. 37, Scolia 23.*

MINUNEA. Credința este promotorul vieții religioase; minunea este un stimulent pentru credință, de care dispune numai Providența dumnezeiască. Odată credința înfiripată și desăvârșită în mintea omului, nu mai are nevoie de minune. Cineva poate face minuni când Dumnezeu îl alege ca organ al ei, ca un mijloc de apărare a credinței care trebuie să încolțească în alt suflet al aproapelui, fiind sterp și fără alte posibilități de a crede în Dumnezeu.

Minunea poate fi ca stimulent, sau ca dovadă a omniprezenței Sale, pentru un suflet mare, sau care are să devină mare, cum a fost Sfântul Pavel, ca să se poată călăuzi în lucrurile de înaltă cugetare, spre a nu se clătina și rătăci. - *Sfântul Isaac Sirul, 37. Vezi: Vedeniile.*

MIRIDELE sunt părticelele care se pun pe Sfântul Disc alături de Sfântul Agneț, întru pomenirea celor vii și a celor morți. Prin ele credinciosul participă la Harul sfințitor al Jertfei Mântuitorului.

1. „Iar liturghii să se facă după ce se va părăsi păcătosul de păcate și se va pocăi cu osândie; căci mirida va fi întru osândă, când se va aduce pentru cel ce face păcatul, precum cel ce se cuminecă cu nevrednicie întru osândă lui își mănâncă și bea, precum zice Pavel; astfel va avea osândă și acela pentru care se aduce mirida fără de vrednicie, când nu se părăsește de păcate sau de face praznic lui Dumnezeu sau Sfinților Lui.” - *Sfântul Simeon Tes. IX, 72, Pomenirile la slujbe, Ierosilia.*

2. „Preacurvarul și cel care face curvie pe față de nu se va părăsi, să nu se primească la Sfânta Biserică, nici să scoată preotul părticele la Sfânta Proscomidie pentru dânsul; că osândă este lui aceasta.” - *Molitf.*

3. Miridele cele pentru Sfinți să se scoată din celelalte prescuri (nu din cea din care s-a scos Sfântul Agneț), și pentru credincioșii cei ce le-au adus, și să aibă grijă să scoată miridă pentru fiecare ceată a Sfinților și pentru fiecare din credincioșii cei ce le-au adus, afară numai *de cei ce vor fi făcând fărădelege și vor fi păcătuind la arătare, pentru că miridele sunt în locul fețelor celor ce le aduc și se face acestora împărtășire nevăzută cu Hristos.*

„Drept aceea nu se cuvine a primi prescurile celor ce fac păcate la arătare și nu se părăsesc, nici ale femeilor (chiar) de ar fi credincioase și drept slăvitore (dar) locuind împreună sau cu bărbați păgâni sau cu eretici...” *Li se poate da anaforă, aghiazmă, a le primi lumânările ș.a. - Sfântul Simeon Tes. IX, 47.*

4. Credincioșii nu pot fi împărtășiți cu miride, ci cu părticele din Sfântul Agneț fiindcă „miridele nu se schimbă nici în Trupul Stăpânului, nici în trupurile Sfinților, ci sunt numai daruri, prinoase și jertfe prin pâine, după urmarea Stăpânului... sfințind sufletele celor pentru care se aduc.” - *Sfântul Simeon Tes. IV, 94.*

MIRUL sau Sfântul Mir se pregătește în Miercurea Mare și se sfințește de soborul arhierilor în Joia Mare. Orice creștin este dator a se unge de preot, după Botez cu Sfântul Mir. Vezi în *Molitfelnic*.

1. „Prezbiterii sunt opriți a face Hrismă (Sfântul Mir) și a consacra fecioare (a tunde în monahism) și nici nu se cuvine să împace pe cineva la Liturghie în public (ca duhovnic).” - *Cart. 6.*

2. „Trebuie ca cei ce se luminează, după Botez să se ungă cu Sfântul Mir, și să se facă părtași ai împărăției lui Hristos.” - *Laod. 48.*

3. „Iară unsoarea, adică Sfântul Unt, cu care se unge copilul pe tot trupul, închipuie că se unge ca să fie gata spre sfintele patimi, ca, pentru purtătorul de patimi Hristos, să se lupte cu puterile cele potrivnice și vrăjmașe și să omoare cu Botezul pe trupul acela care se unge, ca să învie cu sufletul. Și iară, arată ungerea (cu Sfântul Mir) și luminarea sufleteștii vieți. De aceea, după aceasta se aduce cea ce va să se boteze la scăldătoare, cum aducea

și pe Hristos la groapă.

Iară pentru trei afundări în apa scaldătoare și trei scoateri, arată întruparea și Învierea Domnului cea de a treia zi. Pentru că, cum fu Domnul întru inima pământului trei zile și trei nopți, adică în mormânt, așa se închipuiesc și cei botezați întru trei afundări și scoateri, cele trei zile și trei nopți din groapa Domnului.” „Pentru că, cum e cel ce întru noapte nu vede, iară cela ce este în zi petrece întru lumină, așa este și întru afundări ca și întru noapte, nu vede nimica acolo unde se botează, iară dacă îl scoate el vede lumina zilei, făcându-se apa aceea la cel ce se botează și groapă trupească și mumă sufletească. Asemenea și Biruitorul Hristos, dacă se botează întru Iordan, ieșind din apă, atunci lumină întru Dânsul Duhul Sfânt.”

„Asemenea și botezații, se ung cu Sfântul și Marele Mir pe trupul gol, iar sufletul se sfințește cu Duhul Sfânt, și întâi se unge la frunte, pentru izbăvirea rușinii călcării lui Adam, și ca să vadă slava Domnului cu față descoperită, cum scrie. După aceea se unge cu Sfântul Mir la urechi, ca să audă sufletește dumnezeieștile și Sfintele Taine și dumnezeieștile cuvinte. După aceea la nări, să miroase cel botezat dumnezeiescul Mir, mirodenia lui Hristos și el a doua oară se naște. După aceea pe piept, ca îmbrăcându-se cu platoșa dreptății să bată vârtos, și să stea împotriva vrăjmașului nostru nevăzut drac, care se bate cu noi.” - *PMB gl. 148; Sfântul Simeon Tes. III, 71-78.*

4. Ungerea cu Sfântul Mir se poate repeta, oarecum, numai regelui când intră în domnie și celor ce s-au lepădat de credință și se întorc iarăși cu pocăință, iar nu și celor ce au făcut păcate mari, dar au

rămas în Ortodoxie. *Pidalionul de Neamț f. 297; Vezi Apostafii repr. Botezul.*

MITUIREA. Vezi; *Hirotonia 25.*

MOAȘELE sunt femeii care dau ajutor femeilor care nasc.

1. „Iară pe moașa care apucă pe femeii și nasc, pe aceea după 8 zile, dacă va naște femeia, să o primească la biserică și să se împărtășească pentru că slujbă face și ea.” - *PMB gl. 377. Vezi: Avortul, Lehuza.*

MONAHISMUL este renunțarea la plăcerile lumii pentru dragostea lui Dumnezeu, având ca exemplu viața Mântuitorului Hristos, a Sfântului Ioan Botezătorul și a Sfinților Apostoli,

1. În mănăstire poate intra oricine simte în sine chemarea harică și duhul stăpânirii de sine pentru Dumnezeu. *Mat. 19, 11-30.*

2. „Este cu putință creștinului să aleagă viața ascetică și lepădându-se de tulburările vieții lumești, să intre în mănăstire pentru a se tunde în cinul monahicesc, măcar de ar fi căzut în orice fel de greșală. Căci Mântuitorul nostru Dumnezeu a zis: „Pe cel ce vine la Mine nu-l voi scoate afară.” Pentru că viața monahicească închipuiește viața într-o pocăință, bine voim a îngădui celui ce vrea să veni la această viață, și nimic nu-l va opri pe el de la împlinirea scopului său.” - *VI Ecum. 43.*

3. „Deoarece a se lipi de Dumnezeu prin depărtarea vieții, este faptă foarte mântuitoare, trebuie ca cei ce aleg viața monahicească să nu fie primiți fără de cercetare și afară de vreme, ci să se păstreze hotărârile Părinților noștri, ca atunci să-i fie cunoscută viața cea după Dumnezeu, pășind cu judecată după litera legii. Deci cel ce se supune

jugului monahal, să nu fie mai mic de 10 ani, supus întâiului stătător, cât și cercării lui, și dacă va socoti că este necesar pentru stabilirea și introducerea în viața monahicească, a prelungi vremea (de a-i ținea în mănăstire), deși Marele Vasile legiuiește în sfințitele sale canoane (18) ca fecioara care vine de voie la Dumnezeu, să îmbrățișeze viața feciorelnică la vârsta de 17 ani. Deci noi urmând pildei pentru văduve și diaconițe, prin analogie, am limitat la această vârstă pe cei ce aleg viața monahicească, pentru că Apostolul scrie: „Văduva se va socoti în biserică la vârsta de 60 de ani”, iar sfințitele canoane (*IV Ecum. 15*) au dispus ca diaconița să se hirotonisească la 40 de ani. Biserica fiind întărită cu dumnezeiescul Har și văzând că sporește înaintea, spre întărirea și asigurarea credincioșilor întru păzirea poruncilor dumnezeiești, și noi cunoscând aceasta am rânduit definitiv, ca să însemnăm cu binecuvântarea Harului ca și cu o pecete, pe cel ce vrea să înceapă nevoințele către Dumnezeu, și astfel să-l îmbărbătam a nu se lenevi și a zăbovi multă vreme, ci mai vârtos îndemnându-l să aleagă binele și să se întărească într-însul.” - *VI Ecum. 40*.

Dacă se află în mănăstire povățuitori cu pregătire pedagogică aleasă, după cum spune Sfântul Vasile în Regula Mare 15, e bine să fie primiți copiii la vârsta de 10 ani. Însă pentru ei trebuie clădire aparte ca un fel de orfelinat. Pentru vremile de astăzi, în general vorbind, e mai bine să se respecte can. 18 al Sfântului Vasile, în care prevede ca tinerii să fie primiți în vârsta de 16-17 ani.

4. „Lepădările de lume fără judecată și ispitire, strică mult rânduielii monahale, deoarece unii *intrând cu semeție în viața monahală și împuținând*

asprimea și osteneala nevoirii, se întorc iarăși cu ticăloșie la viața cea iubitoare de trup și dezmierdătoare. Pentru aceasta Sfântul Sinod a hotărât, să nu se învrednicească nici unul schimei monahicești, mai înainte de a-l ispiti și face vrednic de acest fel de viață în timp de trei ani, rânduit pentru cercare, care s-a hotărât a se respecta, afară numai dacă vreo boală grea silește de a se micșora timpul cercării celui pentru tundere, sau de este cumva vreun bărbat evlavios, care și în lume a trăit viață monahicească; pentru un astfel de bărbat ispitirea poate fi de ajuns și șase luni. Iar dacă cineva va face împotriva acestora, egumenul căzând din cinstea sa să-și ia pedeapsa neorânduiei, prin petrecere în supunere (ca un neascultător), iar cel ce s-a făcut monah, să fie dus în altă mănăstire unde se respectă strictețea monahală. - I-II 5.

5. „S-a îngăduit ca oricare episcop să poată tunde în monahism pe acea fecioară care, mai înainte de a împlini douăzeci și cinci de ani, voiește să-și păzească curăția feciorelnică, când este supărată de pețitori, sau caută s-o răpească cineva, sau este în pericol de moarte și nu voiește să moară fără a fi călugărită, după rugămintea părinților sau a îngrijitorilor ei, (care pe acea vreme la Cartagina trăiau în familii), fără a se face vinovat față de Sinod, fiindcă a redus numărul anilor mai înainte stabilit.” - *Cart. 135.*

6. „...Ca nimenea să nu se facă călugăr fără de ispitire, iscodire, căutare și cercetare, și ispitirea lor să se facă în trei ani, și cu haine mirenești, iar nu cu călugărești. Deci de vor arăta lucruri bune și viață bună, atunci să ia chipul îngeresc, iar de nu se vor arăta în lucruri bune, ci vor vrea să iasă din mănăs-

tire să se întoarcă iarăși în lume, atunci acela să n-aibă nici un canon.” - *PMB gl. 118.*

7. Consacrarea monahală. „Deoarece unii se formalizează a se îmbrăca în haina monahală, nu ca să slujească Domnului întru curăție, ci ca să dobândească nume de evlavie prin cucernicia chipului, și din aceasta să dobândească un trai bun. Deci lepădând numai părul, locuiesc în casele lor, fără să împlinească vreo obligație din cele cuvenite monahilor.”

„Sfântul și marele Sinod a hotărât, ca să nu se învrednicească nimeni schimei monahicești, fără prezența (nașului) celui obligat a-l primi la supunere și care (naș), să făgăduiască purtarea de grijă ce-și ia asupra-și pentru a povățui pe acel (nou călugărit) la mântuirea sufletului. Acela trebuie să fie bărbat iubitor de Dumnezeu și proestos de mănăstire (locuind în acea mănăstire) și în stare de a povățui pe cineva care este adus de curând la Hristos.”

„Iară de se va dovedi vreunul tunzând pe cineva fără prezența povățuitorului (naș), a celui obligat a-l lua pe acela spre ascultare, să se supună caterisirii (căci nașul trebuie să fie duhovnic), ca un nesupus canoanelor și stricător al buneii rânduiei monahicești. Cel ce s-a tuns fără de buna rânduială și legea (canoanelor), să se dea în ascultare într-o mănăstire în care va socoti episcopul locului, deoarece tunderile cele fără de judecată și greșit făcute necinstesc schima monahală și hulesc numele lui Hristos.” - *I-II 2.* - Schimnicul trebuie să aibă naș tot schimnic.

8. „Sfințitele fecioare, când se despart de părinții care le ocroteau, să se încredințeze femeilor celor mai cinstite (nașa de călugărie), prin grija episcopu-

lui, iar în lipsa lui cu a prezbiterului. Sau dacă ele locuiesc împreună, să se supravegheze unele pe altele, ca nu prin pribegia lor dintr-un loc într-altul să vatăme cinstea Bisericii.” - *Cart. 51.*

9. „Iară dacă cineva va îndrăzni să tundă călugăr sau călugăriță fără de stareț (naș), acelaia să i se ia darul sau cinstea, căci a tuns dobitocește. Iar cela ce s-a tuns să se pună în mănăstire și sub mâna a mai mare, cu puterea și cu voia arhiereului.” - *PMB gl. 118.*

10. „...Preotul mirean n-are voie nici nu se cade, nici nu e lucru cinstit, nici nu se cuvine să facă călugăr. Pentru că un lucru ce n-are, cum va putea altuia să-l dea? El călugăr nu este dar călugăr cum va putea să facă?” - *PMB gl. 119, - După canonul 6 Cart., tunderea în monahism este rezervată episcopului; dar odată cu hirotesia de stareț se transmite și prezbiterului monah dreptul de a tunde în monahism. Vezi: Starețul.*

După cum mireanul poate boteza în caz de nevoie, tot așa și preotul de mir poate tunde în monahism, în caz de mare nevoie. - *Pidalionul de Neamț, f. 235.*

MONAHUL RASOFOR. Viața monahală are trei trepte: frate rasofor, călugăr în mantie, și schimnic.

1. Timpul de frăție se împarte în două:

1) *Timpul de încercare*; dacă este mic, el trebuie să stea mai mulți ani îmbrăcat civil până vine la *majoratul rasoforiei*, la vârsta de 16-17 ani.

2) Al doilea stadiu de frăție este al *rasoforiei*, când fratele după o încercare mai lungă sau mai scurtă este îmbrăcat în haina monahală după rânduiala rasoforiei.

Timpul de încercare, sub stadiul rasoforiei, se

prelungeste de la 6 luni până la 3 ani sau și mai mult, până ce vine la majoratul tunderii în monahism, începând cam de la vârsta de 20 ani după analogia vârstei ipo-diaconului.

2. După cum logodna nu este nuntă, tot așa și rasoforia nu este călugărie, ci o stare de tranziție și pregătire pentru a se consacra lui Hristos. Acest lucru se observă și din faptul că un frate poate fi tuns direct în mantie, fără a fi făcut mai întâi rasofor, pe când la hirotonie, mai întâi se face ipodiacon și apoi diacon.

3. Rasoforul care se leapădă de făgăduința făcută în fața starețului și a frățimeii, i se consideră căsătoria ca a doua nuntă, după canonul 19 Ancira și 18 Sfântul Vasile. Vezi și *Făgăduința. Blestemul, Afurisirea, Anatema*.

MONAHUL STAVROFOR. A doua treaptă este a monahului în mantie, sau mantioforul, sau a schimei mici sau a stavroforiei. Odată consacrat prin jurămintele depuse solemn înaintea Sfântului Altar, călugărul este legat pentru totdeauna de viața retrasă a mănăstirii; Vezi: *Apostazia monahului*.

1. „Monahul sau monahia nu se cuvine a-și lăsa mănăstirea sa și a se duce la alta. Iar de s-ar întâmpla aceasta, este necesar a-i ospăta, iar a-i primi fără învoirea egumenului de unde au plecat nu este îngăduit.” - VII *Ecum.* 21.

2. „Cele ce-și aleg viața pustnicească și se stabilesc în mănăstire, să nu iasă nicidecum; iar dacă vreo nevoie neapărată le-ar sili pe ele, li se îngăduie cu binecuvântarea stareței. Și atunci nu singure, ci însoțite de maici bătrâne sau cu cele ce sunt proestoase în mănăstire după porunca stareței, neîngăduindu-se a dormi în afară de mănăstire.”

„Dar și bărbații care trăiesc viața monahicească silindu-i trebuința pot ieși cu binecuvântarea celui ce i s-a încredințat egumenia. Drept aceea, cea ce calcă hotărârea cea stabilită acum de noi, fie bărbați, fie femei, să se supună pedepselor cuvenite.” - *VI Ecum. 46.*

3. „...Acum însă întinzându-se pretutindeni buna cinstire și Biserica scăpând de scandal, oarecare ducându-se din mănăstirile lor și umblând încoace și încolo, ca un rău greu de stăvilit, umple mănăstirile de necuviință (sminteli), obișnuindu-se cu neorânduiala, aduc destrămare și stricăciune cinstitei supușenii. Însă Sfântul și Marele Sinod, curmând pornirea nestatornică și nesupunerea, a hotărât, că, dacă *vreun monah, părăsind mănăstirea sa, s-ar duce la alta, sau ar ședea în locuință lumească, atât el cât și cel ce l-a primit să fie afurișiți*, până ce fugarul s-ar întoarce în mănăstirea din care rău a ieșit.”

„Însă dacă episcopul va voi a muta în altă mănăstire pe monahii cei dovediți a fi evlavioși și cu viață cinstită, pentru bunul mers al mănăstirii, sau de va socoti să-i mute în vreo casă lumească, pentru mântuirea celor ce locuiesc într-însa, sau în altă parte i-ar pune să administreze, aceasta nu-i face vinovați nici pe monahi, nici pe cei ce-i primesc.” - *I-II, 4.*

4. „Se cuvine ca monahul care a lepădat schima (adică chipul monahicesc), când se va întoarce și se va pocăi, să se îmbrace iarăși cu schima monahală de care s-a dezbrăcat, fără a i se mai citi iarăși rugăciunile schimei lui.” - *Sfântul Nichifor 14.*

5. „Nu este îngăduit cuiva a băga în casa sa pe monahul acela care va lepăda sfânta schimă și nu

se îndreptează; dar nici să-l heretisească cineva,” adică să-i dea bună ziua. - *Sfântul Nichifor 24.*

6. „Călugărul care va lepăda sfântul chip și nu va vrea să-și vie întru pocăință ca să se îndrepte, pe acela nici să-l bage în seamă cineva, nici să se amestece cu dânsul, nici să-i grăiască, ci numai să-l tot blesteme, și să-i zică anatema.” - *PMB gl. 123. Vezi: Apostazia monahilor.*

7. „Pentru trei pricini se îngăduie monahului să plece din mănăstirea sa:

a) dacă egumenul este eretic;

b) dacă intră femei în mănăstire, și

c) dacă învață copiii mirenilor carte în mănăstire, deoarece este necuviincios ca toate câte se fac în mănăstire să se descopere de copii, oamenilor mireni.” - *Sfântul Nichifor 17.*

8. Cel ce se primejduiește sufletește „se cuvine ca mai înainte să spună proestosului din ce cauză pleacă, și dacă a fost arătată pricina de vătămare și primejdie sufletească, trebuie să plece de acolo și să nu mai țină seamă de legătura proestosului.” - *Sfântul Nicolae 6. Vezi: Legătura duhovnicească.*

9. *Întreținerea călugărului.* - „Monahii sunt datori să nu aibă nimic propriu, ci toate ale lor să fie afierosite mănăstirii. Pentru că fericitul Luca zice față de cei ce credeau întru Hristos, și care închipuiau viețuirea monahilor: „Nici unul n-avea ceva al său din averea sa proprie, ci toate erau de obște.” Pentru aceasta, cei ce voiesc a fi monahi, li se îngăduie mai întâi să lase prin testament averea lor, cui vor voi și cărora nu li se împotrivesc legea; căci după ce se vor face monahi, mănăstirea are stăpânire peste toată averea lor, și nimic nu li se mai dă voie a dispune și a se îngriji de ea.”

„Iar de se va vădi vreunul că își însușește oarecare avere neafierosită mănăstirii și se robește de patima iubirii de câștig, episcopul sau egumenul s-o vândă în prezența mulțimii și să o împartă la cei săraci și lipsiți. Cel ce a cugetat a-și însuși un astfel de câștig, este ca și Anania din vechime. (F. Ap. 5), Sfântul Sinod a hotărât să fie înțeleptit cu certare potrivită. Și este știut că cele canonisite de Sfântul Sinod pentru monahii bărbați vor fi respectate la fel și pentru monahiile femei.” - I-II, 6.

10. „Atât de mult s-a lătit spurcăciunea iubirii de argint la povățuitorii bisericilor, încât unii dintre bărbații și femeile evlavioase, amăgindu-se primesc prin aur pe cei ce vin în tagma ieraticască și în viața monahicească, uitând porunca Domnului. Și se face, după cum zice Marele Vasile, că începutul fiind netrebnic tot restul este de lepădat. Căci nu este cu putință a sluji lui Dumnezeu și lui Mamona. (Mat. 6, 24). Deci dacă se va afla cineva făcând aceasta, de va fi episcop, sau egumen, sau altcineva din ceata ieraticască, ori *să înceteze, ori să se caterisească*, după canonul 2 al Sfântului Sinod din Calcedon.”

„De va fi *egumen* să se izgonească din mănăstire și să se trimită în altă mănăstire spre supunere; la fel și egumenul care n-are hirotonie de prezbiter.”

„Iar referitor la averea care se dă de părinți sub cuvânt de zestre fiilor lor, sau cele câștigate de ei personal, aducându-le (drept donații) și mărturisind cei ce le aduc că le-au afierosit lui Dumnezeu, hotărâm, fie că rămân, fie că pleacă din mănăstire, acelea să rămână mănăstirii, după făgăduința celor ce le-au adus, (adică monahul însuși sau rudeniile lui),...” - VII *Ecum.* 19. Vezi: *Hirotonia* 25.

11. „Toată averea aceluia ce a lepădat călugăria va rămânea la mănăstirea de la care a fugit, când și-a lepădat călugăria.” - *PMB gl. 125.*

12. „De va muri un egumen dintr-o mănăstire și după moartea lui vor veni oarecare dintre rudeniile lui și vor cerca și vor cere din averea lui ceva, să nu se dea lor nici un fir de păr nici să ia aminte la dâșii, ci să-i gonească pe dâșii cu rușine.” - *PBG, p. 109 (78).*

13. **Abateri disciplinare.** - Călugărul este și el om, și rămâne pururea om, trăind sub condițiile vieții omenești. Năzuința spre desăvârșire este ceva care nu-l împiedică să rătăcească drumul. Dacă pe lângă rătăcirile care izvorăsc din imperfecțiunea omenească, se mai adaugă și ispitele care vin de la trup, de la lume și de la diavol, atunci negreșit trebuie să căutate și mijloace de îndreptare. Sfinții Părinți combat păcatul prin chemarea la pocăință deplină, la post și rugăciune, și la Sfânta Spovedanie cu împlinirea canonului pentru păcat, adăugând și penitențe aspre celor îndărătnici și nărașiți.

14. „Călugărul orice lucru va face, mare sau mic, fără de binecuvântarea egumenului,... egumenul să nu cruțe acel lucru, pentru că e făcut fără de învățătura năstavnicului, ci să-l ardă și cu blagoslovenie să înceapă altul.”

15. „De va striga frate pe frate, și nu va zice acela, aud, să facă 100 de metanii.” - *PBG. p. 127.*

16. „Orice călugăr va grăi cuvinte curmezișate (potrivnice) egumenului său, să-l gonească din mănăstire..., că este ca o oaie buboasă, ca să nu umple și alte oi de bube...”

17. „Călugărul de va face învăluială și va întinde frații fără de învățătură (îi va răzvrăti), să se pocăias-

că 2 săptămâni, și metanii o mie.” - *PBG p. 118-119.*

18. „Călugărul de va vorbi în biserică cu altul, sau cântând va râde, metanii 100.” *Vezi: Lipsa de la slujbă.*

19. „Iară de va fi cu negrija eclesiarhului biserica lăsată nemăturată în 2 săptămâni, sau candelă nespălată, să se pocăiască în trei săptămâni, metanii 500 în zi.”

20. „Iară cu negrija eclesiarhului de se va răsturna ceva din vasele bisericii și se vor călca, ori carte, ori altceva, de treaba aceea să se pocăiască în 4 săptămâni, 70 de metanii în zi.”

21. „*Chelarul sau trapezarul* de vor lăsa niscai bucate cu nesocotință și se vor împuți, și le vor lepăda., iară alți săraci vor dori așa oarece, iară acesta nu va căuta după sfatul egumenului și să tocmească fiecare treabă, unii ca aceia să aibă pocăință în 2 luni și metanii câte o mie în zi.”

22. „Cine va sparge oală sau strachină, sau altceva, să ia canon de la năstavnicul...”

23. „Călugărul de va *șede la masă*, și de va grăi cuvinte deșarte, să postească până la alt prânz, și metanii 200...”

24. „Cine va lua *post* și va cârți, și va grăi curmezișat (împotrivă) că nu va ști folosul lui, (a postului), să postească o săptămână”.

25. „Cine nu va fi la blagoslovenia mesei să nu mănânce, ci să mănânce mai apoi.”

26. „Cine va merge la sladniță (cramă), sau la pivniță fără de vreme, să postească o zi.”

27. „*Milostenia.* „Călugărul ce va petrece în mănăstire și va vrea să dea unui sărac mantia lui, sau camilafca, sau rasă, sau cămașa, sau călțunii, sau altceva dintr-a lui, n-are putere să dea fără de între-

barea și fără de învățătura egumenului; pentru că greșesc unii ca aceia, că și sufletul și trupul l-au dat pentru Dumnezeu într-o slujbă, și sub puterea egumenului, dar cum li se cade să grăiască aceia, aceasta voi să fac sau aceea, sau aceasta este a mea sau aceea?”

28. „Călugărul de va umbla după mesele oamenilor, sau la nunți... într-o petrecere mirenești, Dumnezeu îi grăiește că e câine, că nu-l lasă dracul, pentru ca să vadă femeii mirenești.”

29. „Călugărul de va merge cu o femeie o milă de pământ, să se pocăiască o săptămână, și metanii 100 în zi; unii ca aceia cu voia lor își sporcă inima lor..., mai vârtos cei ce mănâncă și beau cu dânsule; departe este acesta de călugărie...”

30. „Călugărul de va face cântece mirenești și va juca, acesta este om al dracului, iar nu al lui Dumnezeu, să se postească trei ani, metanii o mie,”

31. *Călugărul de va muri*, și va avea galbeni și talere, și nu va fi spus de aceasta duhovnicului său, sau egumenului, de vor fi în mănăstire ascunși, și se vor afla după moartea lui, să-i ia egumenul, sau un duhovnic bătrân, și să-i arunce pe dânsii într-o groapă lui și să grăiască: *Argintul tău să fie cu tine de pierire!* Și toți câți se tem de Dumnezeu să nu ia nimica de la dânsul, că foc netrecut își iau lor, și așa să-i arunce în groapă, și nimic să nu cânte pe dânsul. Și iară egumenul, sau acel stareț bătrân să-i adune pe dânsii, și așa de va fi fost în mănăstire, să facă egumenul cu toți frații post 40 de zile, și pocăință pentru fratele, și așa să roage pe Dumnezeu pentru dânsul, și să facă câte 12 metanii în zi. Când se vor umplea 40 de zile, atunci să-i facă toată pomenirea lui, ca și altor frați care se pristăvesc, și

să cheme săracii și mișei, și să le împartă egumenul acea strânsoare acelui frate, iară în mănăstire să nu ia dintr-aceea nici un ban.” - *PBG. pag. 119-121,142*).

32. Pravila monahului, vezi: *Rugăciunea, Metaniile*.

33. Despre egumen, vezi: *Starețul, Datoriile*.

MONAHUL SCHIMNIC. După cum arhiereul este desăvârșitul cleric, tot așa și monahul schimnic este desăvârșitul monah.

1. Candidatul de schimnicie, dacă n-a fost căsătorit, trebuie să fie cel puțin în vârstă de 40 de ani; (c. 15 al S. IV Ecum.) iar dacă a fost căsătorit trebuie să atingă vârsta de 60 de ani, prin analogia cu I Tim. 5, 9.

2. „Deși până acum unii dintre arhieriei erau siliți să rămână la înălțimea arhieriei, când se pogorau în schima monahală (adică se făceau schimnici), deși procedau astfel totuși erau trecuți cu vederea. Deci acest Sfânt și Ecumenic¹³⁴ Sinod îndreptând această scăpare din vedere și readucând necuviinciosul procedeu în cadrul legiuirilor bisericești, a hotărât, ca, oricare episcop, sau oricare altul va voi să se pogoare din vrednicia arhieratiească la viața strict monahicească și a îndeplini cele cuvenite pocăinței schimnicești, acesta să nu mai îndeplinească slujba după rânduiala vredniciei arhieriești, căci făgăduința monahilor este spre supunere și ucenicie, iar nu spre dascălie și proiestoșie, nici nu făgăduiesc să păstorească pe alții, ci să se conducă numai pe sine însuși.”

„Drept aceea, după cum s-a zis mai sus, leguim ca de acum înainte, nici unul dintre cei ce sunt în

¹³⁴ Sinod Ecumenic = Sinod a toată lumea ortodoxă. (n.ed.).

catalogul arhieresc, sau dintre păstori (arhierei), să nu se pogoare pe sine în ceata celor ce sunt păstoriți și se pocăiesc. Iar dacă ar îndrăzni vreunul să facă aceasta, după înștiințarea și hotărârea dată acum, să se lipsească de treapta arhierescă și să nu poată a se mai întoarce la vrednicia de mai înainte, de care s-a lepădat din voia lui.” - *Sf. Sofia 2*.

3. Schimnicul nu se poate face arhieru și nici nu poate lua vreun fel de conducere, decât numai să slujească la biserică, dacă este cleric, sau să se îndeletnicească cu tradiționala rocodeleie mănăstirească. El este dator ca să-și facă întotdeauna pravița rugăciunilor și să practice înalta asceză, după cum s-a făgăduit înaintea sfântului Altar. Vezi: *Pustnicia, Metaniile, Rugăciunea. Isihasmul*.

MONAHUL ȘI PREOTUL. Vezi: *Preoția*.

MONĂSTIRILE sunt palestra sau locul amenajat special pentru exerciții ascetice. După cum în biserică nu se primesc decât cei ce cred întru Hristos, tot așa și în mănăstire nu se primesc decât cei ce au acelaș sentiment al evlaviei monahale.

1. Localul mănăstirii. „Hotărâm ca mănăstirile odată sfințite cu învoirea episcopului să rămână pentru totdeauna mănăstiri, și averile care le aparțin să se păstreze pentru mănăstire și nicidecum nu mai pot deveni locașuri lumești...”¹³⁵ - *IV Ecum. 49*

¹³⁵ Deci secularizarea averilor mănăstirești pe care o tot aplică „ai noștri vorbitori de limbă română”, de la domnitorul Al. I. Cuza și până azi - în comunism atingând apogeul, este o acțiune antihristică, anti-creștină, dușmană Sfintelor Sinoade Ecumenice, dușmană Bisericii lui Hristos, dușmană Însuși Lui Dumnezeu, Cel în Sfânta Treime închinat și slăvit. După cum vedem, Sinodul IV Ecumenic (din anul 451) hotărâște cu puterea Duhului Sfânt, ca „mănăstirile odată sfințite cu învoirea episcopului să rămână pentru totdeauna mănăstiri, și averile care le aparțin să se păs-

Vezi: *Ctitoria*.

2. „Să nu doarmă bărbat în mănăstire de femei, nici femeie în mănăstire de bărbați, ca să nu fie pricină de sminteală și scandal pentru credincioși, ci să-și îndrepteze viața lor spre bună cuviință, și în apropiere de Domnul. Iar de va face cineva aceasta, fie clerici, fie laici să se afurisească.” - *VI Ecum. 47*.

3. „De acum înainte hotărâm să nu se mai facă mănăstiri duble (de bărbați și de femei), deoarece se face scandal și sminteală multora. Iar dacă oarecari voiesc a se lepăda de lume împreună cu rudeniile (cu membrii familiei), și a urma vieții monahicești, se cuvine ca bărbații să se ducă în mănăstire bărbătească, iar femeile în mănăstire de femei, pentru că așa este plăcut lui Dumnezeu... Să nu petreacă într-o mănăstire monahi și monahii, deoarece petrecerea împreună duce la preacurvie.”

„Să nu aibă îndrăzneală nici să vorbească monahia cu monah, nici monahul cu monahie, nici să se culce monah în mănăstire femeiască și nici să mănânce împreună monahul cu monahia. Și când se duc cele de trebuință din partea bărbaților la (femeile) canonice, să fie primite în afară de poarta mănăstirii femeiești de către stareță împreună cu altă monahie bătrână. Iar dacă monahul s-ar întâmpla să vie ca să vadă pe vreo rudă a sa, să vorbească în prezența stareții, repede și în scurte cuvinte” - *VII Ecum. 20*.

4. Despre contactul cu lumea mireană, starețul (episcopul) Calinic, în pisană mănăstirii Cernica, rânduiește: „...În acest ostrov (Sfântul Gheorghe),

sau în vreo chilie, femeie să nu doarmă nici să mănânce, ci să vie numai să se închine în sfânta biserică, că pentru odihna și ospătarea tuturor musafirilor, bărbați și femei, este rânduită arhondărie în ostrovul cel mare (Sfântul Nicolae), unde primindu-se ca niște făcători de bine și iubitori de Dumnezeu se vor odihni și se vor ospăta cu ce se va afla fără de carne, că mâncarea cărnii s-a oprit de Starețul Gheorghe...” Vezi: *Femei în mănăstire*.

5. „Deoarece pentru nenorocirea care a fost pentru păcatele noastre, s-au răpit oarecare sfinte case, adică episcopii și mănăstiri, de către unii bărbați, și s-au făcut *locașuri lumești*, dacă cei ce le țin vor binevoi să le dea înapoi, pentru a servi iarăși vechii destinații, bine, iar de nu, de vor fi din catalogul ieraticesc dispunem să se *caterisească*, iar de vor fi laici sau monahi, să se *afurisească*, ca unii ce sunt osândiți de Tatăl, de Fiul și de Sfântul Duh, și să se așeze unde viermele nu se sfârșește și focul nu se stinge, deoarece se pun împotriva Domnului, Care zice: „Nu faceți casa Părintelui Meu casă de neguțătorie” (Ioan 2, 16) - VII *Ecum. 13*. Vezi: *Ierosilia, Înfrânarea, Biserica*.

6. Organizarea mănăstirii. Sunt două feluri de organizări:

1) *Idioritmă*, unde trăiește fiecare cum poate și cu ce poate, având în comun numai biserica și cimitirul. Acest fel de organizație a luat ființă cam de prin secolul 14, și care a dat cele mai rele rezultate.

2) *Chinovitică* sau obștească, unde totul este în comun, formând o strânsă legătură de frățietate ca și membrii unei familii. Aceasta este adevărata organizare a vieții mănăstirești.

7. Mănăstirea este condusă de un stareț ales pe

viață, sau ales numai pe un anumit timp, după un regulament mai dinainte stabilit. El lucrează cu ajutorul comitetului duhovnicesc și cel economic. Persoanele din administrație pot fi alese pe viață sau pe un an sau doi. Funcțiunile administrative periodice dau mai bune rezultate decât cele nelimitate. Vezi: *Starețul*.

8. „Chinovia trebuie să aibă trei fapte: una a *smereniei*, alta a *ascultării* și ultima care să aibă *mișcarea și imboldul* pentru lucrul chinoviei.” - *Pateric p. 182*.

MORMÂNT JEFUIT. „Iar spargerea de morminte se împarte și aceasta: în păcat de iertat și păcat de neiertat. Dacă cineva sfiindu-se din pricina bunei cuviințe și lăsând corpul cel îngropat nejefuit, încât să nu vadă soarele rușinea firii, dar totuși întrebuintând la vreun lucru oarecare pietre din cele puse la mormânt, nici această faptă nu este de laudă, însă de obicei, va fi faptă de iertat când schimbarea materiei se va face la vreun lucru mai de folos și de obște. Iar când va răscoli praful celui făcut pământ, și va răsturna oasele, cu gândul de a găsi lucruri dintre cele îngropate împreună, unul ca acesta s-a condamnat cu aceeași judecată, cu care s-a osândit curvia simplă (7-9 ani) precum s-a zis în cuvântul de mai înainte, păstorul ținând seamă de viața celui ce a greșit ca să scurteze timpul canonisirii pentru vindecarea lui, după cum s-a scris în canoane.” - *Sfântul Grigore Nisis 7*.

2. „Săpătorul de morminte 10 ani va fi neîmpărtășit.” - *Sfântul Vasile 66*.

3. „Săpătorul de morminte hotărâm a fi un an neîmpărtășit, mâncând uscat după ora a noua, și făcând în fiecare zi câte 250 de metanii.” - *Sfântul I*.

Post. 29. Vezi: Furtul, Ierosolia.

MORTĂCIUNEA. Vezi: *Mâncarea, Înfrânarea.*

MOȘTENIREA PĂRINTEASCĂ. „Părintele care nu-și iubește feciorii săi deopotrivă, ci pe unul îl blestemă, iar pe altul îl binecuvintează; pe unul iubește, iar pe altul îl urăște, și averea lui nu o împarte deopotrivă la toți, acela este ca un ucigător de fii, să nu se împărtășească cu Sfintele Taine, ci încă să se și afurisească, adică să se lepede de la sfânta Biserică, până când se va îndrepta.” - *Molittf. Vezi: Averea, Datoria; Creșterea copiilor.*

MULTUMIREA este o datorie de conștiință. Cine nu mulțumește binefăcătorului său dă dovadă de lipsă de bun simț.

Mântuitorul a lăudat pe acel lepros, care s-a întors și l-a mulțumit pentru că l-a vindecat, și S-a mâhnit pentru ceilalți 9 care nu l-au mulțumit. - *Luca 17, 17.*

2. Cel ce mulțumește celui ce a făcut rău, se face părtaș la păcatele lui. Vezi: *Tovărășia.*

MUNCA. Vezi: *Lenevirea.*

MUSTRAREA este o pedeapsă spirituală. Pentru cel nesimțitor ea poate fi *neînsemnată*; pe când pentru cel simțitor și cu conștiința bine dezvoltată ea poate fi o *pedeapsă grea*. Mustrarea făcută în față mulțimii este o pedeapsă spirituală *foarte grea*. Mustrarea să nu se facă după datele informațiilor, ci după rezultatele cercetărilor.

1. Ea trebuie să izvorască dintr-o inimă sinceră, plină de iubire, și din conștiința adevărului. Sfântul Pavel muștră pe Sfântul Apostol Petru. - *Gal. 2, 14.* „Mai bine o muștrare pe față, decât o prietenie ascunsă.” - *Prov. 27, 5.*

2. Este o datorie de a muștra pe cel nepriceput:

„Nu cruța copilul fără a-l muștra, căci dacă-l vei lovi cu nuiua nu va muri... ci îi scoți sufletul din pierzarea iadului.” - *Prov. 23, 13-14.*

„O muștrare pătrunde mai mult pe omul priceput, decât o sută de lovituri date celui nechibzuit.” - *Prov. 17, 10.*

3. O muștrare sinceră va fi răsplătită și în fața oamenilor și în fața lui Dumnezeu. „Cine muștră pe alții, mai târziu va găsi mai multă bunăvoință, decât cel ce nu muștră pentru lășărie.” - *Prov. 28, 23.*

4. „Vă rugăm, de asemenea, fraților, ca să muștrați pe cei ce trăiesc în neorânduială, să îmbărbătați pe cei deznădăjduiți, să sprijiniți pe cei slabi, să fiți cu toții îndelung răbdători.” - *1 Tes. 5, 14.*

NAȘUL, fie cel de la botez, fie de la cununie, sau călugărie, el este un povățuitor duhovnicesc.

1. Ca cineva să fie naș trebuie să fie om cumpănit și evlavios, cu bună reputație morală și pus în situația de a putea să povățuiască finul pe calea mântuirii. Nici într-un caz nu poate fi cineva naș dacă este de altă credință, sau imoral și care nu poate să dea îndrumările trebuincioase. Dacă el n-are pentru sine viață creștină, cum ar putea să povățuiască pe altul? Nimeni nu poate da ceea ce n-are!

2. Nașul se leagă cu finul și cu părinții lui „printr-o rudenie spirituală, care este mai mare decât cea după trup” deoarece el se numește *părinte duhovnicesc*, iar finul este *fiu duhovnicesc*. - *VI Ecum. 53. Vezi: Rudeniile, Curvia cu rude spirituale, Logodna.*

3. La *călugărie* trebuie să aibă negreșit un naș, care să aibă o viață exemplară, un duhovnic iscusit, căci altfel noul călugărit se poate sălbătici de la început, iar nașul va da seama înaintea lui Dumnezeu.

zeu despre pierzarea sufletului lui; va fi, în același timp, responsabil și starețul care a îngăduit așa ceva. Cine nu se grijește de finul său se canonisește ca și părinții care își leapădă copiii. Vezi: *Creșterea copiilor, Datoria, Monahismul*.

4. „Nu se cuvine, nici e lucru cinstit, nici primit, ca călugărul sau călugărița să primească copii după Sfântul Botez, adică să se facă cumetri sau să ție cununi la nuntă, adică să cunune. (După cum nici mireanul nu poate fi naș la călugărie). Iar de va îndrăzni cineva să facă acest lucru fără de cale, și de rușine, și fără de lege, să se canonească cum va părea arhiereului. Iar de va face aceasta a doua oară să se gonească din Biserica lui Hristos, ca un călcător de dumnezeieștile pravile.” - *PMB gl. 135*. Vezi: *Ieromonahul*.

NĂDEJDEA. Vezi: *Deznădăjduirea*.

NEASCULTAREA este partea negativă a ascultării. Ascultarea își are originea în ordinea stabilită de Dumnezeu la crearea lumii. După cum toată existența pornește de la Atotputernicia lui Dumnezeu, tot așa și ascultarea pornește de la ordinea stabilită de Făcătorul, ca o condiție absolut necesară a naturii și a vieții.

Păcatul este un acot dat diavolului, iar virtutea este o lovitură dată lui.

Păcatul intern pornește din prețuirea exagerată a persoanei liber cugetătoare, iar păcatul extern în mișcarea voinței ființelor raționale, către o altă țintă decât cea voită de Dumnezeu, și care duce la faptele neascultării.

Primul păcat al diavolului, la care i-a atras prin ispitire și pe primii oameni, și de atunci pe toți urmașii lor, cât și al primilor oameni, a fost neascultarea.

Autoritatea¹³⁶, întrucât este de la Dumnezeu, are în funcțiunea ei rânduială dumnezeiască, de aceea Sfântul Pavel, îndeamnă la supunere nu numai de frică, ci și *din îndemnul conștiinței*.

1. „Tot omul trebuie să fie supus stăpânirilor celor mai înalte, căci nu este stăpânire care să nu vie de la Dumnezeu. Și stăpânirile care sunt, de la Dumnezeu au fost rânduite. De aceea oricine se împotrivește stăpânirii, rânduiei lui Dumnezeu se împotrivește, și cei ce se împotrivesc își vor lua osândă. Dregătorii nu sunt de temut pentru faptele cele bune, ci pentru cele rele. Vrei să nu te temi de stăpânire? Fă binele și vei avea laudă de la ea. El este slujitorul lui Dumnezeu pentru binele tău. Dar dacă faci răul, teme-te căci nu în zadar poartă sabia. El este pus în slujba lui Dumnezeu, ca să-L răzbune și să pedepsească pe toți cei ce fac răul. De aceea trebuie să vă supuneți, nu numai de frica pedepselor, ci și *din îndemnul conștiinței*.” - Rom. 13, 1-5.

2. „Ascultarea face mai mult decât jertfele, și păzirea cuvântului Său face mai mult decât grăsimia berbecilor. Căci neascultarea este tot așa de rea ca și ghicirea, și răzvrătirea nu este mai puțin vinovată decât închinarea la idoli... Fiindcă ai lepădat cuvântul Domnului, acum te leapădă și El ca

¹³⁶ De când este omenirea, lupta la vârf se dă pentru răsturnarea autorității lui Dumnezeu din viața oamenilor și înlocuirea cu autoritatea falsă a dușmanului lui Dumnezeu și ucigașului de om, Lucifer. Rezultatele se văd în zilele noastre (an 2008) la tot pasul, diavolul urlându-și victoriile obținute în dărăpănarea omului, a familiei și a societății, prin toate trâmbițele mass-media = radio, tv, presă, internet, cinematograf, literatură vulgară și obscenă, etc. Tirania tehnocrației și a științei fără limite morale înspăimântă azi pe bietul om ieșit, prin neascultare, de sub autoritatea lui Dumnezeu. (n.ed.)

Împărat”, a zis Samuil lui Saul. - *Sam. 15, 22-23.*

3. Puterea stăpânirii constă în Adevărul dumnezeiesc, depozitat în dogmele de credință și de morală, verificate cu Sfânta Scriptură și cu Sfânta Tradiție: În virtutea acestei puteri a Adevărului dumnezeiesc, *legătura* duhovnicească este absolută.

Dacă ascultarea este conștiința solidarității de grup în ordinea ierarhică, apoi neascultarea este acțiunea de destrămare a acestei solidarități frățesti. „Iată acum ce este bun sau ce este frumos, fără numai a locui frații împreună, că întru aceasta a făgăduit Domnul viața de veci”, cântă Biserica în antifoanele glas. 8.

4. *Conducătorul* trebuie să fie adânc pătruns de Adevărul dumnezeiesc, căci... „ființa ierarhiei noastre sunt cuvintele predanisite de Dumnezeu, adică cunoașterea adevărată a dumnezeieștilor Scripturi, precum a zis marele Dionisie. Căci Dumnezeu a zis prin prooroci: *Tu ai lepădat cunoștința și Eu te voi lepăda pe tine ca să nu-Mi mai fii Mie preot.*” (*Osie (Osea) 4, 6*)- *VII Ecum. 2.*

5. *Credincioșii* care nu ascultă de povețele ierarhiei se afurisesc până se înțelepțesc. Dacă se îndărătnicesc pe nedrept, se afurisesc definitiv. Vezi: *Schisma, Anatema.*

„Dacă vreunul dintre mireni va călca și va defăima Dumnezeieștile și Împărăteștile porunci, și va batjocori încă și legile și înfricoșatele așezăminte ale Bisericii, îndrăznind a bate vreun episcop, sau a-l închide fără pricină, ori plăsmuind acestea fără pricină, să fie anatema.” - *Sf. Sofia 3. Vezi: Defăimarea, Bătaia.*

6. *Clericii* care nu ascultă de superiorii lor se caterisesc, căci ei nu pot să facă nimic contra voin-

ței conducătorilor, atâta timp cât ei lucrează sincer și după rânduielele canonice.

„Prezbiterii și diaconii să nu facă nimic fără aprobarea episcopului, căci el este acela căruia i s-a încredințat poporul Domnului, și care va da seamă pentru sufletele lor.” - *Apost. 39; Cart. 6, 7; I Ecum. 16, I-II, 15.*

7. „S-a găsit de cuviință, că dacă unii dintre clerici, sau diaconi, nu s-ar supune episcopului lor, care ar voi să-i înainteze la o cinste mai mare pentru trebuințele bisericilor lor, să nu mai poată sluji nici în treapta din care n-au voit să iasă.” - *Cart. 39. Vezi: Slujba bis.*

8. „Dacă vreun episcop, caterisit de sinod, sau prezbiter sau diacon oprit fiind de episcopul său, ar îndrăzni să lucreze ceva din cele liturgice, ori episcopul după obiceiul de mai înainte, ori prezbiterul, ori diaconul, să nu-i mai fie îngăduit, nici în alt sinod să n-aibă nădejde de a fi iertat, nici să poată să se apere; și toți cei ce se împărtășesc cu dânsul să se lepede de la Biserică, mai ales când au știut de mai înainte hotărârea dată asupra celor mai sus amintiți și totuși îndrăznesc să se împărtășească cu dânșii.” - *Ant. 4; Apost. 28, 31. II Ecum. 6.*

9. „Dacă cineva, hirotonisindu-se întru episcop, nu ar primi slujba și purtarea de grijă a poporului, care i s-a încredințat, acela trebuie să se afurisească până ce va primi; asemenea și prezbiterul și diaconul. Iar dacă s-ar duce acolo, și n-ar fi primit, nu din pricina sa, ci din cauza răutății poporului, el să rămână episcop, iar clerul cetății să se afurisească fiindcă n-a învățat pe un astfel de popor nesupus.” - *Apost. 36*

10. Monahul, care nu se supune starețului său

care îl povăţuieşte la fapte virtuozose, „se va afurisi de episcop.” - I-II, 3. Vezi: *Legătură duh*.

11. *Nici milostenia*, deşi este o facere de bine, nu trebuie să se facă fără voia conducătorului. „Dacă cineva dă sau ia vreun lucru, fără de voia episcopului sau a celui însărcinat cu administrarea facerii de bine, să fie anatema şi cel ce dă şi cel ce ia.” - *Gangra 8, 7; Ancira 18; Ant. 17, 18*.

12. *Episcopul este dator a asculta de Sinod...* „Şi ținându-se sinodul pentru chestiuni canonice şi evanghelice, se cuvine ca episcopii adunaţi să fie cu grijă şi cu băgare de seamă ca să se păzească dumnezeieştile şi de viaţă făcătoarele porunci ale lui Dumnezeu. *Căci întru păzirea lor răsplătire este multă* (Ps. 19, 12); pentru că porunca este făclie, iar legea luminează şi calea vieţii este musturarea şi pedepsirea (Prov. 6, 33); şi *porunca Domnului este strălucită, care luminează ochii* (Ps. 18, 9)...” - VII *Ecum. 6; Ant. 20; VI Ecum. 8, 19; Pomenirile la slujbe*.

13. „Nu se cuvine episcopilor fiind chemaţi la Sinod să defaime, ci să se adune să înveţe, sau să se înveţe pentru îndreptarea Bisericii şi a celorlalţi. Iar dacă ar defăima, unul ca acesta se osândeşte singur pe sine însuşi. Când este împiedecat de vreo împrejurare neprielnică, i se iartă.” - *Laod. 40; I-II 13, 15*.

14. „Preotul de va sluji Sfânta Liturghie, fiind caterisit de arhieru, să se afurisească, adică să se lepede de tot de la Biserică, după canonul 28 al Sfinţilor Apostoli.” - *Molitf; RBOR Art. 17-24*.

15. „Şi oricare cleric va sluji cu dânsul, să fie lipsit de dregătoria sa după canonul 11 al Sfinţilor Apostoli.” - *Molitf. Vezi; Tovărăşia la rău*.

16. „*Celor nepocăiţi şi cu totul deznădăjduiţi*

care au dobândit piele de etiop neschimbată și împiestririi de pardos, li se va zice acea pildă a smochinului: „*Să nu se mai facă în tine rod în veac, pentru care îndată s-a și uscat.* (Mat. 21, 19; Marcu 11, 13). Pentru ei se potrivește și zisa Eclesiastului: *Ceea ce este strâmb nu se va mai putea îndrepta, și ce lipsește nu se va mai putea număra; că de nu se va îndrepta de la început cel strâmb, nu mai este cu puțință de înfrumusețat; și dacă nu se va înlocui lipsa, nu mai este cu puțință să se numere.* (Ecl. 1, 15) Drept aceea, la sfârșitul vieții lor se vor împlini cele zise de proorocul Isaia: „*Și vor ieși, și vor vedea stârvurile oamenilor, care au călcat poruncile mele, că viermele lor nu va muri și focul lor nu se va stinge și vor fi priveală la tot trupul.*” (Is. 66, 24). Iar cei nedrepti astfel se vor tulbura și nu se vor putea să se odihnească!, zice Dumnezeu, că nu este cu puțință celor păgâni, să se veselească.” - *Sf Petru 4. Vezi: Anatema, Caterisirea, Afurisirea, Canonisirea.*

NECREDINȚA absolută este o imposibilitate sufletească.

1. Omul a fost creat cu libertatea de a crede în Dumnezeu, Creatorul Lui, și a-l aduce slavă; respingând credința în Dumnezeu, el este nevoit să creadă în orice altceva, pentru a-și acoperi fie și parțial golul sufletesc; de aceea ajunge să creadă în făptura lui Dumnezeu, adică în sine însuși sau în bunurile vieții înconjurătoare, devenind idolatru.

Cei necredincioși „au schimbat în minciună adevărul lui Dumnezeu, au slujit și s-au închinat făpturii în locul Făcătorului..!” - *Rom. 1, 25.*

2. Momentele de necredință pentru cel evlavios sunt niște crize trecătoare provenite: din orgoliul vieții iscoditoare, sau din cercetările mărginite și

strâmte al vieții naturale, care încurcă vederile înalte ale credinței, sau din retragerea Harului și bântuirea diavolească. *Pateric cap. VIII, IX. Deznădăduirea. Hula.*

3. Celor nesinceri și răutăcioși Dumnezeu „le-a orbit ochii, și le-a împietrit inima, ca să nu vadă cu ochii și să nu înțeleagă cu inima” adevărul credinței din adâncul inimii lor, și astfel, ei nu se pot întoarce la Dumnezeu și nu se mai pot vindeca sufletește, ca Faraon, Iuda, ș.a. „De n-aș fi venit și nu le-aș fi grăit lor, păcat n-ar avea, dar acum n-au nici o dezvinovățire pentru păcatul lor.” - *Ioan 15, 22; 12, 40. Vezi: Știința.*

4. „Și crezi tu, omule, că vei scăpa de judecata lui Dumnezeu? Sau desprețuiești tu bogățiile bunătății, îngăduinței și îndelungatei Lui răbdări” când hulești pe Dumnezeu? „Nu vezi tu că bunătatea lui Dumnezeu te îndeamnă la pocăință?”

„Dar cu împietrirea inimii tale, care nu vrea să se pocăiască, îți aduni o comoară de mânie pentru ziua mâniei și a arătării la judecata cea dreaptă a lui Dumnezeu, care va răsplăti fiecăruia după faptele lui!” - *Rom. 2, 3-6.*

5. Necredința celui ce are râvnă pentru Dumnezeu își are izvorul în nepricepere și neștiință, de aceea el este dator să asculte de povățuitorul lui sufletesc și să citească cu umilință Cuvântul lui Dumnezeu. *Rom. 10, 2; II Cor. 4, 3-4; Rom. 1, 17-18; RBOR art. 8.*

NEDREPTATEA. „Să nu chinuiești pe străin... să nu asuprești pe văduvă, nici pe orfan. Dacă-i asuprești și ei strigă către Mine după ajutor, Eu le voi auzi strigătele; mânia Mea se va aprinde și vă va nimici cu sabia, nevestele voastre vor rămâne văduve iar copiii voștri orfani... Dacă vor striga

către Mine după ajutor Eu îi voi auzi, căci Eu sunt milostiv.” - *Ex. 22, 21-27.*

2. „Ascultați acum voi, bogaților! Plângeți și vă tânguți, din pricina nenorocirilor care au să vie peste voi!

Iată că plata lucrătorilor, care v-au secerat ogoarele și pe care le-ați oprit-o prin înșelăciune, strigă” către Mine, zice Domnul. - *Iacob 5, 1-5.*

3. Celor mari ai poporului și bătrânilor cinste li se cuvine, iar celor mici și neputincioși îngrijire. Când judecați să nu căutați la fața oamenilor; să ascultați pe cel mic ca și pe cel mare; să nu vă temeți de nimeni, căci Dumnezeu este Cel ce face dreptatea....” „Să nu iei daruri, căci darurile orbesc ochii celor înțelepți și sucesc hotărârile celor drepți.” - *Deut. 1,17; 16, 19.*

NEGLIJENTA. Vezi: *Lenea, Nepăsarea.*

NEÎNFRÂNAREA pornește dintr-o voință slabă, sau din pricina poftelor nestăpânite, sau dintr-o obișnuință îndelungată la păcat.

1. După cum toate buruienile stau la îndemâna omului, dar nu poate să le folosească pe toate, tot așa și cu faptele vieții, deși stau la îndemâna omului dar nu toate îl folosesc. - *1 Cor. 10, 23.*

2. Îți lipsește puterea înfrânării? Ascultă ce zice Sfântul Apostol Iacob:

„Dacă vreunuia dintre voi îi lipsește înțelepciunea (înfrânării), s-o ceară de la Dumnezeu, Care dă tuturor cu mână largă și fără de mustrare, și negreșit o va dobândi” fiindcă cine caută află și cine cere i se dă. - *Iacob 1,5; Mat. 7,7. Vezi: Înfrânarea.*

NEPĂSAREA față de binele aproapelui dă dovadă de o inimă bolnavă și de o minte întunecată, ea este semnul unei răutăți tănuite. De aceea Prooro-

cul Ieremia zice; „Blestemat este tot cel ce face lucrul Domnului cu lenevie!” - 48, 10. Vezi; *Tovărășia, Urăciunea*.

2. „Nepăsătorul se consideră ca un deznădăjduit de mântuirea lui, iar nepăsarea este un dispreț față de făgăduințele vieții monahale (creștine), și prețuirea exagerată a lucrurilor lumești. În necaz, cel neglijent acuză pe Dumnezeu că este nemilostiv și neîndurat față de viața oamenilor, iar la rugăciunile particulare și slujbele obștești este fără de nici o tragere de inimă!”

„Rânduim pentru acest păcat ca cel neglijent să se pocăiască 40 de zile; în 3 săptămâni să nu guste nici vin nici untdelemn și să facă câte 250 de metanii pe zi, fiindcă boala neglijenței poate să-l ducă în pierzarea cea veșnică a iadului.” - 5 Teodor Stud. SC. 6.

NERECUNOȘȚINȚA. Vezi: *Mulțumirea*.

NERESPECTUL este un atentat, o insultă față de demnitatea omului. Orice om, fie el mare, fie mic are demnitatea lui care trebuie respectată. În general vorbind, bătrânețea cere respect iar tinerețea îngrijire. Autoritatea cere teamă cuviincioasă, iar norodul disciplină și veghere pentru bunul său mers și al vieții de obște. - *Levitic 19,32*.

1. Cel mic nu dă respectul celui mare când nu-l salută sau nu se poartă cuviincios; iar cel mare nu respectă pe cel mic, când nu-i răspunde la salut, sau îl disprețuiește ca fariseul din Evanghelie pe vameș.

Dă respectul cu sinceritatea inimii și te vei îmbrăca cu cinstea bunei cuviințe. Cine nu respectă pe aproapele se necinstește pe sine însuși. „Cinstiți pe toți oamenii, iubiți pe frați, temeți-vă de Dumnezeu, și dați cinste împăratului.” - *I Petru 2, 17*.

2. „Dați tuturor ce sunteți datori să dați:... cui

datorați frica, dați-i frică; cui datorați *cinste dați-i cinste*. Să nu datorați nimănui nimic, decât a vă iubi unii pe alții, că cine iubește pe alții, acela împlinește legea.” - *Rom. 13, 7-8*.

3. Cine merită a fi respectat să ia aminte de sine ca să nu ceară cu îngâmfare și exagerare, căci sufletul omului se îndărătnicește în fața pretențiilor, și nu mai dă nici ce se cuvine să dea. Cea mai bună cinste este aceea care vine de la sine, fără a fi cerută.

4. Toți, cei mici și cei mari, tineri și bătrâni, sunt datori să respecte pe aproapele în orice situație ar fi:

a) ca *om* supus sub aceleași condiții ale vieții,

b) ca *element social* pentru interesul vieții pământești și

c) ca *făptură* a lui Dumnezeu, care merită a fi respectată, întru respectul Făcătorului tuturor. Vezi: *Datoria*.

NESUPUNEREA. Vezi: *Neascultarea*,

NOROCUL. „A vorbi pentru noroc, pentru ursitori, pentru explicarea nașterilor (după zodii sau stele) și pentru citire de stele, e lucru nebunesc și fără de Dumnezeu... Cuvintele acestea sunt ale hulitorilor și ale celor fără de Dumnezeu... Bunătățile și răutățile noastre însă se mișcă după a noastră singură voință.” - *Sfântul Simeon Tes. 1, 6.*

Dacă se vorbește despre noroc cu înțelesul de ceva întâmplător, aceasta nu este un păcat. Păgânii vorbeau despre noroc cu înțelesul de ceva care are minte, de un zeu, care aduce binele și răul. Acesta este un păcat. Vezi: *Vrăjitoria*.

NUNTA. Vezi: *Căsătoria, Logodna*.

OBICEIUL.

Obiceiul cel bun ușurează viața. De multe ori la

lucrul cel mai greu s-au văzut oameni, care fiind deprinși prin lunga obișnuință lucrează cu plăcere și mulțumire.

Obiceiul cel rău se furișează încetul cu încetul în viața omului și îl subjugă în așa fel încât ajunge să facă păcatul chiar fără de voia lui. Răul devine fire, un fel de a doua natură, încât este foarte greu de înlăturat, dar nu imposibil. Exemple: Zaheu vameșul, Maria Magdalena, Incestuosul din Corint ș.a.

1. Obiceiul cel rău *se capătă*:

- a) din nebăgare de seamă și lipsa de educație;
- b) din îndulcirea care iese din păcat,
- c) din sila împrejurărilor și
- d) din necredință.

2. *Îndreptarea de obiceiul cel rău*:

a) Să se ferească de oamenii, de lucrurile și de orice fel de împrejurări care târăsc la păcat. „Cu cel cuvios, cuvios vei fi și cu cel îndărătnic te vei îndărătnici.”

b) Să se examineze cât mai des pe sine însuși sub conducerea unui povățuitor priceput. Vezi: *Lupta duhovnicească*.

OCARA este bună numai când este bine chibzuită pusă în slujba Domnului și pornește dintr-o iubire sinceră față de sufletul aproapelui.

Când pornește din răutate ea se canonisește.

1. „Cine este ocarnic, un an să nu se împărtășească, metanii în zi 12.” - *PBG p. 110*.

2. „Călugărul de va scârbi pe fratele său, sau va grăi cuvinte deșarte cu dânsul, să postească 3 zile de pită și de apă, metanii 150 în zi și după aceea să-și facă molitfă, pentru că și-a spurcat gura.” - *PBG p. 128*.

ONANIA este păcatul trupesc săvârșit artificial, atât de bărbați cât și de femei, datorită nestăpânirii

de sine și lipsei de educație.

1. „Cel ce a făcut malahie se canonisește 40 de zile petrecând cu mâncare uscată și făcând câte 100 de metanii în fiecare zi.” - *Sfântul I. Post. 8.*

2. „Iar amestecarea cu alții, ca o dublă malahie se aplică pedeapsa până la 80 de zile.” - *Sfântul I. Post. 9.*

3. „Iar dacă vreunul dintre cei din cler a căzut în patima malahiei (onaniei) înainte de a se sfinți, nesocotind poate, că numai de acest păcat nu va fi oprit de hirotonie, aplicându-i-se mai înainte pedeapsa corespunzătoare astfel să se apropie spre hirotonie. Iar dacă s-a întinat cu acest păcat *după hirotonie*, oprindu-se *un an* de lucrarea preotească și înțelepțindu-se cu obișnuitele canonisiri să se întoarcă la preoție. Iar dacă a doua oară, sau a treia oară ar face aceasta, după ce a cunoscut păcatul, încetând de preoție să vie în rânduiala anaghoștilor.” - *Sf. I. Post. 10.*

4. „Dar și dintre *femei*, care s-au atins prin sărutări de bărbat și prin pipăiri, însă nestricându-se, primesc pedeapsa malahiei.” - *Sf. I. Post. 11. Vezi: Sărutatul.*

5. „Câți vin la acest lucru de fac malahie, aceia să mănânce sec 40 de zile și să facă în toate zilele câte 100 de metanii; iar de nu vor putea să mănânce sec, atunci să nu se împărtășească *un an*, și să facă în toate zilele câte 100 de metanii sau 50.”

6. „Iară de se va face malahie între dânsii atunci să mănânce sec 80 de zile, sau să nu se împărtășească *2 ani* și să facă în toate zilele metanii câte 50.” - *PMB gl. 329.*

7. Sfânta Scriptură spune că Dumnezeu a ucis pe *Onan* cel ce făcea acest păcat; acum pe cei ce

fac acest păcat, Dumnezeu îi pedepsește:

a) Li se întunecă mintea și se îmbolnăvesc sufletește;

b) Devin nervoși și le tremură mâinile și corpul;

c) Li se nasc copii slabi și tâmpiți.

8. Remedii:

a) Să fie stăpân pe sine;

b) Să lucreze zilnic și să evite locurile și persoanele care duc la păcat;

c) Să nu citească cărți pornografice și să evite băuturile și mâncările excitante;

d) Cel mai bun mijloc, cu cele mai bune rezultate, îl dă examenul cât mai des în fața duhovnicului.

OSÂNDIREA. Vezi: *Defăimarea. Clevetirea.*

OSPITALITATEA este o datorie pentru orice creștin. Iubirea de aproapele se constată din fapte, ca și pomul după roade.

1. „Să nu uitați primirea de străini, căci unii prin ea au găzduit pe îngerii, fără să știe.” - *Evrei 13,2.*

„Cine vă primește pe voi, pe Mine Mă primește, și cine Mă primește pe Mine, primește pe Cel ce M-a trimis pe Mine”, „Cine primește un prooroc, în nume de prooroc, plata proorocului va primi...”, „Și oricine va da de băut numai un pahar de apă rece unuia dintre acești mici în numele unui ucenic, adevărat vă spun că nu-și va pierde plata sa.” - *Mat. 10, 40-42.*

3. Orice rău poartă în sine binele care îl va nimici și orice bine este pândit de răul care caută să-l distrugă. Ospitalitatea, în cadrul necesității, este un mare bine; dar de multe ori bunătatea ei este nimicită de păcatul chefuielilor și al destrăbălărilor. Iată ce rânduiesc Părinții Sinodului al VII-lea ecumenic în această privință:

„Mare lucru este a da totul lui Dumnezeu și a nu

fi rob poftelor noastre. Deci, ori de mâncați, ori de beți, zice dumnezeiescul Apostol, toate să le faceți spre lauda lui Dumnezeu. (I Cor. 10, 31). Iar Hristos Dumnezeuul nostru, în Evanghelia Sa, a poruncit să se stârpească începuturile păcatului, căci El pedepsește nu numai preacurvia, ci a osândit și pornirea cugetului spre înfăptuirea preacurviei, zicând: „Cel ce caută la femeie spre a o pofti pe ea, iată a preacurvit cu ea în inima sa.” (Mat. 5, 28).

Așadar, de aici noi învățăm să ne curățim cugetele, căci deși toate sunt slobode, dar nu toate folosesc, ne învață apostolescul cuvânt.” (I Cor. 10, 23).

„Negreșit, orice om are nevoie să mănânce ca să trăiască. Deci pentru *cei ce trăiesc în căsătorie cu copii și cu rânduială laică* este cuviincios ca bărbații să mănânce împreună cu femeile, aducând mulțumire Celui ce dă hrana; dar nu cu obiceiuri ca la teatru, adică prin cântece satanice și cu muzici și cântări destrăbălate, asupra cărora vine blestemul profetului, care zice: „Vai de cei ce beau vinul cu chitare și cu cântări, și nu țin seamă de lucrurile Domnului și nu iau aminte la lucrul mâinilor Lui”. (Is. 5, 12), Și dacă s-ar afla între creștini unii ca aceștia să se îndrepte, iar de nu, să li se aplice cele prevăzute de canoane ale celor mai dinainte de noi.

„Însă, în privința acelor care duc viață *liniștită și singuratică* (monahală), ca cei ce s-au făgăduit față de Dumnezeu să poarte jugul vieții monahale, să șadă în singurătate și să tacă liniștiți.”

„Dar nici *celor ce au ales viața ieratică*, nu le este îngăduit nicidecum a mânca la un loc cu femeile, decât întâmplător cu oarecari bărbați și femei temători de Dumnezeu și evlavioși, ca și în această împrejurare să ducă la zidire sufletească; și

cu rudenile să facă la fel.”

„Și iarăși, dacă se va întâmpla ca *monahul sau prezbiterul* de n-ar avea cele de trebuință pentru călătorie și de nevoie ar voi să poposească la vreo ospătărie, sau în casa cuiva, acela *poate să facă acest lucru*, din pricina nevoii care îl silește.” - VII ec. 22; *Sfântul Isaac Sirul*, 34.

4 De multe ori diavolul, sub perdeaua ospitalității, vânează cugetele slabe ale celor ce cred, „ceia ce este chiar de răs, cum că mâncând și bând li se deschide inima credincioșilor spre spovedanie.” - *Sfântul Simeon Tes. V*, 256.

PARASTASUL. *Vezi: Pomenirile celor morți.*

PAȘTELE. Pentru a găsi exact Dumineca Sfintelor Paște, se ține socoteală de trei puncte astronomice:

- 1) Echinocțiul de primăvară;
- 2) Prima lună plină de după acest echinocțiu, și
- 3) Prima duminică de după această lună plină în care serbăm Paștele. - *Apost. 7. Cart. 60, 80.*

La început, Vechea Pascalie a fost corect calculată; dar acea corectitudine a fost numai pentru un timp scurt de ani, așa că, cu scurgerea vremii calculele au devenit greșite. Astăzi, după Vechea Pascalie uneori serbăm Paștele în a doua duminică de după prima lună plină, sau după a doua lună plină a echinocțiului de primăvară.

În: 1941, 1944, 1947, 1949, 1952, 1955, 1958, deci de 7 ori într-o perioadă de 20 de ani, se serbează Paștele în a *doua duminică* de după prima lună plină a echinocțiului de primăvară.

„În: 1940, 1945, 1948, 1951, 1956, 1959, deci într-o perioadă de 20 de ani se serbează Paștile de 6 ori după a *doua lună plină* de după echinocțiul de primăvară.

Ba mai mult, uneori se serbează ele, după Vechea Pascalie, în a *doua duminică de după a doua lună plină* a echinocțiului de primăvară, cum este în: 1945, 1948, 1956, deci de trei ori se întrunesc amândouă greșelile în Vechea Pascalie.

După Vechea Pascalie, într-o perioadă de 20 de ani se serbează Paștile greșit de 13 ori. Noua pascalie a îndreptat această rătăcire potrivit cu rânduiala canonică și astronomică.

Vezi lucrarea mea: *Calendarul și pascalia veche și nouă*.¹³⁷

PAVECERNITA. Ea nu este una din cele 7 laude, ci o slujbă de după masa de seară, înainte de culcare. Vezi: *Laudele Bisericești*.

¹³⁷ *Cum ne folosim de această tabelă:* Mai întâi trebuie să știm, că, în prima coloană verticală de la stânga spre dreapta, se cuprind *secularii cu deceniile*. (*Secular* se numește anul terminat cu două zerouri, adică făcut numai din sute întregi; iar *deceniu* se numește anul terminat cu un zero, adică este format numai din zece). În prima coloană orizontală de sus, se cuprind cei zece ani ai fiecărui *deceniu*, indicat de sus-numita coloană: *cuprinsul deceniilor*.

Iată cum se află Paștele pentru anul 1940: Mai întâi căutăm coloana specială a secularului cu deceniul respectiv 1940 în coloana unde scrie:

Secularii cu deceniile lor. Apoi căutăm și frântura de deceniu, în coloana intitulată: *Cuprinsul deceniilor*. În rubrica unde se întretaie coloana orizontală specifică lui 1940, cu coloana verticală a lui 0 din cuprinsul deceniilor, acolo se află data Paștelor, pentru noua pascalie 24 M = 24 Martie, iar pentru vechea pascalie 28 A = 28 Aprilie.

Alt ex: 1957; Coloana secularului cu deceniul respectiv 1950 se întretaie cu coloana verticală a lui 7 din *cuprinsul deceniilor*, peste data 21 A = 21 Aprilie atât pentru noua pascalie cât și pentru vechea pascalie.

Tabelă cu data Sf. Paște după noua și vechea pascalie în cadrul noului calendar, 1940—2040.

Secularii cu deceniile lor	C U P R I N S U L D E C E N I I L O R											
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9		
	Noua Pascalie	Vechea Pascalie	Noua Pascalie	Vechea Pascalie	Noua Pascalie	Vechea Pascalie	Noua Pascalie	Vechea Pascalie	Noua Pascalie	Vechea Pascalie	Noua Pascalie	Vechea Pascalie
1940	24 M	28 A	23 A	25 A	9 A	1 A	21 A	13 A	28 M	2 Mi	17 A	24 A
1950	9 A	9 A	13 A	5 A	25 A	10 A	1 A	21 A	6 A	13 A	26 M	3 Mi
1960	17 A	17 A	22 A	14 A	29 M	18 A	10 A	30 A	14 A	21 A	6 A	13 A
1970	29 M	25 A	18 A	22 A	14 A	30 M	18 A	10 A	25 M	30 A	15 A	22 A
1980	6 A	6 A	19 A	5 A	22 A	7 A	30 M	19 A	3 A	10 A	26 M	30 A
1990	15 A	15 A	31 M	11 A	3 A	16 A	7 A	30 M	12 A	19 A	4 A	17 A
2000	23 A	30 A	15 A	20 A	11 A	27 M	16 A	8 A	25 M	27 A	12 A	19 A
2010	4 A	4 A	8 A	5 M	20 A	5 A	27 M	13 A	1 A	8 A	21 A	28 A
2020	12 A	19 A	24 A	16 A	31 M	20 A	5 A	28 M	16 A	16 A	1 A	8 A
2030	21 A	28 A	13 A	24 A	9 A	25 M	13 A	5 A	25 A	25 A	10 A	17 A

Prescurtările: M = Martie; A = Aprilie; Mi = Mai.

Cum se întrebuintează această tabelă vezi sfeluța *) la pag. 245.

În mănăstiri, după Pavcerniță, pe la ora 8⁰⁰ seara, se dă în clopot de 7 ori, simbolizând sfârșitul celor 7 Laude Bisericești, dar care are, mai ales, un scop practic, servind ca semnal pentru retragerea în chilii. „Cum că după slobozenia (Pavcerniței) nu se cuvine monahilor a face vorbă unii cu alții, ci cu tăcere a intra în chiliile lor, și a se îndeletnici întru rugăciune și citiri, și așa a se odihni, ca, cu luare-aminte și cu deșteptare să ne sculăm la slavoslovla Utreniei.”

„Iar la Utrenie, toacă eclesiarhul în toaca cea mică, cu rari lovituri la ceasul rânduit, și ne adunăm toți în pridvorul bisericii. Și stând după rânduială fieștecare la locul său, făcând obișnuitele trei închinăciuni, ședem puțin, *ca să ni se liniștească simțurile* noastre, apoi... se face începutul slujbei.” - *Tipicul cel mare p. 18.*

PĂCATUL. Sunt trei tipuri de rădăcini ale păcatului:

1) Cele moștenite de la strămoșul Adam și transmise din generație în generație:

2) Cele căpătate din obiceiul păcătos al strămoșilor mai apropiați, și

3) Cele care își au izvorul în știința și voința liberă a omului.

Botezul curăță pe om de orice faptă a păcatului, dar mai rămân încă cele trei feluri de rădăcini, care sunt gata să odrăslească iarăși, îndată ce vor afla împrejurări prielnice. Ca omul să poată învinge puterea ereditară care îl trage spre păcat, Dumnezeu a dat, pe gratis, puterea vindecătoare a Harului, care se împarte oamenilor prin Tainele Bisericii. Conștient, Harul lucrează numai cu voința omului, iar cine nu vrea să lucreze cu Harul, acela nu

poate să se mântuiască. - *Cart. 121-125.*

2. Păcatul voinței libere se înfăptuiește astfel:

a) Mai întâi se prezintă lucrul care stârnește pofta păcatului; contra influenței din afară a păcatului, se recomandă lepădarea de tot ce este pricină exterioară a păcatului: oameni, lucruri, locuri ș.a. - *Ps. 1-5; I Ioan 2, 15.*

b) Ca un ecou al îmbierii exterioare răspunde pofta interioară, care caută să se apropie și să se întovărășească cu obiectul exterior. Contra poftelor interne se cere *stăpânire de sine*: „Mă port aspru cu trupul meu, și-l țin în stăpânire, ca nu cândva altora propovăduind, eu însumi „să fiu lepădat” dintru împărăția lui Dumnezeu. - *I Cor. 9, 27. Vezi: Gândurile, Lupta duhovnicească.*

c) Deasupra împrejurărilor favorabile și a plăcerii sentimentale, deliberează rațiunea, de care este absolută nevoie să ia comanda executării faptelor. Dacă ea refuză, lupta cu lumea exterioară a păcatului și cu pofta sentimentală este declarată; dacă ea se învoiește, păcatul se înfăptuiește. Singura posibilitate de a se întări voința să lupte contra ademenirilor păcatului este *ascultarea de poruncile lui Dumnezeu și de povățuitorul duhovnicesc*. „Cum aş putea să înțeleg” poruncile lui Dumnezeu, dacă nu mă va călăuzi cineva?” zicea Famenul Candachiei către Apostolul Filip. - *F. Ap. 8, 31; Iac. 1, 14.*

„Așadar, eu cu mintea slujesc legii lui Dumnezeu, zicea Sfântul Apostol Pavel, iar cu firea pământească slujesc legii păcatului”, prin înclinarea către fărădelege. - *Rom. 7, 25. Vezi: Conștiința păcatului, Faptele bune.*

3. „Patima are aceste patru chipuri: *Întâi* din inimă, al *doilea* din căutătură, al *treilea* din limbă, al

patrulea este a nu face rău pentru rău. De poți să-ți curăți inima, nu-i nimic în căutătură; iar de va veni în căutătură, păzește-te a nu grăi, iar de vei și grăi degrab taie ca să nu faci rău pentru rău.” - Pateric p. 173.

4. Păcate ușoare se numesc:

1) acelea care izvorăsc din firescul păcătos al omului. (Rom. 7, 14. 75), sau din situația și condițiile de viață socială. (Iac. 3, 2; I Ioan 1. 8).

2) Orice fel de păcat mare pe care l-a făcut omul din întâmplare, fără de știință și voință, în chip nesocotit, de care se pocăiește imediat, cu inimă zdrobită.

Cel ce a căzut în păcate ușoare se aseamănă cu omul care a căzut într-o nenorocire, și ca să trăiască, cerșește. Tot așa și omul care a păcătuیت fără de voie trăiește din mila lui Dumnezeu, Care i-o dă pe măsură ce își recunoaște păcatele sale prin sinceritatea spovedaniei.

5. Păcate de moarte se numesc acelea pe care omul le-a făcut cu știință și voință, executate după un plan de mai înainte stabilit. El (păcatul de moarte) se aseamănă cu schilodirea de bună voie, făcută cu gând viclean și înșelător, de cel ce nu voiește să lucreze cu darurile pe care Dumnezeu i le-a dat. Pe aceștia, întrucât Îl insultă pe Dumnezeu prin cugetele și faptele lor, Dumnezeu nu-i mai tratează cu milostivire, ci cu dreapta Sa judecată ca pe Cain, Iuda ș. a. Vezi: *Canonisirea, Afurisirea*.

Prin urmare, gravitatea păcatului atârână de atitudinea liberă a conștiinței față de Dumnezeu și de poruncile Sale. Păcat de moarte este orice călcare de poruncă făcută cu știință și voință, care nu este însoțită de părere de rău exprimată prin pocăință urmată de spovedanie sub patrafirul preotului;

numai atunci poate dobândi mila lui Dumnezeu prin umilința pocăinței și iertarea canonică.

PĂRA. Vezi: *Clevetirea, Defăimarea, Minciuna.*

PĂRUL. Vezi: *Tunderea.*

PEDERASTIA. Vezi: *Sodomia.*

PICTURA BISERICESCĂ folosește drept carte pentru înțelegerea poporului, care nu cere eforturi de a o citi.

1. „Ochii tăi să privească drept înainte” și cu toată paza ferește-ți inima ta, poruncește Înțelepciunea (Prov. 25, 23-25), căci simțurile trupului lesne introduc în suflet pe ale lor. Deci poruncim ca de acum înainte nicidecum, în nici un chip să nu se mai zugrăvească picturi care *amăgesc vederea*, și care strică mintea și îndeamnă la aprinderea plăcerilor rușinoase, nici pe tablouri, nici într-alt chip întocmite; iar dacă cineva s-ar apuca să facă aceasta să se afurisească.” - *VI Ecum. 100.*

2. Ar fi bine ca la picturile bisericesti să se țină seamă ca să nu se mai picteze scene simbolice din Biblie sau din Viețile Sfinților, căci nu pot fi înțelese de popor, și astfel se induc în eroare. Sunt jivini pictate pe alocurea pe care nici paleontologia nu le cunoaște! Sectanții fac mare caz de acestea și ne atacă, zicând că noi hrănim sentimentul religios al poporului cu închipuiri false. Nici Mântuitorul nu se cuvine a se picta simbolic, în chip de miel, după canonul 82 al Sinodului VI ecumenic.

PIZMUIREA. Vezi: *Clevetirea, Defăimarea,*

PLATA SLUGILOR. Vezi: *Nedreptatea. Datoria.*

POCĂINȚA este întoarcerea omului păcătos de la păcat la fapta cea bună, de la diavol la Dumnezeu. Ea se naște mai întâi în cuget prin muștrarea conștiinței. Se înfiripează apoi prin exteriorizarea

cuvântului dat în fața duhovnicului, și se desăvârșește prin faptele cele bune ale canonisirii, sau ale îndreptării duhovnicești.

1. „Cei ce au păcătuît în diferite feluri și stăruiesc în rugăciunea mărturisirii și a pocăinței, și fac tot ce trebuie pentru întoarcerea de la răutăți după măsura greșelii, dându-li-se unora ca acestora vreme de pocăință (adică îndreptarea verificată în timp), să se primească la împărtășire pentru îndurările și bunătatea lui Dumnezeu.” - *Laod. 2. Vezi: Păcatul, Împărtășirea.*

2. *Duhovnicul trebuie să primească la spovedanie pe orice fel de păcătos:* „Dacă vreun episcop sau prezbiter nu primește pe cel ce se întoarce de la păcat, ci îl leapădă, să se caterisească, căci măneste pe Hristos, Care a zis: „Bucurie se face în cer pentru un păcătos care se pocăiește” (Luca 5, 7). - *Apost 52.*

3. „Harul și împăcarea să nu se oprească, actorilor mimilor și celorlalte persoane de acest fel, sau apostatilor, care se întorc către Dumnezeu cu pocăință. - *Cart. 53, 72; VI Ecum. 43; Ezechii 33. Vezi: Spovedania.*

4. *Pocăința sinceră și statornică micșorează timpul de penitență:* „Însă dacă dintre cei ce au fost în păcate mai înainte se vor face sânguitori mărturisindu-se, văzând osârdia spre pocăință a celui ce a păcătuît, cel căruia i s-a încredințat (duhovnicului) de la iubirea de oameni a lui Dumnezeu a lega și a dezlega, nu se va osândi pentru micșorarea timpului de canonisire, că acei care se mărturisesc cu mai mare durere, ajung mai repede la iubirea de oameni al lui Dumnezeu.” - *Sfântul Vasile 74.*

5. *Trebuie mare băgare de seamă la micșorarea*

timpului de penitență: „Cei ce au luat de la Dumnezeu putere de a lega și a dezlega trebuie să țină seamă de calitatea păcatului și de pregătirea spre întoarcere a celui păcătos ca să dea o doctorie potrivită cu boala, ca nu cândva întrebuițând leacul cu nechibzuință să greșească față de amândouă. Căci boala păcatului nu este simplă, ci de multe feluri și naște multe soiuri de odrasle din care sporește și se răspândește răutatea până la împotrivirea puterii vindecătoare. Drept aceea, cel ce dă dovadă de pricepere în vindecarea bolilor sufletești, mai întâi se cuvine a cerceta dispoziția sufletească a celui păcătos, dacă înclină spre însănătoșire, sau dimpotrivă dacă merge spre mai rău, târât fiind de patimile sale; să fie bine cercetat de felul cum se îngrijește el de întoarcerea sa în cursul timpului: dacă nu cumva se încăpățânează și-și agravează rănila sufletului său prin leacurile sufletului său pe dreptate date lui, echilibrându-se astfel, și milostivirea (prin reducerea timpului), și vrednicia (prin osârdia pocăinței). Căci toată grija lui Dumnezeu și a duhovnicului, căruia i s-a încredințat păstorească conducere, este de a întoarce pe oaia cea rătăcită și a tămădui pe cea rănită de șarpe, în așa fel încât să n-o împingă nici spre prăpastia deznădăjduirii, și nici să slăbească frânele, în așa fel încât să neglijeze și să defaime viața (cea duhovnicească). În orice împrejurare să se împotrivescă păcatului, aici prin canonisirile (doctoriile) cele mai aspre și usturătoare, aici prin muștrările cele mai frățelnice și îngăduitoare, nevoindu-se în tot chipul să vindece rănila păcatului și să sporească rodurile pocăinței, povățuind înțelepțește pe omul cel chemat către strălucirea

vieții celei de sus. Deci se cuvine ca noi să cunoaștem bine pe amândouă (metodele): și pe cea a seriozității (după litera canoanelor), și pe cea a poveștelor îngăduitoare, după cum ne învață Sfântul Vasile.” - *VI Ecum. 102; Sfântul Vasile 3; Vezi: Canonisirea.*

POLIGAMIA este atunci când un bărbat își ia două sau mai multe femei deodată.

1. „Cela ce se va cununa cu două femei și să fie amândouă vii, acela se presupune a fi eretic, drept aceea trebuie să-l întrebe ce gând are despre Taina Cununiei care este de o ține Biserica, și de se va găsi că este eretic atunci se va certa cu moarte.” - *PMB gl. 237.*

2. „Nici un vlădică sau patriarh nu poate, cu nici un chip, să slobozească pe vreun bărbat să-și ia două femei, sau femeia să-și ia doi bărbați.” - *PMB gl. 237. Sfântul Vasile 50, 80.*

POLITICA este îndeletnicirea cu treburile cetățenești, pentru bunul mers al vieții sociale și se aplică după principiile moralei raționaliste, într-o societate ai cărei membri sunt lipsiți de credință în Dumnezeu.

Cea mai gravă cădere a omenirii a fost îndepărtarea lui Dumnezeu de la ocârmuirea lumii și înlocuirea Lui cu regi. Totuși regii erau unșii lui Dumnezeu, prin Patriarhi.

A doua cădere este căderea lui Iuda, care L-a vândut pe Mântuitorul.

A treia cădere este căderea papei, care se consideră infailibil și înlocuitorul lui Hristos pe pământ.

A patra cădere a omenirii este înlocuirea regilor cu președinții de state - care sunt produsul direct al masoneriei - prin care masoneria își aplică politica

ei asupra popoarelor.¹³⁸

Preoția este îndeletnicirea cu treburile duhovnicești, pentru dobândirea și îndrumarea credincioșilor spre faptele vieții celei de veci. Clericii care se bagă în politică fac o mare greșală canonică.

1. „Episcopului sau prezbiterului nu i se cuvine a se pune în ocârmuiri publice, ci să se îndeletnicească cu treburile bisericești. Deci ori să se supuiască a nu face aceasta, ori să se caterisească, căci nimeni nu poate sluji la doi domni, după dumnezeiasca poruncă.” (Mat. 6,21) - *Apost. 81, și 6. VII Ecum. 10.*

2. „Episcopii, prezbiterii sau diaconii să nu se facă arendași, sau procuratori, nici să-și agonisească hrana din lucruri de rușine și necinstite, căci sunt datori a se uita la ceea ce este scris: „Oricine se ostășește pentru Dumnezeu, nu se amestecă în lucruri lumești.” - *Cart. 18; IV Ecum. 3;*

3. „Am rânduit ca nici monahii, nici cei ce s-au dedicat clerului să nu ia parte la oaste sau la altă dregătorie lumească. Îndrăznind aceasta și necăindu-se pentru a reveni la calea aleasă mai dinainte,

¹³⁸ După DEX (1984) politica este o formă de organizare și de conducere a unei comunități umane și de asigurare a unui ordin interne în scopul obținerii dominației unei clase asupra altora, a apărării intereselor economice ale clasei economice dominante și al garantării securității externe; politica este și sfera de activitate social istorică ce cuprinde relațiile, orientările, și manifestările care apar între clase, grupuri sociale, popoare, în legătură cu promovarea intereselor lor în lupta pentru putere; politică înseamnă și orientarea, activitatea, acțiunea unei clase, a unor grupuri sociale, a puterii de stat în domeniul conducerii treburilor interne și externe - O viață socială creștină ar fi fost lipsită de clase și de goana după putere. Dacă politicienii ar fi toți creștini buni, și conducătorul ar fi unsul lui Dumnezeu, atunci și viața socială ar sluji lui Dumnezeu, spre biruirea răului și mântuirea oamenilor. (n.ed.)

să se anatematisească.” - *IV Ecum. 7; Apost. 83; I-II, 11. Vezi: Frăția de cruce,*

POMANA. *Vezi: Agapele, Pomenirile.*

POMENIRILE LA SLUJBĂ. Toate obligațiile pe care le poate avea omul față de aproapele se pot sfârși întru totul, numai obligația iubirii nu se poate sfârși niciodată, atât în lumea aceasta, cât și în cealaltă. (Rom. 13, 8) Această veșnică iubire ne obligă pe noi în conștiință, și tot în virtutea acestei iubiri, Dumnezeu se obligă să primească rugăciunile pe care le facem atât personal, cât și prin mijlocirea Bisericii, pentru cei vii și pentru cei morți. „Și noi am cunoscut și am crezut dragostea pe care o are Dumnezeu față de noi. Dumnezeu este dragoste, și cine rămâne în dragoste, *rămâne întru Dumnezeu, și Dumnezeu rămâne întru el.*” - *Ioan 4, 16.*

Noi avem datoria de a ne ruga pentru toți și pentru toate, pentru cei vii și pentru cei morți. Când aproapele ne cere ajutorul rugăciunii, această datorie morală devine obligatorie pentru conștiința noastră, și cine nu o face greșește față de obligația veșnicei iubiri!

1. „Cel ce ia plata pentru liturghie și nu o face este vinovat, pentru că nu o face, și pentru că lipsește de sfințire pe cel ce a adus-o, căci sfințirea liturghiei nu o ia, ci numai plata milosteniei, care nu este la fel cu cea dată la săraci. Drept aceea cel ce ia, să le slujească, pentru ca să nu se *osândească de la Dumnezeu ca un jefuitor și ca un fur*, și ca cel ce lipsește pe fratele său de sfințire.” - *Sfântul Simeon Tes. IX, 74.*

2. „Drept aceea trebuie a se gândi preotul a nu lua prescură de la fiecare, nici să aducă (Miride) pentru unii ca aceștia, care lucrează păcatul fără de

rușine, ca nu cândva și el împreună cu dâșii să se osândească. Rugăciunile pentru cei ce stăruie (de bună voia lor) în păcate aduc osânda asupra lor, cât și asupra preoților care le primesc slujbele, căci prin acestea ei îi încurajează la păcat. Unii mor; (1 Cor. 11, 28-31). Facă-se rugăciunea lui întru păcat... Pomenească-se fărădelegea părinților lui înaintea Domnului, și păcatul maicii lui să nu se șteargă.." - *Sfântul Simeon Tes. VII; Ps. 108, 13-14.*

3. Astăzi (1940), suntem atât de înstrăinați de disciplina bisericească, încât mulți, fără a-și da seama, primesc slujbe de la orice fel de om, fără de nici o alegere. Clericul să nu creadă că se va îmbogăți, dacă primește cât mai multe pomelnice; și nici păcătosul, care, de ex., fură în valoare de o mie de lei, dar crede că dacă dă slujbe de o sută de lei, va fi iertat de păcat! Și unora și altora li se va aplica conținutul Psalmului 108 (109), căci o nelegiuire a născut altă fărădelege! Vezi: *Miridele*.

4. „Dacă cineva vede pe fratele său făcând un păcat care nu duce la moarte să se roage (pentru el), și Dumnezeu va da viață celui ce n-a făcut un păcat de moarte. Este păcat care duce la moarte; nu zic să se roage pentru un astfel de păcat.” - *Ioan 5, 16.* „Însă tu să nu mijlocești pentru poporul acesta, nici să te rogi pentru el, nici să înalți cereri, nici să stărui pe lângă Mine, căci nu te voi asculta.” - *Ierem. 7, 16.*

5. Noi avem datoria ca să ne rugăm, personal și colectiv, pentru conducătorii noștri, fie laici, fie clerici, ca „întru liniștea lor” să dobândim liniștea mântuirii sufletești și trupești. Să nu ascultăm de tainicul glas al înșelăciunii diavolești, care aruncă dezbinări între frați

6. „...Sfântul Sinod a hotărât ca de acum înainte ori prezbiterul ori diaconul de ar îndrăzni să se îndepărteze de împărtășirea episcopului, și nu-i va pomeni numele la sfințitele rugăciuni ale liturghiilor, după obiceiul predat Bisericii, aceasta să se considere ca osândă adusă asupra episcopului său mai înainte de a fi fost cercetat și judecat de Sinod pentru faptele de care este acuzat. Unul ca acesta să se supuie caterisirii și să fie lipsit de toată cinstea ieratică, întrucât fiind numai prezbiter el osândește, după a sa părere pe părintele și episcopul său mai înainte de a-l judeca mitropoliei. Acesta nu este vrednic nici de cinstea și nici de numele de prezbiter, iar cei ce se vor face părtași cu acesta, de vor fi dintre clerici, să cadă din cinstea lor, iar de vor fi monahi sau mireni să se afurisească cu desăvârșire de la Biserică până când vor rupe legătura cu schismaticii, și se vor întoarce la episcopul lor.” - I-II, 13, 14, 15.

7. Clericul să nu pomenească pe cei vii la morți. Vezi: *Ierosolia*.

POMENIRILE CELOR MORȚI este legătura iubirii ca orice rugăciune. Noi suntem „împreună cetățeni cu sfinții și deaproape ai lui Dumnezeu, zidiți fiind pe temelii Apostolilor și a Prorocilor, însuși Iisus Hristos fiind piatra cea din capul unghiului, întru care toată zidirea alcătuindu-se, crește întru lăcaș sfânt întru Domnul, întru care și voi împreună vă zidiți spre lăcaș lui Dumnezeu întru Duhul Sfânt.” (Efes. 2, 19-22). În virtutea acestei „cetățenii” noi ne rugăm ca să ierte pe frații noștri care au trecut în lumea cealaltă.

2. Noi nu ne rugăm pentru cei ce, înainte de a muri, au făcut păcate contra Duhului Sfânt, cum

sunt: ereticii, cei nebotezați, atei și cei ce s-au opus adevărului cu știință și voință, nici pentru cei ce s-au ucis în duel, sinucigașii, ș.a., căci acestora nu li se iartă nici în lumea aceasta nici în cealaltă. (Mat. 12, 22-37). Dar pentru cei cărora li se iartă în lumea cealaltă noi ne rugăm, fiindcă trebuie să ne iubim veșnic. (I Cor. 13, 8).

3. „Celor adormiți le sunt mai de folos liturghiile iar celelalte mai puțin îi ajută, pentru că omul murind a încetat de la păcat, iar prin jertfă se împărtășește cu Hristos, se umple de dumnezeiască veselie, de dar și se izbăvește cu dumnezeiască milă de toată durerea. Deci mai înainte de toate să se facă liturghie pentru dânsul; după aceea de va avea avuție, să se facă și răscumpărare de robi, milostenie săracilor, zidiri sfintelor biserici și altele care sunt spre mântuirea lui.” - 5. *Simeon Tes. IX, 72.*

4. „... Mirida care se scoate la Sfânta Liturghie și pomenirea care se face pentru acel mort, unește pe cel mort cu Dumnezeu și-l împărtășește cu Dânsul nevăzut. Drept aceea folosindu-se foarte mult dintr-aceasta, nu numai că se mângâie *frații cei ce cu pocăință s-au mutat întru Hristos*, dar încă și sfințele suflete ale sfinților se bucură pentru aceste pomeniri când se fac pentru dânșii, unindu-se cu Hristos și împărtășindu-se prin Sfânta Liturghie mai curat și mai luminat, și împărtășindu-se mai mult cu darurile Lui, se roagă pentru noi, căci și pentru aceasta Dumnezeu a lucrat această jertfă, și a dat-o spre mântuirea și luminarea trupurilor ca să fim cu Dânsul tot-una cum s-a făgăduit. Drept aceea, se roagă cei ce-i pomenesc pe dânșii, săvârșesc jertfe pentru cinstea lor și se *fac mijlocitori și solitori* pentru dânșii. Și se roagă ca și aceștia să se

împărtășească cu Hristos ca și dânșii. Pentru aceea trebuie să facem pomenirea celor răposați, ca să facă și pentru noi alții și să pomenim pe sfinți ca veselindu-i, să se facă și ei rugători veseli pentru noi către Dumnezeu.” - *Sfântul Simeon Tes. VI, 375*.
Vezi: *Miridele*.

5. *Pomenirile la 3, 9 și 40 de zile.* „Când moare omul, atunci are slobozire sufletul două zile și umblă cu îngerul aici jos pe lume unde-i este voia, de aici sufletul de multă dragoste a trupului căci s-a despărțit de dânsul, uneori merge la casa aceea ce a fost întru viața lui, iar alteori la mormânt unde-i este îngropat trupul, iar îmbunătățitul și dreptul suflet merge în locurile unde avea obicei de a se ruga pentru mântuirea lui și face două zile pe pământ; iar a treia zi merge îngerul cu dânsul, adică cu acel suflet la cer și stă înaintea groaznicului Scaun, și se închină înaintea lui Dumnezeu, pentru aceea se face a treia zi liturghie și pomană pentru cel mort. Iar dacă se închină lui Dumnezeu, cu porunca lui Dumnezeu merge cu îngerul de-i arată bogate lăcașuri frumoase ale sfinților și ale dreptilor care au făcut voia lui Dumnezeu pe lume. Toate acestea le vede sufletul atunci, iar a noua zi merge de se închină lui Dumnezeu, pentru aceasta se fac liturghii și pomeni a noua zi.”

„De aici iar îl ia îngerul și trece de-i arată raiul și toată munca, și cele dedesubt și toate muncile în 40 de zile, și iar merge de se închină lui Dumnezeu după 40 de zile, pentru aceasta se fac liturghii și pomeni în 40 de zile; de acum încolo, după lucrurile cum a făcut îi dă loc de se odihnește, până va veni Hristos ca să judece lumea, și să dea sau să plătească fiecăruia după lucrurile lui.” - *PMB gl. 162*.

6. *Pomeniri obligatorii* se fac:

1) În sâmbăta lăsatului de carne din câșlegile de iarnă căci a doua zi este dumineca Înfricoșatei Judecăți;

2) În sâmbetele Postului celui Mare, și

3) În sâmbăta dinaintea Pogorării Sfântului Duh, ca o pregătire a întregii lumi văzute și nevăzute pentru primirea Harului iertării și a nemuririi odată cu Pogorârea Sfântului Duh.

7. *Când nu se fac pomeniri.* „Că de se va întâmpla vreunui frate al nostru a se duce către Domnul întru zilele acestea (în săptămâna întâi din Postul Mare), în mijlocul săptămânii aceștia, nu i se face pomenirea cea de a treia zi, până vineri seara, ca atunci să se săvârșească parastasul lui; asemenea și sâmbătă liturghia lui. Iar în sâmbăta cea viitoare a săptămânii a doua, i se face pomenirea de a noua zi, fie că se va întâmpla sâmbăta sau nu. Iar cea de 40 de zile i se face când i se vor împlini numărul zilelor lui...” - *Tipicul cel mare p. 493 (555).*

8. Nu se fac parastase la sărbătorile împărătești, din ziua înainte prăznuirii și până la Odovania praznicului, în tot Postul Mare afară de sâmbăta și dumineca. Panihizile ctitoricești, de după pavecerniță și utrenie în Postul mare nu sunt oprite.

POSTUL ȘI CANONISIRILE. Postul este ofranda înfrânării, pentru că și trupul se va învrednici de mila lui Dumnezeu, căci el este instrumentul atât al faptelor bune cât și al păcatului. Pe unde intră păcatul pe acolo trebuie să vie și mântuirea. Păcatul trupesc al lui Adam a trebuit să fie distrus prin patimile trupești ale Mântuitorului. Cine nu-și supune trupul la înfrânare după exemplul Mântuitorului și al Sfinților Săi, pe acela îl arată faptele că el nu

voiește să fie părtaș la viața tainică întru Hristos; credința fără de fapte este moartă! Vezi: *Înfrânarea*,

1. „Dacă vreun episcop, sau prezbiter, sau diacon, sau citeț, sau cântăreț nu postește sfântul și Marele post al Paștilor, sau miercurea și vinerea, să se caterisească, fără numai dacă va fi fost împiedecat de slăbiciune trupească, iar de va fi laic să se afurisească.” - *Apost. 69; VI Ecum. 89.*

2. „Dacă vreunul dintre cei ce se nevoiesc, din defăimarea (rânduielilor bisericești) ar îndrăzni să dezlege posturile cele predanisite și respectate de Biserică, încrezându-se în justificările cugetului său, să fie anatema.” - *Gangra 19; Laod. 52; Cart. 48, 56; VI Ecum. 89.*

3. „Deoarece am aflat că cei din cetatea Romei postesc în sâmbetele sfântului Post al Patruzecimei, împotriva așezămintelor Tradiției bisericești, Sfântul Sinod hotărăște că și în biserica Romei trebuie să se păzească neschimbat canonul care zice: Dacă vreun cleric s-ar afla postind în ziua duminicii, sau a sâmbetei, afară numai de una (Sâmbăta cea mare a Patimilor), să se caterisească, iar de va fi laic să se afurisească.” - *VI. Ecum. 55; Apost. 66 (94).*

4. „De asemenea am aflat că și în țara Armenilor și în alte locuri, unii mănâncă ouă și brânză în sâmbetele și duminicile Sfintei Patruzecimi.”

„Deci s-a hotărât și aceasta, ca Biserica lui Dumnezeu cea dintru toată lumea urmând aceeași rânduială, să țină postul și să se îndepărteze precum de tot felul de junghietură și jertfe, tot așa și de ouă și de brânză, care sunt rodul și produsul acestora de la care ne înfrânăm. Iar de n-ar păzi aceasta dacă vor fi clerici să se caterisească, iar de vor fi laici să se afurisească.” - *VI Ecum. 56. Vezi: Liturghi-*

sirea, Liturghia mai înainte sfințită.

5. „Cel ce va mânca carne, ouă sau brânză în Postul cel Mare, sau miercurile și vinerile de peste an, 2 ani să nu se împărtășească.” - *Molitf.*

6. „Cine moare de foame în Postul cel Mare să mănânce carne și să aibă pocăință 3 ani și metanii 150; iar de va gusta brânză sau ouă în acel Post Mare 2 ani să aibă pocăință și metanii 66.”

7. Oricine se va spurca în luna brânzii cu carne, și în luna dintâi (a postului cu) brânză, 4 ani să se pocăiască și metanii 300.”

8. „Oricine se va spurca cu neștiință în Postul cel Mare, pocăință 1 an, metanii 36” - *PBG p. 117 (138).*

9. „Nu se cuvine ca monahii să facă servicii plugărești în Postul Mare, ca din cauza aceasta să dezlege la vin și la untdelemn, pentru că acestea sunt fapte ale lăcomiei de pânțece.” - 5. *Nichifor 16; Laod, 50; VI Ecum. 89,*

10. Canonisiri ușoare:

a) să postească alte zile de fruct în locul celor nerespectate, afară de sâmbătă și duminică;

b) Să se înfrâneze de anumite mâncări, în anumite zile;

c) Să facă rugăciuni și metanii, citiri de cărți sfinte ș.a.

11. **Postul și dezlegările excepționale.** Biserica nu este omorătoare de oameni, ci, prin post, ea voiește să omoare patimile și să salveze sănătatea sufletească. Duhovnicul poate da dezlegare, în timpul postului, numai celor slăbiți - în anumite zile ale săptămânii, de ex.: marți, joi, sâmbătă și duminică. Potrivit cu starea sănătății și cu conștiința celui bolnav, se poate dezlega numai la anumite mâncări, de ex.: untdelemn și vin; lapte și ouă; la

carne, pentru un anumit timp.

12. Celor cărora le este viața în primejdie li se poate da dezlegare la toate, în orice zi a săptămânii, în orice post al anului până ce se fac sănătoși. - *Sfântul Timotei 8, 10. Vezi: Lehuza.*

POSTUL CA TIPIC ANUAL Dacă pomenirea Sfinților, care s-au notat mai jos, cade miercuri sau vineri, în câșlegi se dezleagă la mâncare după cum se arată în dreptul fiecăruia. În zilele neindicate, de ex: 2, 3 4... Septembrie, miercuri și vineri nu se dezleagă nici la vin și nici la untdelemn, afară de cazul când ar fi hramul bisericii când se dezleagă și la pește.

Septembrie.

1. Începutul Indictionului, cuv. Simeon Stâlpnicul, dezlegare numai la vin și untdelemn dacă este miercuri sau vineri.

6. Arhanghelul Mihail, vin și untdelemn.

8. Nașterea Sf. Fecioare Maria, la pește și la vin.

14. Înălțarea Sfintei Cruci, dezlegare numai la vin și untdelemn, în orice zi s-ar întâmpla, căci este zi de post.

23. Zămislirea Sfântului Ioan Botezătorul, vin și untdelemn.

26. Mutarea Sf. Ioan Evanghelistul, vin și untdelemn.

Octombrie.

6. Sfântul Apostol Toma, vin și untdelemn,

9. Sfântul Apostol Iacob Alfeu, vin și untdelemn.

26. Sf. Mucenic Dimitrie, dezlegare numai la vin și untdelemn. (Vezi la 14 Noiembrie b).

Noiembrie.

8. Soborul Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil, dezlegare numai la vin și untdelemn. (Vezi la 14 noiembrie punctul b).

13. Sfântul Ioan Gură de Aur, dezlegare la vin și untdelemn.

14. Sfântul Apostol Filip, dezlegare la pește pentru lăsatul de carne și începutul *postului Nașterii Domnului*.

a. „În postul Sfinților Apostoli și întru al Nașterii lui Hristos, marțea și joia pește nu mâncăm, ci numai untdelemn și vin. Iar luni, miercuri și vineri nici untdelemn, nici vin nu gustăm, ci ne postim până la al nouălea ceas și mâncăm întru acele zile mâncare uscată. Iar în sâmbete și duminici mâncăm pește. Iar dacă s-ar întâmpla vreun sfânt, marți sau joi, având slavoslovie, mâncăm pește. Și de se va întâmpla luni asemenea. Iar dacă miercuri și vineri, dezlegăm numai la untdelemn și la vin, și mâncăm o dată în zi,”

b) „Iar dacă s-ar întâmpla miercuri sau vineri vreun *sfânt având priveghere*, dezlegăm la untdelemn și la vin și la pește. Și dacă se va întâmpla pomenirea Sfântului al căruia este *hramul* bisericii, miercuri sau vineri, asemenea facem.” (*Tipic p. 44*).

16. Sfântul Apostol Matei, dezlegare la vin și untdelemn, marți și joi, sâmbătă și duminică la pește.

21. Intrarea în Biserică a Maicii Domnului, dezlegare la pește.

24. Sfânta Muceniță Ecaterina, vin și untdelemn.

30. Sfântul Apostol Andrei, vin și untdelemn,

Decembrie.

4. Sfânta Muceniță Varvara, vin și untdelemn.

5. Sfântul Sava cel sfințit, vin și untdelemn.

6. Sfântul Nicolae, dezlegare numai la vin și untdelemn dacă este miercuri sau vineri. (Vezi 14 Noiembrie b).

9. Zămislirea Sfintei Ana, vin și untdelemn.

24. Ajunul Nașterii Domnului dezlegare la vin și la untdelemn.

25. *Nașterea Domnului „dezlegare la toate. Se cuvine a ști, cum că de se va întâmpla praznicul Nașterii lui Hristos, și al Sfintei Dumnezeieștii Arătări, miercuri sau vineri dezlegăm la brânză și la ouă, iar mirenii la carne.”*

„Iar în cele 12 zile după Nașterea lui Hristos, și în săptămâna cea dinaintea lăsatului sec de carne, și în săptămâna cea luminată, și săptămâna Penticostei o dezleagă monahii la brânză și la ouă, iar mirenii la carne. Iar în săptămâna brânzei dezleagă și monahii și mirenii la brânză și la ouă; iar miercurea și vinerea întru al nouălea ceas dezlegăm, odată în zi.”

„Iar în miercurile și vinerile toatei Cincizecimi, dezlegăm monahii la untdelemn și la vin, iar mireni la pește, afară de miercurea înjumătățirii și de miercurea Odovaniai Paștelui, că întru acele 2 zile dezlegăm la pește și la vin. Iar alții dezleagă și întru celelalte miercuri și vineri ale Cincizecimii.” - Tipicul cel mare p. 43-44.

Ianuarie.

5. Ajunul Botezului Domnului, dezlegare la vin și undelemn, post obligatoriu în orice zi ar fi.

6. Botezul Domnului, dezlegare la toate.

7. Soborul Sfântului Ioan Botezătorul, dezlegare la pește.

11. Cuv. Teodosie începătorul de obștie, vin și untdelemn.

16. Închinarea Lanțului Sfântului Apost. Petru, vin și untdelemn.

17. Cuv. Antonie cel mare, vin și untdelemn.

18. Sfântul Atanasie și Chiril, vin și untdelemn.

20. Cuv. Eftimie cel mare, vin și untdelemn.

25. Sfântul Grigore Bogoslovul, vin și untdelemn.

27. Aducerea Moaștelor Sfântului Ioan Hrisostom, vin și untdelemn.

30. Sfinții Trei Ierarhi: Vasile, Grigore și Ioan, vin și untdelemn.

Februarie.

2. Întâmpinarea Domnului, dezlegare la pește, dacă nu este Postul cel Mare.

17. Sfântul Mucenic Teodor Tiron, vin și untdelemn.

24. Aflarea Capului Sfântului Ioan Botezătorul, vin și untdelemn.

În timpul Postului Mare se poate boteza în orice vreme, se poate călugări, și hirotonisi „Hirotonia diaconului se poate face la Liturghia mai înainte sfințită, iar hirotonia preotului la liturghia cea desăvârșită, căci preotul este săvârșitor, iar diaconul slujitor.”

„Nunta... și logodna nu trebuie a se face, fără numai în caz de mare nevoie, și aceasta să se facă numai în ziua Bunei-vestiri și în Dumineca Floriilor.” - *Sfântul Simeon Tes. IX, 25.*

Martie.

9. Sfinții 40 de Mucenici, vin și untdelemn,

24. „În ajunul Bunei Vestiri,., dezlegăm la vin și la untdelemn.” - *Tipicul cel mare p. 727.*

25. Buna Vestire a Maicii Domnului „întru oricare din zilele Sfântului Post până la Dumineca Stâlpărilor de se va întâmpla, dezlegăm la pește și la vin, și mâncăm o dată în zi afară de Sâmbăta și de Dumineca. Iar în Săptămâna cea mare de se va întâmpla până în Joia cea mare dezlegăm la vin și la untdelemn. Iar în Vinerea cea Mare numai la vin.”

- *Tipicul cel mare p. 43.*

„În *Joia Canonului celui mare*, dezlegare la vin și la untdelemn.”

„În *Vinerea Acatistului*, dezlegare la vin și la untdelemn.”

„În *Sfânta și Marea Joi*, dezlegare la vin și la untdelemn.” - *Tipicul cel mare p. 727: Laod 50-52.*

„Postiți în zilele Săptămânii celei Mari (a Patimilor)... gustând numai pâine, sare, legume și apă; iar de vin și de carne să vă feriți cu totul. În *Vinerea și Sâmbăta cea mare*, dacă sănătatea vă îngăduie, să nu gustați nimic până la cântatul cocoșului din noapte,...

„În ziua Sâmbetei țineți postirea până la lumina zilei Învierii Domnului. Dar din seara Sâmbetei și până la lumina zilei Învierii, stați în Biserică priveghind, citind Legea, Profeții și Psalmii.” - *Constituțiile Apostolice V, 18-19*, citat după *Tezaurul Liturgic III* p. 395.

Pentru *Cincizecime* vezi tipicul la 25 Decembrie.

Aprilie.

23. Sfântul Mucenic Gheorghe, miercurea și vinearea se dezleagă numai la vin și la untdelemn, dacă nu este în Postul mare. (*Vezi la 14 Noiembrie b*).

30 Sfântul Apostol Iacob rudenia Domnului, vin și untdelemn.

Mai.

2. Sfântul Atanasie cel mare, vin și untdelemn.

8. Sfântul Ioan Evanghelistul, vin și untdelemn,

21. Sfinții Împărați Constantin și Elena, dezlegare numai la vin și la untdelemn. (*Vezi la 14 Noiembrie b*).

25. A treia aflare a Cinstului Cap al Sfântului Ioan Botezătorul, vin și untdelemn.

Pentru *Postul Sfinților Apostoli*, vezi la 15 Noiembrie.

Iunie.

8. Sfântul Todor Stratilat, vin și untdelemn.

11. Sfântul Apost. Vartolomeu și Varnava, vin și untdelemn.

24. Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul, dezlegare la pește.

29. Sfinții Apostoli Petru și Pavel, dezlegare la pește.

30. Soborul Sfinților Apostoli, dezlegare la pește.

Iulie.

1. Sfinții doctori Cosma și Damian, vin și untdelemn.

2. Sfântul Veșmânt al Maicii Domnului, vin și untdelemn.

3. Cuv. Atanasie din Athos, vin și untdelemn.

8. Sfântul Mucenic Procopie, vin și untdelemn.

15. Sfântul Mucenici Chiriac și Mita, vin și untdelemn.

20. Sfântul Prooroc Ilie, dezlegare numai la vin și untdelemn. (Vezi la 14 Noiembrie b).

22. Sfânta Maria Magdalena, vin și untdelemn.

27. Sfântul Mucenic Pantelimon, vin și untdelemn.

August.

„În Postul Adormirii prea Sfintei Stăpânei noastre Născătoarei de Dumnezeu, în 15 zile, afară de Schimbarea la Față a lui Hristos, ne postim până la 9-lea ceas din zi (15⁰⁰), luni, miercuri și vineri, mâncând mâncare uscată, și facem și plecare genunchilor până la împărtășirea cu Sfintele Taine. Iar marți și joi fiertură fără de untdelemn. Iar sâmbătă și duminică facem fiertură cu untdelemn și bem vin. Iar pește nu mâncăm până la Adormirea prea

Sfintei Născătoarei de Dumnezeu, fără numai la Schimbarea la Față a lui Hristos mâncăm pește de 2 ori în zi.” - *Tipicul cel Mare p. 44.*

15. Adormirea Maicii Domnului, dezlegare la toate, afară de miercuri și vineri, când mâncăm numai pește.

29. Tăierea Capului Sf. Ioan Botezătorul, dezlegare numai la vin și la untdelemn, și *post*. Pe alocuirea este obiceiul ca să nu se mănânce struguri, pepeni și orice fel de fructe *roșii*, în amintirea vărsării sângelui proorocesc.

31. Punerea Cinstului Brâu al Maicii Domnului, dezlegare la vin și la untdelemn. - *Sistematizat întocmai după Tipicul cel Mare p. 724-727.*

Vezi: *Înfrânarea, Pocăința, Canonisirea.*

* * *

PREACURVIA. Vezi: *Curvia.*

PREDICA. Clericul este obligat să învețe poporul căci „credința vine prin auz, iar auzul prin vestirea cuvântului lui Dumnezeu „. - *Rom. 10, 17.*

Rătăcirile sectare de astăzi se datorează, în mare măsură, lipsei de învățătură catihetică individuală și colectivă. Predicile trebuie să se ție cât mai pe înțelesul tuturor, mai ales comentarii simple la Sfânta Scriptură, după exemplul Sfinților Părinți.

1. „Episcopul sau prezbiterul nepurtând grijă de cler sau de popor, și neînvățându-i pe ei dreapta credință, să se *afurisească*, iar dacă stăruie în nepurtarea de grijă și lenevire să se *caterisească*.” - *Apost. 58; I Cor. 9, 16; II Tim. 4, 1-4; 16; Ezechii 3,17; 8,34; 18,33; 34.*

2. „Înainte stătătorii bisericilor trebuie să învețe, în toate zilele și mai ales în duminici, întreg clerul

și poporul cuvintele dreptei credințe, culegând ideile și judecățile adevărului din dumnezeiasca Scriptură, fără a trece peste hotarele deja puse, sau peste Tradiția de Dumnezeu purtătorilor Părinți. Și dacă s-ar întâmpla vreo nedumerire în privința celor scrise, aceasta să nu se interpreteze altfel, decât precum au expus Luminătorii și Învățătorii Bisericii în scrierile lor; și în acestea să se laude mai bine decât cu alcătuirea părerilor lor, ca nu cândva să se rătăcească de la adevăr, fiind fără de experiență. Pentru că poporul, prin învățătura sus-numiților Părinți cunoscând cele bune și de dorit, precum și cele nefolositoare și vrednice de lepădat, își vor îndrepta viața spre mai bine și nu vor mai cădea în patima neștiinței, ci luând aminte la învățătura cea dreaptă se vor instrui spre a evita cele rele, și-și vor lucra mântuirea de frica muncilor celor viitoare.” - *VI Ecum. 19.*

3. „Nu se cuvine laicului (mireanului) să predice sau să învețe în public, însușindu-și prin aceasta dregătorie dascălească, ci să urmeze așezământului celui predanisit de Domnul și să deschidă urechea la cei ce au luat darul cuvântului învățătoresc și de la aceștia să învețe cele dumnezeiești. Căci în Biserica cea Unică, Dumnezeu a făcut diferite mădulare, după cuvântul Apostolului (I Cor. 12, 27), pe care Grigore Teologul tălmăcindu-l, arată lămurită rânduială în privința acestora, zicând: „Această rânduială să o cinstim fraților, și pe aceasta să o păzim. Unul trebuie să fie ureche, altul limbă, altul mână, altul altceva; acesta să învețe, acela să se învețe;” și puțin după aceea: „Și cel ce se învață să fie întru supunere, și cel ce împărtășește învățătura să facă aceasta cu bucurie, și cel ce slujește să o

facă cu osârdie.” „Să nu fim toți limbă, aceasta este destul de lămurit; nici să fie toți Apostoli, nici toți Prooroci, nici toți tălmăcitori”; Și după aceea: „De ce te faci pe tine păstor, tu oaie fiind, de ce te faci cap, tu picior fiind, de ce te apuci a conduce oști fiind pus între soldați?” Și la alt loc: „Înțelepciunea poruncește: Nu fii grabnic în cuvinte, nu te întinde împreună cu cel bogat, tu sărac fiind, nici nu căuta să fii mai înțelept decât cei înțelepți”. Iar de se va găsi cineva că va călca acest canon, *să se afurisească 40 de zile - VI Ecum. 64.*

4. „Nu este iertat femeilor să vorbească în timpul dumnezeieștii Liturghii, ci, după cuvintele Apostolului Pavel, să tacă, căci lor nu le-a fost îngăduit să vorbească, ci să se supună, după cum zice Legea. Iar dacă vor să învețe ceva, să întrebe acasă pe bărbații lor (I Cor. 14, 34-35)” - *V. Ecum. 70.*

PREOTIA ȘI CĂLUGĂRIA. *Vezi: Protia.*

PREOTIA. Despre condițiile pe care trebuie să le îndeplinească preotul când intră în cler, *vezi: Hirotonia.*

Odată intrat în cler, preotul are următoarele îndatoriri, de care atârnă mântuirea lui:

1. Pe lângă viața sa exemplară, el trebuie să poarte întotdeauna îmbrăcămintea corespunzătoare. *Vezi: Uniforma.*

2. Să nu se ocupe cu *afaceri lumești*: „Episcopul, prezbiterul sau diaconul să nu ia asupra lor purtări de grijă lumească, iar de nu, să se caterisească.” - *Apost. 6, 81.*

3. „... Clericilor nu le este iertat a primi îndeletniciri lumești și politicești, ca unora ce li s-a interzis de dumnezeieștile Canoane. Iar de se va afla vreunul cu vreo însărcinare mai mare decât cele

zise, ori să înceteze, ori să se caterisească. Însă pot fi învățători ai copiilor și ai casnicilor (profesori), citindu-le din dumnezeieștile Scripturi, căci pentru aceasta li s-a dat preoția.” - *VII Ecum. 10. Vezi: Politica.*

4. „Am rânduit ca nici monahii, nici cei ce s-au dedicat clerului să ia parte la oaste sau la altă dregătorie lumească. Îndrăznind a face în contra, și nepocăindu-se ca să se întoarcă iar la vechea îndeletnicire, să se anatematisească.” - *IV Ecum. 7.*

5. Să se ferească de fapte, care sunt permise altora dar clericului nu: *Vezi: Glumele, Ospitalitatea, Mâncarea, Darurile bis., Beția, Cârciuma.*

6. Să se supună conducătorilor bisericești și laici: *Vezi: Defăimarea, Neascultarea, Caterisirea.*

7. Să învețe pe credincioși adevărurile de credință și de morală. *Vezi: Predica, Datoria.*

8. Să se respecte pietatea slujbelor bisericești, *Vezi: Cântarea bisericească.* Să ferească pe credincioși de propaganda sectară, *vezi: Erezia, Schisma, Botezul, Liturghisirea, Biserica. Slujba bis.*

9. Să supravegheze conduita clericilor supuși lui, să fie statornic și să se îngrijească de bunul mers al parohiei. „Prezbiterii sau diaconii, sau în genere clericii, care sunt îndrăzneți și nu au înaintea ochilor frica de Dumnezeu și nici nu cunosc Canoanele Bisericii, plecând de la bisericile lor, aceștia nu trebuie să se primească nicidecum la altă biserică, ci oricum, trebuiesc siliți să se întoarcă la parohiile lor, și dacă se împotrivesc să fie excomunicați. Iar dacă cineva ar îndrăzni să răpească pe cel ce depinde de altul ca să-l hirotonisească în biserica sa, fără de consimțământul episcopului lui celui de care depinde canonic, să-i fie nevalabilă hirotonia.” - *Ecum. 16. Vezi: Predica; RBOR 28-33.*

10. Preotul nu trebuie să silească pe credincioșii care s-au smintit de el, sau nu au credință la cucernicia vieții lui, să vie numaidecât la el pentru anumite slujbe intime, ca spovedania, maslu ș.a., ci să-i lese să se ducă la altul, la care are credință. „Tot ce nu este din credință este păcat.” - *Rom. 14, 23. Sfântul Simeon Tes. IX, 49. Vezi: Duhovnicia. Legătura duhov.*

11. Nevrednicia preotului. „Preotul căzut în păcat, dacă se va afla de arhiereu sau de sobor, nu este cu putință a-l hirotonisi (înainta în grad), sau cu vreo mijlocire a i se da voie să slujească ale preoției. Căci cel ce curvește după botez, sau a avut posadnică (concubină) nu poate să fie arhiereu sau preot, sau diacon, sau orice din rânduiala preotească.” - *Sfântul Simeon Tes. IX, 50. Vezi: Hirotonia, Curvia clericului. Recăsătorirea preoților.*

PREOTEASA este soția legitimă a preotului sau a diaconului mirean. Ea nu trebuie să fi cunoscut alt bărbat până la căsătorie, ci să fi fost fecioară. - *Lev. 21, 13-14.*

1. „Femeia vreunui mirean care a preacurvit, de se va dovedi, unul ca acela *nu poate intra în cler.* Iar dacă va preacurvi după ce a fost (bărbatul) hirotonit, este dator să o lase. Iar dacă va continua să viețuiască împreună cu ea, nu mai poate rămânea în slujba (preotească) încredințată lui.” - *Neocez. 8.* De ce? „Nu știți că cine se lipește de o curvă, este un singur trup cu ea?” *I Cor. 6, 16,*

Întrucât sunt amândoi un trup, amândoi au aceleași obligații morale. Situația preotesei n-a fost prevăzută special în canoane, „întrucât femeia este o parte a bărbatului și din ei luată și alcătuită, și din această pricină Dumnezeu, aproape în toate

locurile din Scriptură, se adresează bărbatului ca cel întâi zidit, fiindcă sunt doi într-un singur trup, și împreună cu bărbatul se înțelege și femeia.” - *Sfântul Ciprian, Despre purtarea fecioarelor, 4.*

2. „Episcopul sau diaconul să nu lase pe soția sa sub cuvânt de evlavie, iar dacă o va lepăda, să se afurisească și neînduplecându-se să se caterisească.” - *Apost. 5.*

3. „Soția celui ce s-a ridicat la treapta episcopală, în urma învoirii dintre dâșii să se despartă, și după ce dânsul a fost hirotonit episcop, să între într-o mănăstire departe de reședința episcopală, cu îngrijirea episcopului. Iar de va fi vrednică, să se ridice la rangul de diaconiță.” - *VI Ecum. 48. Vezi: Arhieria.*

Dacă soția nu vrea, preotul nu poate fi hirotonit episcop. După ce amândoi s-au învoit a se călugări, să meargă la mănăstire și după ce se călugăresc amândoi, atunci se poate face hirotonia de episcop. Dacă preoteasa, odată călugărită, după hirotonia episcopului spune că nu renunță la viața de căsătorie, ea se duce cu forța în mănăstire, fiindcă nu trebuie glumit cu ce nu se poate glumi!

4. „Preotul de-i va face femeia lui preacurvie, acela să se călugărească într-o mănăstire.” - *PBG p. 114 (107):*

6. „Iar de va fi preot și va curvi preoteasa lui, poruncesc Dumnezeuiști Părinți de-i va fi voia să-și ție preoția, să se despartă de dânsa de tot. Iar de va vrea să o țină pe dânsa ca mai înainte, atunci se desparte de rânduiala preoției în care se află, pentru că acea preoteasă a lui care a curvit, dacă s-a spurcat este spurcată, pentru aceea preotul ei, de se va amesteca cu ea se face tot un trup, de aceea și

el se amestecă întru spurcăciunea celuilalt și este spurcat; drept aceea nu poate veni să fie întru slujba Bisericii.” - *PMB gl. 84, Vezi: Curvia clericului. Văduvia. Hirotonia, Preoția. Recăsătorirea pr.*

PRESCURILE sunt pâini mici, special făcute cu mare îngrijire și curățenie din care se scoate Sfântul Agneț.

1. „Părțile care au rămas din prescurile ce s-au înălțat, nu se cuvine a le mânca în alt loc, fără numai în Biserică, până ce se vor consuma toate, oricâte ar fi. Iar părțile din celelalte prescuri care nu s-au înălțat, pot să fie mâncate și în afară de biserică, însă nu cu lapte și cu brânză și cu pește ca orice pâine, ci singure fără altă mâncare.” - *Sfântul Nicolae 5. Vezi: Miridele, Darurile.*

PROFANAREA Vezi: *Ierosilia.*

PROȚIA este întâietatea de care se bucură un cleric față de semenii săi.

1. Ea se rânduiește: a) după învoială, b) după vârstă, c) cel mai temeinic criteriu este vechimea hirotoniei, fiindcă se presupune și întâietatea unei vieți mai cucernice, și d) unde se face cu rândul se obișnuiește ca preotul care este de rând, să aibă protia în sărbătorile rândului său.

2. „În biserică după rânduială stau întâi preoții, după aceea călugării, care au luat o viață mai înaltă și cerească, și au ales curăția și sărăcia. Aceștia se cuminecă mai înainte de toți mireni și de toți cei ce sunt în dregătorii, afară de împăratul, căci el are a doua ungere, iar după călugări ceilalți mireni.” - *Sfântul Simeon Tes. V, 142.*

3. „După rânduială mai mare este preoția decât călugăria, mai presus de cuvânt, căci lucrurile preoției sunt lucrurile lui Dumnezeu, și fără de

preoție nu poate fi cineva creștin, nici a avea sfințenie, nici a se împărtăși cu Dumnezeu.”

„Mai mare este însă rânduiala călugărească decât preotul mirean, precum zice Dionisie, nu după preoție ci după viață... Preoția pururea blagoslovește și preotul sfințește și pe călugărul cel mai înalt cu viața. Drept aceea și Antonie se cucerea și-și pleca capul nu numai arhierilor, ci și fiecărui preot....” - *Sfântul Simeon Tes. IX, 33.*

PUSTNICIA sau sihăstria este viața celui ce s-a retras din legătura cu oamenii, pentru a se desăvârși în continuă cugetare cu Dumnezeu, prin post, rugăciune și contemplație. Sunt rari călugării învredniciți de Dumnezeu cu această chemare mistică, care posedă acest sublim simțământ al vieții tainice.

1. „Cei de prin cetăți sau sate voind să se retragă în locuri ferite și să se îngrijească de sine în singurătate, *mai întâi trebuie să intre în mănăstire și să se deprindă cu meșteșugul și adâncimea vieții singuratice.* Și vreme de trei ani să se supună starețului mănăstirii întru frica lui Dumnezeu și să *împlinească ascultarea* întru toate, după cum se cuvine, și așa să mărturisească (făgăduiască) alegerea unui astfel de viață, și s-o îmbrățișeze de bună voie cu toată inima, asupra căruia va cerceta superiorul locului. Apoi *un an* să petreacă (de probă) afară de locul închis (unde are de gând să pustnicească), ca mai bine să se verifice intenția lor. Căci numai atunci vor dovedi deplin că nu vânează slava deșartă, ci urmăresc această liniște numai pentru binele curat.”

„Iar după împlinirea acestui timp, de vor rămâne statornici în această alegere, să se închidă și să nu le fie iertat a se îndepărta din această singură-

tate după plac, fără numai dacă folosul obștesc, sau altă nevoie de moarte silindu-i, ar fi mânați spre acest lucru, dar și atunci cu binecuvântarea episcopului local.”

„Iar cei ce îndrăznesc să iasă din locuințele lor fără cauzele mai sus menționate, la început să se închidă fără voia lor în acele locuri retrase, și apoi să-i vindece *cu* posturi și cu alte mijloace aspre, căci știm, după cum este scris, că: „Nimeni care pune mâna pe plug și caută înapoi, nu este îndreptat întru împărăția lui Dumnezeu.” (Luca 9, 62) - *VI Ecum. 41. Vezi: Monahul schimnic.*

2. Pustnicia este de 2 feluri:

a) când monahul ajuns în treapta schimniciei se retrage într-o chilie a mănăstirii cât mai liniștită de unde nu iese decât foarte rar.

b) când se retrage în locuri pustii și-și face o colibă unde trăiește în continuă rugăciune și asceză.

Unii au putere numai să năzuiască după o astfel de viață, dar nu să o și înfăptuiască. De aceea, ei trebuiesc cercetați cu de-amănuntul în viața de mănăstire, și dacă dau probe bune, li se poate îngădui să se retragă sub conducerea unui duhovnic iscusit. *Vezi: Isihasmul.*

RĂBDAREA este una din virtuțile sufletești cele mai de seamă, căci Sfântul Pavel o pune alături de blândețe, evlavie, credință și iubire (I Tim. 6, 11). Ea atârnă de umilință: „Dacă omul se va prihăni pe sine, rabdă pretutindenea”, zicea odinioară avă Pimen. - *Pateric p. 181.*

1. Ispitele sunt o doctorie pentru bolile sufletului: „Fier arzător de boală al lui Iisus este cel ce te necinstește, sau te ocărăște, dar te izbăvește de *slava deșartă*. Curățenie a lui Iisus este cel ce îți

aduce ție pagubă sau ocară, dar te izbăvește de *lăcomie*. Iar dacă fugi de ispita folositoare, fugi de viața cea veșnică. Căci cine i-a dăruit Sfântului Ștefan atâta slavă, pe care i-au pricinuit-o lui cei ce l-au împrôșcat cu pietre, dacă nu *răbdarea*? - *Pateric* p. 403.

2. „Ba mai mult, ne bucurăm chiar în necazurile noastre, căci știm că necazul aduce *răbdare*, iar răbdarea aduce *biruință* în ispite, iar biruința aduce *nădejdea*, iar nădejdea aceasta nu înșală niciodată, pentru că *dragostea* lui Dumnezeu (prin răbdare) s-a turnat în inimile noastre prin Sfântul Duh, care ni s-a dat.” - *Rom. 5, 3-5*.

3. „Întru răbdarea voastră vă veți dobândi sufletele voastre”, căci Dumnezeu poartă de grijă de viața fiecăruia în parte. - *Luca 21, 19*.

4. Dumnezeu potrivește ispitele cu puterea omului: „Și Dumnezeu, Care este credincios (în făgăduințele Sale), nu va îngădui să fiți ispitiți peste puterile voastre, ci mai înainte împreună cu ispita, a și pregătit mijlocul să scăpați din ea, ca s-o puteți răbda.” - (I Cor. 10, 13). Cine nu voiește să rabde, înseamnă că nu voiește să se mântuiască, de aceea Harul lui Dumnezeu se îndepărtează, iar el rămâne în chinurile deznădăjduirii!

Exemplul răbdării este Domnul Iisus.

RĂPIREA AVERILOR se face din pricina păcatului *lăcomiei*.

1. „Cine răpește și ia al străinului cu nedreptate *5 ani și metanii 100*.” - PBG p. 110, (88).

2. „Poruncim ca episcopul să aibă stăpânire peste averea bisericii. Căci dacă lui i s-au încredințat sufletele scumpe ale oamenilor, apoi cu atât mai mult trebuie să dispună de bani, ca toate să se

ocârmuiască conform stăpânirii lui, și să se dea celor ce au trebuință, prin prezbiteri și diaconi, cu frica lui Dumnezeu și cu toată evlavie. Să se împărtășească și el cu cele trebuincioase (dacă ar avea nevoie) la lipsurile sale și ale fraților trimiși în depărtări, ca nicidecum să fie lipsiți. Căci Legea lui Dumnezeu a rânduit, că cei ce slujesc altarului, de la altar să se hrănească, fiindcă nici ostașul nu este lipsit de simbria sa, oștindu-se împotriva vrăjmașilor.” - *Apost. 41, 38.*

3. „Dacă cineva ar voi să ia sau să dea bunuri bisericești, fără de știrea episcopului, sau a celui căruia i-au fost încredințate și n-ar voi să facă după socotința aceluia, să fie anatema,” - *Gangra 7, 8. Vezi; Neascultarea.*

4. „S-a rânduit ca prezbiterii să nu vândă lucrurile bisericii de care aparțin, fără de știrea episcopului lor. Nu este îngăduit nici episcopilor a vinde lucrurile bisericii fără de știrea sinodului sau a prezbiterilor lui. Deci fără de nevoie, să nu fie îngăduit nici episcopului să întrebuițeze rău vreun lucru din inventarul bisericii.” - *Cart. 41, 34; Ancira 15; Ant. 24, 25. Vezi: Ctitoria.*

5. „Toți fiind îndatorați a păzi dumnezeieștile canoane (în general) tot așa să se respecte și pe cel ce rândulește ca să fie iconom la toate bisericile, cu orice chip trebuie să-l ținem neștirbit. (IV Ecum. 26). Și dacă fiecare mitropolit va pune iconom la biserica sa bine este: iar de nu, episcopul Constantinopolului are dreptul să pună iconom la acea biserică. Tot așa și mitropoliții au acest drept dacă episcopii supuși lor nu voiesc să pună iconomi la bisericile lor. Aceasta să se respecte și la mănăstiri.” - *VII Ecum. 11, 12; I-II, 7-, Sfântul Teofil 10, 11.*

RĂZBOIUL. *Vezi: Uciderea.*

RĂZBUNAREA este răsplata pentru răul suferit din partea aproapelui. Creștinul, care așteaptă dreapta judecată a lui Dumnezeu, nu caută să se răzbune, ci din iubirea către aproapele se roagă lui Dumnezeu ca să poată răbda ispitele și să toarne duhul împăciuirii în inima năpăstuitorului. *Vezi: Răbdarea.*

1. „Nu întoarceți nimănui rău pentru rău; urmăriți ce este bine înaintea tuturor oamenilor. Dacă este cu putință, în măsura în care atârnă de voi, trăiți în pace cu toți oamenii.”

„Prea iubiților, nu căutați să vă răzbunați singuri, ci lăsați să se răzbune mânia lui Dumnezeu, căci scris este: A Mea este izbânda, Eu voi răsplăti, zice Domnul. Dimpotrivă, dacă vrăjmașul tău este flămând, dă-i să mănânce, dacă este însetat, dă-i să bea, căci dacă vei face astfel, vei îngrămădi cărbuni aprinși pe capul lui. Nu te lăsa să fii biruit de rău, ci biruiește răul cu facerea de bine.” - *Rom. 12, 17-21.*

2. Dacă vrăjmașul nu te lasă în pace, atunci dă-l pe mâna judecătorului, dar nu te răzbuna singur. *Vezi: Judecata. Apărarea de cel rău.*

RÂVNA. Trebuința de naștere la orice activitate omenească. Râvna este puterea sufletului desfășurată în faptele vieții, pentru a împlini o trebuință.

1. *Râvna cea bună* este aceea care pornește din credința cea dreaptă călăuzită de poruncile Bisericii. „În sânguință fiți fără de preget, fiți plini de râvnă cu duhul, slujiți Domnului. Bucurați-vă în nădejde, fiți răbdători în necazuri, stăruiiți în rugăciune.” - *Rom. 12, 11-12.*

2. *Râvna rătăcită* este atunci când omul este călăuzit de idei bune dar înțelese greșit. Râvna cea

rătăcită atâta poate să dăinuiască, cât omul se încrede în sine cu încăpățănare. Au fost eretici care au avut râvnă până la vărsarea sângelui, dar ce folos! Sângele lor s-a vărsat spre bucuria diavolului iar nu spre slava lui Dumnezeu! - *Ev. 10, 1-4; Vezi: Fanatismul.*

Numai *sinceritatea, smerenia și ascultarea* poate să apere de înșelăciunea rătăcirilor!

RECĂSĂTORIREA PREOTILOR este anticanonică și care nu corespunde cu ideea de jertfă la care clericul s-a angajat de buna lui voie pentru a sluji Bisericii. Toate motivele sunt de ordin trupesc, iar nu dintr-o rațiune a credinței și a înaltei misiuni sacerdotale.

1. Dacă un cântăreț care a păcătuit cu logodnica sa, mai înainte de a se cununa, se oprește de la împărtășire *un an*, iar dacă „a păcătuit fără de logodnă va înceta din slujba” de cântăreț, dar preotul odată hirotonit pe temeiul atâtor legături canonice?! - *Sfântul Vasile 69, Neocez. 1; Apost. 62. Vezi: Curvia cântărețului, Apostazia clericului, Caterisirea, Sărutatul.*

2. „Dacă un prezbiter se căsătorește, el va fi înlăturat din cler, iar dacă este desfrânat, sau preacurvar, se va afurisi și va fi pus la pocăință.” - *Sfântul Vasile 6.*

3. „După cum s-a zis în Canoanele Apostolești că dintre cei care au intrat în cler necăsătoriți, numai citeții și „cântăreții se pot căsători; și noi păzind aceasta, dispunem că de acum înainte nici *ipodiaconul, nici diaconul, nici prezbiterul*, după ce s-a hirotonit, nicidecum nu are voie să intre în legătură de căsătorie. Iar de va îndrăzni să facă aceasta, să *se caterisească*. Dar dacă ar voi vreunul dintre

cei ce intră în cler, să se împreune cu femeie prin căsătorie legală, *să facă aceasta înainte de hirotonisirea în ipodiamon, sau în diacon, sau în prezbiter.*" - VI Ecum. 6; Vezi: *Hirotonia, Preoția, Curvia clericului.*

4. *Preotesele*, ca cele ce sunt sfințite prin bărbății lor, „fiind împreunați într-un singur trup”, nici ele nu se pot recăsători. Vezi: *Preoteasa.*

(Literatura: N. Milaș, Dreptul bis. pag. 231-233; Canoanele, Vol. I part. II p. 321-327; 376-385 și Comentariile la Canoanele Apost. 5, 26, 51, IV Ecum. 14; VI Ecum. 3, 13, 21, 30; Cart. 16).

RECRUTAREA. Sunt mulți care se fac preoți numai „de teama recrutării”, zice Sfântul Vasile în c. 89. Dintre aceștia să se primească în cler numai cei stăpâniți de duhul chemării clericale, iar recrutarea nu este altceva decât un motiv de a grăbi hirotonia. Însă pe cei ce dau năvală la hirotonie, numai ca să scape de armată, întrucât nu vin la Altar mânați de râvna evlaviei „cu care vor putea înfăptui sfințenia fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul”, trebuie înlăturați. Duhovnicul se va „face părtaș la păcate străine” dacă va primi pe cei nevrednici în slujba lui Dumnezeu! Vezi: *Hirotonia 2.*

REGIONALISMUL se înfăptuiește atunci când 2 sau mai mulți se unesc pe temeiul șubred al faptului că sunt din același sat, județ sau regiune. Înaintea lui Dumnezeu nu sunt nici „iudei nici elini”, ci numai oameni buni și răi,

1. Singurul criteriu al tovărășiei este *moralitatea*. „Cu cel cuvios, cuvios vei fi și cu cel îndărătnic te vei îndărătnici”, zice Psalmistul.

2. Cine se hrănește cu ideile regionalismului dă dovadă de un suflet mic, care este pururea predispus la urâciune, zavistie, defăimare și dușmănie. El

nu este capabil de frățietate! Vezi: *Iertarea*.

REPETAREA PĂCATULUI. Vezi: *Canonisirea*.

RESPECTUL. Vezi: *Nerespectul*.

RUDENIILE. Vezi: *Logodna și rudeniile*.

RUDENIILE CLERICILOR. Iubirea de rudeni nu trebuie să încalce dreptatea evlaviei dumnezeiești.

1. „Episcopul să aibă grija tuturor lucrurilor bisericești și să le administreze, Dumnezeu fiindu-i supraveghetor. Însă să nu-i fie iertat a-și însuși ceva din ele, sau a *dăruî rudelor din cele ce sunt ale lui Dumnezeu*, iar dacă ar fi sărace, să le dea (milostenie) ca unor săraci, fără a vinde cele ale bisericii invocând aceasta.” - *Apost. 38*. Vezi: *Răpirea averilor, Ctitoria*.

2. „Nu se cuvine episcopului a ridica la demnitatea de episcop pe cine voiește el, făcând *darul acesta* fratelui, fiului sau altei rude, căci nu este cu dreptate a pune moștenitori la episcopie, dăruind cele ale lui Dumnezeu din dragoste omenească, deoarece nu trebuie să supună Biserica lui Dumnezeu moștenitorilor; iar de va face cineva aceasta, hirotonia să rămână fără tărie, și el să se pedepsească cu afurisirea.” - *Apost. 76; Ant. 23*.

3. Cine sunt rudeniile? „Oricine face voia Tatălui Meu, Care este în ceruri, acela Îmi este frate, soră și mamă.” - *Mat. 12, 50*.

Cine dă demnitatea? Numai Dumnezeu o dă celui căruia El voiește. - *Mat. 20, 22-28*.

RUGĂCIUNEA este cea mai mare faptă bună sufletească, pe care poate s-o facă omul atât pentru sine cât și pentru aproapele, în orice vreme și în orice loc.

1. Cel ce în deplină conștiință păcătuiește nu se poate ruga nici pentru sine nici pentru altul dacă

nu se pocăiește. „Pe cel ce a păcătuit împotriva Mea îl voi șterge din cartea Mea.” - *Ex. 32, 33.*

Nici profetul Ieremia n-a fost ascultat de Dumnezeu când s-a rugat pentru rătăcitul popor evreu. „Însă tu să nu mai mijlocești pentru poporul acesta, nici să faci cereri și rugăciuni pentru ei, căci nu-i voi asculta nicidecum când Mă vor chema, siliți fiind de nenorocirea lor.” - *Ierem. 11, 14.*

2. Nu la toți cei ce se roagă lui Dumnezeu li se împlinesc cererile, căci: „Sau că le cer mai înainte de vremea cuviincioasă, sau că le cer cu nevrednicie, sau sunt stăpâniți de orgoliu, sau că după ce le-ar fi dobândit, s-ar fi mândrit, sau că după ce ar fi câștigat cererea ar fi căzut în păcatul lenevirii și al destrăbălării.” - *Scara 26.*

3. Fac o mare greșală acei credincioși și clerici neștiutori care primesc să se roage pentru moartea sau nenorocirea cuiva. Atunci rugăciunea lor se va întoarce spre păcat, cum zice Psalmistul. Se cuvine ca cineva să se roage numai pentru împăciuirea și îmblânzirea rău-făcătorilor și pentru dobândirea celor de folos vieții sufletești și trupești, iar dreapta răsplătire s-o lase în seama dreptei judecați a lui Dumnezeu. *Vezi: Judecata.*

4. *Rugăciunea de cerere* se face atunci când omul are nevoie să capete ceva de la Dumnezeu, sau să scape de anumite primejdii. „Orice veți cere de la Tatăl în Numele Meu, veți dobândi... cereți și veți afla, pentru ca bucuria voastră să fie deplină” dar numai atunci când se cuvine. - *Ioan 16, 23-24,*

5. *Rugăciunea de mulțumire* se face atunci când omul, fie că a dobândit cererea sa, fie că n-a dobândit-o întrucât nu-i era de folos, el este dator să mulțumească în tot timpul pentru viața sa. „Nu

vă îngrijiți cu nimic: ci în orice lucru aduceți cererile voastre la cunoștința lui Dumnezeu, prin rugăciuni și cereri, cu mulțumiri, și pacea lui Dumnezeu, care este mai presus de orice pricepere omenească, vă va păzi inimile și cugetele întru Iisus Hristos.” - *Filip 6, 6-7.*

6. *Rugăciunea de laudă* este cea mai înaltă rugăciune. Scopul celor 7 laude și a Sfintei Liturghii este de a aduce laudă Veșnicului Făcător.

Omul, în rugăciunea de laudă, se unește cu toată făptura, și în seninătatea inimii sale aduce datornica închinăciune ca pe o jertfă curată a sufletului său.

RUGĂCIUNEA ȘI CANONISIREA.

1. „Dacă vreun episcop sau prezbiter, sau diacon, sau vreunul dintre cei ce sunt rânduiți în cler, sau laic, neavând nici o nevoie prea grea sau lucru greu ca să lipsească pentru un timp mai îndelungat de la biserică sa, ci, petrecând în oraș, nu ar merge la biserică în trei zile de duminici din trei săptămâni, de va fi cleric, să se caterisească, iar de va fi laic să se îndepărteze de la împărtășire.” - *VI Ecum. 80; Sard. 11,*

2. „Cine se mănnește de buna voia lui de rugăciune și de cântare, și va umbla ca un dobitoc, să aibă acela pocăință un an, și metanii 100 în zi.” - *PBG p. 101 (37);*

3. „Iar călugărul care nu-și citește ceasurile sale și toată slujba sa, ca pe un mort îl socotește Dumnezeu, și străin de către sfințenia Sa, însă se canonișește cum va socoti duhovnicul lui.” - *PMB gl. 122. Vezi: Lipsa de la slujbă.*

RUGĂCIUNEA: PRAVILĂ CĂLUGĂREASCĂ.

1. *Rasoforii sau frații*, în 24 de ore fac 50-100 de

metanii și 100-300 de închinăciuni, zicând la fiecare închinăciune: *Doamne Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul*. Sau: *Doamne Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu miluiește-mă*. Și face cruce plecându-se cu mâna până la pământ.

Dimineața își citesc *Rugăciunile dimineții* sau *Canonul de umilință către Mântuitorul*, iar seara *Rugăciunile de seară*, *Paraclisul* sau *Canonul îngerului*.

2. *Monahii stavrofori* sau *mantiofori*, fac 100-200 de metanii și 300-500 de închinăciuni, citindu-și dimineața *Acatistul zilei*, și *Rugăciunile dimineții* sau *Canonul de umilință către Mântuitorul*; iar seara *Paraclisul*, *Rugăciunile de seară* sau alte rugăciuni, pe care le va rânduî duhovnicul, după puterea fiecăruia.

Cei ce nu știu carte, sau nu pot merge la slujba celor 7 laude, își fac pravila cu metaniile, astfel:

a) „Pentru *Utrenie* să petreacă stând în picioare, 30 de ațe de închinăciuni, zicând la fiecare grăunț, rugăciunea aceasta: *Doamne Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul*.”

„Pentru *Ceasuri* 10 ațe, pentru *Vecernie* 10, Pentru *Pavecerniță* 10, după *rânduiala Sfântului Munte*.”

b) *Altă rânduială*: „Pentru *Vecernie* 100 de rugăciuni, adică: *Doamne Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul*, și metanii mari 25. Pentru *Pavecernița* rugăciuni 8 și metanii 12.

Pentru *Paraclis*, rugăciunea *Precistei* de 70 de ori: *Prea sfântă Născătoare de Dumnezeu, mântuiește-ne pe noi*, și metanii 12. Pentru *Acatist* rugăciuni 200, metanii 12. Pentru *Canonul Îngerului*, rugăciuni 8, metanii 7. Pentru *Canonul pocăinței*,

rugăciuni 30, metanii 5. Pentru *Polunoșniță* rugăciuni 100, metanii 25. Pentru *Utrenie* rugăciuni 300, metanii 8. Pentru tuspătru ceasurile, rugăciuni 200, metanii 30. Pentru *Obedniță* rugăciuni 100, metanii 10.” - *CFS I, 8.*

c) *Altă rânduială:* „Că am luat de pe acele locuri, întru chilia lui călugărul să citească Psaltirea, deci cine e mai puternic să o săvârșească într-o zi și într-o noapte, alții și în trei săptămâni, iar alții în 2, iar metanii să facă cum îi va fi puterea fiecăruia...”

„Cade-se a ști, că după lăsarea ieșirii din biserică și vom merge la chilie, nu se cade să facem vorbă unul cu altul, că opresc aceasta Sfinții Părinți, că ni se cade să ne ferim de toată adunarea.” Vezi: *Pavecernița.*

3. „*Pravila călugărului prost:* Pentru 9 ceas, 2 ațe. Drept Vecernie, 4 ațe; *Pavecernița* cea mică, 3 ațe; iar cea mare, 6 ațe; *Polunoșnița*, 6 ațe; *Utrenia*, 12 ațe; Ceas 3 și 6, patru ațe; *Obednița*, 6 ațe. *Pravila chiliei, 6 ațe și metanii 300.* Pentru o *Psaltire*, 60 ațe. *Acatistul*, 12 ațe. *Paraclisul*, 6 ațe.” - *PBG p. 130.*

4. „*Monahul schimnic*” este îndatorat a face într-o zi și o noapte 300 de metanii mari..., iar precum zic cei cu socoteală în Sfântul Munte să facă metanii mari 150, iar închinăciuni 12 ațe.” - *CFS I, 8.*

5. La rânduiala rugăciunilor, duhovnicul trebuie să țină seama de râvna și de starea sufletească, de greutatea ascultărilor, de felul de înțelegere și îndeletnicire a fiecăruia și așa să mărească sau să micșoreze pravila. Să nu silească în așa fel încât să inspire urăciune pentru pravilă și nici să-l scutească cu totul de pravilă, ci să cerce în tot felul ca să obțină folosul sufletesc de care are nevoie un suflet care iubește și slujește lui Dumnezeu.

RUGĂCIUNEA OBȘTEASCĂ. (Metaniile).

„Când zice preotul Slavoslovie, grăiește: Cu pace Domnului să ne rugăm. Cu pace să ne rugăm Domnului, și să cerem ce fel de rugăciune să facem, căci nu știm să ne rugăm cum se cuvine; și pentru ca să nu cuvântăm multe, prin aceea ne învață pe noi, care se cuvine întru rugăciune mai întâi și obicei se cuvine ca să ne rugăm în pace. Dar după Slavoslovie îndată ne poruncește ce să cerem, nemărturisindu-ne mai înainte, nici dând lui Dumnezeu mulțumire, ci cerem ca să ne miluiască. Și această cerere este a oamenilor celor osândiți și greșiți, care nu au nici un răspuns, sau a aduce vreo pricină de îndreptare înaintea Judecătorului, slobozesc acest glas și strigă: Doamne miluiește! nu pentru dreptățile noastre, ci pentru iubirea Ta de oameni!”

„Apoi preotul zice: *Pentru pacea de sus și pentru mântuirea sufletelor noastre, Domnului să ne rugăm.* Că preotul împreună cu norodul se roagă și zice: O, norodule, ia să ne rugăm Domnului, ca să ne dea nouă pacea Sa, și să mântuiască sufletele noastre. Și norodul răspunde: *Doamne miluiește!* Și după aceasta și celelalte înțelegeri.”

„Și când zice diaconul: Să zicem toți... și acest grai nu ne dă a înțelege altceva, ci numai singură rugăciunea, ca toți împreună să ne rugăm, nu numai clirosul singur, ci și toți câți se află în biserică. Apoi zice diaconul: Din tot sufletul și din tot cugetul nostru să zicem. Adică ce să zică? Nimic altceva decât rugăciunea cea de obștie: *Doamne miluiește.*”

„Pentru această sfântă rugăciune, Sfințitul Gură de Aur scrie întru tâlcuirea epistolei Sfântului Pavel celei către Corinteni întru a 18-a învățătură de năra-

vuri: că pentru rugăciunile cele ce se lucrează și de la preot și de la norod, care se fac pentru cele ce sunt pentru pocăința cea de obște, toți o rugăciune grăiesc, care este plină de milă, adică: *Doamne miluiește*. Pentru aceasta și în Liturghii este scris: norodul zice aceasta sau aceea, la locurile întru care s-au scris.”

„În Sfânta Biserică a Răsăritului nu se face în alt fel, ci așa precum este scris, unde s-au scris norodul zice: apoi toți împreună câți se află în biserică zic ori: *Doamne miluiește*, ori: *Dă Doamne*, ori: *Și cu Duhul Tău*, ori: *Tatăl Nostru...* deși la noi nu se face aceasta, însă se cuvine a se face, fiindcă precum s-a zis mai sus, când zice diaconul: *Cu pace Domnului să ne rugăm*, sau: *Să zicem toți...*, atunci toți se cuvine să răspundă: *Doamne miluiește*.

„De s-ar fi zis numai către cliros ca să răspundă, apoi n-ar fi scris: *norodul zice*. Asemenea și Sfântul sfințitul Gură de Aur, în aceeași învățătură de nărvuri, zice iarăși: Chiar în vremea înfricoșatelor Taine, urează preotul pe norod, zicând: *Pace vouă*. Urează apoi și norodul pe preot zicând: *Și cu duhul tău*. Nimic altceva nu este, decât aceasta, adică repetarea mulțumirilor celor de obște. Că nici el nu mulțumește singur, ci împreună cu tot norodul. Că mai întâi noi primim glasul preoților, apoi ne unim împreună glasurile cu dâșii făcând aceasta cu cuviință și cu dreptate, atunci norodul începe mulțumirea. Și ce te minunezi, dacă norodul răspunde împreună cu preotul, unde și singuri heruvimii și cu puterile cele de sus, acele cântări de obște le înalță?”

„Însă toate acestea s-au zis, ca fiecare, și stăpânitorii și supușii să se trezească întru învățătura aceasta, ca să știm că toți suntem un trup, atâta

deosebindu-ne unii de alții, cât măduarele trupului de alt mădular. Și să nu aruncăm pe toate numai asupra preotului, ci și asupra noastră înșine ca pentru un trup de obște, așa pentru Biserică toți să ne grijim, că aceasta mai mare întărire și nouă și vouă ne dă, ca mai multe fapte bune să facem, până când cei ce voim să le facem pe acestea, le vom dobândi aicea, adică mila lui Dumnezeu, iar în veacul cel ce va să fie, cunună întru împărăția Cerurilor, întru Hristos Iisus, Domnul nostru,..." *Tipicul cel Mare p. 507-508. Vezi: Cântarea Bisericească. Biserica, Slujba bisericească.*

RUȘINEA. „Ia aminte la cele ce-ți aduce vremea și te ferește de tot ceea ce este rău și pentru credința sufletului tău să nu te rușinezi. Căci este rușine care aduce păcat și este rușine care aduce slavă și Har. Să nu te uiți la fața nimănu, când e vorba de paguba sufletului tău, și să nu-ți fie rușine, când te afli în fața primejdiei căderii tale.”

„Nu opri cuvântul când poți să mântuiești pe fratele tău și să nu-ți ascunzi înțelepciunea ta spre slava deșartă, fiindcă înțelepciunea se cunoaște din cuvânt și învățătura din ceea ce rostește gura.”

„Nu grăi împotriva adevărului, ci te rușinează pentru neînvățătura ta. Să nu-ți fie rușine a-ți mărturisi păcatele și să nu te împotrivești năvălniciei răutăților... Luptă-te până la moarte pentru adevăr și Domnul Dumnezeu se va lupta pentru tine.” - *Sirah, 4, 20-28.*

2. „De aceea, pe orișicine Mă va mărturisi înaintea oamenilor, Îl voi mărturisi și Eu înaintea Tatălui Meu, Care este în ceruri; dar cine se va lepăda de Mine înaintea oamenilor, Mă voi lepăda și Eu de el înaintea Tatălui Meu care este în ceruri.” - *Mat. 10,*

32-33. *Apost 62: Apostazia.*

SACRILEGIUL. *Vezi: Ierosilia.*

SALUTUL. *Vezi: Nerespectul, Iertarea.*

SÂMBĂTA, întrucât a fost ziua Domnului în Vechiul Testament, are o cinste mai deosebită, față de cele 5 zile ale săptămânii, afară de Duminică.

1. „Nu se cuvine creștinilor a iudași (a face ca evreii) și a serba sâmbăta, ci a lucra în această zi; Duminică va avea întâietate și se va serba de creștini. Iar dacă se vor afla iudaizanți, să fie anatema de la Hristos.” - *Laod 29. Vezi: Duminică, Postul ca tipic a., Martie.*

2. „Iară zis ne fu nouă, din toate sâmbetele din tot anul, una Sâmbăta cea mare să se postească până la al treilea ceas de noapte, și atunci să se guste puțină pâine și apă sau un pahar de vin...” - *PBG p. 107. Vezi: Postul 3.*

SĂRĂCIA, de cele mai multe ori, este un mijloc al Providenței, prin care disciplinează destrăbălarea omului. - *Fac. 3, 17-19.*

1. Sărăcia îl silește pe om ca să muncească, iar munca îi răpește timpul în care ar face păcate. Dacă nu muncește, sărăcește: „Nu iubi somnul, căci vei ajunge sărac; deschide ochii ca să muncești și te vei îndestula de pâine.” - *Prov. 20, 13.*

2. *Patimile* duc la sărăcie: „Căci bețivul și cel ce se dă la îmbuibare sărăcesc, și somnolența face ca să porți zdrențe.” - *Prov. 23, 21. Vezi: Lenevirea.*

3. Omul care sărăcește din cauza nenorocirilor, sau din pricina ocupațiilor pentru viața socială, trebuie ajutat. *Vezi: Milostenia, Datoria, Lepădarea de lume.*

SĂRBĂTORILE sunt zile închinat special preamăririi lui Dumnezeu. Întrucât scopul omului este

de a proslăvi pe Făcătorul său, zilele sărbătorilor trebuiesc respectate, căci altfel se necinstește Dumnezeu. Vezi: *Tradiția*.

1. Dintre toate sărbătorile Dumineca este cea mai de seamă zi de preamărire a lui Dumnezeu, de aceea ea trebuie respectată. Cine nu merge la Sfânta Liturghie din neglijență, clericul se caterisește iar mireanul se afurisește, după canonul 80 al S. VI Ecum. Dumnezeu nu se preamărește prin lenevire, ci prin lucrarea duhovnicească. Vezi: *Rugăciunea: Canonisiri; Slujba bis., Rugăciunea Can.*

2. Nu se cuvine ca cineva să se ocupe cu munca în sărbători, mai ales în timpul slujbelor. - *VI Ecum. 66.*

3. Distracțiile de orice soi, îngăduite de buna cuviință se fac numai după amiază, când nu este slujbă la biserică. - *VI Ecum. 62. Mart. Ort. III, 60.*

4. În sărbători se pot îngădui anumite treburi de scurtă durată, care sunt absolut trebuitoare vieții casnice, dar, care nu aduc vreo vătămare cugetării duhovnicești și nici nu se defălmă Dumnezeu sau să aducă vreo sminteală aproapelui, cum sunt: pregătirea hranei zilnice, cititul cărților folositoare, îngrijirea bolnavilor, facerea de bine la săraci, ș.a. - *Mat. 12, 5-10; I Cor. 16, 2; II. Cor. 12, 7-10; Apoc. 1, 10.*

SĂRUTATUL este semnul intimei iubiri, dar este și al pornirii spre păcat.

1. „Diaconul spurcându-se cu buzele și mărturisind că a păcătuț până aici, se va opri de liturghie, dar i se dă voie a se împărtăși cu Sfintele Taine împreună cu diaconii; tot așa și prezbiterul. Iar de se va vădi că a păcătuț mai mult decât atât, se va caterisi în orice fel de treaptă ar fi.” - *Sf Vasile 70.*

2. „Călugărul schimnic de va săruta pe frate-său, să facă 100 de metanii.” - *PBG p. 128.*

3. Sărutarea de la înmormântare este semnul iubirii, fiindcă „murind nu ne despărțim unii de alții, fiindcă toți vom urma tot această călătorie și împreună vom fi rânduiți de unde nu ne vom mai despărți niciodată...” - *Sfântul Simeon Tes. VI, 367.*

4. „Preotul de va săruta mortul, nu poate în acea zi să facă liturghie, pentru că va să sărute dumnezeieștile Taine, iar de va face aceasta să fie lipsit de preoție 40 de zile. De aceea, când slujește și se împărtășește de Dumnezeieștile și înfricoșatele Taine, și i se vopsesc buzele lui de dumnezeiasca Împărtășanie, atunci dacă sfârșește Liturghia, și se dezbracă de odăjdii, și iese afară, icoanele să nu sărute, pentru că-i sunt buzele vopsite de Sfânta Împărtășanie cum am zis. Ci numai la icoana lui Hristos să facă o metanie și alta la Maica Domnului, atunci se întoarce de blagoslovește oamenii și merge tot omul creștin pe acasă și în cale cu pace.” - *PMB gl. 63.*

5. Arhiereul nu trebuie să sărute mâna împăratului. - 5. *Simeon Tes. V 220.*

6. „Cel ce sărută sfintele odăjdii la vohod nu face greșală, ci arată mai vârtos că are credință și se va mântui precum s-a mântuit și femeia care s-a atins de poalele lui Iisus, căci chiar pentru Dânsul face aceasta.” - *Sfântul Simeon Tes. IX, 29.*

SCHIMNICIA. Vezi: *Monahul schimnic, Pustnicia.*

SCHISMA este despărțirea răzvrătită a unuia sau a mai mulți clerici de șeful lor legitim, sau a credincioșilor nesupuși față de conducerea bisericească. Schismaticii se rup de la trunchiul *vieții* bisericești, așa cum se rupe mlădița de la tulpina care a crescut-o, și astfel se sinucid duhovnicește. Schisma este introducerea în erezie.

1. Adunările celor care se sinucid duhovnicește, Biserica „pe unele le-a numit eresuri, iar pe altele schisme, iar pe altele parasinagoguri (conciliabule, adunări nechibzuite și nelegiuite). Deci *eretici* se numesc toți cei lepădați și înstrăinați cu totul de la dreapta credință; *schismatici* se numesc toți cei care se despart de Biserică, pentru anumite chestiuni și neînțelegeri bisericești; *Parasinagoguri* se numesc adunările făcute de prezbiterii și episcopii nesupuși, cât și de oamenii cei neînțelegători și simpli...” - *Sfântul Vasile I. Vezi: Ereticii*.

2. „Dacă vreun prezbiter, disprețuind pe episcopul său, ține deosebi altă adunare și ridică alt altar, neștiind nici o vină asupra episcopului său în privința dreptei credințe și dreptății, să se caterisească ca un iubitor de stăpânire, căci este un tiran. Asemenea și ceilalți clerici și toți câți se vor uni cu dânsul; iar laicii să se afurisească. Aceasta să se facă după una și a doua și a treia dojană a episcopului.” - *Apost. 31. Vezi: Caterisirea, Afurisirea*.

3. „Cele rânduite pentru prezbiteri, episcopi și mitropoliți, se potrivesc cu mult mai vârtos pentru patriarhi. Drept aceea, dacă vreun prezbiter, episcop sau mitropolit ar îndrăzni, să se îndepărteze de împărtășirea cu patriarhul său, și n-ar pomeni numele lui precum este hotărât și rânduit, la Dumnezeu-zeieștile Taine, mai înainte de înfățișarea Sinodului și condamnarea lui definitivă, face *schismă*. Sfântul Sinod a hotărât ca acesta să fie străin de toată preoția, în caz că se va vădi de acest nelegiuit lucru. Acestea s-au pecetluit și s-au hotărât, mai ales pentru cei ce aduc vinovății și se depărtează de întâii lor stătători, fac schismă și rup unirea Bisericii.

Pe de altă parte, cei ce se despart de împărtăși-

rea cea către întâiul stătător al lor, pentru oarecare eres condamnat de Sfintele Sinoade, sau de Sfinții Părinți, (de acela care predică eresul în public, și îl învață în biserică cu capul descoperit), unii ca aceștia nu numai că nu sunt supuși certării canonice, pentru că se îngrădesc pe sine de împărtășirea cu numitul episcop, înainte de cercetarea Sinodului, ci și de cinstea cea cuvenită drept-măritorilor se vor învrednici, că n-au osândit episcopi, ci mincinoși episcopi și mincinoși învățători. Și n-au rupt unirea Bisericii prin schismă, ci s-au silit a izbăvi Biserica de schisme și dezbinări.” - *I-II, 15; Apost. 34; I-II, 12, 13, 14. Pomenirile la slujbe; RBOR Art. 14-20.*

SCRIERI FALSE. Acolo unde nu poate ajunge viul grai, ajunge cuvântul scris. După cum predica sectară destramă convingerile credincioșilor, tot așa și cărțile rele zdruncină dreapta credință a drept-măritorilor.

1. Viețile Sfinților și alte scrieri ortodoxe zidesc sufletește, și deci trebuiesc citite. „Fie îngăduit încă a se citi (pe lângă Sfânta Scriptură) patimile mucenicilor, când se serbează zilele lor cele din cursul anului.” - *Cart. 54, 32; Apost. 85, Sfântul Atanasie 3; VI Ecum. 2; VII Ecum. 1;*

Cei care editează cărți religioase, trebuie să țină socoteală, ca să nu tipărească decât cărți care au un conținut serios, care să nu contrazică cuprinsul Sfintei Scripturi și nici bunul simț al evlaviei tradiționale. Dumnezeu nu voiește să fie slujit prin minciună. Ceea ce astăzi minciuna pare că zidește, mâine va distruge împătrit mai rău!

2. „Dacă cineva ar răspândi în Biserică ca sfinte cărțile necinstitorilor de Dumnezeu cele cu titluri false, spre stricăciunea poporului și a clerului, să se

caterisească.” - *Apost. 60. Laod. 59, 60. Sfântul Amfilohie 1.*

3. „Istoriile mucenicilor cele plăsmuite fals de către vrăjmașii adevărului, ca prin aceasta să necinstească mucenicii lui Hristos și să aducă la necredință pe cei ce le aud, dispunem a nu se publica prin biserici, ci să se ardă, iar pe cei ce le primesc sau le ascultă ca adevărate, îi anatematisim.” - *VI Ecum. 63; VII Ecum. 9. Sfântul Grigore Naz. 1.*

SCURGEREA sau cum zic medicii poluțiile sunt eliminarea materiilor de fecundare.

1. „Cu adevărat toate făpturile lui Dumnezeu sunt bune și curate, căci Cuvântul lui Dumnezeu n-a făcut nimic netrebnic și necurat. Apostolul zice „A lui Hristos bună mireasmă suntem întru cei ce se mântuiesc,” - (II Cor. 15). Dar fiindcă săgețile diavolului sunt de multe feluri și în multe chipuri, prin aceea că se pregătește a tulbura pe cei curați în socoteli și împiedică pe frați de la exercițiile obișnuite, semănând pe ascuns întru ei gânduri de necurăție și de spurcăciune, vino ca prin puține cuvinte să alungăm, cu darul Mântuitorului nostru, amăgirea vicleanului, iar socoteala celor mai simpli să o întărim: „Toate sunt curate celor curați; (Tit 1, 15), iar celor necurați și conștiința și toate li s-au spurcat.” Dar mă mir de vicleșugul diavolului, căci stricăciunea și pieirea fiind el, aruncă gânduri pe furiș de curăție aparentă. Dar ceea ce se face este desigur cursă, ori ispitire (cu toată aparența de bine). Pentru ca - precum mai sus s-a zis - să sustragă, din cugetarea obișnuită și mântuitoare pe asceți, care prin o părută biruință, pornesc acest fel de zădărnicii care n-aduc nici un folos vieții, ci întrebări deșarte și bârfeli de care se cuvine a ne feri. Căci ce

păcătuire are, spune-mi prea iubitule și prea evlaviosule sau ce necurăție, o scurgere firească? După cum ar voi cineva să aducă învinovățire și pentru mucii ce ies prin nări și scuipatul din gură. Dar avem a zice și mai multe și de acestea, despre scurgerile din pânțele necesare pentru viața celui ce viază. Și încă de credem că omul este lucrul mâinilor lui Dumnezeu, după dumnezeieștile Scripturi, cum se putea dintr-o putere curată să iasă un lucru spurcat? Și dacă suntem înrudiți cu Dumnezeu, după dumnezeieștile Fapte ale Apostolilor, n-avem în sine nimic necurat.” (Fap. 17. 28-20).

„Căci numai atunci ne spurcăm, când săvârșim împușitul păcat, iar când se întâmplă vreo scurgere firească, atunci precum am zis mai înainte, o suferim și pe aceasta cu celelalte împreună pentru nevoia firii..... Fie dar ca cei ce întreabă din deprindere, să înceteze de o zadarnică osteneală ca aceasta iar cei care pentru dreapta cinstire se îndoiesc, cu *duh stăpânitor să se întărească*; iar câți știți adevărul cu încredințare, păstrați-l neclătinat și nealterat...” - Sfântul *Atanasie I.*

2. „Iar celor dintre voi cărora li se întâmplă scurgeri noaptea fără de voie, aceștia să urmeze științei lor și să ia aminte pentru sine, dacă se îndoiesc pentru aceasta, ori de nu, ca și la mâncări: „Cel ce se îndoiește, zice, de va mânca se osândește” (Rom. 14, 23). Și în acestea să fie cu buna conștiință și bine cutezător potrivit aducerii sale aminte, tot cel ce se apropie de Dumnezeu.” - Sfântul *Dionisie 4.*

3. „Cel ce s-a întinat în somn, cu patima scurgerii, se înlătură o zi de la împărtășire, însă zicând Psalmul 50 și făcând câte 49 de metanii, se crede că s-a curățit de întinăciune.” - Sfântul *I. Post. 6.*

4. „Iar cel ce s-a întinat, fiind treaz cu trupul, se înlătură de la cuminecare 7 zile, zicând în fiecare zi Psalmul 50 și făcând câte 40 de metanii.” - *Sfântul I. Post. 7.*

5. „Laicul cel ce s-a visat, dacă a fost supus poftei de femeie, nu se cuvine a se împărtăși. Iar dacă îl ispitește satana, ca prin aceasta să-l înstrăineze de împărtășirea dumnezeieștilor Taine, se cuvine a se cumineca, deoarece ispititorul nu va înceta în tot timpul acela, când este dator a se împărtăși, năvălind asupra lui.” - *Sfântul Timotei 12.*

6. „Preotul ce va vrea să slujească Liturghie, și-i va veni de-i va curge trupul în vis, și va ști că-i este acel lucru de poftă femeiască, atunci să nu slujească; iară de se va face fără de poftă însă de la diavolul, atunci să-și citească slujba care e de acea smintea-lă, și molitfele de împărtășanie, și să facă 100 de metanii, și să se spele cu apă, și să se îmbrace cu cămașă nouă, adică să se primenească, și să slujească Liturghie în adevăr de va fi nevoie, ce se zice de va fi praznic mare, sau altă zi aleasă de Liturghie; iar de va fi altă zi care nu se prăznuiește să nu slujească Liturghie.” - *PMB gl. 98.*

7. „Femeile cele cu scurgere de sânge obișnuită lor, să nu se atingă de cele Sfinte până la a șaptea zi, dispune canonul 2 al Sfântului Dionisie, ca și al 7-lea al lui Timotei. Acestea poruncește și Legea Veche, ba nici să se împreune cu bărbații, căci se întâmplă din aceasta, să se nască copii slabi, bolnavi cei zămisliti atunci. De aceea și dumnezeiescul Moise a ucis pe tatăl copilului celui leproș, deoarece din cauza neînfrânării lui n-a așteptat curățirea femeii. Iar aceea ce se va necinsti în timpul necurăției sale și se va atinge de dumnezeieștile Taine,

poruncesc a fi neîmpărtășită 40 de zile.” - *Sfântul I. Post. 17.*

8. „Femeia care se află întru muieria ei, după obiceiul firii muieresti (cu scurgere de sânge obișnuită femeilor), aceea nu se poate împărtăși dumnezeieștilor Taine, până ce se va curăți; nici nu intră în Biserică până în 7 zile, nici a se împreuna cu bărbatul ei până ce se va curăți.”

9. „Iar de se va afla în Biserică, și-i va veni a se slobozi firea și se va pricepe (va băga de seamă) și va ieși afară într-acel ceas, atunci nu se canonisește, iar de se va pricepe (va băga de seamă) și-i va fi rușine, de nu va ieși afară ci va lua anaforă, atunci se canonisește” în 7 zile cu câte 10-20 de metanii. - *PMB gl. 33.*

SECRETUL. Vezi: *Duhovnicia*.

SFATUL este împărtășirea ideilor personale, date aproapelui, cu scopul de a-l folosi sau a-l destrăma sufletește.

1. Sfatul bun este de o mare valoare, atât pentru folosul vieții pământești cât și pentru viața de veci. Oare Scriptura ce este altceva, dacă nu un sfat dat din partea lui Dumnezeu?

„Învățătura celui înțelept este un izvor de viață, ca șă abată pe om din cursele morții.” - *Prov. 13, 14.*

2. „Căci sfatul este ca o candelă, învățătura ca o făclie, iar îndemnul și mustrarea sunt calea care duce la viață.” - *Prov. 6, 23. Vezi: Predica.*

3. **Sfatul rău** destramă sufletește și pe cel ce îl dă și pe cel ce îl primește, ca și focul care se distruge și pe sine și lucrurile pe care le cuprinde, „Omul de nimic, omul cel nelegiuit, umblă cu neadevărul în gură, clipește din ochi, dă din picioare și face semne cu degetele. Răutatea este în inima lui, încon-

tinuu urzește lucrurile cele rele.” - *Prov. 6, 12-14.*

4. „Dacă cineva ar învăța pe servitor, cu scop viclean, ca să defaime pe stăpân, și să-l îndepărteze de la serviciul lui și să nu mai servească pe stăpânul său cu bună voință și cu toată cinstea, să fie anatema.” - *Gangra 3.*

5. „Cel ce va sfătui pe altul să facă vreo greșală, acela se va pedepsi cu aceeași pedeapsă, cum se va pedepsi și acela ce va face greșala. Cine va îndemna, sau va învăța, sau va sfătui pe altul să facă vreun lucru rău și vreo greșală, acela se va pedepsi ca și cel vinovat ce va face greșala.” - *PMB gl. 44. Vezi: Tovărășia la rău.*

6. De multe ori râvna exagerată de a sfătui pe alții este tot așa de nefolositoare, ca și indiferența față de mântuirea aproapelui, atunci când sfatul este făcut cu cuvinte aspre și nechibzuite. După cum omul nu iese pe stradă dezbrăcat de haine, tot așa și sfatul nu trebuie să fie dat, fără a fi îmbrăcat în cămașa iubirii și a frățietății.

„De va greși omul și va tăgădui, zicând: n-am greșit, nu-l mustra, căci îi tai osârdia. Iar de vei zice lui: nu te mâhni frate, ci te păzește de acum înainte, îi *ridici sufletul lui spre pocăință.*” - *Pateric p. 171.*

SILUIREA poate fi cu voie și fără de voie.

1. Cea de voie se socotește curvie.

2. Adevărata dezvirginare este cea făcută cu sila. „Dacă cineva ar silui pe o fecioară nelogodită și ar avea-o, să se afurisească; să nu-i fie îngăduit a lua alta, ci s-o ție pe cea aleasă, chiar de ar fi săracă.” - *Apost. 61. 3.* Cea complet siluită la început, se poate obișnui, și astfel i se aplică un canon de *un an*, spre verificare. - Sfântul Grigore Neocez. Vezi: *Logodna, Curvia.*

SIMBOLISMUL. *Vezi: Pictura.*

SIMONIA. *Vezi: Hirotonia 25-27.*

SINUCIDEREA este cel mai mare păcat pe care poate să-l facă omul în această lume. Este un păcat împotriva Duhului Sfânt, căci prin sinucidere, omul protestează împotriva celui mai evident adevăr, care este existența vieții sale de om. El nu poate fi iertat nici în lumea aceasta nici în cealaltă, căci dacă nu s-a miluit pe sine însuși, cum ar putea să-l miluiască altul!? Unul ca acesta nu poate fi înmormântat în cimitirul credincioșilor, și nici să i se facă vreun fel de slujbă bisericească.

1. „Cine va cădea și se va uide de bună voia lui, acestuia să nu i se cante, nici să i se facă lui pomeniri niciodată, iar de va cădea fără de voia lui și se va uide și va muri, acestuia să i se cante și să-i facă lui pomeniri.” - *PBG p. 101.*

2. „Orice om de se va arunca pe sine, de voia lui, dintr-un țermure (înălțime) jos și va muri, sau într-o apă, sau dintr-o piatră, sau se va junghia pe sine însuși, sau în ce chip de moarte, sau cu o funie se va spânzura; unul ca acela să nu se îngroape ca creștin, nici să-i cante, ci să-l lepede pe dânsul ca pe un spurcat. Iar de va fi făcut aceasta pentru Dumnezeu, *să nu se cruțe* că niște bunătăți ca acelea și moarte n-a învățat Dumnezeu pe nimenea. Iar de-i va fi făcut lui altcineva aceasta, pe acela să-l cante și să-l îngroape, și pomeniri să-i facă ca și tot creștinului.” - *PBG p. 121. (Pateric p. 297) Vezi: Miridele.*

3. „Dacă cineva, nefiind în minte s-a ucis pe sine, ori s-a aruncat în prăpastie, se face Liturghie pentru el sau nu?”

R - „Pentru aceasta clericul este dator a face

deosebire dacă a făcut aceasta aflându-se ieșit din minte, pentru că de multe ori *rudetele* aceluia, voind a-l învrednici de Liturghie și de cuvenitele rugăciuni, *spun neadevărul* și zic, că nu era în toate mințile. Uneori a făcut aceeași din persecuția oamenilor sau din supărare și nu trebuie a se face Liturghie pentru el deoarece s-a făcut lui-și ucigaș. Deci clericul trebuie a cerceta cu de-amănuntul, ca să nu cadă în păcat.” - *Sfântul Timotei 14*.

4. Omul însuși nu este stăpân absolut peste viața lui, întrucât el nu s-a creat pe sine însuși prin propria lui voință. Numai Dumnezeu este Stăpânul absolut al vieții și al morții (Înt. 16, 13), iar omul nu este decât un îngrijitor al propriei sale vieți. Pilda celui ce a ascuns talantul se aplică și sinucigașului. - Mat. 25, 24.

5. Măsurile aspre de a nu se îngădui ca cel sinucis să fie îngropat în cimitir sau să i se facă slujbe, sunt potrivite dreptății dumnezeiești, și, în acelaș timp, ele deșteaptă conștiința credincioșilor celor vii. - *Ioan 5, 16-17. Vezi: Pomenirile la slujbe.*

SLUJBA BISERICESCĂ este mijlocirea preotului pentru mântuirea credincioșilor, înaintea lui Dumnezeu. Vezi: *Liturghisirea, Rugăciunea obștească.*

1. „Toți credincioșii care intră în Biserică și aud Scripturile, dar nu îngăduiesc (stau) la rugăciune și la Sfânta Euharistie, ca unii ce fac neorânduială în biserică trebuie să se afurisească” - *Apost. 9*.

2. „Toți cei ce intră în biserică și ascultă Sfintele Scripturi, dar nu se împărtășesc de rugăciuni, sau se întorc de la împărtășirea cu Sfânta Euharistie, după oarecare neorânduială, aceștia să fie lepădați de la Biserică, până ce-și vor mărturisi greșala și vor arăta roade de pocăință și rugându-se să poată

dobândi iertare. Și să nu fie îngăduit a se împărtăși cineva cu cei neîmpărtășiți, și să nu se primească în vreo biserică cei ce nu se adună împreună cu alții în altă (biserică). Iar dacă se va ivi vreunul dintre episcopi, prezbiteri sau diaconi că se împărtășesc cu cei pe care canoanele îi socotesc neîmpărtășiți, și acesta să fie neîmpărtășit, ca unul ce calcă canoanele Bisericii.” - *Ant. 2. Vezi: Schisma.*

3. „A plăcut și aceasta, ca să nu se citească alte rugăciuni, fie cele ale punerii înainte (Liturghia), fie ale punerii mâinilor (hirotonia), fie cele de încheiere (otpusť) sau binecuvântarea de la început, decât cele întărite de Sfântul Sinod. Să nu se zică cumva vreodată împotriva credinței nici într-un chip, ci numai acelea verificate, care s-au adunat de cei mai înțelepți în cele ale credinței. - *Cart. 114. Vezi: Erezia.*

4. „Nu se cuvine ca în adunări să se îngreâmădească Psalmii (ca să îngreuneze pe credincioși), ci să se citească fiecare separat” după posibilitate. - *Laod. 17.* Să nu se citească de ex. la o strană o catismă iar la altă strană cealaltă catismă, sau să se facă în timpul Liturghiei, de alți preoți alte slujbe cum este Sfântul Maslu sau altceva.

5. „La dumnezeiasca Liturghie diaconul strigă: Cei neîmpărtășiți (nebotezați) ieșiți. Deci ereticilor nu li se cuvine a fi de față, afară de cazul când făgăduiesc a se pocăi și a se îndepărta de la eres,” - *Sfântul Tim. 9.*

6. „Preotul care se va caterisi pentru vinovățiile sale canonice, sau se va lăsa de bună voie de preoție, fiind muștrat de conștiința sa, se cuvine să mai zică: *Bine este cuvântat Dumnezeuul nostru?* sau: *Hristos adevăratul Dumnezeuul nostru?* sau a tămâia cu cădelnița, sau să se mai împărtășească în Sfân-

tul Altar?”

Răspuns: Toate acestea nu poate să le mai facă nici unul nici altul, ci vor viețui după rânduiala mirenilor.” - *Sfântul Nicolae 8.*

7. „A se lenevi cineva și a nu săvârși întotdeauna slujba sa, socotind că face aceasta din evlavie, aceasta nu poate fi evlavie, ci lene, pentru care va da seama înaintea lui Dumnezeu.” - *Sfântul Simeon Tes. IX, 10-13.*

SMERENIA nu este altceva decât cea mai legitimă cunoaștere de sine. Ea este cea mai mare virtute care naște și dirijează toată viața omului duhovnicesc.

1. „Care este calea care duce la smerenie?. Calea smereniei aceasta este: înfrânarea și rugăciunea și a te vedea pe tine dedesubtul a toată făptura.” - *Pateric p. 233.*

2. „Care faptă bună este mai mare decât toate celelalte?... Socotesc că precum mândria este mai mare decât toate patimile, încât a putut de a surpat pe unii și din cer, așa și smerita cugetare este mai mare decât toate faptele cele bune, pentru că poate să scoată pe om din însuși adâncurile iadului, măcar de ar fi păcătos ca un drac. Pentru aceea și Domnul mai înainte de toți ferecește pe cei săraci cu duhul.” - *Pateric p. 129.*

3. „Un frate a întrebat pe ava Sisoe zicând: Mă văd pe mine că *aducerea aminte a lui Dumnezeu petrece cu mine*. I-a zis lui bătrânul: *Nu este mare lucru să fie cugetul cu Dumnezeu* (căci și diavolii cred în El), ci mare este să te *vezi pe tine sub toată zidirea*. Căci aceasta împreună cu osteneala trupească (a ascezei) povățuiește la chipul adevăratei smerite cugetări.” - *Pateric p. 211;*

4. Cum se capătă smerenia? „Du-te și te *roagă*

lui Dumnezeu ca să-ți dea plângere în inima ta și smerenie și *ia aminte* întotdeauna la păcatele tale și nu judeca pe alții, ci te fă dedesubtul tuturor oamenilor. Nu avea prieteșug cu copil, nici cunoștință cu femeie, nici prieten eretic și mătură îndrăzneala de la tine și înfrâneză-ți limba și pântecul și folosește foarte puțin vinul. Și de va grăi cineva pentru orice fel de lucru, nu te prici cu dânsul, ci de va grai bine, zi: Așa este cu adevărat. Iar de va grăi de rău, zi: Tu știi cum vorbești. Și nu te prigoni (certa) cu dânsul pentru cele ce a grăit. Și aceasta este smerenia." - *Pateric p. 149; Efes. 3, 18; Luca 17, 10. I Petru 5, 5.*

5. Dumnezeiasca Providență sloboade asupra celor ce nu sunt stăpâniți continuu de duhul umilinței, diferite feluri de ispite; dacă ei sunt sinceri în cuget și cred în Dumnezeiasca purtare de grijă a lui Dumnezeu se vindecă de acest păcat și strigă cu Psalmistul: „Bine este mie că m-ai smerit, ca să mă învăț poruncile Tale.” - *Ps. 118, 71. II Cor. 12, 9; Vezi: Neascultarea, Mândria.*

SMINTEALA se numește atunci când cineva se face prilej de păcătuire pentru aproapele.

1. Cu cât cineva este mai învățat și cu un rang mai mare în viața socială, cu atât și păcatul lui este mai mare. „Celui ce i s-a dat mult, mult i se va cere”. - La sfârșitul veacurilor Fiul Omului va trimite pe îngerii Săi, și vor smulge din Împărăția Lui toate lucrurile care sunt „*pricină de păcătuire* și pe cei ce săvârșesc fărădelegea și-i vor arunca în cuptorul cel de foc.” - *Mat. 13, 41-42.*

2. „Dar pentru oricine va face să păcătuiască pe unul dintre acești micuți, care cred întru Mine, ar fi mai de folos să i se atârne de gât o piatră de moară

și să fie aruncat în adâncurile mării.” „Vai lumii din pricina smintelilor! Fiindcă nu se poate să nu vină prilejuri de sminteală; dar vai de omul prin care vine sminteala!” - *Mat. 18, 6-7. Vezi: Știința.*

3. Cel ce își vede de păcatele sale și se îmbracă în cămașa umilinței nu poate fi atins și dezorientat de sminteală. Vezi: *Smerenia. Lupta duhovnicească, Gândurile.*

4. Cine smintește pe altul fără de voia lui, acela se dojenește pentru *neluarea aminte de sine*. Omul este dator să facă tot ce poate face ca să nu smintească pe nimeni.

Toți cei vătămați la cuget care se smintesc, nu se smintesc din altă pricină ci din cauza sufletului lor bolnav și needucat, care îi face să le vadă rele pe cele bune. Hristos a fost și este sminteală pentru cei ce sunt pe calea pierzării (I Cor. 1, 18, 23).

Când cineva este pricină de sminteală, să bage bine de seamă să nu fie pentru cei ce sunt prieteni cu Dumnezeu. Ce i-a păsat, oare, lui Iosif, că frații săi s-au smintit de el?

5. Când cineva face o faptă bună pentru slava lui Dumnezeu, dar se găsesc unii care se smintesc, acela nu trebuie să țină socoteală de sminteala lor, dacă nu poate face altfel, ci să se roage lui Dumnezeu pentru ei și să caute să-i lămurească, pe cât este cu putință. Cei sinceri se vor lumina, cu ajutorul lui Dumnezeu, iar cei vicleni și încăpățânați se vor pierde, ca și iudeii care se sminteau de faptele Mântuitorului! - *Ioan, 6, 41-71.*

6. Sminteala se canonisește după efectele produse: Cel ce a făcut pe altul, de ex., să fure, sau să curvească, din pricina purtării lui nechibzuite, se canonisește ca și cum el însuși ar fi furat sau ar fi

curvit. Când a făcut sminteală intenționat, atunci păcatul lui face parte dintre cele mai grele. Vezi: *Hula împotriva Duhului Sfânt, Păcatul, Tovărășia la rău.*

SODOMIA este păcatul curviei făcut nefirește bărbat cu bărbat sau bărbat cu femeie. Bărbații păgâni „au părăsit întrebuintărea firească a femeii, s-au aprins în poftele lor unii pentru alții, au săvârșit parte bărbătească cu parte bărbătească lucruri scârboase...” - Rom. 1, 26-32.

1. „*Stricătorii de parte bărbătească* (sodomiteii) și stricătorii de vite, și ucigașii, fermecătorii, preacurvarii și idolatrii, sunt vrednici de aceeași pedeapsă. Drept aceea, forma pe care o ai pentru ceilalți aplică-o și la aceștia. Cât privește pentru cei ce s-au pocăit pentru necurația (curviei nefirești) timp de treizeci de ani (de când s-au lăsat de păcat), pe care a făcut-o din neștiință, nu se cuvine a ne îndoii de primirea lor (după exemplul curvarului din Corint, II Cor. 2, 5-13). Că un veac de om s-a înlăturat de la împărtășire, ca să se pedepsească a nu mai face necurații. Drept aceea, poruncește să se primească fără de canonisire, mai ales dacă au și lacrimi, care înduplecă milostivirea ta, precum și dacă arată viață vrednică de îndurare.” - *Sfântul Vasile 7.*

2. „Cel ce a făcut grozăvie cu parte bărbătească, se va canonisi cu timpul celui ce comite adulterul”, adică *15 ani.* - *Sfântul Vasile 62. Vezi: Preacurvia.*

3. „Cel ce se turbează asupra părții bărbătești, s-a socotit a se opri de cuminecare trei ani, plângând și ajunând și către seară mâncând uscătură și făcând 200 de metanii. Iar dacă iubește mai mult lenevirea, să plinească cei 15 ani.” - *Sfântul I. Post. 18.*

4. „Care va face cu femeia lui afară de fire, acela preot să nu se facă, ci numai să se despartă

de tot de dânsa, și dacă se va despărți atunci să se canonisească și 15 ani să nu se împărtășească.” - *PMB gl. 231.*

SPARGEREA CASELOR. Vezi: *Furtul.*

SPIRITISMUL este o născocire diavolească care înșeală mințile cele necredincioase și nesupuse poruncilor lui Dumnezeu. Oare sufletele oamenilor le-a lăsat Dumnezeu să umble fără de nici un rost? Numai diavolului i-a îngăduit Dumnezeu să umble ca un leu căutând pe cine să înghită! - *Petru 5, 8; Iov 2, 1-10.*

2. Pentru aceasta Dumnezeu a poruncit: „Numai Eu sunt Domnul! Să nu vă duceți la cei ce cheamă sufletele morților, nici la vrăjitori, ca să-i întrebați și să fiți părtași cu ei, fiindcă numai Eu sunt Domnul Dumnezeul vostru.” - *Lev. 19, 31.*

3. „Și dacă vi se va spune, zice Isaia: întrebați pe cei ce cheamă morții și pe cei ce spun viitorul și bolborosesc; răspundeți: Nu va întreba oare un popor pe Dumnezeul său? Va întreba el pe cei morți pentru cei vii? - *Is. 8, 19.*

4. Spiritismul nu este de nici o trebuință pentru cei necredincioși și răi (nu-i ajută cu nimic, ci-i împinge și mai mult în întunericul necredinței și al rătăcirilor): „Dacă nu ascultă de Moise și de prooroci, nu vor crede nici chiar dacă ar învia cineva dintre cei morți.” - *Luca 16, 31; I Cron. 10, 13.*

5. El (spiritismul) este o amăgire diavolească: „Nu este de mirare, deoarece însuși satana se preface în înger al luminii. Nu este deci lucru mare dacă și slujitorii lui iau chip de slujitori ai dreptății, al căror sfârșit va fi după faptele lor. „ *II Cor. 14-15., Ef. 6, 12.*

6. Cel ce nu se leapădă de această înșelăciune

nu poate fi primit la Sfintele Taine și se canonisește ca și vrăjitoria.

SPOVEDANIA este iertarea de păcatele care apasă conștiința. Ea începe de la vârsta *de 6-7 ani*. *Trebuie să se facă complectă*, după cum grădinarul trebuie să scoată toate buruienile din grădină, iar ciobanul să aibă grijă ca nici o oaie să nu-i fie răioasă, tot așa și cel ce se spovedește și duhovnicul trebuie să aibă grijă să se arate toate păcatele ca să fie dezlegate și iertate.

2. Nu se primesc mai mulți credincioși deodată la spovedanie, ci numai câte unul. Cei de altă credință și atei nu pot fi primiți la spovedanie. Vezi: *Pocăința, duhovnicia*.

3. „A patra poruncă a Bisericii este: Să ne spovedim păcatele noastre de (cel puțin) patru ori pe an, înaintea preotului celui hirotonit după Lege și cu pravoslavie. Iar cei ce procopsesc în bună credință și evlavie, să se spovedească în *fiecare lună*. Iar cei mai proști (neștiutori de carte) sunt datori măcar o dată în an să facă spovedania păcatelor lor, și aceasta să se facă în vremea Sfântului Post. Iar bolnavilor, aceasta trebuie să le fie cea dintâi grijă, ca să-și curețe cât mai degrab știința lor cu spovedania, și să se facă părtași Sfintei Cuminecături, făcând mai înainte cu toată evlavia Sfântul Maslu.” - *Mărt. Ort. I, 90; 113*.

4. Orice păcătos nu poate fi primit în Biserică decât „după ce și-a mărturisit păcatele și a primit de la voi punerea mâinilor” zice Sfântul Ciprian în povețele sale către preoți. - *Scris. 13*.

5. „Se cuvine duhovnicescului Părinte, ca pe cei ce mărturisesc lui păcate ascunse, să-i oprească de la dumnezeiasca Cuminecare, însă să le îngăduie a

intra în sfânta biserică și să nu le arate păcatele, ci să-i sfătuiască cu blândețe să rămână în pocăință și în rugăciune și să aplice pedepsele cuvenite fiecăruia, după chibzuința sa.” - *Sfântul Nichifor 27; Vezi: Toleranța. Canonisirea.*

6. „De își va spovedi omul păcatele cu tot sufletul de buna lui voie, atunci dator este duhovnicul să facă rănilor acelora, ușoară vindecare, și canonul cu care va vrea să canonească să-l împartă în *trei*:

- însă *o parte* să o pună spre milosârdia de oameni a lui Dumnezeu, că nimenea nu e fără de păcate, fără numai singur Domnul, Care ne-a răscumpărat pe noi cu cinstitul Lui Sânge din mâinile diavolului, și ne-a izbăvit pe noi;

- iară cu a *doua parte* să canonească pe acela ce a făcut păcatele după putere și după voia lui;

- iar a *treia* să o ia duhovnicul, ca acela ce are putere de la arhieru să dezlege și să lege după cum zice nemincinoasa Gură a Domnului nostru Iisus Hristos” - *PMB gl. 322. RBOR art. 25.*

7. „De va muri un om și se va chema preotul să se spovedească lui, iară preotul nu va merge, ci va zice că n-am învățătură de la episcopul să fiu cuiva duhovnic, și nu cutez să fac aceasta, și va muri acel om nespovedit, acel păcat este asupra preotului... drept aceea să se *pocăiască* *acel preot 3 ani și metanii 100.*” - *PBG p. 102 (47).*

8. „Oricare om sau femeie de-și va lăsa duhovnicul său fără de oarecare vină, și se va spovedi la altul să se despartă de biserică, cu cela ce-l primește pe dânsul...” - *PBG p. 115. (117).*

9. Păcatele odată spovedite „nu trebuie să le mai spovedească iarăși de la început altor duhovnici și să ceară canon, căci atunci leapădă canonul

cel dintâi, decât numai dacă a căzut iarăși în aceleași păcate, când trebuie să le spovedească curat ca niște *rădăcini* și *pricini* ale păcatelor celor de pe urmă, spovedind pe cele dintâi pentru smerenie..." iar pe cele din urmă pentru iertare. - *Sfântul Simeon Tes. IX, 24; Duhovnicia.*

SPURCĂCIUNEA. Când va cădea în puț, ceva spurcat și „va petrece multe zile și va putrezi într-însul, să verse (scoată) dintr-însul 40 vedre de apă, și atunci să vie preotul cu preoția lui, și să aprindă 3 lumânări împrejurul izvorului, fântânii, și să cădească și să citească molitfa, și să-l sfințească pe dânsul, și atunci să bea dintr-însul,”

2. „De va cădea în vin sau în unt și de se va afla curând (imediat), să se scoată și să vie preotul să-l sfințească; iar de se va zăbovi, până va începe a putrezi într-însul până în două zile, să se mute într-alt vas curat, și să se sfințească de preotul. Iar de va fi până va putrezi, acela nu se cade să-l guste, ci să se verse tot pe pământ.” - *PBG p. 100 (31).*

STAREȚUL este conducătorul duhovnicesc și gospodar al frățimii. El este mai mare ca egumenul; poate fi stareț și un simplu monah. El are dreptul de a fi ascultat fără de limită, atunci când sfaturile sale sunt în cadrul poruncilor lui Dumnezeu. Vezi: *Neascultarea.*

1. El are datoria să învețe atât în particular pe fiecare, cât și în general prin sfătuiri obștești. - *VI Ecum. 19; Apost. 38. Vezi: Predica.*

2. El nu poate tunde în monahism, decât cu voia episcopului său. Vezi: *Monahismul.*

3. „Prezbiterul care va avea întărirea de egumen, poate hirotesi anagnost și ipodiacon pentru mănăstirea sa.” - *Sfântul Nichifor 6; VII Ecum. 14.*

4. „Nu se cuvine egumenului a scoate culionul călugărului și a supusului său (adică a monahului necălugărit de el), și astfel să-l gonească din mănăstire.” - *Sfântul Nichifor 23. Vezi: Datoria.*

5. „Oricare egumen care nu-i va căuta pe călugării ce fug și să-i primească (înapoi) și să-i tămăduiască, acela să se afurisească.” - *PMB p. 397 gl. 44; Sinodul I-II, 4.*

6 „Egumenul orice sfat va face cu vreo femeie ori de ce lucru în ascuns de frați, sau cu coconi, să se alunge unii ca aceia din egumenie, că nu sunt destoinici unii ca aceia.”

„Egumenul ce nu va petrece după legea lui Dumnezeu, și după tocmeala Sfinților Părinți, ci va petrece după voia lui, și nu va avea pe toți într-un chip, ci unuia îi va da ceva, iar altuia din frați nu-i va da; și pe unii va iubi, iar de alții va începe a nu se griji, unul ca acela este departe de Dumnezeu și de dragostea Lui; unul ca acela să se scoată din egumenie.” - *PBG p. 119.*

„Când se înalță cei răi, fiecare se ascunde, dar când ei pier, cei buni se înmulțesc.” - *Prov. 28, 28; Ecl. 10, 16.*

7. Starețul trebuie să se îngrijească cu toată dragostea de frați, căci aureola mântuirii lui sunt ucenicii săi: „Noi suntem lauda voastră, după cum și voi veți fi lauda noastră în ziua Domnului Iisus.” - *II Cor. 1, 14.*

SUDALMA. Vezi: înjurăturile.

1. „Cel ce suduie și blestemă pe aproapele său, trei zile să fie lepădat de la Biserică, mâncând numai pâine, și bând apă, că scris este: Cel ce va zice fratelui său, nebune, vinovat va fi matcei focului.” - *Molitif. Vezi: Defăimarea, Urâciunea.*

2. „Cela ce va înjura pe ucenic înaintea dascălului, acela se cheamă că înjură pe dascălul ucenicului.”

3. „Cela ce-și va sudui pe o rudă, acela suduie pe toate rudele sale, câți vor fi dintr-acel neam.”

4. „Cel ce va înjura pe om din clirosul bisericii, acela înjură pe vlădica și pe biserică, și atunci vlădica poate să ierte greșala lui ce a făcut asupra episcopului și a clirosului, iar greșala ce o a făcut-o suduind Biserica de aceea nu-l va putea ierta, ci se va certa ca un suduitor.”

4. „Cela ce va înjura pe călugăr, acela înjură pe egumenul lui și pe mănăstire; fără numai de va fi dus călugărul pentru învățătura cărții cu voia egumenului, pentru că atunci cine-l va înjura, nu înjură pe egumenul nici pe mănăstire.”

5. „Poate călugărul să ierte pe cela ce l-a înjurat pe dânsul, dar nu poate să ierte pe (cel ce a defăimat) pe egumenul și pe mănăstirea lui.” - *PMB gl. 109. Vezi: Defăimarea, Neascultarea, Tovărășia la rău.*

SUGRUMATUL. „Deci învățăm că: de sugrumat și de mortăciune să nu se guste din acestea, nimeni din creștini, nici să ia sânge din cele ce cură¹³⁹ junghiatului, ce oarecare din nebunia lor fac aceasta, că învață legea lui Dumnezeu: „carne întru sângele sufletului să nu mănânce” - *PBG p. 99, Fap. Apost. 15, 20. Vezi: Mâncarea, Înfrânarea, Spurcăciunea.*

SULEMENITUL este falsificarea chipului făcut de Dumnezeu, o minciună, și tatăl minciunii este diavolul.

1. „...Tot ceea ce a fost născocit de oamenii cei păcătoși, ca și de îngerii cei răzvrătiți, atunci când s-au lepădat de Puterea cerului, totul a fost născocit

¹³⁹ cură, vb. I (reg.) - a curge.

de ei ca să umple pământul de nelegiuire. *Aceștia au învățat ca femeile să-și vopsească sprincenele cu negreală, să-și acopere obrajii cu roșeală mincinoasă, să-și boiască părul cu culori care stârnesc gustul destrăbălărilor, și să-și prefacă starea naturală a buzelor și a capului prin născocirile stricatului lor cuget.*”

2. „... Creatura lui Dumnezeu și făptura cea văzută a Lui nu se cuvine să fie batjocorită nici într-un fel, prin întrebuițarea culorilor, sau prafurilor, sau a vopselelor, sau, în sfârșit, a orice fel de dresuri care falsifică trăsăturile feții naturale. Dumnezeu a zis: *Să facem om după chipul și asemănarea noastră.* Și cine se încumetă să schimbe sau să prefacă ceea ce a făcut Dumnezeu? Contrazic pe Dumnezeu, când își întind mâinile ca să facă și să prefacă ceea ce a făcut El, neținând socoteală că plăsmuirea lui Dumnezeu este tot ceea ce s-a născut în chip natural (în chipul ordinii stabilite de Dumnezeu), iar ceea ce este prefăcut este stricăciune diavolească... Căci dacă îndrăznești să te împodobești și crezi că ai dreptul să-ți coafezi părul, acest lucru este o insultă adusă operei lui Dumnezeu, o trădare a adevărului.”

„Stăpânul a zis: *Tu nu poți să faci un singur păr alb sau negru.* Și tu te socotești mai căpoasă decât cum ești, neținând seamă de cuvântul Stăpânului tău? Cu o sânguință îndrăzneată, și cu un dispreț nelegiuit, îți cănești părul, atrăgând asupra ta marea nenorocire a focului celui veșnic, pe care deja îl închipuie părul tău vopsit, păcătuind, vai! cu capul tău, care este cea mai nobilă parte a trupului.”

3. „...Tu nu vei mai putea să vezi pe Dumnezeu, atâta timp cât ai alți ochi decât aceia pe care ți i-a

dat Dumnezeu, pe aceia pe care diavolul ți i-a mascat. A aceluia ești ucenică, imitând ochii roșietici și vopsiți ai șarpelui, fiind coafată după sfatul diavolului, cu care vei și arde în focul cel veșnic...” - *Sfântul Ciprian, Despre purtarea fecioarelor, 15-17. Vezi: Luxul. Falsificarea.*

SUPERSTIȚIA este o credință de prisos, prin care se defaimă Dumnezeu. Ele sunt moștenite de la strămoșii păgâni și s-au păstrat de poporul neștiutor. Cine crede în ele săvârșește păcat, căci prin ele se falsifică adevărul dumnezeiesc, și se canonisesc ca și *vrăjitoria*.

1. „Așa zisele Calende și așa zisele Bota și cele ce se numesc Brumalia și prăznuirea care se săvârșește în prima zi a lui Martie (azi păcăleala de la 1 Aprilie, 1 Mai ș.a.), hotărâm ca îndată să înceteze din uzul credincioșilor. Dar lepădăm și dansurile publice ale femeilor, ca fiind necuviincioase și pot aduce multă stricăciune și pierzare, de asemenea și dansurile și ceremoniile executate de bărbați sau de femei după un obicei vechi și străin de viața creștinilor, în cinstea celor ce în chip mincinos se numesc zei de către păgâni,... (conțin. la cuv. *Glumele*) - VI *Ecum.* 62.

2. Superstiții sunt: Nu este bine să mături prin casă seara... Nu este bine să dai foc împrumut. Să nu coase Vinerea. Să pună potcoave de cai la ușa prăvăliei pentru a aduce mușterii. Să ție Joile de după Paști, să poarte în portofel o monedă care aduce noroc și parale! A purta diferite obiecte ca talisman. Să taie drumul preotului, ș.a. Toate acestea sunt fapte care dau dovadă de necredință.

3. Ba unii îndrăznesc să ghicească cu cheia bisericii, cu Psaltirea (astăzi și cu Sfânta Scriptură,

mai ales unii preoți. n.ed.) și alte obiecte sfinte, ca niște necredincioși! Aceștia cred că pot să bea totodată și paharul demonilor și al Domnului Iisus, să ia „parte și la masa Domnului și la masa dracilor!” - I Cor. 10, 21. Vezi: *Vrăjitoria*.

SUPUNEREA. Vezi: *Neascultarea*.

ȘTIINȚA a fost și încă mai este considerată lumina vieții (cât timp își păstrează onestitatea și se supune Adevărului), deoarece contribuie la luminarea vieții, și, ca tot ce există, ea cere a fi întrebuințată pentru binele vieții omenești, iar nu pentru orgoliu, pentru distrugere sau pentru a specula neștiința celor simpli, și a proteja lenevirea. Cu cât cineva știe mai mult, cu atât și responsabilitatea lui va fi mai mare. Creștinii știu că Hristos este Adevărul și Lumina lumii, însă mai știu și că Satana, tatăl întunericului, poate lua chip mincinos de lumină; în concluzie, și știința falsă poate denatura știința autentică, luând chip înșelător și aducând mult rău peste omenire.¹⁴⁰

2. „Cine știe să facă binele și nu-l face, săvârșește un păcat,” - *Iacob 4, 17*.

3. „Robul acela care a știut voia stăpânului său, și nu s-a pregătit nicidecum, și nici n-a lucrat după

¹⁴⁰ Cuvântul „știință” conform DEX 1984, are înțelesul de:

1. - pregătire intelectuală, instrucție; învățătură, erudiție; dar și
2. - ansamblu sistematic de cunoștințe veridice despre realitatea obiectivă și subiectivă; ansamblu de cunoștințe dintr-un anumit domeniu al cunoașterii. Iar „știința de carte”, conform DEX 1984, înseamnă - cunoștințe de scriere și de citire. Se pare că înțelesul actual al acestui cuvânt „știință” și-a pierdut mult din înțelesul său de acum două veacuri, când un om cu știință de carte era nu doar unul care știe să scrie și să citească, ci era un om luminat de înțelepciunea lui Dumnezeu, un stâlp de lumină al satului sau al orașului. (n.ed.)

voia lui, va fi bătut cu multe lovituri!”

„Dar cine n-a știut-o, și a făcut lucruri vrednice de bătaie, va fi bătut mai puțin. Cui i s-a dat mult, mult i se va cere; celui ce i s-a încredințat mai mult, mai mult i se va cere.” - *Luca 12, 47-48.*

4. „Dacă n-aș fi venit și nu le-aș fi spus, păcat n-ar avea, dar acum n-au nici o dezvinovățire pentru păcatul lor.” - *Ioan 15, 22.*

5. „Poporul Meu piere din lipsa de cunoștință. Fiindcă ai lepădat cunoștința și Eu te voi lepăda ca să nu-Mi mai fii Mie preot. Fiindcă ai uitat legea Dumnezeului tău și Eu voi uita pe feciorii tăi.” - *Osea 4, 6.*

TALISMANUL. Vezi: *Amulețul, Superstiția.*

TĂGĂDUIREA. Vezi: *Rușinea,*

TĂINUIREA PĂCATELOR. Vezi: *Tovărășia la rău, Toleranța. Sudalma.*

TOLERANȚA este trecerea cu vederea față de neputințele firești, sau de păcatele aproapelui.

1. Noi suntem datori să trecem cu vederea anumite slăbiciuni ale aproapelui, atunci când ele sunt făcute din neputință fizică sau morală: „Milă voiesc iar nu jertfă.” - *Mat. 9, 13.* Vezi: *Lauda, Sfatul, Milostenia.*

2. Toleranța este rea atunci când îngăduința față de slăbiciunea aproapelui duce la păcat, așa cum a făcut Eli preotul. (I Sam. 2, 22-36). În cazul acesta ea este un mare păcat, fiindcă și Eli preotul care a îngăduit, prin tăcere, fiilor săi ca să continue în fărădelegile lor, a fost pedepsit cu moarte năprasnică și pierzare sufletească. Preotul Eli s-a făcut, prin toleranță, părtaș la păcatele fiilor săi.

3. „Cel ce cunoaște păcatele fiecăruia dintre cei ce s-a vorbit mai sus (care fac curvie, furtișaguri

ș.a.), și nu le va mărturisi (episcopului sau duhovnicului), se va pedepsi și el cu același timp, cu care se pedepsește cel ce a făcut păcatul însuși, și el va fi în pocăință.” - *Sfântul Vasile 71, 74, 89. Vezi: Tovărășia la rău. Logodna 7.*

4. „Dacă vreo călugăriță știind pe altele că preacurvesc, sau că au omorât pruncii, și nearătând proiestoasei, are aceeași canonisire ca și aceea care a înfăptuit răul, după canonul 71 al marelui Vasile.” - *Sfântul I. Post. 25.*

TOVĂRĂȘIA LA RĂU este atunci când cineva ajută pe altul cu sfatul, cu bani sau lucruri, ca să facă păcate. Tot tovarășie păcătoasă este și atunci când cineva *laudă*, sau putând a opri înfăptuirea fărădelegii, *fuge* ca să scape de răspunderea socială, sau *tace* bucurându-se de răul altuia. Vezi: *Toleranța. Mărt. Ort. III. 44-45.*

1. Cu cât inima s-a îndulcit mai mult în suferințele altuia și s-a învoit cu acest păcat, cu atât și osânda răzbunării îl va urmări mai groaznic!

2. „Cine răpește femeie, și cea ce aleargă cu dânsul, *3 ani* pocăință și metanii 36 în zi. Iară preotul ce-i primește pe dânsii, să se gonească de la biserică și de la Liturghie *1 an și o mie de metanii* în zi.” - *PBG p. 114 (114), IV Ecum. 27, Ancira 25.*

3. „Cel ce va lăuda pe cel vinovat, și de va zice că bine a făcut aceasta, despre aceasta dăm învățătură, că de va fi greșala ce a făcut, greșală de cele mari ce sunt de cap (păcate de moarte) atunci se va *certa mai mult decât cel vinovat*. Și aceasta se va face, când îl va fi lăudat pe cel vinovat mai înainte de a fi făcut greșala (autor moral); iar de-l va fi lăudat după ce a făcut greșala, atunci se va *certa întocmai ca și cel vinovat*” - *PMB gl. 339.*

4. „Cel ce va trimite pe altul să facă scrisori cu sudălmii asupra cuiva, sau de va sfătui pe altul ca să facă acest lucru, acela să se certe întocmai ca și acela ce a făcut el singur” acest păcat. - *PMB gl. 113.*

5. „Cel ce va ține pe cineva cu cuvinte și-l va zăbovi, pentru ca să vie mai curând vrăjmașul lui ca să-l ucidă, acela să se pedepsească ca și ucigătorul.”

„Cel ce va păzi hainele celuia ce se va duce să ucidă, până va veni, acela să se pedepsească ca și ucigătorul.” - *PMB gl. 46.*

6. „Iară de va ști cineva pe altcineva făcând păcate, și va putea să-l oprească de la păcate ca să nu mai meargă la dânsule, și *nu-l va opri, sau îl va fi întrebat arhiereul sau duhovnicul și n-a spus, acela să se canonească ca și acela ce face păcatul.*” - *PMB gl. 375; I. Post. 25. Scara f. 38, Sholla 24.*

7. „Episcopul sau prezbiterul, sau diaconul, numai de se va ruga împreună cu ereticii, să se afurisească; iar de le va da voie a lucra ca clerici, să se caterisească.” - *Apost. 45, și 10, 11. Vezi: Erezia, Schisma.*

TRADIȚIA BISERICII este acea învățătură a Sfinților Părinți primită de la Sfinții Apostoli prin viu grai, și depozitată încetul cu încetul în tezaurul Sfintei Biserici. Tradiție adevărată este numai aceea care își are rădăcinile în Sfânta Scriptură, în Canoanele Bisericii și în expunerea clară a Sfinților Părinți, care au pecetluit adevărul pus în scrierile lor cu viața lor cea sfântă. Aceasta este absolut obligatorie.

1. „Am hotărât să rămână în vigoare *Canoanele așezate* de către Sfinții Părinți la toate sinoadele de până acum.” - *IV Ecum. I.*

2. „Alcătuirile așezămintelor canonice le sunt

spre *mărturie și spre îndrumare* celor ce au primit *demnitatea ieraticască*; pe care primindu-le cu bucurie, împreună cu de Dumnezeu vestitorul David, cântăm Domnului Dumnezeu, zicând: „Întru calea mărturiilor Tale m-am desfătat ca întru toată bogăția”. (Ps. 118,138), și: „Tu ai poruncit ca mărturiile Tale să fie dreptate în veac, înțelepțește-mă și voi fi viu” (Ps. 118, 138 și 144). Și dacă proorocescul cuvânt ne poruncește să păzim în veac mărturiile lui Dumnezeu și să viețuim întru ele, învederat este că ele rămân de-a pururea neclătinate și nemișcate, căci de Dumnezeu văzătorul Moise zice așa: „Nimic să nu se adauge la acelea, nici să se scoată ceva dintr-însele”. (Deut. 12, 32). Și dumnezeiescul Apostol Petru laudându-se întru ele, strigă: „La care îngerii doresc să privească” (I Petru 1, 12). Iar Pavel zice: „Dar chiar dacă noi înșine sau un înger din cer ar vesti vouă altă Evanghelie decât aceea pe care v-am vestit-o, să fie anatema” (Gal. 1, 8). Deci acestea așa fiind și așa fiindu-ne mărturisite, ne bucurăm întru ele, ca și când cineva ar câștiga dobândă multă, cu bucurie *primim dumnezeieștile canoane și întărim întregul și nestrămutatul lor așezământ*, date fiind de trâmbițele Duhului Sfânt, de prealăudații Apostoli, și de către cele șase Sfinte Sinoade Ecumenice și de către cele locale adunate spre a da astfel de așezăminte și de către Sfinții noștri Părinți. Căci dânșii, fiind toți luminați de unul și același Duh Sfânt au hotărât cele de folos. Și deci *pe cei ce ei îi supun anatemii, îi anatemisim și noi; și pe cei ce-i caterisesc, îi caterisim și noi; și pe cei ce-i afurisesc, îi afurisim și noi; iar pe cei ce-i supun canonisirii, și noi asemenea îi supunem*. Căci fără de iubire de argint (să vă fie) moravurile,

îndestulându-vă cu cele ce aveți (Evrei 13, 5), strigă lămurit dumnezeiescul Apostol Pavel, cel ce s-a înălțat până la al treilea cer și a auzit cuvinte negrăite.” - *VII Ecum. 1.*

3, „Dintre *Dogmele* care se păstrează în Biserică și dintre învățături, pe unele le avem *scrise*, iar pe *altele din predanisia Sfintilor Apostoli* le-am primit în taină, care au aceeași tărie către buna cinștire de Dumnezeu. Nimeni nu va obiecta împotriva acestora, măcar cât de puțin iscusit ar fi în legiurile bisericești. Pentru că de am îndrăzni să părăsim cele nescrise din obiceiuri, ca pe unele ce nu ar avea mare putere, *am greșit în cele mai esențiale, păgubind Evanghelia*, sau mai bine a zice, îngrădind învățătura într-un nume gol. Și anume:

„Cel dintâi obicei este aducerea aminte de a *ne însemna cu chipul Sfintei Cruci* cei ce nădăjduim în numele Domnului nostru Iisus Hristos. Care este acela care ne-a învățat în scris? Sau cine ne-a lăsat în scris să ne întoarcem spre Răsărit când facem rugăciunea? Cuvintele invocării în timpul arătării Pâinii Euharistiei și a Paharului binecuvântării cine le-a lăsat în scris?”

„Deoarece nu ne mulțumim cu ce ne-a lăsat Apostolul, sau despre care ne aduce aminte Evanghelia, vom arăta mai departe, ca unele ce au mare tărie în Biserică luându-le din învățătura nescrisă. Deci, *binecuvântăm apa botezului și untul de lemn al Sfântului Mir*, încă și pe cel ce se botează, Unde este scris? Nu din predanisia ce se tace și tainică? Însăși ungerea cu untul de lemn și *a se afunda omul de trei ori* când se botează de unde sunt? Și câte sunt la botez: a se lepăda de satana, de îngerii lui, din care scriptură este? Au nu din învățătura

cea nepublicată pe care Părinții noștri au păzit-o într-o tăcere necercetată și neiscodită, aceia fiind bine învățați că cele cinstite ale Tainelor se păstrează în tăcere. Căci nu se cuvine nici a pune de față celor neîmpărtășiți cu Tainele Bisericii, cum ar fi fost de cuviință să triumfe învățătura prin scris. Și după altele, cuvântul acesta al predanisirii nescrise se defăima lesne de cei mai mulți, neținând seama de cunoștința dogmelor”. „Alt lucru este dogma și altul învățătura, pentru că dogmele se tac, iar învățătura se publică, însă un fel de tăcere este și lămurirea, pe care o întrebuintează Scriptura, în cazul când mintea înțelege greu dogmele pentru folosul celor ce le citesc. Astfel toți privim spre răsărit în vremea rugăciunilor dar puțini știm că Raiul îl căutăm, patria noastră dintru început, sădit de Dumnezeu în Eden către răsărit. Și stând drepti facem rugăciune în „zi una” de după Sâmbete (Dumineca) dar nu știm că numai unii ce am înviat împreună cu Hristos suntem datori a căuta cele mai de sus în ziua Învierii de la Darul cel dat nouă. Prin starea la rugăciune ne aducem aminte, că este icoană a veacului ce ne așteaptă; pentru aceea Dumineca fiind și început al zilelor, nu s-a numit de Moise întâia, ci *una*: „Că, zice, s-a făcut seară și s-a făcut dimineață zi *una*.” Deoarece acesta „*una*” se repetă de multe ori. Deci aceasta este și *una* și a *opta*, cea cu drept cuvânt *una* și cu adevărat a *opta*, despre care și Psalmistul și-a adus aminte în oarecare Psalm de ziua cea neîncetată, neînserată, nemoștenită, veacul cel fără de sfârșit și neîmbătrânit. Este dar necesar ca rugăciunile să le facem stând fără a lucra în această zi după cum învață Biserica pe fiii ei, a ne aduce aminte des de viața nesfârșită și să

nu ne lenevim a dobândi cele de trebuință spre mutarea aceea.”

„Încă și toată *Cincizecimea* este semn de aducere aminte a învierii ce se așteaptă în veacul viitor. Că aceea *una, întâia* înșeptindu-se de șapte ori, împlinește cele șapte săptămâni ale Sfințitei Cincizecimi. Începând din întâia, tot în aceasta se sfârșește, iar prin cele din mijloc se descopere de cincizeci de ori. Pentru aceea se aseamănă și veacului prin mișcarea circulară, începând de la aceleași semne și încheind tot la acelea. Ținând seamă de acestea, legiuirile bisericești ne-au învățat să cinstim mai mult *rugăciunile de dimineață*, (Utrenia) pentru curata aducere aminte, ca și cum mutând mintea de la aceste pământești la cele veșnice.”

„Tot așa, în fiecare *plecare de genunchi* și ridicare arătăm, că prin păcat ne-am aruncat la pământ, iar prin iubirea de oameni a Celui ce ne-a plăsmuit ne-a ridicat la ceruri.”

„Mă va apuca ziua, povestind Tainele Bisericii cele nescrise; pe celelalte le las. Însă *mărturisirea credinței*, a crede în Tatăl, în Fiul și Sfântul Duh, din care Scripturi o avem? Dacă este din predania botezului, după cum cinstim forma botezului, așa suntem datori a și crede socotind asemenea mărturisirea cu botezul. Să ne ierte pe noi că din această urmare, asemenea slavă dă și credința. Iar dacă ei se leapădă de felul *Doxologiei* ca de ceva nescris, să ne dea dovezi în scris, atât de *mărturisirea credinței*, cât și de celelalte pe care le-am amintit. Apoi atâtea fiind nescrise și atâta tărie având ele în taina bunei cinstiri, nu ne vor îngădui nici un singur adaos la cele ce ne-au venit de la Sfinții Părinți, pe care le-am descoperit din obișnuință nemeșteșugită

ce a rămas în cele nerăzvrătite ale bisericilor, care ne aduc nu puțin ajutor puterii Tainelor și nici n-au mică însemnătate.” - *Sfântul Vasile 91, 92 Apost. 49, 50.*

4. *Tradiția falsă* este cea învățătură;

a) care nu-și are rădăcinile înfipite în sensul învățaturii Sfintei Scripturi:

b) Care nu-și are rațiunea de a fi, atât în atmosfera generală a Bisericii, cât și în bunul simț al vieții serioase creștine.

5. Învățătura care nu contrazice dogmele de credință și de morală, dar nu se află expusă clar la Sfinții Părinți, și totuși, dăinuiește într-o literatură tolerată de Biserică, e bine nici să n-o combatem și nici să n-o încurajăm, ci s-o lăsăm să trăiască tot așa cum a trăit și până acum; smerenia ne învață că noi nu putem să raționalizăm totul, iar sentimentul religios are rațiuni, pe care așa zisa suverană cugetare omenească nu le poate pătrunde! Vezi: *Smerenia*.

TROITELE ar trebui să nu se mai facă la fiecare margine de drum, după gustul necontrolat al fiecăruia, ci numai acolo unde ar fi o necesitate bine judecată. Căci mulți fac astfel de lucruri, ca să li se afișeze numele pe acele locuri ș.a. Apoi când obiectele religioase se expun cu ușurință oriunde, se banalizează, și cei necredincioși pot să le defaime, să le strice și să le murdărească, producând descurajare în loc de evlavie chiar și pentru cei credincioși. Vezi: *Pictura Bis*.

2. „A plăcut ca episcopii să nimicească, dacă este cu putință, altarele ridicate pretutindeni, prin țarine, prin vii, presupuse a fi ridicate în cinstea mucenicilor, unde nu se vede nici vreun trup, ori vreo rămășiță din moaștele mucenicilor. În caz că nu se poate din cauza tulburării publice, mulțimea

să fie sfătuită ca cel puțin să nu se mai adune acolo și acei care cugetă drept, să nu-și formeze nici un fel de credință cu privire la acele locuri. Să nu se săvârșească nici pomenire de mucenici, afară dacă se predanisește din vechime că este vreun trup sau vreo rămășiță din el. Iar câte altare ridicate, fie prin zadarnice descoperiri ale oamenilor, ori prin visuri, să fie stricate cu orice preț.” - *Cart. 91*:

3. Cine face semnul Sfintei Cruci pe pardoseală sau în alt loc, în care se poate defăima, se afuri-sește, după canonul 73 al S. VI Ecum.

TUNDEREA CLERICALĂ. Tunderea sacramentală se întrebuințează la botez, la intrarea în monahism și la hirotonie. Ea este pecetea făgăduinței de a se dedica cu totul în slujba lui Dumnezeu: cel botezat, ca membru al Bisericii; monahul, ca ostaș permanent al virtuților evanghelice, iar clericul ca apostol și propovăduitor al împărăției lui Dumnezeu pe pământ,

2. „Canoanele privesc drept cleric din ziua în care a primit semnul tunderii de la episcop”, zice Balsamon, în sensul că acel candidat a fost examinat și găsit bun de a sluji lui Dumnezeu. Acum prin tundere, el făgăduiește că se dedică slujbei lui Dumnezeu în orice treaptă are nevoie Biserica. (*Num. 6, 2-18; Fapte 21, 24*). După această tundere urmează apoi destinația specială prin hirotonia de citeț, diacon ș.a. Cine ar sluji în vreo treaptă, - chiar de citeț, - fără hirotonia specială se afurisește. - *VI Ecum. 33; VII Ecum. 14; Sfântul Simeon Tes. IX, 22.*

TUNDEREA MONAHALĂ are același caracter de consacrare, ca și tunderea clericală, căci și monahul se făgăduiește să slujească lui Dumnezeu prin sfințenia vieții sale. Tunderea clericală cere să fie

complectată cu hirotonia specială, cea monahală cere să fie complectată cu depunerea jurămintelor monahale specifice.

1. După cum la hirotonia clericală se face numai o dată tunderea sacramentală, tot așa ar trebui și la consacrarea monahală, tunderea sacramentală să se facă numai o dată la începutul slujbei rasofo-riei sau a stavroforiei, când n-a trecut prin treapta de rasofor.

2. Întrucât tunderea în rânduiala stavroforului este mult mai solemnă decât cea a rasoforului, ar trebui să nu se mai facă la rasoforie. Chiar practica de astăzi, mână la această rânduială, căci frații sunt făcuți rasofori, adică li se dă binecuvântare să poarte rasa, fără a mai fi tunși sacramental, ci numai li se citesc cele două rugăciuni, cu obișnuitul început după molitfelnic, și apoi i se dă candidatului hainele sărutându-le după obicei, sfârșindu-se ceremonia cu obișnuitul otpust.

3. După cum tunderea clericală atrage după sine hirotonia, tot așa și tunderea monahală atrage după sine depunerea solemnă a celor trei jurăminte capitale: a fecioriei, a ascultării și a sărăciei de bună voie.

4. Tunderea sacramentală a călugărului o face starețul, sau ieromonahul, cu aprobarea episcopului. Cea a călugărițelor, o face episcopul, sau un proestos de mănăstire trimis ca delegat al episcopului. - *Cart. 6.*

UCIDEREA. Luarea vieții aproapelui aparține numai lui Dumnezeu. Păcatul față de dragostea către aproapele culminează în ucidere. Totuși, sinuciderea este mai gravă decât uciderea.

1. Dacă vreun cleric ar lovi în vreo gâlceavă și

dintr-o lovitură ar ucide, să se caterisească pentru furia lui, iar de va fi laic să se afurisească”. - *Apost. 66 (65) RBOR art. 38; Bătaia cu omor.*

2. „Cel ce a întrebuințat secure la mânia contra femeii sale este ucigaș. Și bine că mi-ai adus aminte căci este vrednică de a ta pricepere a vorbi pentru acestea mai pe larg, deoarece multe sunt deosebirile întru cele de voie și cele fără de voie,”

„Cu totul fără de voie este atunci când cineva aruncă piatra asupra unui câine, sau într-un copac, și nimerește un om, pentru că pornirea a fost contra animalului, ori de a scutura fructe din copac, însă *întâmplarea* a făcut ca piatra în trecere să cadă alături. *Deci un astfel de fapt este fără de voie.*”

„Mai este tot fără de voie și când cineva voind să întoarcă pe oarecine cu tolașul, sau cu biciul, nu l-ar lovi tare, totuși, cel lovit ar muri. Aici se mai *ține seamă de intenție*, căci prin aceasta voiește a *îndrepta pe cel ce a greșit, iar nu a-l omori.*”

„Asemenea este tot fără de voie și aceea, când cineva răzbunându-se asupra cuiva cu lemn, ori ar îndrepta lovitură cu mâna fără cruțare la părțile periculoase (la tâmpile, ochi ș.a.), *ca să-i facă rău, nu ca să-l omoare*, se apropie de cea fără de voie, pentru că n-a cruțat pe om când cel ce a întrebuințat unealta spre răzbunare, i-a *dat lovitură biruindu-se de patimă*. Asemenea și cel ce a întrebuințat lemn greu, ori piatră mai mare decât puterea omenească (și-l strivește), se numără cu cele fără de voie, alta voind și alta făcând, pentru că a adus acest fel de lovitură din mânia, încât a omorât pe cel lovit, deși poate nu i-a fost cu voia ca să-l omoare, ci numai să-l schilodească.”

„Însă cel ce a întrebuințat sabie, sau altceva de

felul acesta, nu are nici o iertare și mai ales cel ce a aruncat cu securea, deoarece se vede că n-a lovit cu mâna ca să *poată stăpâni măsura loviturii, ci a aruncat ca și cu greutatea fierului și cu iuțeala să fie lovitura dată neapărat spre pierzare.*"

„Și iarăși este cu totul de voie, fără nici o învoială, și *năvălirea tâlharilor* și a jefuitorilor războinici. Căci acești criminaliucid pentru pradă, ferindu-se de a fi prinși; iar cei ce merg în luptă pentru ucideri (și jaf), nu se duc ca să înțeleptească și nici să înfricoșeze *ci numai ca să omoare pe cei ce li se împotrivesc.*"

„Însă dacă cineva ar pregăti oarecare *medicamente* ale căror putere nu o cunoaște, și deci ar ucide (pe cine le ia), ucidere de voie o socotim și pe aceasta. Acest lucru îl fac de multe ori femeile cu oarecare descântece și cu *legături vrăjitoarești*, încercând să tragă pe unii spre dragostea lor, și dându-le acelor medicamentele le întunecă mințile. Deci acestea au ucis, deși una au voit și alta au făcut. Prin urmare, tot ceea ce este lucru nesigur, de care trebuie a se feri, (cine le folosește) se socotește între cei ce ucid de voie. Uci gașe sunt și cele ce dau medicamente pentru uciderea pruncilor, ca și cele ce primesc otrăvurile omorătoare de prunci." - *Sfântul Vasile 8.*

3. „Cel ce a ucis de voie și după aceasta s-a pocăit va fi neîmpărtășit de Sfințenie *20 de ani*. Acei douăzeci de ani se vor împărți astfel pentru el: 4 ani e dator a se tângui, stând afară de ușa bisericii, și rugându-se credincioșilor celor ce intră la rugăciune pentru el, mărturisindu-și fărădelegea sa. După 4 ani se va primi între cei ce ascultă, și 5 ani va ieși cu aceștia, iar 7 ani va ieși rugându-se cu cei ce

sunt întru cădere. Numai 4 ani va sta cu credincioșii, însă nu se va împărtăși cu Sfintele Taine, decât după ce se va împlini timpul hotărât.” de 20 de ani.
- *Sfântul Vasile 56, și 13, 33. 43, 52; Ancira 22, 23.*

4. „*Cel ce a ucis fără de voie, va fi neîmpărtășit de Sfințenie 10 ani, care astfel vor fi împărțiți pentru el: 2 ani se va tângui, 3 ani va fi între cei ce ascultă, 4 ani căzând, și numai un an va sta împreună, după care se va primi la cele Sfinte.*” - *Sfântul Vasile 57, și 54, 11. Vezi: Avortul. Canonisirea.*

5. „*Uciderea de voie se pedepsește 5 ani, iar cea fără de voie 3 ani, cu scoaterea de la împărtășire dacă însă ucigașul însuși va întrebuința mâncare uscată întru ajunarea până seara, și se va sili a face în fiecare zi câte 300 de metanii, iar petrecând în lenevire, plinească hotărârea Părinților.*” - *Sfântul I. Post. 20.*

6. „*Iară cel ce ucide în război sau în tâlhărie trei ani să nu se împărtășească, adevărat de-i vor fi venit asupra cu săbii (ca să-l omoare); iar de nu va fi venit tâlharul cu săbii, ci numai ca să fure, iar el putând să fugă și n-a fugit, ci a scos sabia sau arma de a ucis pe tâlhar, acela să se canonească ca un ucigaș.*” - *PMB gl. 335. Vezi: Războiul. Bătaia. Apărarea de cel rău.*

UNGHEREA CU SFÂNTUL MIR. Vezi: *Mirul.*

UNIFORMA CLERICALĂ. „*Nimenea dintre cei ce se numără în cler să nu se îmbrace în haină nepotrivită, nici când stă în oraș, nici mergând în cale, ci să întrebuințeze îmbrăcăminte care este destinată pentru cei ce se numără în cler. Iar dacă vreunul ar face așa ceva, să se afurisească pe o săptămână.*” - *VI Ecum. 27. Vezi: Luxul, Fecioria, Înfrânarea. RBOR art. 34-35.*

2. „Îmbrăcămintele călugărilor sunt asemenea locuitorului din pustie și Botezătorului Ioan, că era îmbrăcămintea lui de păr de cămilă și brâul de curea pe mijlocul lui, care era de haine de jale, iar mantia și întinderea ei arată și închipuiește aripile îngerilor, că chipul călugărilor se cheamă chip îngereșc; iar cureaua, adică brâul care strânge trupul închipuiește moartea patimilor cu postul și cu rugăciunea, și zice că stau vitejește și încinși vârtos împotriva patimilor și împotriva dracilor, deci brâul acela călugării trebuie să-l aibă de păr, iar unii îl fac de curea.” - *PMB gl. 120. Vezi: Camilafca.*

3. Îmbrăcămintea clericului, în primul rând este spirituală, izvorâtă din zăcământul spiritual al vieții interioare. După cum haina de lumină cu care S-a îmbrăcat Hristos pe muntele Taborului, era reflexul slavei lăuntrice, tot așa și la cleric, haina exterioară este semnul consacrării interioare și simbolul suferinței și a pocăinței ascunse în Patimile Mântuitorului Hristos!

4. Uniforma monahală este un fel de prelungire a darurilor botezului. Apa spală de păcatul strămoșesc, iar haina îl oprește pe om să se apropie iarăși de ele. Este păzitoarea nevinovăției și a sfințeniei.

5. Clericul care poartă cu nevrednicie uniforma și numele de cleric, se aseamănă cu smochinul cel neroditor care își așteaptă groaznică hotărâre: Să nu mai fie în tine rod în veac! Vezi: *Caterisirea. Neascultarea 17.*

URĂCIUNEA, (ura), este dușmănie învechită și asimilată de organismul sufletesc, în așa fel, întrucât ea inundă întreaga ființă a omului și o stăpânește asemenea cu otrava turnată în sângele omului. Ea supără pe alții, dar pe cel ce o cultivă îl sfășie

sufletește!

1. „Dar cine urăște pe fratele său, întru întunec umblă, și nu știe încotro merge, pentru că întunerecul i-a orbit ochii.” - *Ioan 2, 11.*

2. „Nevinovăția omului fără de prihană îi netezește calea dar cel rău *cade prin însăși răutatea lui*” căci Scriptura zice: „Să nu-ți pizmuiască inima pe cei păcătoși, ci să aibă întotdeauna frică de Domnul, căci este o răsplătire” la Dumnezeu - *Prov. 11, 5; 23, 17.*

3. „Cel ce va avea vrajbă asupra cuiva, *să nu intre în biserică* până nu se va împăca, că rugăciunea lui se va întoarce spre blestem, și spre păcate se socotește, și să facă în toată ziua câte *50 de metanii.*” - *Molîtf.*

4. Iar preotul de va sluji cu vrajbă asupra cuiva să fie oprit de Sfânta Liturghie *60 de zile.*” - *Molîtf.*
Vezi: *Sudalma, Defălmarea, Iertarea.*

URSITOARELE. Vezi: *Norocul, Vrăjitoria. Superstiția.*

VALOAREA CANOANELOR. Vezi: *Tradiția.*

VĂDUVIE se numește atunci când unui soț i-a murit tovarășul de viață, legitim căsătorit.

1. Soțul vădov care se hotărăște să-și închine viața lui Dumnezeu, poate s-o facă, însă să se cerceze bine într-un timp de frăție mai îndelungat decât al celor necăsătoriți, ca nu cândva, aprinzându-se poftele trupesti cultivate prin obișnuință, să-l facă să se lepede mai târziu de făgăduință. Văduvia este mai grea de păzit, decât fecioria. În vechime diaconițele dintre femeile văduve se hiroteseau la vârsta de 60 de ani (I Tim. 3,11; VI Ecum. 40), pe când cele dintre fecioare se hiroteseau de 40 de ani (IV Ecum. 15) Vezi: *Fecioria. Preoteasa, Hirotonia, Căsătoria.*

2. Femeia văduvă nu se mai poate căsători după vârsta de 60 de ani. Nu poate fi luată în căsătorie de un candidat la hirotonie. Soția clericului nu se mai poate căsători după moartea soțului ei.

VĂRSAREA SFINTELOR. Vezi: *Liturghisirea*.

VÂNĂTOAREA este oprită pentru clerici, fiindcă este o faptă a cruzimii, și poate da prilej și la alte păcate ca uciderea, cruzimea inimii ș.a. După cano-nul 51 a S. VII Ecum. clericul n-are voie nici să privească la cruzimile vânătorii, fie în spectacole, fie în pădure.

2. „Preotul vânător, sau prinzător de păsări, *trei ani* să fie oprit de preoție,” - *Molitf.*

VEDENIILE sunt arătări percepute aievea de ochiul minții, fie în stare de funcționare normală a organismului, fie într-un somn complet sau pe jumătate, fie în extaz.

1. Vedeniile bune se descoperă oamenilor sfinți iar uneori chiar și celor obișnuiți. Numai atunci Dumnezeu învrednicește de vedenii pe cineva, când voiește să lucreze faptele mântuirii atât pentru cel ce are vedenia, sau și pentru alți oameni, - *Fac. 12, 1-4; 17, 1-22; Îs. 6, 1-12; Fapte 16, 9; Sfântul Isaac Sirul 32, 35. (Num. 22 și 23).*

2. Dumnezeu descoperă și celor necredincioși tainele Sale, atunci când ei sunt sinceri în neștiința lor, ca să servească pe cei credincioși; ba Se servește chiar și de animale, în planurile dumnezeieștii Sale Providențe, angajând întreaga făptură să lucreze la mântuirea omului.

3. Vedeniile sunt posibile și astăzi, și sunt credincioși care se învrednicesc, cu adevărat, să aibă adevărate vedenii bune, însă ele sunt cazuri rare, suportate de oameni care au ajuns la un mare

nivel de viață duhovnicească susținut de o deosebită luminare harică.

4. *Adevăratele vedenii* se controlează prin așezarea sufletească, faptele ascetice cât mai mult tănuite și dirijate de înțelegerea lepădării de sine, umilința sinceră și rugăciune permanentă. „Și apoi când el compară pe cele spirituale cu cele ale veacului acestuia, zice Sfântul Macarie, atunci le disprețuiește pe acestea din urmă, fie că vede un rege, sau pe cei puternici ori pe cei înțelepți, privind numai la comoara cea cerească. Pentru că Dumnezeu este dragoste, de aceea primește el *focul divin și ceresc* al lui Hristos, se înviorează și se bucură de el, fiind înlănțuit de acesta.” - *Om. VII, 1*.

5. *Vedeniile înșelătoare* sunt acelea născocite de diavolul, prin îngăduința lui Dumnezeu, din pricina nesincerității omului și a păcatelor tănuite. El angajează starea sufletelor bolnave, nesincere, neascultătoare și cuprinse de urăciune față de tot ceea ce nu este pe placul lor, indiferent de binele în sine. Celor înșelați, diavolul le dă chiar imbold de efort ascetic, de credință și de fapte bune, mai ales acelora care dispun de un firesc potolit, înfăptuind astfel *o evlavie diabolică*, cu care se silește să înșele chiar și pe cei aleși. - *Pateric Cap. VII*.

6. Vedeniile nu se produc la cheremul omului și nici nu se face o meserie din ele, cum este înșelăciunea spiritistă, ci ele sunt mai presus de voința omului iar felul de înfăptuire și scopul lor este în mâna Providenței dumnezeiești. Omul este numai un receptacol umilit pururea de neputința sa, și cu cât se învrednicește de mai mari descoperiri, cu atât mai mult *se cunoaște pe sine* că nu este nimic prin sine însuși, cufundându-se într-un adânc de

smerenie.

7. Vedenia care lasă în suflet *tulburare sub orice formă, ea este de la diavolul*; cea care lasă pace, liniște, umilință și iubire neprecupețită, poate fi considerată bună, după ce s-a verificat cu acea sete a Ucenicilor de pe drumul Emausului: „Au nu era inima noastră arzând întru noi?!” Duhovnicul, chiar când are toate probabilitățile adevăratei vedenii, să nu se entuziasmeze în fața credinciosului, ci cu blândețe să-l sfătuiască la umilință și la o iubire larg cuprinzătoare, fiindcă pentru cel curat nu-i nimic spurcat, și să-i cerceteze cât mai des starea sa sufletească - I Cor, 2, 15; II Cor. 12, 1-12.

Iar în cazurile când lucrurile sunt nelămurite să aibă modestia de a nu se pronunța nici într-un fel.

VEȘMINTELE. „... În scurt, fără epitrahil nici o taină să nu se săvârșească. Iar dacă se va întâmpla ca trebuința să ceară a se face vreo taină, sau molit-fă, botez sau altceva din cele sfinte și nu se va găsi epitrahil, atunci pentru ca să nu rămâie lucrarea, blagoslovind să se puie brâul, sau o parte dintr-o funie, sau dintr-o pânză ca un Epitrahil și astfel să lucreze taina. După taină, lucrul care a slujit de epitrahil să se păstreze într-un loc osebit sau să se întrebuițeze la ceva sfânt. Numai acelea se lucrează fără epitrahil, care sunt obișnuite la mănăstiri a le face preoții, la polunoșniță, la ceasuri, și la pavecerniță.” - *Sfântul Simeon Tes. IX, 17.*

VICLEȘUGUL este o faptă a răutății diavolești, care se îmbracă în haina faptelor bune ca să înșele pe cei neștiutori.

1. Cei ce se fățarnicesc sunt dați *anatemii* până ce se îndreaptă desăvârșit, căci: „Pe bărbatul nedrept și viclean îl urăște Domnul.” - *Gangra 12.*

2. Duhovnicul *trebuie să amâne dezlegarea*, sau chiar poate să-l alunge de la spovedanie, ca pe Elima vrăjitorul, dacă speculează darul lui Dumnezeu și nu se îndreaptă.

VIETILE SFINTILOR. Vezi: *Scrieri false.*

VINEREA. Vezi: *Miercurea.*

VOMITAREA este, în general, semnul lăcomiei și nestăpânirii de sine, afară de cazurile de boală.

1. „Omul mirean de se va îmbăta, și de va borî, să nu se împărtășească peste tot anul, până în 200 de zile și metanii 12 în zi.” - *PBG p. 110.*

2. „Preotul de va sluji Liturghie, și după aceea va lua a mânca și se va îmbăta și de aceasta va borî, să aibă pocăință 6 luni și o mie de metanii în toate zilele. Iar fără de săturare și fără de beție, și de vreo boală oarecare va fi lui aceasta, să se canonească 40 de zile, metanii 500 sute.” - *PBG p. 103. Vezi: Împărtășirea.*

VORBE MURDARE sunt dovada unei inimi murdare și a unui cuget stricat.

1. „Gândurile celor neprihăniți nu sunt decât dreptate, iar sfaturile celor răi nu sunt decât înșelăciune. Cine vorbește mult nu se poate să nu păcătuiască, dar cel ce-și ține buzele este un om chibzuit” „Moartea și viața sunt în puterea limbii, cine o iubește îi va mânca roadele.” - *Prov. 12, 5; 9, 19; 18, 21.*

2. „Adevărul grăiesc, că în ziua judecății, oamenii vor da seamă de tot cuvântul rău care va ieși din gura lor. Căci din cuvintele tale te vei îndrepta, și din cuvintele tale te vei osândi.” - *Mat. 12, 36-37.*

VRAJBA. Vezi: *Urâciunea. Iertarea.*

VRĂJITORIA este chemarea - mai mult sau mai puțin conștientă - a diavolului pus în slujba omului. Este o întoarcere către satana de care s-a lepădat la

botez.

1. „Cel ce spune vrăjitorii (descântă) se va canonisi cu timpul ucigaşului (20 de ani), aplicându-i-se astfel după cum se vedeşte singur la fiecare păcat.”

- *Vasile 65.*

2. „Femeia ce va ferma străinii şi pe ai ei, ani 9, metanii cinci sute în zi.” - *PBG p. 115.*

3. „Cine ia mana grâului, sau altceva dintr-acelea, aceasta iată ştie lucrul dracului, ori din vin, ori din pâine, ori din altceva; de se va lăsa de aceasta, să aibă pocăinţă 4 ani, metanii câte o sută.” - *PBG p. 100.*

4. „Cei ce se adresează prezicătorilor, sau celor ce se zic sutaşi sau altora de felul acesta, ca de la aceia să afle ceea ce ar voi să li se descopere, potrivit celor ce s-au hotărât mai înainte de către Părinţi în privinţa lor, să cadă sub canonul (pocăinţei) de şase ani.”

„Aceloraşi canonisiri trebuie să se supună şi cei ce trag după sine *urşi*, sau alte dobitoace de acest fel, spre distracţia şi vătămarea celor simpli, şi cei ce *spun norocul şi ursita şi genealogia* şi multe lucruri de acest fel după bârfirile rătăcirii, şi cei ce se zic *gonitori de nori*, şi vrăjitorii, şi cei ce *fac amulete şi prezicătorii*.”

„Şi dacă vor stăruî în acestea şi nu se vor feri de aceste meşteşuguri pierzătoare şi păgâneşti, *hotărâm să se lepede cu totul de la Biserică*, precum învaţă şi sfintele canoane. Că „ce împărtăşire are lumina cu întunericul” precum zice Apostolul, sau ce înţelegere are Biserica cu idolii, sau ce parte are credinciosul cu necredinciosul, sau ce potrivire este între Hristos şi veliar?” - *VI Ecum. 61.*

5. „Cel ce se dă pe sine vrăjitorilor; sau unora

ca acestora, se va canonisi cu penitența ucigașilor,”
10-20 de ani. - *Sfântul Vasile 72; Sfântul Grigore Nisis 3; Laod. 36.*

6. Canonul 24 *Ancira* prevede 5 ani.

7. „Celor ce se mărturisesc de voie de păcatul vrăjitoriei, sau de farmece, le scurtăm penitența la **3 ani**, dacă se vor sârgui să *ajuneze* tot mai mult în fiecare zi și să întrebuințeze hrană puțină și *uscată după ceasul al nouălea, încă numai să trăiască*; dar să facă și *250 de metanii* plecându-și cu evlavie fruntea la pământ. Cu acestea îndreptăm și pe femeile care fac amulete și întrebuințează vrăji.” - *Sfântul I. Post. 32.*

ZGÂRCENIA. Vezi: *Lăcomia.*

ZODIILE. Vezi: *Vrăjitoria. Norocul.*

Sfântul Ioan Gură de Aur

ADĂUGIRILE EDITORULUI

I. Părtași la păcate străine?

Această carte, „Pravila bisericească”, a Ieromonahului Nicodim Sachelarie, a lămurit la locurile potrivite înțelesul cuvintelor de „păcat”, „clevetire”, „calomniere” și „defăimare”. Însă nu a limpezit aspectul părtașiei fiecăruia dintre noi la păcatele străine, al vinovăției noastre pentru păcatele celor apropiați, botezați în Ortodoxie, pe care deși le vedem, închidem ochii și ne facem că nu le vedem, încurajându-le prin tăcerea și indiferența noastră.

A lua atitudine creștină, cu blândețe și înțelepciune, față de orice păcat, nu intră în categoria de defăimare sau bârfă a celui implicat în acel păcat ci doar o încercare de expulzare a răului, de respingere a acțiunii necuratului în viața oricărui membru al familiei, fiu botezat și mădular al Bisericii.

Creștinii se cuvine să privească cu milă și durere pe oricare om doborât de vreun viciu, decăzut în robia diavolului, să se roage pentru el și să încerce prin toate mijloacele să-l ajute să se întoarcă la pocăință, la Hristos, urmărind salvarea lui; totodată Biserica are datoria să avertizeze și să păzească pe toți fiii ei de feluritele pericole la care sunt expuși din partea celor corupți, să-i învețe să *fie foarte prudenți când intră în legătură cu aceia*, pentru a

izola răutatea cu răbdare și milă și a se feri de uneltirile și urzelile celor vicleni. Numai astfel cei corupți pot fi opriți din decăderea lor morală, pot fi întorși la credință, și totodată se poate împiedica răspândirea răului prin influență în societate.

Creștinește este să nu trâmbițezi faptele rele ale altora ci să taci și să te rogi pentru acei nărăviți în rele, răbdându-i și nespunând nimănui nimic, ci sfătuindu-i cu blândețe, în nădejdea îndreptării lor prin pocăință, sau să ceri ajutorul Bisericii, atunci când răutățile depășesc măsura bunei cuviințe iar acel om rău nu are rușine ci tulbură viața pașnică a creștinilor.

Însă se cuvine să luăm bine aminte ca nu cumva tăinuind ticăloșiile indivizilor răi, decăzuți din treapta de creștin, să nu fim considerați în fața lui Dumnezeu drept părtași și complici la faptele rele ale acelor nărăviți în răutate.

De aceea, adăugăm în acest capitol un exemplu practic al răului pe care l-a adus asupra Constantinopolului părășia la păcate străine a creștinilor nepăsători din acele vremuri, atrăgând pedeapsa asupra orașului, ca și cauzele (păcatele) care l-au forțat pe Bunul Dumnezeu să lase creștinătatea în mâinile păgânilor, păcate foarte asemănătoare cu cele care au invadat lumea creștină în acest secol XXI, la începutul mileniului trei.

Acest exemplu, din istoria creștinismului ortodox, despre fapte petrecute acum mai bine de 500 de ani, este extras din cartea: „Profeții și mărturii creștine pentru vremea de acum”, ed. Biserica Ortodoxă, Alexandria, 2004, fiind prezentat de Fericitul Filotei Zervakos (1884-1980). Găsim aici cauzele dureroase pentru care a îngăduit Bunul Dumnezeu

cucerirea orașului sfânt al creștinilor, Constantinopolul, de către musulmani.

Mare atenție, să nu ajungem și noi, ortodocșii mileniului 3, în starea în care nu va găsi Dumnezeu nici măcar 5 dreptcredincioși pentru care să ne apere de cotropitorii păgâni, cum nu a găsit nici în Constantinopolul anului 1453.

„Când Constantinopolul a fost cucerit de către turci, sultanul Mohamed al II-lea s-a instalat în palatele împăraților bizantini. Pentru a gusta din plin bucuria biruințelor sale, a măcelurilor și jafurilor otomane, a oferit într-o zi un prânz înalților săi demnitari, aghiotanți, generali și ofițeri superiori. În mijlocul petrecerii și al veseliei generale, sultanul văzu cu spaimă pe un perete al imensei încăperi o mână goală cu palma și cele cinci degete deschise. Invitații, observând uluirea de pe fața sultanului, își îndreptară și ei privirile în acea direcție. Cutremurați văzură și ei, sus pe zid, mâna deschisă cu cele cinci degete desfăcute, și înfricoșarea îi cuprinse pe toți, nimeni neștiind a spune ce înseamnă această vedenie înspăimântătoare. Sultanul, tulburat, a adus pe cei mai renumiți ghicitori și magi, otomani și arabi, dar nimeni nu i-a putut explica vedenia. Și pentru că mare mâhnire și înfricoșare îl cuprinsese pe sultan, căci nu o dată ci de multe ori îi apărea și vedea mâna aceea cu cele cinci degete deschise, bucătarul sultanului, care era grec și cu inimă bună, ca să aline supărarea sultanului îi spuse:

- „Luminăția voastră, caută de găsește un sfânt creștin, căci numai el va putea să-ți arate înțelesul acestei vedenii!”

Imediat sultanul făgădui mare răsplată creștini-

lor care vor aduce pe acel sfânt în stare să dezlege taina. În scurtă vreme câțiva creștini se prezentară în fața sultanului cu știrea că ei cunosc un om cu viață sfântă, pe înțeleptul călugăr Ghenadie (Gheorghe) Scholarios.

Chemându-l la palat, sultanul îi promise orice va voi numai să-i tâlcuiască vedenia. Înțeleptul călugăr Ghenadie (cunoscut dinainte de călugărie ca un foarte bun creștin, cu numele de Gheorghe Scholarios) îi răspunse:

- „Luminăția ta, vedenia pe care o ai nu pot să o tâlcuiesc cu puterea, cunoștința și înțelepciunea mea; numai adevăratul Dumnezeu, în Care cred și Căruia mă închin, poate să mi-o descopere. Te rog, dă-mi un răgaz de 7 zile să postesc și să mă rog să mi-o descopere”.

Mulțumit de cuvintele înțeleptului călugăr, împăratul i-a acordat timpul cerut. Iar după împlinirea celor 7 zile, înțeleptul s-a prezentat la palat și i-a zis sultanului, cu curaj:

- „Domnul și Dumnezeuul meu, Căruia m-am rugat și m-am închinat, Care a zis că orice vom cere cu credință se va da nouă, Acela mi-a arătat semnificația vedeniei tale. Află, deci, o, împărate, că cele cinci degete ale mâinii pe care le vezi înseamnă că n-ai fi pătruns în acest oraș dacă ar fi existat măcar 5 creștini adevărați”.

Foarte mulțumit de această explicație al cărei sens l-a pătruns imediat, sultanul Mahomed al II-lea i-a zis:

- „Întrucât te văd om înțelept și mi-ai dezlegat nedumerirea izgonindu-mi măhnirea, cere-mi orice dorești și-ți voi oferi.”

Iar Ghenadie Scholarul i-a zis:

- „O favoare cer de la tine, Luminăția ta! Să dai ordine supușilor tăi să înceteze măcelurile împotriva creștinilor, chinurile și prigoanele, răpirile și jafurile.”

Într-adevăr, sultanul Mahomed i-a împlinit dorința, iar pe Ghenadie Scholarios l-a numit etnarh, adică căpetenie neamului său, încât el apăra cauza creștinilor nedreptățiți de turci, împuținând necazurile bieților creștini cotropiți pentru slaba lor credință. După o vreme, cu acordul sultanului, din partea căruia a primit multe onoruri, înțeleptul călugăr va fi hirotonit patriarh ecumenic, luând numele de Patriarhul Ghenadie II Scholarios. Astfel, cu ajutorul lui Dumnezeu și prin credința și înțelepciunea Patriarhului Ghenadie Scholarios, a fost salvat creștinismul ortodox în Constantinopol.

Însă, trebuie să se știe că acest mare oraș al creștinătății, Constantinopolul, a fost avertizat mai înainte de căderea sa, de către eruditul și înțeleptul predicator al Bisericii, Cuviosul ieromonah Iosif Vryenios, profesor al Sfântului Marcu Efesanul și al înțeleptului Gheorghe Scholarul (Scholarios)¹⁴¹

Astfel, acest călugăr înțelept și sfânt, Iosif Vryenios, viețuitor într-un schit din afara Constantinopolului, a fost chemat de patriarh și de împărat în capitală, să țină conferințe religioase și predici spre pocăința, folosul și mântuirea sufletească a creștinilor, întrucât era cunoscută decăderea morală a poporului, a demnitarilor și a armatei, corupția atingând apogeul în această capitală ce era considerată orașul sfânt al creștinismului. Ieromo-

¹⁴¹ Înțeleptul Gheorghe Scholarul (Scholarios) este cel care va deveni Patriarhul Ghenadie Scholarios, și despre care am vorbit

nahul Iosif Vryenios, care cunoștea starea grea de decădere, despre care deja scrisese¹⁴² și avertizase că aduce mare supărare lui Dumnezeu, (stare de depravare și degradare care se aseamănă cu a Europei și a României secolului XXI), s-a înfățișat înaintea împăratului, patriarhului și înalților demnitari, și le-a zis cu curaj:

- „Pentru că m-ați chemat să predic cuvântul lui Dumnezeu, spre îndreptarea poporului, am venit cu plăcere, dar dacă nu mă veți sprijini cu puterea, harul și demnitatea pe care le-ați primit de la Dumnezeu și de la popor, în zadar m-ați adus aici. Cer și eu o favoare de la patriarh și împărat: patriarhul să arate interes și să îngreudească cu asprimea canoanelor abuzurile și relele care se fac de către clerici, iar împăratul - pe cele săvârșite de armată și popor, folosindu-se de autoritatea, de severitatea și strictețea legilor, și atunci, cu ajutorul lui Dumnezeu, pentru pocăința tuturor, va urma îndreptare”.

Amândoi au promis să împlinească ceea ce i-a rugat, însă nici patriarhul și nici împăratul n-au luat măsuri pentru îndepărtarea corupției și a păcatelor care se înmulțeau tot mai mult. Întristat, înțeleptul călugăr Iosif Vryenios a fost nevoit să părăsească Constantinopolul și să se întoarcă la sihăstria sa. Înainte de a pleca, luându-și rămas bun de la patriarh, împărat, cler și popor, a rostit un ultim cuvânt în care a arătat cauza pentru care pleacă din oraș:

- „Plec mâhnit. Și să știți că nu va trece mult timp și eu voi muri, voi pleca la Domnul. Însă orașul

mai sus, respectat de însuși sultanul Mohamed al II-lea. (n.ed.)

¹⁴² Mărturia sa despre situația jalnică de decădere morală a clerului și poporului vremii sale, asemănătoare cu cea din zilele noastre, este pusă la sfârșitul povestirii. (n.ed.)

acesta, pentru păcatele cele multe ale celor ce locuiesc în el, cu îngăduința lui Dumnezeu, va fi cucerit de turci; credința ortodoxă însă va fi păzită.”

Auzind acestea, *marele duce* Luca Notara a ripostat, zicând:

- „Nu este cu putință ca Dumnezeu, Care a zis lui Avraam că n-ar fi distrus orașele Sodoma și Gomora, dacă ar fi aflat în ele 10 drepti, să predea un astfel de oraș mare în mâna necredincioșilor. Este adevărat că există foarte mulți păcătoși, dar există și mulți drepti și desigur, nu zece, nici o sută, ci mii...”

- „Că există mulți - a răspuns înțeleptul Vryenios - o știu, dar și aceștia se fac vinovați de păcatele celor mulți¹⁴³, și de aceea, pe drept, Dumnezeu va preda orașul în mâinile turcilor. Tu, când orașul va capitula, îți vei aduce aminte de cuvintele mele.”

N-au trecut mulți ani și orașul a fost cucerit de către turci, iar când ducele Notara și-a văzut copiii măcelăriți sub ochii săi, din ordinul sultanului Mohamed, și-a adus aminte de înțeleptul Vryenios.” (Aici se încheie povestirea Fericitului Filotei Zervakos.)

N-a găsit Dumnezeu nici măcar 5 dreptcredincioși în mulțimea de creștini care umpleau bisericile marelui oraș. Totodată, în loc ca împăratul și patriarhul să lupte pentru îndreptarea prin pocăință a creștinilor ortodocși, așa cum aveau datoria să o facă înaintea lui Dumnezeu și cum le cereau legile și canoanele, și așa cum îi îndemnase și cuviosul Iosif Vryenios, ca să primească milă și ajutor de la Dumnezeu împotriva ofensivelor sistematice ale turcilor care atacau mereu imperiul,

¹⁴³ Părtași la păcatele celorlalți (n.ed.)

ei s-au complăcut în compromisuri și au căutat ajutor de la oameni, de la catolicii eretici, de la aroganța apuseană, pentru a obține trupe occidentale care să protejeze Constantinopolul.

Mărturiile istorice ale aceluși timp¹⁴⁴ ne spun că, între împăratul bizantin și papă se duceau pe atunci tratative de unire cu catolicii, însă fără întoarcerea catolicilor la dreapta credință ortodoxă și lepădarea lor de rătăcirile în care se aflau, ci împăratul bizantin urmărea unirea cu ei în speranța ajutorului militar și financiar în războaiele contra turcilor care atacau mereu Bizanțul. Papa, însă, urmărea prin unirea grecilor ortodocși cu latinii doar să supună Biserica răsăriteană scaunului papal, pentru a-și extinde supremația juridică și peste Răsăritul creștin dreptmăritor.

După cum vedem, păcatelor generalizate li se adăuga și căderea în erezia catolică, care devine evidentă după semnarea decretului de unire a Bisericii Ortodoxe cu catolicismul, la sinodul unionist de la Ferrara-Florența din 5 iulie 1439.

Se ajunsese la această înțelegere de unire între catolici și ortodocși, întrucât catolicii condiționau oferirea ajutorului lor militar și financiar de trecerea Bisericii Ortodoxe la învățătura latină sub ascultarea primatului papal (eretic). Împăratul bizantin și partida sa unionistă căzuseră în acest compromis din slaba lor credință.

Această unire florentină a fost aspru condamnată în anul 1445, într-un ton dur și categoric, de

¹⁴⁴ Vezi: Pr. Nicolae Chifăr, „Istoria creștinismului”, vol. III, ed. Trinitas, 2002. (n.ed.)

către înțeleptul Gheorghe Scholarius¹⁴⁵, care scria: „*Nici o nenorocire n-a fost pentru noi mai rea decât aceasta. Ea este mai rea decât foametea, chinurile și decât mii de morți*”¹⁴⁶.

Deși unirea florentină a fost respinsă cu toată fervoarea de partida antiunionistă a ierarhilor și creștinilor ortodocși, iar semnatarii unirii de la Florența au fost nevoiți să-și retracteze semnăturile sub motivul că au fost forțați de împărat, totuși la slujbele oficiate în capela palatului imperial și în Catedrala „Sfânta Sofia” era pomenit numele papei, contrar canoanelor ortodoxe.

Situația devenind foarte tensionată în acei ani grei pentru imperiul bizantin (1450-1453), forțat de presiunea exercitată de papalitate prin cardinalul Isidor și de atacul iminent din partea sultanului Mohamed al II-lea, împăratul Constantin al XI-lea, Dragases, decide să proclame oficial unirea de la Florența, în ciuda protestelor venite din partea clerului și credincioșilor, dar mai ales ale lui Gheorghe Scholarios, devenit călugărul Ghenadie Scholarios, care avertiza printr-un manifest afișat pe ușa chiliei sale de la Mănăstirea Charsianit din Constantinopol asupra gravității acestui act: „*Martor îmi este Dumnezeu că faceți o unire rea*”.

Astfel, la 12 decembrie 1452, unirea încheiată

¹⁴⁵ Înțeleptul Gheorghe Scholarius este acela care, devenit apoi călugăr sfânt, a explicat sultanului Mohamed al II-lea înțelesul vedeniei mâinii cu cele 5 degete; el este cel care a devenit primul patriarh ecumenic sub turci, patriarhul Ghenadie II Scholarios. (n.ed.)

¹⁴⁶ *Vezi Nicolae Chifăr - Istoria creștinismului, vol. 3, pg. 230, ed Trinitas, 2002.* (n.ed.)

¹⁴⁶ *Vezi Nicolae Chifăr - Istoria creștinismului, vol. 3, pg. 232, ed Trinitas, 2002.* (n.ed.)

la Florența la 6 iulie 1439 era proclamată oficial în Catedrala „Sfânta Sofia” din Constantinopol, în cadrul unei Liturghii solemne oficiată de un impresionant sobor de preoți (300 de persoane) și înalți ierarhi în frunte cu patriarhul Grigorie al III-lea și cardinalul Isidor, legatul papei Nicolae al V-lea (1447-1455), fiind de față și împăratul Constantin al XI-lea Dragases, cu demnitarii săi.

Acest act a produs însă mare nemulțumire și agitație în capitală, încât *marele duce* Luca Notara rostea memorabilele cuvinte consemnate de istoricul Dukas: „*Mai bine să vedem domnind în mijlocul orașului turbanul turcilor, decât tiara latinilor*”¹⁴⁷, ceea ce se va și întâmpla pe 29 mai 1453, când turcii invadează orașul.

Această unire politică catolici și ortodocși se va dovedi lipsită de consistență, iar mai târziu, la Sinodul ținut în Constantinopol, între anii 1483-1484, unirea de la Ferara-Florența a fost denunțată ca „falsă și străină Bisericii Răsăritului”

În legătură cu aceste tragice evenimente, în cartea „Karyes, colina sfinților”, ed. Evanghelismos, 2004, la pag. 90, găsim următoarea relatare:

„În 12 decembrie 1452, în ziua de Sfântul Spiridon, în biserica Sfânta Sofia au liturghisit împreună Patriarhul cu reprezentantul Papei, cardinalul catolic Isidor. S-a săvârșit atunci liturghie sărbătorească (împreună cu catolicii, împotriva canoanelor; n. ed.), fiind de față și împăratul Constantin Paleologu al XI-lea (1449-1453), zis și Dragases (care va muri în 1453, luptând în timpul

cuceririi Constantinopolului de către turci).

La acea liturghie a fost invitat de împărat și arhimandritul Rafael (Lascaridis), vechi prieten al împăratului, de pe vremea când era ofițer și conducător apreciat al armatei bizantine, cu numele de Gheorghe Lascaridis. Acest sfințit arhimandrit Rafail, împreună cu călugărul Nicolae, au fost printre cei care au avut curajul să refuze invitația împăratului de a participa la con-slujirea cu catolicii, la această liturghie.

Relatăm în continuare cum s-a călugărit acest ofițer.

„Ofițerul Gheorghe Lascaridis, trimis de împărat să ajute armata creștină în războiul împotriva turcilor, n-a mai ajuns să participe cu soldații săi la acea luptă, aflându-se în zona Seros când a primit vestea înfrângerii de la Varna din 10 noiembrie 1444. În acea luptă, armatele bizantine, (ortodoxe), aliate cu polonezii, (catolici), sub conducerea împăratului catolic al Poloniei, au fost măcelărite de către armatele turcești conduse de sultanul Murad al II-lea.

Descurajat de răsunătoarea înfrângere a creștinilor, ofițerul Gheorghe Lascaridis, creștin credincios iubitor de Dumnezeu, s-a retras în acea toamnă a anului 1444 la Mănăstirea Sfântului Ioan Botezătorul, din apropiere, unde și-a aflat pacea pe care și-o dorea, sub ascultarea egumenului sfânt, Ioan. Sabia sa a dat-o soldaților săi pentru a o preda prințului Toma Paleologu, cu înștiințarea că el va îmbrățișa monahismul.

Astfel, s-a călugărit aici cu numele Rafail, și a stat doar 3 ani la această mănăstire, întrucât timpu-

rile erau rele pentru Ortodoxie și Biserica dreptmăritoare îi cerea a-și folosi darurile și erudiția spre apărarea în cetăți a dreptei credințe de erezia catolică. De aceea, arhimandritul Rafail a fost trimis la Atena cu scopul de a sprijini prin predica lui pe creștinii ortodocși care erau atrași să-și părăsească dreapta credință și să treacă în masă la catolicism.

În anul 1449, când a urcat pe tronul împărătesc Constantin Paleologu al XI-lea, arhimandritul Rafail a mers de la Atena la Constantinopol, ca să-l întâlnească și să-l felicite pe cel cu care fusese prieten pe vremea când era ofițer în armatele împărătești.

Împăratul Constantin s-a bucurat foarte mult când l-a revăzut pe vechiul său prieten Gheorghe Lascaridis, fost ofițer al armatei bizantine, iar acum arhimandrit. Cunoscându-i marea sa erudiție, nu l-a mai lăsat să se întoarcă la Atena, ci l-a oprit în Constantinopol, capitala imperiului bizantin, și i-a dăruit o vrednicie mai înaltă în Patriarhie.

Dar iată cum, cu toată cinstea de care se bucura înaintea împăratului, arhimandritul Rafail a refuzat să participe la acea liturghie sărbătorească oficiată împreună cu catolicii, de care vorbeam mai sus, desfășurată în ziua de 12 decembrie 1452, nefiindu-i frică de pedeapsa ce-i va veni de la oameni, ci temându-se să nu supere pe Hristos și respectând cu sfințenie hotărârile Sfintelor Canoane ale Sfintelor Sinoade Ecumenice ale Bisericii, prin care era interzisă cu desăvârșire slujirea de orice fel împreună cu ereticii precum și unirea cu ei.

Atunci Împăratul Constantin al XI-lea s-a mâniat foarte tare că a fost nesocotită invitația sa, și drept pedeapsă l-a exilat pe arhimandritul Rafail împreu-

nă cu călugărul Nicolae, în Enos. Aceștia vor fi martirizați mai târziu de turci, în luna aprilie 1461, în vinerea mare din săptămâna patimilor, și vor ajunge sfinți ai Bisericii.”¹⁴⁸

Iată cum au fost alungați din Constantinopol acești cuvioși, devotați lui Hristos, încât nu a găsit Dumnezeu nici măcar 5 dreptcredincioși pentru care să apere capitala creștină de năvălirea păgânilor.

După cum mărturisește istoria acelor timpuri, vedem că ispita unirii cu catolicii prin trecere la erezia catolică, alături de decăderea morală de pe toate planurile sociale a creștinilor, a bântuit acele vremuri cum se întâmplă și astăzi.

Și atunci, ca și azi, creștinii își mai păstrau doar numele de creștin dar cu fapta slujeau lui mamona.

Aceeași situație a remarcat-o și Părintele Justin Pârnu la Mănăstirea Petru Vodă, în ziua unei mari sărbători, când mulțimi de creștini umpleau curtea mănăstirii. Atunci i-a zis artistului regizor Dan Puric:

- „Îi vezi cât de mulți sunt? Ei bine, dacă acum vine o strâmtorare și îi pui să aleagă între Dumnezeu și mamona, cei mai mulți vor trece de partea lui mamona!”

Deci și creștinii de azi sunt la fel ca și creștinii Constantinopolului de acum peste cinci sute de ani, părtași la păcatele celor corupți și decăzuți, sunt lași și lipsiți de curajul de a lupta cu ei înșiși, prin credință tare, pentru a se despătimi prin pocăință la picioarele Crucii lui Hristos. Creștinii de azi ca și cei de atunci nu vor să apeleze cu toată hotărârea și curăția la Harul tămaduitor, care curge prin Sfintele

¹⁴⁸ Vezi cartea „Karyes, colina sfinților”, ed. Evanghелиsmos, 2004.

Taine ale Bisericii Ortodoxe, Sfinte Taine oficiate și dăruite nouă cu toată dragostea de către unii ierarhi și unii preoți ai Bisericii, în fiecare zi a săptămânii și în toate zilele anului.¹⁴⁹

Nu mai vorbim de *pan-erezia ecumenistă* care bântuie astăzi în secolul XXI și amenință ca o piață rea pacea și curăția Bisericii, urmărind nu doar unirea cu catolicii dar și cu toate ereziile și păgânismele lumii.

Statuia domnitorului Mihai Viteazul, din Craiova

¹⁴⁹ Pe lângă Sfintele Taine ale Botezului și ale Mirungerii, este vorba de Taina Sfântului Maslu, de Taina Sfintei Spovedanii, de Taina Sfintei Euharistii. De asemeni ne referim și la Sfânta Taină a Cununiei, care nu mai este respectată, tinerii trăind în concubinaj, în căsătorii de probă, mulți ani înainte de a dori să primească Taina Cununiei. (n.ed.)

O FAPTĂ MINUNATĂ DE PE VREMEA DOMNITORULUI MIHAI VITEAZU¹⁵⁰

*De aceea vă zic: Și tot cela ce va zice cuvânt împotriva Fiului Omului, se va ierta lui; iar celui ce va huli împotriva Duhului Sfânt, nu se va ierta.*¹⁵¹ (Luca 12,10)

Când Mihai Vodă, domnul Ungro-Vlahiei, l'a alungat pe Andrei Bathory și a luat sceptrul Ardealului, a sosit în orașul de scaun, numit Bălgrad, și a voit ca să zidească acolo, în oraș, o biserică ortodoxă.

Însă preoții, orășenii și toți boierii, fiind de credință latinească, nu'i îngăduiau să zidească, zicând că ei sânt de credință dreaptă și de aceea nu doresc să aibă în orașul lor o biserică de lege străină.

Atunci domnitorul le'a spus: *„Voi nu sânteți mărturisitori ai dreptei credințe, căci nu aveți harul Sfântului Duh în biserica voastră. Noi însă, fiind dreptcredincioși, avem puterea cea adevărată a harului Sfântului Duh, pe care și cu fapta sântem gata întotdeauna s'o arătăm, cu ajutorul lui Dumnezeu”*. Dar ei voiau să'și dovedească dreptatea prin înfruntare de cuvinte și dispute.

Ci el le'a zis: *„Nu, nu prin dispute, ci cu fapta vreau s'o dovedești, altfel vă voi arăta eu, întru încredințarea tuturor”*. Iar ei i'au spus: *„Cum să arătăm?”*

¹⁵⁰ Sfântul Petru Movilă, *Împăcarea Bisericii Ortodoxe*; Ed. Polirom, Iași, 2002

¹⁵¹ Mat. 12, 31; Marcu 3, 29

Căci nu e cu putință să dovedim decât cu cuvântul Sfințelor Scripturi”.

El le'a zis: *„În dispute este osteneală fără de capăt, dar noi, fără înfruntări de vorbe, putem ușor să dovedim cu ajutorul lui Dumnezeu.*

Haideți, zice, în mijlocul orașului și acolo să ni se aducă apă curată, iar arhiereul meu și preoții o vor sfinți în văzul tuturor. Tot așa vor face și ai voștri, deosebit, și, sfințind'o, o vom pune în biserică voastră cea mare, în vase osebite, pe care le vom astupa și le vom pecetlui cu pecetea noastră, pecetluind și ușa bisericii pentru 40 de zile. Și a cui apă va rămâne nestricată, ca și cum de'abia ar fi fost scoasă din izvor, credința aceluia este dreaptă, iar dacă apa cuiva se va strica, credința lui este rea.

Dacă apa mea va rămâne nestricată, cum nădăjduesc că mă va ajuta Dumnezeu, voi n'o să vă mai împotriviți și o să'mi îngăduiți să zidesc biserica, iar dacă nu, facă'se voia voastră, n'am s'o zidesc”.

Ei au strigat cu toții într'un glas: *„Bine, bine, să fie așa!”.*

Și, a doua zi dimineata, a ieșit domnitorul cu toți boierii și curtenii săi în piață, cu episcopul și cu preoții, slujind litia după obicei, cu cruci, cu lumânări și candelă. Și, ajungând la locul pregătit, au săvârșit marea sfințire a apei, rugându'se cu toții lui Dumnezeu, cu lacrimi și suspine, să proslăvească dreapta credință, iar pe cea rea s'o facă de rușine.

Tot în piață, dar deoparte, în fața tuturor, latinii au sfințit apa și au sărat'o. După care, astfel sfințindu'si apa, fiecare a turnat apa lui sfințită în câte un vas osebit, apoi și'au pus pecetea pe amândouă părți ale vaselor, le'au dus și le'au pus în biserică cea mare, au încuiat ușile, le'au pecetluit și

au plecat.

În fiecare zi, domnitorul cu episcopul, cu preoții și cu toți dreptcredincioșii, se rugau, postind. Tot așa au făcut și latinii.

Și după ce au trecut 25 de zile, Dumnezeu i'a dat episcopului un semn. El a venit la domnitor și i'a zis: „*Doamne, cheamă'î pe latini și pe preoții lor și nu aștepta ziua a patruzecea, cea hotărâtă. Să mergem la biserică și, desfăcând peceteile, să deschidem ușile. Vei vedea harul lui Dumnezeu, iar robii Lui, care'și pun cu adevărat nădejdea în El, nu se vor face de rușine*”.

Domnitorul, deci, chemându'î pe toți, precum l'a sfătuit episcopul, a mers la biserică și, deschizând ușile, au intrat cu toții. Mai întâi, episcopul ortodox, ingenunchind, s'a rugat cu lacrimi la Dumnezeu, zicând: „*Doamne, Dumnezeule, Unul în Sfânta Treime slăvit și preamărit, precum înainte-vreme pe dreptul Tău Ilie l'ai auzit vestind cu foc adevărul Tău și i'ai rușinat pe cei de rea credință, auzi'mă acum și pe mine, robul Tău nevrednic, dimpreună cu toți robii Tăi de aici, nu pentru vrednicia noastră, pe care n'o avem, ci pentru slăvirea numelui Tău sfânt și pentru întărirea credinței noastre, care este adevărata credință în Tine; arată întreg harul Sfântului Duh în apa aceasta, ca prin nestricăciunea ei să vadă toți că numai în biserică Ta grecească și sobornicească de la Răsărit se află credința cea adevărată și harul cel adevărat al Sfântului Duh. Căci Tu ești Singurul Care pe toate le binecuvântezi și le sfințești, Dumnezeul nostru, și slavă Ție Îți înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin!*”

Ridicându'se și cântând: „*Doamne, Lumina*

mea și Mântuitorul meu, de cine să mă tem” - a rupt pecetea vasului cu apă sfințită și, uitându-se la ea, a găsit-o mai curată și mai limpede decât înainte, cu mirosul neschimbat, ca și cum ar fi fost luată dintr’un izvor curgător, după care strigat, zicând: „Slavă Ție, Dumnezeuul nostru, Care Ți’ai aplecat urechea la rugăciunile noastre, mărire Ție, Care slăvești Biserica Ta, slavă Ție, Care întărești cu slavă credința cea dreaptă și nu ne’ai făcut de rușine în așteptările noastre”.

Și a zis către toți: *„Veniți să vedeți cum a stat această apă atâtea zile, rămânând nestricată datorită harului Sfântului Duh, și încredințați-vă că adevărată este credința noastră ortodoxă”.*

Iar latinii, rugându-se și făcând slujba după cum le era obiceiul, au rupt pecetea vasului în care se afla apa lor și, cum l’au destupat, toată biserica s’a împlut de duhoare, că s’au înspăimântat toți latinii și au strigat cu uimire: *„Adevărată este credința grecească pe care o ține domnitorul. Să și zidească, deci, biserica în orașul nostru, căci, fiindcă nu i’am îngăduit, Dumnezeu s’a mâniat pe noi și ne’a împrăștiat apa”.*

Și astfel, făcuți de ocară, latinii și cu preoții lor s’au împrăștiat cu mare rușine, iar unii dintre ei s’au botezat în credința ortodoxă. Iar domnitorul, cu episcopul său, cu preoții, cu toți boierii și ostașii săi, plini de bucurie și fericire, s’au întors la curte, slăvindul și mulțumindu’l lui Dumnezeu pentru minunea ce a fost spre întărirea adevăratei credințe ortodoxe.

În aceeași zi a făcut un mare ospăț pentru întregul oraș și pentru toată oastea sa. Toți locuitorii țării Ardealului, cu jurământ, s’au arătat bucuroși

să zidească biserica și să n'o dărâme niciodată.

Deci, domnitorul a început îndată zidirea - dar nu în oraș, ca nu cumva, o dată cu schimbarea vremurilor, să fie dărâmată, ci lângă oraș, aproape de zidul cetății, într'un loc frumos - și, după ce a zidit'o, a închinat'o și a mutat episcopia acolo (căci episcopii locuiseră până atunci în alt loc), unde se află și astăzi, cu bunăvoința lui Dumnezeu.

L'a pus acolo pe primul episcop al Bălgradului, pe Ioan, bărbat blând, virtuos și sfânt, care, trăind acolo în mare sfințenie, s'a învrednicit să capete harul facerii de minuni.

După ce a murit, trupul lui a rămas și până astăzi neputrezit și bine mirositor, făcând multe minuni pentru cei ce vin cu credință la racla lui, întru slăvirea lui Hristos, Dumnezeuul nostru, Căruia I se cuvine toată mărirea, cinstirea și închinarea, dimpreună cu Tatăl Lui Cel fără de început și cu Preasfântul, preabunul, de viață dătătorul Duh Sfânt al Lui, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin!

Și cele scrise aici le'am citit într'un letopiseț muntenesc și le'am auzit de la mulți oameni vrednici de crezare, care au văzut cu ochii lor, dar mai ales de la părintele, care pe atunci era vistiernic, iar acum este mare logofăt al țării Ungro-Vlahiei, și de la Dragomir, marele pitar al aceleiași țări.¹⁵²

În continuare relatăm din capitolul dedicat Fericitului Filotei Zervakos (1884-1980), al cărții „Profeții și mărturii creștine pentru vremea de

¹⁵² Este bine de știut că această minunată mărturie apare și în viața necenzurată a Sfântului Nicodim de la Tismana.

acum”¹⁵³, mărturia de la pag. 152, a cuviosului monah Iosif Vryenios, eruditul și înțeleptul predicator al Bisericii, noul Ioan Gură de Aur, care fiind bărbat sfânt și iubitor de adevăr a prezentat cu durere starea vrednică de plâns a poporului și a clerului vremii sale, (valabile și în ziua de azi):

„Dacă cineva, văzând pedepsele trimise de Dumnezeu asupra noastră, s-ar afla în nedumerire, să aibă în vedere nu numai pedepsele, ci și păcatele pe care le facem noi și să laude pe Dumnezeu, căci pe drept sunt îngăduite suferințele, ca să ne îndrepțăm. Deoarece nu există vreun fel de răutate pe care să nu o fi săvârșit în viața noastră:

- Că, cei mai mulți dintre noi nu numai că ignoră faptul că sunt creștini, dar nici măcar semnul crucii nu știu să-l facă, sau, dacă îl știu, le este rușine să-l facă;

- Că preoții noștri sunt hirotoniți pe bani și mulți dintre ei au legături cu femeile lor înainte de căsătorie;

- Că duhovnicii acordă iertarea păcatelor și împărtășesc pe cei nevrednici, în schimbul darurilor;

- Că dumnezeiescul nume, înjurat și hulit nu-l apărăm, când suntem datori chiar să murim pentru el;

- Că pe noi înșine și pe alții îi afurisim zilnic și-i supunem la multe blesteme;

- Că deseori jurăm fără frică pe numele înfricoșător și sfânt al Dumnezeului și Mântuitorului nostru, apoi îl călcăm, iar aceasta fără nici o trebuință;

- Că de multe ori cântim împotriva lui Dumne-

¹⁵³ Este vorba de cartea „Profeții și mărturii creștine pentru vremea de acum - selecție de texte de la Sfinții Părinți și autori contemporani”, apărută la Ed. Biserica Ortodoxă, Alexandria, 2004. (n.ed.)

zeu, ba că plouă, ba că nu plouă; de ce este cald sau de ce este frig? De ce unora le-a dat bogăție, iar altora a îngăduit să sufere de foame? De ce suflă crivățul? Într-un cuvânt, am devenit niște judecători necruțători ai lui Dumnezeu. Iar mulți dintre noi defălmează credința ortodoxă, crucea și legea cea sfântă a lui Dumnezeu, ca niște necredincioși și nimeni din cei ce ascultă nu protestează;

- Că atât bărbații, cât și femeile nu se rușinează să umble goi pe stradă;

- Că pe fiicele lor le predau să fie corupte;

- Că femeile lor au început să poarte îmbrăcăminte bărbătilor;

- Că sărbătorile sfinte le petrec în cântece și dansuri satanice, cu beții și obiceiuri străine și nu se rușinează;

- Că tot mai mult împărtășim credința magilor și a ghicitorilor; ba și în caz de boală apelăm la ajutorul lor;

- Că fugim tot mai mult de virtute și ne îndreptăm spre păcat;

- Că s-a îndepărtat milostivirea și s-a înmulțit ura și obrăznicia;

- Că, conducătorii noștri sunt nedrepți și răpitori; judecătorii iau daruri, cei ce duc tratative sunt mincinoși, orășenii batjocoritori, țăranii fără de minte, și toți - într-o stare jalnică, de plâns;

- Că fecioarele noastre sunt mai nerușinate decât desfrânatele, femeile văduve tot mai ciudate, cei căsătoriți nesocotesc și nu păzesc fidelitatea căsătoriei, tinerii sunt depravați, iar bătrânii bețivi; preoții au uitat de Dumnezeu, călugării s-au abătut de la drumul cel bun, iar cei din lume și-au ieșit cu desăvârșire din fire;

- Că chipul nostru a devenit nerușinat și prilej spre păcat, și chiar de facem toate relele, le socotim neînsemnate. Am devenit cu toții nerușinați. Zadar-nice s-au făcut toate învățăturile, fără folos cuvintele de povață. Acum sunt mai cinstiți cei ce trăiesc imoral decât cei ce se nevoiesc spre virtute;

- Că nu trece zi sau ceas în care să nu supărăm pe frații noștri cu calomnii și judecăți;

- Că mulți dintre noi trăiesc în beție, desfrânări, adultere, necurăție, dușmăanii, invidii, corupție și furturi;

- Că am devenit mândri, trufași, iubitori de arginți, egoiști, nerecunoscători, nesupuși, dezertori, răpitori, trădători, ticăloși, nedrepti, nepocăiți, necruțători; să spun și ceva mai rău? - că mulți clerici, păcătuind, se apropie și slujesc la cinstita și Sfânta Masă. Iartă-mă, Doamne! Aceasta, mai mult decât toate celelalte ne face să fim urâți de Dumnezeu și vinovați de nenumărate pedepse. Iar celelalte, câte se fac public sau pe ascuns, de către cei mai mulți, le trecem sub tăcere. Acestea deci, și multe altele asemenea lor, au atras pedepsele lui Dumnezeu asupra noastră.”

.....

Părintele Filotei Zervakos ne vorbește și despre cucerirea de către perși a Ierusalimului, la 26 mai 614, cauzată tot de decăderea jalnică în păcate grele a clerului și a poporului.

„Pe la anul 614 se afla în pustia Palestinei un pustnic sfânt care viețuia acolo împreună cu 12 ucenici. Într-o dimineață, chemându-și ucenicii, le-a zis:

- „Iubiții mei fii duhovnicești, să știți că mare mânie vine peste noi dinspre răsărit. Noaptea trecu-

tă am avut o vedenie înfricoșătoare. Mă aflam la sfântul jertfelnic din Biserica Învierii Domnului nostru Iisus Hristos, unde erau și alți clerici: arhieriei, arhimandriți, preoți și monahi. Deodată, prin ușa mare de la intrarea în biserică, a pătruns un val cu fel de fel de murdării puturoase, acoperind pardoseala întregii biserici, apoi, prin sfintele uși, a intrat în Sfântul Altar, înconjurând Sfânta Masă. Speriat, am alergat și m-am urcat pe treptele Sfântului Altar, ca să nu-mi ud picioarele și rasa cu murdăriile acelea. Și, întorcându-mă spre ceilalți clerici, care rămăseseră nemișcați, în timp ce murdăria le acoperise picioarele până la genunchi, iar ei râdeau și căscau gura, ca și cum nimic nu se întâmpla, le-am zis cu mânie și indignare:

- „Ce faceți? Nu vedeți murdăriile? Nu vă îngrijiți să curățați Biserica?”

Dar ei rămăneau mai departe nepăsători... Apoi, văzând aproape de scări doi îngerii cu chipurile frumoase, i-am întrebat de unde vine această murdărie atât de puturoasă și cum poate fi îndepărtată?

- „Vezi această murdărie? Îmi zic îngerii. Ea provine, parte de la clerici, iar alta de la laici, dar mai mult de la clerici. Ea va fi îndepărtată prin foc și pucioasă.”

Și așa s-a încheiat vedenia.

Dimineața următoare au intrat perșii în Ierusalim; pe unii i-au ucis, pe alții i-au luat în robie, iar sângele celor măcelăriți curgea pe drumuri ca un râu. Atunci au luat perșii ca pradă de război și cinstita Cruce a Mântuitorului, pe care apoi Împăratul Heraclius, după ce i-a înfrânt pe perși, în urma celor trei expediții dintre anii 622-628, a adus-o și a așezat-o pe Golgota, în Biserica Învierii, în ziua de

31 martie, anul 630.”

Și continuă Fericitul Filotei Zervakos:

„Într-adevăr, iubiților, multă murdărie există pe drumuri, în piață, pe pământ, pe mare, ba chiar și în biserici, din pricina unor clerici, încât nu mai există nici un loc curat. Puțini laici și clerici au rămas curați, iubind pe Dumnezeu și poruncile Lui. Pe aceștia Domnul îi va păzi, după spusa proorocului David:

Aproape este Domnul de toți cei ce-L cheamă pe El, de toți cei ce-L cheamă pe El într-adevăr. Voia celor ce se tem de El va face și rugăciunea lor va auzi și-i va mântui pe dâșii. Păzește Domnul pe toți cei ce-L iubesc pe El și pe toți păcătoșii va pierde. (Psalm 144, 19-21).

După cum văd, toată lumea aleargă spre cel viclean ca și păcătosul spre păcat. Neînfrânați sunt oamenii - și popor și cler; ca și caii cei năvăși aleargă spre păcat. Nu se gândesc nici la Dumnezeu, nici la moarte, nici la judecată sau răsplată, la nimic. Numai pentru materie, trup și plăceri trupești se interesează. Pentru Dumnezeu, suflet, virtute - nimic! Foarte puțini sunt cei care au interese adevărate și poate datorită acestor prea puțini mai ține Dumnezeu lumea.

Satana face ultimul asalt, și, în acești ani în care ne găsim, mare necaz și strâmtorare vor veni în lume...

În vremea proorocului Ieremia, Dumnezeu a hotărât de mai multe ori să pedepsească pe izrailiți, însă Ieremia Îl ruga să se milostivească de creatura Sa și de poporul Său cel ales. Odată, însă, i-a zis lui Ieremia că va distruge Ierusalimul. Atunci proorocul a început să-L roage:

- „Dumnezeul meu, nu distruge orașul și nu

pedepsi pe cei ce locuiesc în el...”

Însă Dumnezeu i-a răspuns:

- „Nu mă ruga Ieremia, căci nu te ascult; voi preda orașul în mâinile babilonienilor!”, care deja se apropiaseră de Ierusalim.

Atunci a zis Ieremia către Dumnezeu:

- „Cum este posibil să intre dușmanii în cetate, căci zidurile sunt puternice?”.

- „Eu le voi deschide porțile ca să intre!” a răspuns Domnul. „Dacă nu-l voi preda Eu, ei nu pot intra. Măine dimineață să te așezi pe un loc înalt, și vei vedea cum îl voi preda.”

Și a văzut Ieremia un înger deschizând poarta dinspre răsărit, apoi și pe cele dinspre apus, miazăzi și miazănoapte, iar cheile le-a ascuns sub o piatră, zicând:

- „Primește, piatră, cheile orașului acesta păcătos, și să le păzești până se vor întoarce din robie”, apoi a strigat îngerul:

- „Intră, putere a caldeilor!”

Și au intrat dușmanii în cetate; au ucis și au pustiit, luând mulți robi, printre care și pe Ieremia.

De aceea zice Sfântul Ioan Gură de Aur că, atunci când păcatele oamenilor sunt multe, iar printre păcătoși se găsesc și drepti, câteodată, Dumnezeu îi ia împreună cu păcătoșii și pe drepti...

Acum, la sfârșitul secolului XX, ne aflăm în pragul marii mâinii; se apropie sfârșitul sfârșiturilor. Sfinții Părinți ai Bisericii noastre au socotit moartea, Învierea și a doua venire a Mântuitorului necesare pentru mântuirea omului, iar cei care le-au avut totdeauna în minte, au fost izbăviți de chinurile veșnice. Din nefericire, oamenii au exemple rele

din partea mai marilor societății și ai Bisericii, care și-au învârtoșat inimile mai tare decât evreii.”

În legătură cu această stare generalizată de decădere a poporului și a clerului, Fericitul Filotei Zervakos ne dezvăluie una din vedeniile sale:

„Cu puține zile după marele dezastru petrecut în Asia Mică în anul 1922, într-o noapte am văzut cum mă afluam împreună cu alții departe de mănăstirea mea, pe marginea unei văi, în înaltul cerului fiind un nor întunecos, negru, care tocmai începea puțin câte puțin să se destrame. Și, de cum s-a luminat, s-a arătat deslușit fiara Apocalipsei, având 7 capete și 10 coarne. La început zbura ca un avion, la înălțime, apoi a coborât și s-a apropiat de mine ca la 15 metri. Și am văzut așezați pe capetele și coarnele ei pe mulți dintre stăpânitorii pământului: împărați, regi, conducători, prim-miniștri, precum și dintre mai marii catolicilor și ai Bisericii Ortodoxe: Papa, Patriarhi, arhierei. Îmbrăcați toți în veșmintele lor, mai-marii popoarelor cu coroane pe cap și sceptre în mâini, iar mai marii Bisericii în veșmintele preoțești, cu mitre, cu mantii, cu toate însemnele.

M-a cuprins frica și groaza, și, mâhnit în inimă am zis:

- „Vai și amar de viețuitorii acestei lumi! Câtă întristare va să vină peste oameni, dacă stăpânitorii lor sunt slujitori și robi ai Antihristului!”¹⁵⁴

.....

„Ne paște primejdie mare”, ne spune Fericitul Filotei. „Există izbăvire? Simțim cu toții primejdia

¹⁵⁴ Vezi și cartea: „Călător către cer” - Viața și predicile Fericitului Filotei Zervakos, Ed. Biserica Ortodoxă, Alexandria, 2002, pag. 243, 247-252. (n.ed.)

aceasta care ne amenință, în afară de câțiva cu totul nesimțitori, și ne întrebăm pe noi și pe alții, cum și în ce fel am putea scăpa de ea? Cum ne vom salva? Guvernul, văzând primejdia, a alergat la stăpânii pământului, aliații noștri, nădăjduind că ne vor scăpa. Însă chinurile, nenorocirile, necazurile și supărările au crescut și până acum nici o nădejde de salvare din partea stăpânilor pământului¹⁵⁵. Bine a spus Împăratul și Proorocul David, în Psalmul 145: „Nu vă încredeți în cei puternici, în fiii oamenilor în care nu este izbăvire.”

Guvernul și noi toți, dacă vrem izbăvirea noastră, o vom găsi numai în pocăință și întoarcere la Dumnezeu, de la Care ne-am îndepărtat.

Sfântul Sinod al Bisericii grecești, simțind la rândul lui primejdia, a hotărât într-o circulară să se facă în Sfintele biserici paraclise și rugăciuni către Dumnezeu și Preacurata Maica Lui, neobosita apărătoare a creștinilor, nădejdea și mântuirea păcătoșilor.

Dar e suficient acest lucru pentru izbăvirea noastră, căci puține femei și câțiva bărbați aleargă la paraclise, pe când mii de oameni creștini hulesc numele Prea Înaltului Dumnezeu și al Prea Sfintei Maicii Sale, și aleargă cu dorință însetată și plăcere nemăsurată la teatre, la filme, în taverne și cafenele, își pierd nopțile cu jocuri de cărți, mese bogate, beții, dansuri, distracții și destrăbălări?

Suferințele pe care le încercăm astăzi provin de la noi, noi singuri le-am adunat în inimile și în ținuturile noastre. Păcatele noastre cele multe L-au mâniat pe Prea Bunul, Prea Milostivul și Iubitorul de

¹⁵⁵ Stăpânii lumii, după cum au apărut în vedenie, sunt purtați toți de Fiara Apocaliptică și îi slujesc ei, deci ce salvare ne poate veni

oameni Dumnezeu, și, cum spune și Sfântul Apostol Pavel, va veni: „necaz și strâmtorare peste sufletul oricărui om care săvârșește răul...” (Romani 2, 9)

Așa zice Domnul: „Blestemat fie omul care se încrede în om și își face sprijin din trup omenesc și a cărui inimă se îndepărtează de Domnul.” Și „Binecuvântat fie omul care nădăjduiește în Domnul și a cărui nădejde este Domnul, deoarece acesta va fi ca pomul sădit lângă ape care-și întinde rădăcinile pe lângă râu și nu știe când vine arșița; frunzele lui sunt verzi, la timp de secetă nu se teme și nu încetează a rodi.” (Ier. 17, 5-8)

II. OM SAU INDIVID?

OM, RĂSPUNZĂTOR ÎN FAȚA LUI DUMNEZEU SAU
CETĂȚEAN, RESPONSABIL DOAR ÎN FAȚA UNEI
ABSTRAȚII CARE ESTE STATUL?¹⁵⁶

„Vai ce mentalitate sinistră și ce ni se pregătește...! - Ne-a mântuit cu ceva civilizația? - Ne-a mântuit vreo ideologie? - Ne-a mântuit statul totalitar, indiferent dacă a fost comunist sau a fost de tip capitalist?

Această prejudecată, că statul poate să preia puterea, a creat cetățeanul! Și cetățeanul a devenit prin revoluția franceză **criminal**, prin revoluția bolșevică, **criminal odios**; cea mai mare crimă din istoria umanității se numește comunism. Nu se face nici un proces asupra comunismului. Din contra, se caută să se zică că noi l-am interpretat greșit. Nu!! Lucrurile astea trebuie clarificate, trebuie făcute așa cum trebuie. Și atunci omul învie, când va avea această conștiință a adevărului.

După ce omul a cunoscut statutul de cetățean, și a văzut că este un FIASCO total, statul s-a deplasat pe post de arbitru și dezvoltă o societate civilă la fel de aberantă, un fel de cancer metastatic în care statul e pe post de arbitru între indivizi!

¹⁵⁶ Extras din interviul prezentat, de actorul Dan Puric, pe postul Radio România Cultural, în noaptea de paște anul 2007.

Și individul? Cine este individul? ... Este acea ființă umană căreia, prin ipocrizie, i-a fost smuls Dumnezeu din suflet încât a ajuns mutilat, anormal, schilodit și desfigurat. Sluțit și diform, pocit și infirm ca vai de el, individul, instrumentalizat în drepturi, are o mulțime de drepturi și de libertăți individuale: dreptul să se drogheze, să-și ucidă pruncii în pânțece deci să fie criminal, să se exprime liber și să fie homosexual, să-și schimbe sexul chirurgical, să-i muteze pe alții... etc. O clonă cu interese particulare, responsabilă doar în fața unei abstracțiuni care este statul..., dar de fapt ... individul este un iresponsabil.

Altceva este creștinismul. Așezarea ta ca persoană în fața lui Dumnezeu te face responsabil de când te naști și până mori. Intri în altă **LIBERTATE**, libertatea dragostei creștine: „Iubește și fă ce vrei!” Libertatea dragostei creștine te oprește de la libertatea individuală-criminală.

Creștinul prin dragostea lui are libertate creștină, și e o minune!

Iar libertatea creștină în Dumnezeu este nădejdea și viitorul acestei umanități!

S F Â R Ș I T

CUPRINS

Prefață.....	5
Notă bibliografică și prescurtări.....	9
Partea întâi	
Introducere	
I. Necesitatea cunoașterii duhovnicești.....	11
II. Păcatul și canonicizarea.....	25
III. Pregătirea pentru spovedanie.....	33
IV. Câteva categorii de penitenți.....	59
V. Secretul spovedaniei.....	73
Partea II-a	
VI. Slujba spovedaniei.....	75
Partea a treia	
VII. Pravila canonicizării.....	83
Adulterul.....	83
Afurisirea.....	83
Agapele.....	84
Ajutorul la rău.....	85
Altarul.....	85
Amânarea pocăinței..	86
Amuletul.....	86
Anafora.....	87
Anatema.....	87
Animale necurate.....	88
Antimisul.....	88
Apa în vin.....	89
Apărarea de cel rău....	89
Apostazia mireanului	89
Apostazia clericului...	90
Apostazia monahului	91
Apostazii reprim. în Biseri.	92
Arhieria.....	93
Asceza creștină.....	97
Ascultarea la ferestre	97
Asprimea.....	97
Ateismul.....	97
Averea.....	98
Averea bisericii.....	98
Avortul.....	98
Baere.....	99
Baie.....	99
Bani falși.....	100

Batjocura.....	101	Cimitirul.....	125
Bătaia cu omor.....	101	Clevetirea.....	125
Bătaia.....	100	Complotarea.....	126
Beția.....	101	Concubinaj.....	126
Biserica.....	102	Conștiința păcatului..	126
Blestemul.....	103	Crima.....	127
Boala.....	105	Ctitoria.....	127
Botezul.....	106	Curajul.....	127
Botezul: greșeli.....	108	Curvia laicilor.....	127
Botezul eterodocșilor	109	Curvia nefirească.....	130
Botezul: formula și....	109	Curvia cu dobitoace..	130
Calendaristii.....	111	Curvia cu rude spirit..	131
Camilafca.....	111	Curvia cu rud. de sân.	132
Canonisirea.....	111	Curvia călugărului....	136
Carne.....	114	Curviacântărețului....	137
Casa de toleranță.....	114	Curvia clericului.....	137
Castrarea.....	115	Darurile Bisericii.....	139
Caterisirea.....	115	Datoriile clericilor.....	142
Cărți rele.....	117	Datoriile părinților....	142
Căsătoria legală.....	117	Datoriile copiilor.....	143
Căsătoria a doua.....	118	Defăimarea.....	143
Căsătoria a treia.....	119	Deznădăjduirea.....	145
Căsătoria a patra.....	119	Dezvirginarea.....	149
Căsătoria nelegiuită..	120	Demisia.....	149
Căsnicia.....	121	Diaconul.....	149
Cântarea bisericească	122	Divorțul.....	150
Cântarea mirenească	122	Dobânda.....	150
Cântăreții.....	123	Duelul.....	151
Cârciuma.....	123	Duhovnicia.....	151
Ceasurile.....	123	Dumineca.....	153
Celibatul.....	124	Ecteniile.....	153
Cerșetoria.....	124	Epilepsia.....	153
Chezășia.....	124	Ereticii.....	154
Chinovia.....	124	Evlavia.....	155

Evreii.....	155	Ispitele.....	183
Excomunicarea.....	157	Ispita în vis.....	183
Exemplul rău.....	157	Împăcarea.....	183
Falsitatea.....	157	Împărtășirea cu Sf. Taine	183
Fameni.....	157	Împărtășirea bolnavi	186
Fanatismul.....	157	Împărtășirea Împăratu..	188
Fapte bune.....	158	Înfrânarea.....	188
Farmece.....	160	Înfrânarea de la soții....	192
Făgăduința.....	160	Îngăduința.....	192
Fățarnicia.....	161	Înjurăturile.....	192
Fecioria.....	162	Înmormântarea.....	192
Femei în mănăstire....	162	Înșelăciunea duhovni..	193
Frate de mănăstire....	162	Jertfa.....	193
Fatricidul.....	163	Jocul.....	194
Frăția de cruce.....	163	Judecata.....	195
Fumatul.....	163	Jurământul.....	196
Furtul.....	163	Lauda.....	198
Gazda de hoți.....	165	Laudele Bisericii.....	199
Gândurile.....	165	Lăcomia.....	200
Glumele.....	165	Legătura duhovniceas.	201
Hipnotismul.....	167	Lehuza.....	203
Hirotesia.....	167	Lenevirea.....	204
Hirotonia.....	167	Lepădarea de călugă...	205
Hula contra D. Sfânt...	173	Lepădarea de copii....	205
Icoanele.....	174	Lepăda de credință....	205
Iconomul.....	176	Lepăda de lume.....	206
Idolatri.....	176	Lingușirea.....	206
Ierodicon.....	176	Liniștea.....	206
Ieromonah.....	176	Lipsa de la slujbă.....	206
Ierosilia.....	176	Liturghisirea.....	207
Iertarea frățească.....	180	Litur. mai înainte Sfin.	211
Invidia.....	182	Litur. celui nehirotoni	213
Ipodiaconul.....	182	Logodna canonică.....	213
Isihasmul.....	182	Logodna și rudeniile..	214

Lunile noi.....	216	Necredința.....	261
Lupta duhovnicească..	216	Nedreptatea.....	262
Luxul.....	217	Neglijența.....	263
Malahia.....	218	Neînfrânarea.....	263
Martor mincinos.....	218	Nepăsarea.....	263
Maslul.....	218	Nerecunoștința.....	264
Mâhnirea.....	219	Nerespectul.....	264
Mâncarea.....	220	Nesupunerea.....	265
Mândria.....	221	Norocul.....	265
Mânia.....	223	Nunta.....	265
Metaniile.....	224	Obiceiul.....	265
Miercurea și vinerea...	231	Ocara.....	266
Milostenia.....	232	Onania.....	266
Minciuna.....	233	Osândirea.....	268
Minunea.....	233	Ospitalitatea.....	268
Miridele.....	234	Parastasul.....	270
Mirul (Sfântul Mir).....	235	Paștile.....	270
Mituirea.....	237	Pavecernița.....	271
Moașele.....	237	Păcatul.....	273
Monahismul.....	237	Pâra.....	274
Monahul rasofofor.....	241	Părul.....	274
Monahul stavrofor.....	242	Pederastia.....	274
Monahul schimnic.....	249	Pictura bisericească...	274
Monahul și preotul....	250	Pizmuirea.....	274
Monăstirile.....	250	Plata slugilor.....	274
Mormânt jefuit.....	253	Pocăința.....	274
Mortăciunea.....	254	Poligamia.....	279
Moștenirea părintească...	254	Politica.....	279
Mulțumirea.....	254	Pomana.....	281
Munca.....	254	Pomenirile la slujbe....	281
Mustrea.....	254	Pomenirile celor morți..	283
Nașul.....	255	Postul și canonisirile..	286
Nădejdea.....	256	Postul ca tipic anual...	289
Neascultarea.....	256	Preacurvia.....	295

Predica.....	295	Scurgerea.....	322
Preoția.....	297	Secretul.....	325
Preoția și călugăria..	297	Sfatul.....	325
Preoteasa.....	299	Siluirea.....	326
Prescurile.....	301	Simbolismul.....	327
Profanarea.....	301	Simonia.....	327
Protia.....	301	Sinuciderea.....	327
Pustnicia.....	302	Slujba bisericească..	328
Răbdarea.....	303	Smerenia.....	330
Răpirea averilor.....	304	Sminteala.....	331
Războiul.....	306	Sodomia.....	333
Răzbunarea.....	306	Spargerea caselor.....	334
Râvna.....	306	Spiritismul.....	334
Recăsătorirea preoților..	307	Spovedania.....	335
Recrutarea.....	308	Spurcăciunea.....	337
Regionalismul.....	308	Starețul.....	337
Repetarea păcatului..	309	Sudalma.....	338
Respectul.....	309	Sugrumatul.....	339
Rudeniile.....	309	Sulemenitul.....	339
Rudeniile cleric.....	309	Superstiția.....	341
Rugăciunea.....	309	Supunerea.....	342
Rugă. și canonisirea..	311	Știința.....	342
Rugă: pravila călugă..	311	Talismanul.....	343
Rugăciu. Obștească..	314	Tăgăduirea.....	343
Rușinea.....	316	Tăinuirea păcatului..	343
Sacrilegiul.....	317	Toleranța.....	343
Salutul.....	317	Tovărășia la rău.....	344
Sâmbăta.....	317	Tradiția Bisericii.....	345
Sărăcia.....	317	Troițele.....	350
Sărbătorile.....	317	Tunderea clericală....	351
Sărutatul.....	318	Tunderea monahală..	351
Schimnicia.....	319	Uciderea.....	352
Schisma.....	319	Ungerea cu Sf. Mir.....	355
Scrieri false.....	321	Uniforma clericală....	355

Urâciunea.....	356	Viețile sfinților.....	361
Ursitoarele.....	357	Vinerea.....	361
Valoarea Canoanelor..	357	Vomitarea.....	361
Văduvia.....	357	Vorbe murdar.....	361
Vărsarea Sfintelor.....	358	Vrajba.....	361
Vânătoarea.....	358	Vrăjitoria.....	361
Vedeniile.....	358	Zgârcenia.....	363
Veșmintele.....	360	Zodiile.....	363
Vicleșugul.....	360		

Adăugirile editorului

I. Părtași la păcate străine?.....	365
O faptă minunată de pe vremea domnitoru- lui Mihai Viteazu.....	379
II. Om sau individ?.....	393

PRINT
multicolor

SERVICII TIPOGRAFICE COMPLETE

Str. Bucium nr. 34 Iași
tel.: 0232/211225
fax: 0232/211252

office@printmulticolor.ro
www.printmulticolor.ro

Biserica Mănăstirii Cernica